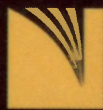
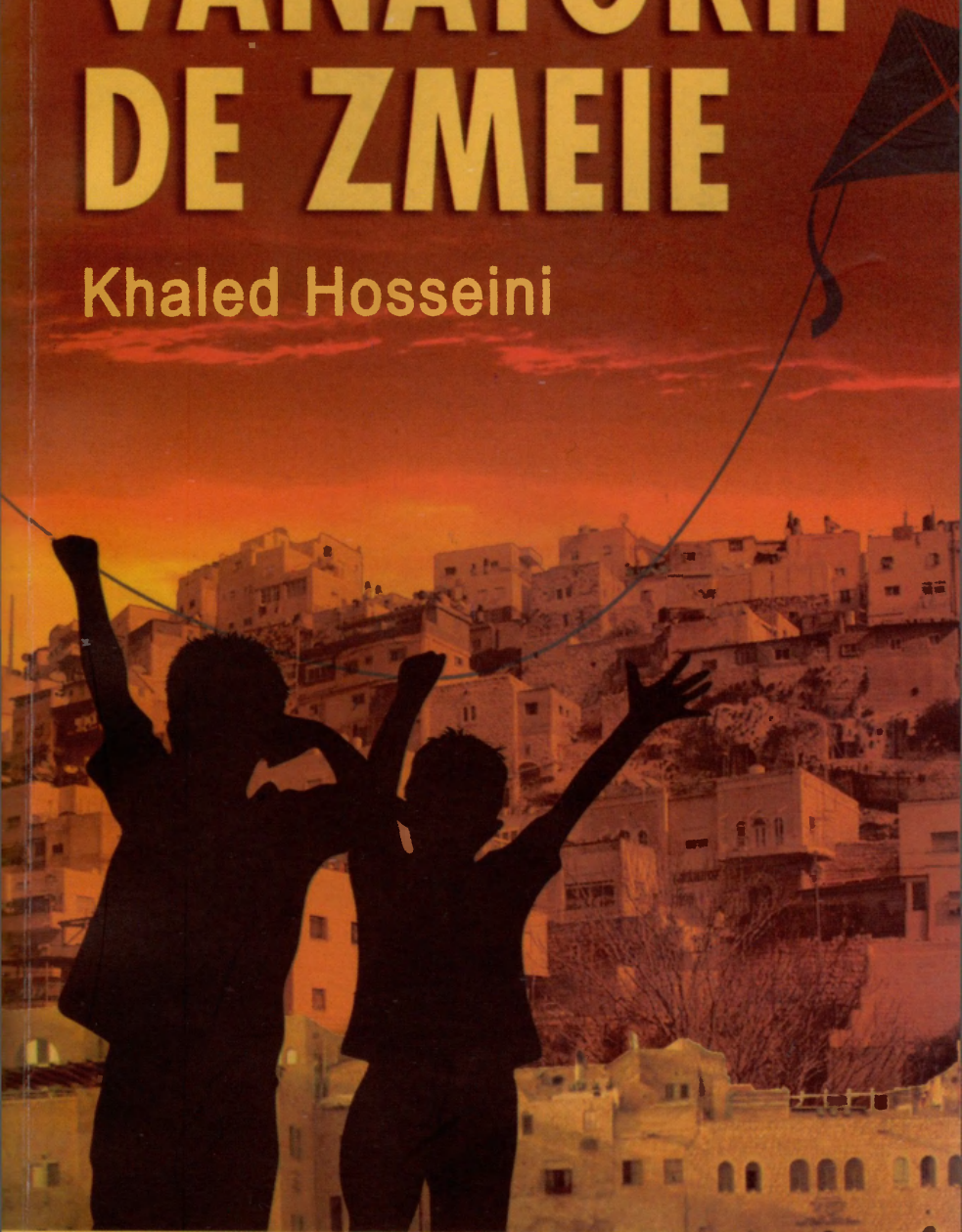

#1 NEW YORK TIMES BESTSELLER

VÂNĂTORII DE ZMEIE

Khaled Hosseini

NICULESCU

Khaled Hosseini

VÂNĂTORII DE ZMEIE

Traducere de Mihaela S. Oprea-Aron

NICULESCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
HOSSEINI, KHALED

Vânătorii de zmeie / Khaled Hosseini; trad.: Mihaela S. Oprea-Aron –
București: Editura NICULESCU, 2010
ISBN: 978-973-748-478-9

I. Oprea-Aron, Mihaela S. (trad.)

821.111(73)-31=135.1

© 2003 by Khaled Hosseini
The Kite Runner

© Editura NICULESCU, 2010
Adresa: Bd. Regiei 6D
060204 – București, România
Comenzi: (+40)21-312.97.82
E-mail: editura@niculescu.ro
Internet: www.niculescu.ro

Coperta: *Carmen Lucaci*

Strada Tinerilor nr. 21,
Sector 6 București, România

Tipărit la **fedprint**
tipografie

Tel.: 0744.82.04.628 info@fedprint.ro

ISBN 978-973-748-478-9

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei cărți nu poate fi reprodusă sau transmisă sub nicio formă și prin niciun mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv prin fotocopiare, înregistrare sau prin orice sistem de stocare și accesare a datelor, fără permisiunea Editurii NICULESCU.

Orice nerespectare a acestor prevederi conduce în mod automat la răspunderea penală față de legile naționale și internaționale privind proprietatea intelectuală.

I.

Decembrie 2001

La vârsta de 12 ani, într-o zi întunecată și rece din iarna lui 1975, am devenit ceea ce sunt azi. Țin minte momentul exact, cum stăteam ghemuit după un perete dărâmat, de chirpici și fixam cu privirea aleea din apropierea golfulețului înghețat. Se întâmpla cu mult timp în urmă, dar, așa cum am aflat din proprie experiență, e greșit ce se spune despre trecut, că poți să îl îngropi. Pentru că trecutul își face drum spre lumină cu ghearele. Privind în urmă, îmi dau seama că de douăzeci și șase de ani încioace scrutez aleea aceea pustie.

Într-o zi din vara trecută m-a sunat prietenul meu, Rahim Khan, din Pakistan. M-a rugat să mă duc să-l văd. Stând în bucătărie, cu receptorul la ureche, am știut că nu era doar Rahim Khan pe fir. Era trecutul, cu păcatele mele neispășite. După ce am închis, m-am dus să fac o plimbare pe malul Lacului Spreckels, care mărginește partea de nord a Parcului Golden Gate. Soarele amiezii strălucea pe apă, acolo unde pluteau zeci de bărci miniaturale, purtate de o briză răcoroasă. M-am uitat apoi în sus și am zărit două zmeie roșii, cu cozi lungi, albastre, care se înălțau spre cer. Dansau pe deasupra copacilor din partea de vest a parcului, pe deasupra morilor de vânt, plutind

alături ca doi ochi care priveau în jos, spre San Francisco, orașul pe care îl numesc acum „acasă“. Și deodată am auzit vocea lui Hassan șoptindu-mi în gând: *Pentru tine, de încă o mie de ori*. Hassan – băiatul cu buză de iepure, vânând un zmeu.

M-am așezat pe o bancă din parc, lângă o salcie. M-am gândit la ceva ce spusese Rahim Khan chiar înainte să închidă, un lucru la care părea că se gândise multă vreme: *Există o cale de a fi din nou bun*. M-am uitat iarăși în sus, la cele două zmeie. M-am gândit la Hassan. La Baba. Ali. Kabul. M-am gândit la viața pe care o trăisem până în iarna lui 1975, cea care a schimbat totul. Și care m-a făcut ceea ce sunt azi.

II.

Când eram copii, Hassan și cu mine ne urcam deseori în plopii de pe aleea din fața casei tatălui meu și ne enervam vecinii reflectând lumina soarelui în casele lor, cu ajutorul unui ciob de oglindă. Obișnuiam să stăm fiecare pe câte o ramură, sus, bălăbănindu-ne picioarele goale și cu buzunarele pantalonilor pline cu duche uscate și cu alune. Ne jucam pe rând cu ciobul de oglindă și mâncam duche și ne bombardam cu ele, râzând și chicotind. Încă îl mai văd pe Hassan sus, în copac, cu soarele care se strecura printre frunze și îi licărea pe fața aproape perfect rotundă – o față ca a unei păpuși chinezești sculptate într-un lemn de esență tare, cu nasul lui drept și turtit și cu ochii mici, oblici, semănând cu frunzele de bambus, ochi care deveneau aurii, verzi sau de culoarea safirului, în funcție de lumină. Încă îi mai zăresc urechile mici și așezate în partea de jos a capului și bărbia ascuțită, parcă neterminată – un apendice carnos care părea adăugat ulterior, după o matură chibzuință. Și buza despătată, chiar la stânga liniei mediane a buzelor, acolo unde unealta sculptorului păpușii chinezești alunecase, probabil, sau poate că obosise, pur și simplu, devenind neatentă.

Uneori, cum stăteam noi acolo sus, în copac, îl convingeam pe Hassan să îl bombardeze pe lupul german și chior al vecinului, folosindu-și praștia și

alunele drept muniție. Hassan nu era niciodată de acord, dar dacă i-o ceream eu, dacă *chiar* i-o ceream, nu mă refuza. Hassan nu-mi refuza niciodată nimic. Și era mortal cu praștia aia a lui. Ali, tatăl lui Hassan, ne prindea și se înfuria, atât cât se putea înfuria cineva atât de blând ca Ali. Ne făcea semn cu degetul, muștrător, apoi ne dădea jos din copac. Lua oglinda și ne spunea ce îl învățase mama lui, că diavolul folosește lumina soarelui, reflectată în oglinzi, ca să-i distragă pe musulmani de la rugăciune. „Și râde în timp ce face asta“ – adăuga el, muștrându-și fiul.

— Da, tată, mormăia Hassan, privind în jos. Dar nu mă pâra niciodată. Niciodată nu spunea că oglinda, ca și bombardatul cu alune al câinelui șchiop al vecinului fuseseră ideea mea.

Plopii mărgineau aleea de cărămidă roșie, care ducea la porțile din fier forjat. La rândul lor, acestea se deschideau spre o prelungire a aleii de pe proprietatea tatălui meu. Casa era pe partea stângă a acestei alei, curtea – la capătul ei.

Toată lumea era de acord că tatăl meu, „Baba“ al meu, construisese cea mai frumoasă casă din cartierul Wazir Akbar Khan, o zonă nouă și luxoasă din partea de nord a Kabulului. Unii credeau chiar că era cea mai frumoasă casă din tot Kabulul. Din aleea principală se desprindea alta, mărginită de tufe de trandafiri, care ducea spre casa imensă, cu podele de marmură și cu ferestre mari. Mozaicul, ales de Baba cu mâna lui, de la Ispahan, forma modele complicate care acopereau dușumelele celor patru băi. Tapiserii brodate cu fir de aur, cumpărate de Baba de la Calcutta, acopereau pereții; din tavanul înalt atârna un candelabru de cristal.

Sus erau camera mea, dormitorul lui Baba și camera de lucru, cunoscută ca „fumoarul“, unde mirosea tot timpul a tutun și a scorțișoară. Baba și

prietenii lui se tolăneau acolo, în fotoliile de piele neagră, după ce Ali le servise cina. Își umpleau pipele – numai tata zicea că „își îngrașă pipa“ – și discutau pe teme lor favorite: politică, afaceri, fotbal. Uneori îl întrebam pe Baba dacă pot să stau și eu cu ei, dar Baba îmi zicea din prag: „Acuma lasă-ne, distracția asta e pentru oamenii mari. De ce nu te duci tu să citești una din cărțile alea ale tale?“ Apoi închidea ușa, iar eu mă întrebam de ce îmi spunea mereu că e distracție pentru oamenii mari. Stăteam lângă ușă, cu genunchii ghemuiți la piept. Uneori, stăteam acolo câte o oră, alteori două, ascultându-le râsetele și pălăvrăgeala.

Livingul de la etaj avea un perete curbat, cu vitrine făcute pe comandă. În interior erau fotografii de familie înrămate: o poză veche, cenușie, cu bunicul meu și cu regele Nadir Shah, făcută în 1931, cu doi ani înainte de asasinarea acestuia din urmă, în care stăteau aplecați deasupra unei căprioare moarte; purtau cizme lungi până la genunchi, iar puștile le atârnau pe umăr. Altă poză era de la nunta părinților mei – Baba, strălucitor în costumul negru, și mama, o prințesă tânără și zâmbitoare, înveșmântată în alb. Iată-l și pe Baba cu cel mai bun prieten și partener de afaceri, Rahim Khan, stând în fața casei noastre, serioși, iar eu sunt micuț și Baba mă ține în brațe; arată obosit și întunecat. Sunt la el în brațe, dar degetele mele îl țin strâns de degetul cel mic pe Rahim Khan.

Peretele curbat dădea într-o sufragerie în mijlocul căreia se afla o masă de mahon la care puteau mânca pe puțin treizeci de oaspeți – și, având în vedere gustul tatei pentru petreceri extravagante, asta se întâmpla aproape în fiecare săptămână. În celălalt capăt al sufrageriei era un șemineu mare, de marmură,

luminat întotdeauna, pe timp de iarnă, de strălucirea portocalie a focului.

O imensă ușă culisantă de sticlă se deschidea spre o terasă semicirculară, de unde se puteau admira cei doi acri de curte și șirurile de cireși. Baba și Ali încropiseră o mică grădină de legume de-a lungul peretelui estic: roșii, mentă, ardei și un rând de porumb, care nu apucase niciodată să se coacă. Hassan și cu mine îl botezasem „Peretele porumbului bolnav“. În capătul de sud al grădinii, în umbra unui mosmon japonez, se găsea locuința servitorilor, o căsuță modestă, de pământ, în care locuiau Hassan și tatăl lui.

În cocioaba aceea mititică se născuse Hassan, în iarna lui 1964, la un an după ce mama murise la nașterea mea.

Puteam să număr pe degetele de la o mână de câte ori intrasem în locuința lui Hassan și a lui Ali în cei optsprezece ani cât am trăit în acea casă. Când soarele cobora în spatele dealurilor și noi terminam cu joaca, eu și Hassan ne despărțeam. Eu o luam pe lângă tufele de trandafiri spre vila lui Baba, iar Hassan, spre cocioaba de pământ unde se născuse și unde trăise toată viața lui. Îmi amintesc că era curată, sărăcăcioasă, luminată slab de două lămpi cu cherosen. Două saltele erau așezate în colțuri opuse ale încăperii, un covor Herati – ros pe la margini – între ele, un scaun cu trei picioare și o masă de lemn, în colțul în care își făcea Hassan desenele. Goliciunea pereților era salvată de o singură tapiserie pe care erau cusute cuvintele: *Allah-u-akbar*¹. Baba o cumpărase pentru Ali într-una din călătoriile lui la Mashad.

În coliba aceea micuță mama lui Hassan, Sanaubar, îl adusese pe el pe lume, într-o zi friguroasă din iarna lui 1964. Dacă mama mea murise la naștere datorită

¹ Mare este Allah (în arabă în orig.).

unei hemoragii, Hassan își pierduse mama la nici o săptămână după ce se născuse. Și o pierduse datorită unor împrejurări pe care cei mai mulți dintre afgani le consideră cu mult mai grave decât moartea: fugise cu o trupă ambulantă de cântăreți și dansatori.

Hassan nu vorbea niciodată de mama lui, de parcă nici nu ar fi existat. Întotdeauna m-am întrebat dacă se gândește la ea – cum arată, unde este; mă întreb dacă visa să o întâlnească. Îl chinuia dorul de ea, așa cum mă chinuia pe mine dorul de mama pe care nu apucasem să o cunosc? Într-o zi, am plecat de-acasă, ca să mergem la cinematograful Zainab, să vedem un film nou, irakian, și am luat-o pe scurtătură, printre barăcile militare de lângă școala Istiqlal – Baba ne interzisese s-o luăm pe acolo, dar în acel moment el era în Pakistan, cu Rahim Khan. Ne-am cățarat pe gardul care împrejmuia barăcile, am sărit peste un mic izvor și am ieșit pe maidanul murdar, unde tancurile abandonate se umpleau de praf. Un grup de soldați tăifăsuiau la umbra unuia dintre tancuri, fumau și jucau cărți. Unul dintre ei ne-a văzut și i-a dat un cot vecinului, strigându-i lui Hassan:

— Hei, tu, a zis el, te cunosc!

Noi nu-l mai văzuserăm niciodată. Era un omuleț îndesat, cu capul ras și tulleie pe față. Felul cum a rânjit la noi m-a speriat. „Nu te opri“, i-am mormăit lui Hassan.

— Tu! Hazara! Uite-te la mine când îți vorbesc! lătră soldatul. Îi dădu țigara tipului de lângă el, făcu un cerc din degetul mare și cel arătător de la o mână, apoi își trecu degetul mijlociu de la cealaltă mână prin cercul improvizat. Începu să-l bage și să-l scoată, într-o mișcare de du-te-vino.

— Am cunoscut-o pe mama ta, știi? Am cunoscut-o bine de tot! Am luat-o pe la spate, chiar la izvorul de colo.

Soldații râseră. Unul dintre ei scoase un chițait. Eu i-am spus lui Hassan să nu se oprească, să meargă mai departe.

— Ce funduleț dulce și bombat avea! mai zise soldatul, dând mâna cu ceilalți și rânjind. Mai târziu, în întuneric, l-am auzit pe Hassan scâncind lângă mine. Îi șiroiau lacrimile pe obraji. M-am întins peste brațul scaunului meu, l-am luat pe după umeri și l-am tras lângă mine. Și-a culcat capul pe umărul meu. „Te-a confundat“, i-am murmurat. „Te-a confundat.“

Mi s-a povestit că nimeni nu s-a mirat când a fugit Sanaubar. Oamenii ridicaseră din sprâncene când Ali, un bărbat care știa *Coranul* pe de rost, s-a căsătorit cu Sanaubar, o femeie cu nouăsprezece ani mai tânără, frumoasă, dar cunoscută ca fiind lipsită de scrupule și care își merita cu prisosință reputația dezonorantă. Ca și Ali, era o mahomedană šiită de etnie hazară. În plus, era verișoara lui primară, deci o alegere matrimonială firească. Dar dincolo de aceste potriviri, Ali și Sanaubar aveau puține lucruri în comun, iar aspectul fizic – cel mai puțin dintre toate. În timp ce ochii ca smaraldele și chipul de drăcușor neastâmpărat al lui Sanaubar puteau duce mulți bărbați în păcat (ba chiar, zvonurile spuneau că se și întâmplase), Ali avea o paralizie congenitală a mușchilor inferiori ai feței, care îl împiedica să zâmbească și îl făcea să pară mereu posomorât. Nu aveai cum să îți dai seama dacă Ali – cu chipul lui împietrit – era fericit sau trist, pentru că numai ochii oblici se încrețeau a zâmbet sau se îngreunau a tristețe. Se spune că ochii sunt ferestrele sufletului. Ei bine, în cazul lui Ali nimic nu putea fi mai adevărat, pentru că ochii erau singurul lucru prin care se putea dezvălui.

Mi s-a spus că mersul lasciv al lui Sanaubar și șoldurile ei unduitoare îi făcuseră pe mulți bărbați să viseze la infidelitate. Pe Ali, în schimb, poliomielita

îl lăsase cu piciorul drept atrofiat și sucit, cu pielea flască, întinsă pe os și cu o musculatură subțire ca foița de țigară. Îmi amintesc că într-o zi, pe când aveam opt ani, Ali m-a dus la bazar să luăm niște *naan*¹. Mergeam în spatele lui, fredonând, încercând să îi imit mersul. Îl priveam cum își leagă piciorul schilodit într-un soi de arc târșăit și îi vedeam corpul aplecându-se nefiresc spre dreapta, de fiecare dată când înfigea piciorul acela în pământ. Părea un mic miracol că reușește să-și mențină echilibrul. Când am încercat și eu, aproape că am căzut în șanțul de la marginea drumului. Asta m-a făcut să chicotesc. Ali s-a întors și m-a surprins maimuțărindu-l. Nu a spus nimic. Nici atunci, nici altă dată. A mers mai departe.

Fața lui Ali și mersul lui băgau groaza în câțiva copilași din împrejurimi. Dar adevăratul necaz era cu cei mai mărișori. Îl urmăreau pe străzi și își băteau joc de el, când trecea șontăcând. Unii îi spuneau „Babalu” sau „dansatorul de *boogy*”.

— Hei, Babalu, pe cine ai mai mâncat astăzi? lătrau într-un cor de râsete. Pe cine ai mai mâncat, Babalu-cu-nas-turtit?

Îi spuneau „nas turtit” pentru că Ali și Hassan aveau trăsăturile mongoloide caracteristice celor din tribul Hazara. Timp de patru ani, asta a fost tot ce am știut despre hazari, că sunt descendenți din moguli și că arată ca niște chinezi. Manualele de școală abia dacă îi pomeneau, referindu-se la strămoșii lor doar în trecere. Apoi, într-o zi, mă aflu în biroul lui Baba și îi umblam prin lucruri, când am găsit o carte veche de istorie, de-a mamei. Fusese scrisă de un iranian pe nume Khorami. Am suflat praful de pe ea, am început s-o citesc în acea noapte, în patul meu, și am fost uimit să descopăr un capitol întreg despre istoria hazarilor.

¹ Pâine (n.tr.).

Acolo am citit că strămoșii mei din tribul paștun i-au persecutat și i-au oprimat pe hazari. Scria că hazarii au încercat să se răscoale împotriva paștunilor, în secolul al XIX-lea, dar că paștunii „i-au reprimat cu o violență de nedescris“. În carte se spunea că ai mei i-au ucis pe hazari, fiindcă vroiau să le ia pământurile, de aceea le-au dat foc la case și le-au vândut femeile. Mai scria că, în parte, motivul pentru care paștunii i-au oprimat pe hazari era că paștunii erau musulmani suniți, în timp ce hazarii erau șiiți. În carte mai erau scrise o mulțime de informații pe care nu le știam, informații de care nici învățătorul meu, nici Baba nu pomeniseră nimic. Mai scria și despre unele lucruri pe care le știam, cum că hazarii sunt porecliți „mâncători de șoareci“, „nasuri turtite“ sau „măgari de corvoadă“. Îi auzisem pe unii dintre copiii din vecini strigându-l așa pe Hassan.

Săptămâna următoare, după ore, i-am arătat învățătorului meu cartea, deschizând-o la capitolul despre hazari. A răsfoit vreo două pagini în grabă, a strâmbat din nas și mi-a dat cartea înapoi: „Asta-i un lucru pe care șiiții îl fac foarte bine“, a zis, luându-și hârtiile, „știu să pozeze în martiri.“ A strâmbat din nou din nas, când a pronunțat cuvântul „șiiți“, de parcă ar fi fost un soi de boală.

Dar, în ciuda moștenirii etnice comune și a unei puternice legături de sânge, Sanaubar pactiza cu vecinii, bătându-și joc de Ali. Am aflat că nu făcea nici un secret din disprețul pe care-l simțea pentru înfățișarea lui.

— Asta-i soț? șoptea ea insinuant. Am văzut măgari bătrâni care erau mai potriviți să fie soți.

În cele din urmă, cei mai mulți au suspectat că fusese o căsătorie aranjată între Ali și unchiul său, tatăl lui Sanaubar. Ziceau că Ali se însurase cu verișoara lui ca să „spele“ reputația pătată a unchiului său, deși, pe de altă parte, Ali, rămas orfan de la vârsta de cinci ani, nu avea nici un fel de avere.

Ali nu dăduse niciodată replica detractorilor săi, poate pentru că, în parte, nu reușea niciodată să îi alerge cu piciorul lui schilod, pe care îl trăgea după el, dar mai ales pentru că era imun la insultele răuvoitorilor. Își găsisse bucuria, antidotul, când Sanaubar îl născuse pe Hassan. Fusese o treabă simplă: fără obstetricieni, fără anesteziști, fără aparate complicate și monitoare performante, doar Sanaubar, zăcând pe salteaua fără cuvertură și plină de pete, cu Ali și moașa lângă ea. Nici nu avusese prea mare nevoie de ajutor, pentru că nici măcar în momentul nașterii Hassan nu-și dezmințise felul lui de-a fi: era incapabil să rănească pe cineva. Câteva contracții, vreo două împingeri și hopa, apăruse și Hassan. Sosise zâmbind.

După cum se confesase moașa servitoarei unui vecin, care avusese apoi grijă să spună mai departe oricui voia să o asculte, se pare că Sanaubar aruncase o privire copilului din brațele lui Ali, îi zărise buza de iepure și mârâise, cu un fel de râs amar: „Ia te uită!“, zisese ea. „Acum ai propriul tău idiot, ca să zâmbească și pentru tine!“ Refuzase să-l ia în brațe pe Hassan și, după cinci zile, dispăruse fără urmă.

Baba angajase aceeași femeie care mă hrănise și pe mine, ca să îl alăpteze pe Hassan. Ali ne-a zis că era o femeie hazară cu ochi albaștri, venită din Bamiyan, orașul statuilor gigantice care îl înfățișau pe Buddha. „Cu ce voce dulce cânta!“, ne spunea el, de fiecare dată.

— Și ce cânta? întrebam și eu și Hassan de fiecare dată, cu toate că știam deja – ne spusese de nenumărate ori, dar voiam să îl auzim pe Ali cântând.

Își dregea vocea și începea:

*Pe un munte înalt am stat
Și-am strigat numele lui Ali, Leul lui Dumnezeu,
Oh, Ali, Leu al lui Dumnezeu, Rege al oamenilor,
Adu bucurie inimilor noastre întristate!*

Apoi ne spunea că există o legătură frățească între cei care au supt același lapte, o legătură pe care nici măcar trecerea timpului nu o poate șterge.

Hassan și cu mine am supt lapte de la același sân. Am făcut primii pași în aceeași curte și sub același acoperiș am rostit amândoi primele noastre cuvinte.

Al meu a fost *Baba*.

Al lui – *Amir*, numele meu.

Privind acum în urmă, către vremea aceea, cred că temelia a ceea ce avea să se întâmple în iarna lui 1975 – și a tot ce a urmat după aceea – a fost pusă odată cu acele prime cuvinte.

III.

Se spune că tatăl meu s-a luptat odată cu mâinile goale cu un urs negru, în Baluchistan. Dacă povestea ar fi avut drept erou pe oricine altcineva, ar fi fost categorisită drept *laaf* – tendința aceea de a exagera tipică afganilor, ridicată, din păcate, la rang de „calitate națională”; dacă cineva se lăuda că fiul lui este medic, exista posibilitatea ca odrasla să fi trecut, cândva, cu bine un test la biologie, în liceu. Dar nimeni nu se îndoiește vreodată de adevărul vreunei povești despre Baba și, chiar dacă ar fi făcut-o, ei bine, Baba avea drept dovadă acele trei cicatrici paralele care îi brăzdau spinărea. Mi-l imaginasem de nenumărate ori pe Baba luptându-se, ba chiar îl și visasem. Și în aceste vise Baba al meu și ursul se contopeau, încât nu puteai spune care e unul și care-i celălalt.

Rahim Khan i se adresase pentru prima oară cu ceea ce avea să devină porecla binecunoscută a lui Baba: „Toophan aga”, adică „Domnul Uragan”. Era o poreclă destul de potrivită. Tata era o forță a naturii, un gigant reprezentant al paștunilor, cu o barbă deasă, o claie de păr castaniu cârlionțat, la fel de nedomolit ca și stăpânul lui, mâini care păreau capabile să scoată și o salcie din rădăcini și o privire întunecată, care „ar fi îngenuncheat și un diavol, cerșind îndurare”, așa cum zicea Rahim Khan. La petreceri, când își făcea apariția, cu cei doi metri ai lui, atenția tuturor

se îndrepta spre el, ca un lan de floarea-soarelui spre soare.

Baba nu putea fi ignorat, nici măcar când dormea. Îmi îndesam vată în urechi, trăgeam pătura peste cap și tot mai auzeam sforăitul lui Baba – asemenea uruitului unui motor de camion – trecând prin pereți. Iar camera mea era în capătul celălalt al holului. Cum o fi reușit mama să pună geană pe geană, dormind în aceeași cameră cu el, rămâne un mister pentru mine. Asta e una din nenumăratele întrebări pe care i le-aș fi pus mamei, dacă aș fi apucat să o cunosc.

Târziu, prin anii '60, pe când aveam șase ani, Baba a hotărât să construiască un orfelinat. Am auzit povestea din gura lui Rahim Khan. El mi-a spus că Baba a făcut proiectul cu mâna lui, în ciuda faptului că nu avea nici o experiență în domeniu. Scepticii i-au spus să lase prostiile și să angajeze un arhitect, dar Baba a refuzat, bineînțeles, ceea ce i-a făcut pe ceilalți să dea din cap muștrător la adresa încăpățânării lui. Dar Baba a reușit și ceilalți au dat din cap apreciativ la adresa felului cum reușea să triumfe. Baba a plătit din buzunarul propriu costurile construcției orfelinatului cu două etaje, situat chiar în centrul zonei Jadeh Maywand de la sud de fluviul Kabul. Rahim Khan mi-a spus că Baba a dat toți banii pentru întregul proiect, plătindu-i pe ingineri, electricieni, instalatori și pe muncitori, ca să nu mai vorbim de oficialii orașului, „ale căror mustăți trebuiau unse“.

Construcția orfelinatului a durat trei ani. Aveam de-acum opt ani. Îmi amintesc ziua de dinainte de deschiderea orfelinatului, când Baba m-a dus la Lacul Gharga, situat la câteva mile, în nordul Kabulului. Mi-a cerut să-l întreb și pe Hassan dacă nu vrea să vină, dar l-am mințit și i-am spus că e răcit. Îl voiam pe Baba numai pentru mine. Și-apoi, odată, când mai fusesem la Lacul Gharga, eu și Hassan începuserăm

să aruncăm cu pietre în apa ca oglinda; piatra lui Hassan făcuse opt „broscuțe“, iar a mea, numai cinci. Baba era acolo, privindu-ne, și îl bătuse pe Hassan pe umăr, ba chiar își trecuse și brațul pe după umerii lui.

Ne-am așezat în jurul unei mese pliante, de picnic, pe malul lacului, numai eu și Baba de data asta, și am mâncat ouă fierte și sandviciuri *kofta* – adică chiftele și murături între două felii de *naan*. Apa era adâncă și albastră, iar soarele strălucea pe luciul limpede ca oglinda. În zilele de vineri, malul lacului gemea de familie, care veneau se petreacă o zi în aer liber, la soare. Dar acum era în mijlocul săptămânii și nu eram decât eu și Baba, adică noi și doi turiști bărboși și pletoși, *hippies* auzisem că li se spune. Stăteau pe chei, cu picioarele în apă, și dădeau la pescuit cu undița. L-am întrebat pe Baba de ce au părul lung, dar Baba a mormăit ceva, fără să-mi răspundă. Își pregătea discursul pentru a doua zi, răsfoind un teanc de foi scrise de mână, făcând ici și colo notițe cu un creion. Am mușcat din ou și l-am întrebat pe Baba dacă era adevărat ce-mi spusese un băiat de la școală, că dacă mănânci o bucățică de coajă de ou, o să îți iasă când faci pipi, dar el iar a mormăit ceva.

Am mușcat din sandvici. Unul dintre turiștii blonzi a izbucnit în râs și l-a pleznit pe celălalt pe spate. În depărtare, de cealaltă parte a lacului, un camion a cotit, hodorogit, pe după deal. Soarele a strălucit o clipă, reflectându-se în oglinda retrovizoare.

— Cred că am *saratan*, am mai spus. Cancer, adică. Baba și-a ridicat capul din foile care fluturau ușor în bătaia brizei. Mi-a zis că pot să-mi iau și singur apă minerală, din portbagajul mașinii.

A doua zi, în curtea orfelinatului, s-au trezit că nu au destule scaune. O mulțime de oameni trebuia să urmărească ceremonia de deschidere în picioare. Sufla vântul, iar eu mă adăpostisem după Baba, pe

micul podium plasat chiar în fața intrării în orfelinat. Baba purta un costum verde și o căciulă de oaie caracul. Pe la mijlocul discursului, vântul i-a zburat căciula de pe cap și toată lumea a râs. S-a întors spre mine ca să-i țin căciula și am fost bucuros, pentru că toată lumea putea să vadă acum că el este tatăl meu, Baba al meu. Apoi s-a răsucit iar spre microfon și a zis că speră că acea clădire va fi mai rezistentă în fața vântului decât căciula lui și toată lumea a râs din nou. După ce Baba și-a încheiat discursul, oamenii s-au ridicat și au izbucnit în urale. Au aplaudat îndelung și, la sfârșit, au venit să-i strângă mâna. Unii dintre ei mi-au ciufulit părul și mi-au strâns și mie mâna. Eram atât de mândru de Baba, de noi amândoi!

Dar, în ciuda succesului lui Baba, oamenii încă se mai îndoiau de el. I-au spus că nu are simțul afacerilor și că mai bine ar urma Dreptul, ca tatăl lui. Așa că Baba le-a dovedit tuturor că se înșală: nu numai că și-a pus pe picioare propria afacere, dar a devenit cel mai bogat negustor din Kabul. Baba și Rahim Khan au deschis un restaurant, două farmacii și o firmă de export de covoare, care avea un succes nebun.

Când oamenii au început să șoptească pe la colțuri că Baba nu va face niciodată o partidă bună – că, în fond, nu are sânge nobil în vine – el s-a însurat cu maică-mea, Sofia Akrami, o femeie cu educație aleasă, considerată de toată lumea una dintre cele mai respectate, frumoase și virtuozose doamne ale Kabulului. Și nu numai că preda literatură clasică în limba farsi la universitate, dar era și descendenta unei familii regale, lucru pe care tatăl meu îl flutura, în glumă, pe la nasul scepticilor, spunându-i „prințesa mea“.

În afară de mine, care reprezentam excepția de la regulă, tata modelase lumea din jur după bunul său plac. Problema era că, evident, Baba vedea lumea doar în alb și negru. Și el trebuia să decidă ce e alb

și ce e negru. Nu poți să iubești un om care trăiește astfel, fără să te și temi de el în același timp. Poate chiar și să-l urăști un pic.

Când eram în clasa a cincea, aveam un molah care ne învăța *Coranul*. Îl chema molahul Fatiullah Khan și era un omuleț scund și îndesat, cu fața acneică, plină de mici „cratere” și cu o voce aspră. Ne ținea predici despre virtuțile *zakat*-ului și despre datoria de *hadji*; ne clarifica complicatele moduri de a face rugăciunile de dimineață – *namaz* –, ne punea să memorăm versete din *Coran* și, cu toate că nu ni le traducea niciodată, doar le puncta, uneori, cu o ramură de salcie, ne cerea să pronunțăm cuvintele arabe fără greșală, pentru ca Allah să ne audă mai bine. Într-o zi, ne-a spus că islamul consideră băutura ca fiind un păcat uriaș; cei care beau alcool vor răspunde pentru păcatul lor în Ziua Judecării, *Qiyamat*. Or, în vremurile acelea, băutura era un lucru obișnuit în Kabul. Nimeni nu era biciuit în piața publică pentru asta, dar afganii care beau o făceau acasă, departe de ochii celorlalți. Oamenii își cumpărau whisky-ul ca pe „medicamente”, în pungii maronii de hârtie, de la anumite „farmacii”. Plecau de acolo cu pungile ascunse vederii, băgate adânc în buzunare, atrăgând uneori privirile dezaprobatore ale celor care cunoșteau reputația respectivelor „farmacii”.

Eram sus, în biroul lui Baba, când i-am povestit ce ne spusese molahul Fatiullah Khan la școală. Baba tocmai își turna un pahar de whisky la barul pe care îl construise chiar în colțul încăperii. A ascultat, a încuviințat din cap și a luat o înghițitură. Apoi s-a așezat pe canapeaua joasă, de piele, a pus cu grijă paharul jos și m-a luat pe genunchi. M-am simțit de parcă aș fi stat pe două buturugi imense. A inspirat adânc și a expirat pe nas, pe sub mustață, cu un soi de șuierat. Mi s-a părut că totul a durat o eternitate.

Nu eram sigur dacă să-l îmbrățișez sau să-i sar din poală, înspăimântat de moarte.

— Văd că ai început să confunzi ce înveți la școală cu educația de-adevărata.

— Dar dacă e adevărat ce ne-au spus la școală, înseamnă că tu ești un păcătos, Baba?

— Hm – Baba a zdrobit un cub de gheață între dinți – vrei să știi ce crede tatăl tău despre păcat?

— Da.

— Atunci o să-ți spun, a zis Baba, dar mai întâi trebuie să-nțelegi un lucru, Amir, să-ți intre bine-n cap: n-o să înveți nimic valoros de la idioții ăia cu barbă!

— Vrei să zici de la molahul Fatiullah Khan?

Baba a gesticulat cu paharul. Gheața a făcut „clic-clic”.

— Nu, vreau să zic, de la toți. Mă piș pe bărbile lor de maimuțe virtuozose.

Am început să chicotesc. Imaginea cu Baba urinând pe barba unor maimuțe, fie ele virtuozose sau nu, era prea mult pentru mine.

— Țtia nu fac altceva decât să-și prefire mătaniile printre degete și să recite o carte scrisă într-o limbă pe care nici măcar nu o înțeleg. – A mai luat o înghițitură. – Allah să ne păzească dacă, vreodată, Afganistanul o să cadă în mâinile ăstora!

— Dar molahul Fatiullah Khan pare simpatic, am reușit să articulez printre chicoteli.

— Așa pare și Genghis Han, a zis Baba. Dar gata, m-ai întrebat despre păcat și vreau să-ți spun ce cred eu. Mă ascuți?

— Da, am zis, închizând gura. Totuși, un alt chicotit mi-a scăpat, croindu-și drum prin nas și făcând un zgomot sforăitor, ceea ce m-a făcut să pufnesc din nou în răs.

Baba m-a sfredelit cu privirea și dintr-o dată mi-am înghițit răsul.

— Vreau să-ți vorbesc ca de la bărbat la bărbat. Poți să te abții măcar o dată?

— Da, Baba jan, am murmurat, minunându-mă în sinea mea, pentru a câta oară, cum poate Baba să mă atingă atât de rău doar prin câteva cuvinte. Am împărtășit puține momente plăcute, fiindcă rar se întâmplase ca Baba să îmi vorbească sau să mă țină pe genunchi, iar eu l-am irosit ca un prost.

— Bine, a zis Baba, dar ochii lui erau încă întunecați. Acuma ascultă aici, orice ți-ar spune molahii, să știi că există un singur păcat, numai unul, și ăsta-i furtul. Ai înțeles ce-ți spun?

— Nu, Baba jan, am zis, dorindu-mi cu disperare să fi înțeles. Nu voiam să-l dezamăgesc din nou.

Baba a oftat a nerăbdare. Și asta m-a durut, fiindcă nu era un om nerăbdător din fire. Mi-am amintit toate dățile când venise acasă mult după căderea întunericului, toate serile când mâncasem singur. Îl întrebam pe Ali unde e Baba, când vine acasă, cu toate că știam foarte bine că e la șantier și că supraveghează lucrările. Nu se cerea răbdare pentru așa ceva? Începusem deja să-i urăsc pe toți copiii pentru care se construia orfelinatul ăla: uneori îmi doream să fi murit și ei, odată cu părinții lor.

— Când omori un om, furi o viață, a mai zis Baba. Îi furi soției lui dreptul de a avea un soț și copiilor – dreptul de a avea un tată. Când spui o minciună, furi cuiva dreptul la adevăr. Când înșeli, furi aceluia om dreptul la corectitudine. Ai înțeles?

Da, înțelesesem. Când Baba avea șase ani, un hoț intrase în casa bunicii mele la miezul nopții. Bunicul, un judecător respectat, îl surprinsese, dar hoțul îi înfipsese cuțitul în gât, omorându-l pe loc – și furându-i lui Baba dreptul de a crește lângă tatăl său. Hoțul fusese prins chiar a doua zi și se dovedise a fi un vagabond venit din regiunea Kunduz. Îl spânzuraseră

de creanga unui stejar, cu două ore înainte de rugăciunea de seară. Povestea asta am aflat-o de la Rahim Khan, nu de la Baba. Întotdeauna am aflat lucruri despre Baba de la alții.

— Nu există lucru mai păcătos decât furtul, Amir! mi-a zis Baba. Un om care ia ce nu-i al lui, fie că e o viață sau o bucată de *naan*... scuipe pe un astfel de om! Și dacă pașii mi s-ar încrucișa cu ai lui, Allah să-l aibă în pază! M-ai înțeles?

Imaginea lui Baba cotonogindu-l pe hoț mi s-a părut înfricoșătoare și entuziasmantă în același timp.

— Da, Baba.

— Dacă există un Dumnezeu în ceruri, atunci sper că are lucruri mai importante de făcut decât să se ocupe de faptul că beau eu whisky sau mănânc carne de porc. Și-acuma dă-te jos. După toată vorbăria asta despre păcat mi s-a făcut iar sete. L-am privit cum își umple paharul la bar și m-am întrebat cât o să mai treacă până când o să mai vorbim așa, ca acum. Fiindcă adevărul e că am simțit mereu că Baba mă urăște un pic. Și de ce nu? La urma urmei, o omorâsem pe preaiubita lui soție, preafrumoasa lui prințesă, nu-i așa? Aș fi putut cel puțin să am decența să semăn un pic mai mult cu el. Dar n-am ieșit ca el. Chiar deloc.

LA ȘCOALĂ, JUCAM un joc care se chema *Sherjangi* sau „Lupta recitatorilor“. Învățătorul de farsi ne arbitra și lucrurile se desfășurau cam așa: cineva recita un vers dintr-o poezie, iar adversarul avea șaiszeci de secunde să dea replica cu un vers care să înceapă cu aceeași literă cu care se termina versul primului. Toți din clasă vroiau să fie în echipă cu mine, fiindcă nici nu împlinisem unsprezece ani și știam deja pe de rost zeci de versuri din Khayyám, Hafez sau din faimosul *Masnawi* al lui Rumi. Odată, i-am provocat pe toți din

clasă și am câștigat. I-am spus lui Baba chiar în seara aceea, dar el doar a dat din cap și a zis „bine“.

Iată cum mă consolam pentru că tatăl meu era atât de distant – cufundându-mă în cărțile mamei mele moarte. Și-l aveam și pe Hassan, firește. Citeam orice: Rumi, Hafez, Saadi, Victor Hugo, Jules Verne, Mark Twain, Ian Fleming. După ce am terminat cărțile mamei – nu cele plicticoase, de istorie, alea nu mi-au plăcut niciodată, ci romanele, povestirile – am început să-mi cheltuiesc banii de buzunar pe cărți. Cumpăram câte una pe săptămână, de la librăria de lângă cinematograful Park, iar când n-am mai avut loc pe rafturi, am început să le pun în cutii de carton.

Evident, să te căsătorești cu o poetă e ceva, dar să fii tatăl unui copil care preferă să-și petreacă timpul cu nasul în cărți în loc să meargă la vânătoare... ei bine, probabil că nu era chiar situația pe care și-o imaginase Baba. Bărbații adevărați nu citesc poezii – și Doamne ferește să le mai și scrie! Bărbații adevărați – băieții adevărați – joacă fotbal, așa cum făcuse și Baba când era copil. *Ăsta* da, hobby. În 1970, Baba s-a hotărât să oprească un timp construcția orfelinului și a luat avionul până la Teheran, unde a stat timp de o lună ca să se uite la televizor, la campionatul mondial de fotbal, pentru că în vremea aceea nu existau televizoare în Afganistan. M-a înscris și pe mine într-o echipă de fotbal, sperând să-mi stârnească același interes. Dar am fost jalnic, o adevărată rușine pentru întreaga mea echipă, mereu în calea unui coechipier care voia să valorifice o pasă sau blocând fără voie o nișă în echipa adversă. Băteam terenul cu picioare nesigure, chițâind să-mi dea și mie cineva o pasă, pasă care nu venea niciodată. Și cu cât mă străduiam mai tare, fluturându-mi disperat brațele deasupra capului și pițigându-mă: „Sunt liber! Sunt liber!“, cu atât mai neobservat treceam. Dar Baba nu

se lăsa cu una, cu două. Când a devenit clar ca lumina zilei că nu am moștenit nici o picătură din talentul lui sportiv, s-a hotărât să mă transforme într-un spectator fanatic. Evident, nu era mare lucru, nu-i așa? Am simulat interesul cât de mult timp am putut. Am ovaționat alături de el echipa Kabulului în confruntare directă cu Kandaharul, am urlat înjurături la adresa arbitrului când acesta ne-a penalizat echipa, dar cu toate acestea, Baba a simțit lipsa unui interes adevărat și s-a resemnat în cele din urmă, admitând îngrozitorul adevăr: fiul lui nu are să joace fotbal sau să devină microbist.

Îmi aduc aminte că, odată, Baba m-a luat cu el la turneul anual *Buzkashi*, care se ținea în prima zi a primăverii – de Anul Nou. *Buzkashi* era, și încă mai este, pasiunea națională a Afganistanului. Un *chapandaz*, călăreț foarte priceput, patronat de bogații *aficionados*, trebuia să înșface o carcasă de capră sau de catâr din mijlocul unei învălmășeli de adversari, să o care cu el în plin galop, făcând înconjurul stadionului, apoi să-i dea drumul într-un cerc, în timp ce altă echipă de *chapandazi* era pe urmele lui, adversarii făcând tot ce le stătea în putință – lovituri, mușcături, pumni sau picioare – ca să recupereze carcasa. În ziua aceea, mulțimea fremăta de încântare privind călărețul avântat pe calul său și îl încuraja cu urlete războinice în timp ce lua carcasa. Pământul se zgâlțâia de trotoarele copitelor. Urmăream de sus cum trec călăreții în galop nebun, țipând și chiuind, pe caii lor plini de spume.

La un moment dat, Baba mi-a arătat pe cineva:

— Amir, îl vezi pe omul acela de acolo, de sus, înconjurat de toată mulțimea aia?

Da, îl vedeam.

— E Henry Kissinger.

— Oho – am zis. Habar n-aveam cine e Henry Kissinger și aș fi întrebat, probabil. Dar chiar în momentul acela, am văzut cu groază cum unul dintre *chapandazi* cade din șa și dispare într-un nor de praf, iscat de zeci de potcoave. Trupul i-a fost imediat răsucit și călcat de picioarele nervoase ale cailor, ca o păpușă de cârpe, apoi ceata de *chapandazi* s-a înde-părtat. S-a mai chircit o dată, apoi a rămas nemișcat, cu picioarele contorsionate nefiresc, în timp ce o băltoacă de sânge dispărea în nisipul însetat.

Am început să plâng.

Tot drumul spre casă am plâns. Îmi amintesc că Baba își încleșta și descleșta degetele pe volan. Ba mai mult, n-am să uit niciodată eforturile lui curajoase de a-și șterge expresia de dezgust de pe față, în timp ce conducea în tăcere.

Mai târziu, în noaptea aceea, în timp ce treceam prin fața biroului tatei, l-am auzit vorbind cu Rahim Khan:

— ...să fii recunoscător că e sănătos, zicea Rahim Khan.

— Știu, știu, dar stă tot timpul îngropat în cărți sau bântuie pe lângă casă de parcă ar fi pierdut într-un vis.

— Și?

— Eu n-am fost așa. Vocea lui Baba a răsunat frustrată, aproape mânioasă.

Rahim Khan a izbucnit în râs:

— Copiii nu sunt cărți de colorat. Nu poți să-i „colorezi” cum îți place ție.

— Îți spun eu, zicea Baba, eu n-am fost așa și nici copiii cu care am crescut.

— Știi ceva, uneori ești cel mai egoist om din câți cunosc, i-a spus Rahim Khan. Era singurul dintre cunoscuții noștri care avea curajul să-i spună așa ceva lui Baba.

— N-are nici o legătură cu asta.

— Ești sigur?

— Sunt sigur.

— Păi, atunci?

Am auzit canapeaua de piele scârțâind sub trupul masiv al lui Baba. Am închis ochii, cu urechea lipită de ușa, vrând să aud, nevrând să aud.

— Uneori mă uit pe fereastră și îl văd cum se joacă pe stradă cu băieții din cartier. Văd cum îl îmbrânlesc, îi iau jucăriile, îi mai dau câte-un ghiont! Și știi ceva? Nu-l văd să riposteze! Niciodată. Doar... lasă capul în jos și ...

— Ei, și? Nu e violent, a zis atunci Rahim Khan.

— Nu asta am vrut să spun, Rahim, și știi bine, a ripostat Baba. Băiatului ăstuia îi lipsește ceva!

— Da, un grăunte de răutate.

— Răutatea n-are nimic de-a face cu capacitatea de a te apăra. Știi ce se întâmplă de fiecare dată când îl necăjesc băieții din vecini? Hassan îi sare în apărare și îi pune pe fugă. Am văzut cu ochii mei. Și când vin acasă, îl întreb: „Cum s-a zgâriat Hassan pe față?“ Iar el știi ce-mi zice? „A căzut.“ Îți spun eu, Rahim, băiatului ăstuia îi lipsește ceva.

— Trebuie să-l lași să-și găsească singur drumul, a mai zis Rahim Khan.

— Și încotro se îndreaptă? a zis Baba. Un băiat care nu se apără singur va deveni un bărbat care nu poate apăra nimic.

— Ca de obicei, simplifici totul.

— Nu prea cred.

— Ești furios fiindcă te temi că n-o să fie capabil să ducă mai departe afacerea, când îi va sosi timpul.

— Acum cine simplifică prea mult lucrurile? a zis Baba. Uite, știu că există o afinitate între voi doi și mă bucur că-i așa. Sunt invidios, dar mă bucur, vorbesc serios. Are nevoie de cineva care... să-l înțeleagă,

pentru că Dumnezeu știe că eu unul nu-l înțeleg. Dar e ceva la Amir care mă tulbură într-un fel pe care nu-l pot explica. E ca și când... Parcă îl și vedeam pe Baba bătându-și capul, în căutarea cuvintelor potrivite. Și-a coborât vocea, dar tot am auzit: Dacă nu l-aș fi văzut cu ochii mei pe doctor cum îl scote din vintrele nevesti-mii, n-aș fi crezut pentru nimic în lume că e fiul meu.

A DOUA ZI, ÎN TIMP CE îmi pregătea micul-dejun, Hassan m-a întrebat dacă mă supără ceva. M-am răstit la el, zicându-i să-și vadă de treaba lui.

Rahim Khan se înșelase în privința grăuntelui de răutate din mine.

IV.

În 1933, anul în care se născuse Baba și în care Zahir Shah își începuse cei patruzeci de ani de domnie ca rege al Afganistanului, doi frați, tineri dintr-o familie bună și respectabilă din Kabul, s-au urcat la volanul Fordului decapotabil al tatălui lor. După ce au prizat hașiș și au băut mult vin francezesc, au lovit și ucis pe loc o pereche de hazari, soț și soție, pe drumul spre Paghman. Poliția i-a adus pe cei doi tineri, oareșicum chinuiți de remușcări, și pe micul orfan în vârstă de cinci ani al soților uciși în fața bunicului meu, care era un judecător foarte bine văzut, cu o reputație impecabilă. După ce a ascultat relatarea fraților și pledoaria tatălui lor pentru îndurare, bunicul meu i-a condamnat pe cei doi tineri să meargă de îndată la Kandahar și să se înroleze în armată pe termen de un an de zile – și asta în ciuda faptului că familia lor reușise cumva să îi scape de înrolare. Tatăl lor a protestat, dar nu prea vehement și, în final, toată lumea a fost de acord că pedeapsa a fost un pic cam aspră, dar meritată. Cât despre copilul orfan, bunicul l-a luat la el în casă și le-a poruncit celorlalți servitori să îl învețe treburile din gospodărie, dar să fie blânzi cu el. Băiatul acela era Ali.

Ali și Baba au crescut împreună, au fost tovarăși de joacă, asta până când poliomiелita i-a schilodit piciorul lui Ali – exact așa cum am crescut și eu și

Hassan, o generație mai târziu. Baba ne povestea mereu ce trăsniți făceau el și Ali, dar Ali dădea din cap și zicea: „aga sahib, de ce nu le spuneți și cine era în spatele acestor trăsniți, și cine le executa?” Baba râdea și îl lua pe Ali pe după gât.

Dar în nici una din poveștile lui, Baba nu se referea la Ali ca fiind prietenul lui.

Curios lucru, dar nici eu nu mă gândisem vreodată că Hassan ar fi prietenul meu. Oricum, nu în sensul obișnuit. Și ce dacă am învățat unul de la altul să mergem pe bicicletă, fără să ținem mâinile pe coarne, sau să construim un aparat de filmat dintr-o cutie de carton, care, culmea, mai și funcționa? Și ce dacă ne-am petrecut multe ierni înălțând și vânând zmeie? Și ce dacă, pentru mine, Afganistanul are și azi chipul unui băiat firav, cu capul ras, cu urechile plasate prea jos, cu o fețișoară de păpușă chinezească, luminată de zâmbetul buzei de iepure?

Și ce dacă ne leagă toate aceste lucruri? Peste istorie se trece greu. Ca și peste religie. La urma urmei, eu eram paștun, iar el – hazar, eu eram sunit, iar el – šiit și nimic nu avea să schimbe asta. Nimic.

Dar de-a bușilea am început să mergem împreună, noi doi, și nici o istorie, etnie, societate sau religie nu avea să schimbe asta. Mi-am petrecut primii doisprezece ani din viață jucându-mă, în cea mai mare parte a timpului, cu Hassan. Uneori, mi se pare că toată copilăria mea este o lungă vară, care s-a scurs alene alături de Hassan, în timp ce ne urmăream pe lianele încâlcite din copaci sau ne jucam de-a „hoții și vardiștii”, de-a v-ați ascunselea, de-a cowboy-ii și indieni sau torturam insecte – îndeletnicire care a culminat cu smulgerea acului unei albine și legarea bieteii creaturi cu o ață, ca să o putem trage înapoi de câte ori încerca să își ia zborul.

Îi necăjeam pe *kochi*, nomazii care treceau prin Kabul, în drumul lor spre munții din nord. Când se apropiau de cartierul nostru auzeam caravanele, cu behăitul oilor și al caprelor și clopoțeii de la gâtul cămilelor. Fugeam afară să vedem caravanele care se târau încet pe strada noastră, bărbații cu fețe prăfuite și tăbăcite de vânt, femeile înveșmântate în caftane lungi, colorate, cu mărgele și brățări de argint la mâini și la glezne. Aruncam cu pietre în caprele lor. Le împrășcam catârii cu apă. Odată l-am pus pe Hassan să se urce pe Zidul porumbului bolnav și să tragă cu praștia în dosurile cămilelor.

Împreună am văzut primul nostru film western, *Rio Bravo*, cu John Wayne, la cinematograful *Park*, chiar peste drum de librăria mea favorită. Îmi amintesc cum îl imploram pe Baba să ne ducă în Iran, ca să-l cunoaștem și noi pe John Wayne. Baba a izbucnit în râsul lui gălăgios, care parcă îi izvora din fundul gâtului – un sunet care semăna destul de bine cu un motor de camion ambalat, iar când și-a recăpătat graiul ne-a explicat cum se dublează vocile actorilor. Hassan și cu mine am rămas ca trăsniți. Șocați. John Wayne chiar nu vorbea farsi și nici nu era iranian? Era american, ca femeile și bărbații aceia prietenoși, cu plete lungi, care se învârteau prin Kabul, cu cămășile lor zdrențăroase și țișător colorate? Am văzut *Rio Bravo* de trei ori, dar la westernul nostru favorit, *Cei Șapte Magnifici*, ne-am dus de treisprezece ori. Și de fiecare dată am plâns la sfârșit, când puștiul mexican îl îngroapă pe Charles Bronson, care s-a dovedit a nu fi nici el iranian.

Făceam plimbări prin bazarul mucegăit din cartierul Shar-e-Nau al Kabulului sau în Orașul Nou, la vest de cartierul Wazir Akbar Khan. Comentam filmele abia văzute și ne plimbam prin mulțimea agitată de hazari. Ne croiam drum printre negustori și

cerșetori, hoinărind pe aleile înguste mărginite de șiruri de dughene minuscule și înghesuite unele în altele. Lunar, Baba îi dădea fiecăruia câte o sumă de bani – zece afgani și noi îi cheltuiam pe Coca-Cola caldă și înghețată din apă de trandafiri presărată cu migdale sfărâmate.

În timpul anului școlar, aveam o rutină zilnică: până mă târam eu din pat și mă scurgeam spre baie, Hassan era deja spălat, își spusese rugăciunea de dimineață, *namaz*, împreună cu Ali și îmi pregătise micul-dejun: ceai fierbinte cu trei cubulețe de zahăr, o felie de *naan* prăjită, unsă cu marmelada mea favorită, cu aromă de vișine, totul aranjat frumos pe masă. În timp ce mâncam și mă plângeam că am teme multe, Hassan îmi făcea patul, îmi lustruia pantofii, îmi călca hainele pentru ziua respectivă și îmi rânduia cărțile și creioanele în ghiozdan. Îl auzeam cum fredonează în timp ce îmi călca hainele și vocea lui lălăia cântece hazare vechi, pe care le cânta pe nas. Apoi, Baba și cu mine ne urcam în Mustangul lui negru, o mașină care atrăgea priviri invidioase oriunde mergeam, pentru că era ca mașina condusă de Steve McQueen în *Bullit*, un film care rulase într-un singur loc, timp de șase luni. Hassan rămânea acasă, să îl ajute pe Ali la treburile zilnice: spălatul de mână al rufelor murdare, întinsul lor în curte, la uscat, frecatul podelelor, cumpăratul de *naan* proaspătă din bazar, marinarea cărnii pentru masa de prânz, udatul peluzei.

După ore, mă întâlneam cu Hassan, înșfăcam o carte și o luam la picior spre dealul în formă de caston răsturnat situat la nord de proprietatea tatălui meu, în Wazir Akbar Khan. Chiar în vârful dealului era un vechi cimitir părăsit, cu șiruri de pietre de mormânt cu scrisul șters și cu poteca năpădită de buruieni. Anotimpuri peste anotimpuri trecuseră, cu

vânturi și ploii, transformând poarta într-un morman de rugină și zidurile joase, de piatră albă, în ruine. La intrare era un rodiu. Într-o vară, am folosit unul dintre cuțitele de bucătărie ale lui Ali ca să ne scrijelim numele pe trunchiul lui: „Amir și Hassan – sultanii din Kabul.“ Cu aceste cuvinte, devenise oficial: copacul era al nostru. După școală, Hassan și cu mine ne urcam în el și culegeam rodiile roșii ca sângele. După ce mâncam și ne ștergeam pe mâini cu iarbă, îi citeam lui Hassan.

Stând cu picioarele încrucișate, cu umbrele și luminile trimise de frunzele rodiului dansându-i pe față, Hassan smulgea absent fire de iarbă din pământ, în timp ce asculta ce-i citeam eu, pentru că el nu știa să citească. Acel Hassan va rămâne analfabet, ca Ali și ca majoritatea hazarilor, cărora așa le fusese sortit din secunda în care veniseră pe lume – ba, poate că lui Hassan i-o fi fost sortit din pântecul cel neprimitor al mamei lui, Sanaubar. La urma urmei, la ce-i folosește unui servitor să știe să citească? Dar în ciuda faptului că era analfabet, sau poate tocmai de aceea, Hassan era atras de misterul cuvintelor, sedus de o lume secretă care îi era interzisă. Îi citeam poezii, povestiri, uneori și ghicitori, deși din acestea din urmă am încetat să-i mai citesc când am văzut că era mai bun ca mine la dezlegarea lor. Așa că îi citeam lucruri cu care să-și bată capul mai puțin, cum ar fi *Nenorocirile molahului Nasruddin și ale măgarului său*. Stăteam ore întregi sub copacul acela, până când soarele apunea la vest și Hassan tot insista că mai e destulă lumină pentru încă o povestire, pentru încă un capitol.

Partea mea favorită din lectură era când ajungeam la un cuvânt dificil, pe care el nu-l știa. Îl tachinam, subliniindu-i ignoranța. Odată, îi citeam o poveste cu molahul Nasruddin, când m-a oprit:

— Ce înseamnă cuvântul ăla?

— Care?

— Imbecil.

— Nu știi ce înseamnă? i-am răspuns rânjind.

— Nu, Amir aga.

— Dar e un cuvânt atât de obișnuit!

— Da' eu nu-l știu. Chiar dacă o fi simțit ironia din spatele mirării mele prefăcute, fața lui zâmbitoare nu a lăsat să se vadă nimic.

— Păi, toată lumea de la mine de la școală știe ce înseamnă, am zis. Ia să vedem: „imbecil“ – înseamnă „inteligent, deștept“. O să îl folosesc într-o propoziție, ca să înțelegi mai bine: „Când vine vorba de cuvinte, Hassan e un imbecil.“

— Aha, a zis el, dând din cap că a înțeles.

O să mă simt mereu vinovat pentru asta. Mai târziu, i-am dat un tricou vechi ca să mă revanșez, cum făceam de fiecare dată. Mă întrecusem cu gluma, chiar dacă era una nevinovată.

Cartea favorită a lui Hassan era *Shahnamah*, o poveste veche, din secolul al zecelea, cu eroi persani. Îi plăceau toate capitolele, șahii de demult, Feridoun, Zal și Rudabeh. Dar cel mai mult ne plăcea „Rostam și Sohrab“, povestea marelui luptător Rostam și a calului său iute de picior, Rakhsh. Rostam își rănește de moarte viteazul inamic, pe Sohrab, pe câmpul de luptă, pentru ca apoi să afle că era fiul pierdut de multă vreme. Doborât de durere, Rostam ascultă ultimele cuvinte ale fiului său:

„De ești cu adevărat al meu tată, atunci află că ți-ai mânjit paloșul luând viața celui de același sânge – fiul tău. Și chiar de ai făcut-o din îndărătnicie, eu crezut-am că dragostea ți-o voi câștiga și te-am implorat strigându-te pe nume, căci am crezut că văd în tine umbra amintirii mamei mele moarte. Dar în zadar am încercat inima să îți înduplec, acum simt că e vremea să mă duc. Maica mă așteaptă...“

— Te rog, mai citește o dată, Amir aga, mă ruga Hassan. Uneori, ochii i se umpleau de lacrimi în timp ce îi citeam pasajul și de fiecare dată mă întrebam pentru cine plângea, pentru îndureratul Rostam, care își sfâșia hainele de deznădejde și își turna cenușă peste pletele albite de durere, sau pentru Sohrab, care tânjise în zadar după dragostea tatălui său? Eu, unul, nu vedeam soarta lui Rostam ca pe un destin tragic. La urma urmei, nu ascund toți tații, în adâncul inimii, dorința secretă de a-și omorî fiii?

ODATĂ – ERA ÎN IULIE 1973 – i-am jucat alt renghi lui Hassan. Îi citeam, când deodată m-am hotărât să mă abat de la cele scrise în carte. Mă prefăceam că citesc din carte, dând foile una după alta, dar ce spuneam eu nu mai avea nici o legătură cu ce scria acolo, fiindcă inventam propriile mele povești. Hassan, bineînțeles, habar nu avea. Pentru el, cuvintele scrise erau un soi de coduri secrete, care se întrepătrundeau într-o rețea misterioasă. Cuvintele astea erau uși secrete, iar eu eram păstrătorul tuturor cheilor. La sfârșit, l-am întrebat dacă i-a plăcut povestirea și mi-am înăbușit cu greu râsul care îmi gâlgâia în gât, când Hassan a început să bată din palme:

— Ce faci? l-am întrebat.

— Asta e cea mai grozavă poveste pe care am auzit-o de la tine în ultima vreme, a zis el, încă aplaudând.

Am râs.

— Chiar?

— Chiar.

— Foarte interesant! am murmurat eu. Eram uimit! Era... cu totul neașteptat! Ești absolut sigur, Hassan?

El aplauda mai departe.

— A fost grozavă, Amir aga! Îmi mai citești și mâine din ea?

— Grozav, fascinant! am mormăit eu, cu respirația un pic întretăiată, simțindu-mă ca unul care tocmai a descoperit o comoară îngropată în propria ogradă. În timp ce coboram de pe deal, ideile răsăreau în capul meu una după alta, ca artificiile la *Chaman*. *Cea mai bună poveste pe care mi-ai citit-o în ultima vreme*, zisese el. Îi citisem *foarte multe* povestiri. Brusc, am auzit vocea lui Hassan, care mă întreba ceva.

— Ce-ai zis?

— Ce înseamnă „fascinant“?

Am râs. L-am îmbrățișat zdravăn și l-am sărutat pe obraz.

— Asta pentru ce-a fost? mi-a zis uimit, roșind.

L-am înghiontit prietenește. Și i-am zâmbit.

— Ești un prinț, Hassan. Ești un prinț și eu te iubesc!

În noaptea aceea, am scris prima mea povestire. Mi-a luat treizeci de minute. Era o povestioară sinistră, despre un om care a găsit o cană fermecată și a descoperit că dacă plânge în ea, lacrimile i se prefac în perle. Dar chiar dacă era sărac de când se știa, era de felul lui un om vesel, care plângea rar, așa că a trebuit să se chinuiască să descopere cum să plângă la comandă ca să se îmbogățească. Pe măsură ce perlele se adunau în cană, creștea și lăcomia lui. Povestea se termina cu omul stând pe un munte de perle, cu un cuțit în mână, plângând neajutorat în cana fermecată, cu preaiubita-i soție ucisă în brațele sale.

În seara aceea, am urcat scările și am intrat în fumoaar, la Baba, ținând în mână cele două pagini pe care îmi mâzgălisem povestea. Baba și Rahim Khan fumau și serveau coniac:

— Ce este, Amir? a zis Baba, lăsându-se pe spate și împreunându-și mâinile sub cap, tolănit pe canapea.

În jurul feței lui pluteau colăcei de fum albăstrui. Privirea lui mă făcea să-mi simt gâtul uscat. Mi-am dres vocea și i-am spus că scrisesem o poveste.

Baba a încuviințat din cap și mi-a zâmbit, un zâmbet de-abia schițat, care trăda lipsa lui de interes.

— A, bravo, e foarte bine, nu-i așa? a mai zis el. Apoi, nimic. Mă privea doar, prin norul de fum.

Probabil că am stat acolo cam un minut, dar mi s-a părut cel mai lung minut din viața mea. Secundele se târau încet, despărțite de o eternitate. Aerul se făcea tot mai greu, devenind aproape solid. Simțeam că nu mai pot să respir. Baba a continuat să mă țintuiască cu privirea, fără să se ofere să citească.

Ca întotdeauna, Rahim a fost cel care mi-a sărit în ajutor. A întins mâna spre foi și mi-a dăruit un zâmbet care nu avea nimic prefăcut în el.

— Nu mi-o dai mie, Amir jan? Mi-ar plăcea tare mult să o citesc. Baba nu folosea aproape niciodată apelativul tandru de *jan* (dragă) când mi se adresa.

Baba a ridicat din umeri și a sărit în picioare. Părea ușurat, ca și când și pe el îl salvase Rahim Khan.

— Da, dă-i-o lui *Kaka* Rahim. Eu mă duc sus să mă pregătesc.

Și cu aceste cuvinte a părăsit camera. În majoritatea timpului îl adoram pe Baba cu o intensitate aproape religioasă, dar în clipa asta aș fi vrut să-mi deschid venele și să las să se scurgă sângele lui blestemat din trupul meu, până la ultima picătură.

O oră mai târziu, când cerul începea să se întunece odată cu lăsarea serii, s-au îndreptat spre mașină, ca să meargă la o petrecere. Înainte de a ieși, Rahim Khan s-a lăsat pe vine, în fața mea și mi-a dat povestea înapoi și o altă hârtie, împăturită. Mi-a zâmbit strălucitor și mi-a făcut cu ochiul, apoi a zis: „Pentru tine. Citește mai târziu!“. După care a făcut o pauză și a adăugat un singur cuvânt, care m-a încurajat mai

mult decât orice mi-ar fi spus vreodată vreun editor. Cuvântul acela era „bravo“.

Când au plecat, m-am așezat pe patul meu, dorindu-mi ca Rahim Khan să fi fost tatăl meu. Apoi m-am gândit la Baba, la pieptul lui uriaș și la cât de bine era când mă ținea acolo, la felul cum mirosea a Brut dimineața și la gădilatul bărbii lui pe fața mea. M-am simțit brusc copleșit de un asemenea sentiment de vinovăție, încât am fugit la baie și am vomitat în chiuvetă.

Mai târziu, în noaptea aceea, cum stăteam încovrigat în patul meu, am citit biletul lui Rahim Khan o dată și încă o dată. Scria cam așa:

Amir jan,

Mi-a plăcut foarte mult povestea ta. Mashallah, Dumnezeu te-a înzestrat cu un dar deosebit. De acum e de datoria ta să valorifici acest talent, fiindcă cel care își irosește talentul pe care i l-a dat Dumnezeu este un măgar. Ai un stil tare interesant și o gramatică corectă, dar cel mai impresionant lucru la povestea ta este tonul ironic. Poate că nici nu știi ce înseamnă cuvântul ăsta, dar vei ști într-o bună zi. E ceva ce unii scriitori caută în întreaga lor carieră și nu găsesc niciodată. Tu ai reușit de la prima poveste.

Ușa mea îți este și îți va fi mereu deschisă, Amir jan. Voi asculta orice poveste vei avea de povestit.

Prietenul tău,

Rahim

Luat pe sus de biletul lui Rahim Khan, am înșfăcat povestea și am coborât val-vârtej pe scări, spre cămăruța în care, pe o saltea, dormeau Ali și Hassan. Dormeau în casă numai când era Baba plecat, iar Ali trebuia să aibă grijă de mine. L-am scuturat pe Hassan până când s-a trezit și l-am întrebat dacă vrea să audă o poveste.

S-a frecat la ochii grei de somn și s-a întins.

— Acum? Cât e ceasul?

— Lasă ceasul! Povestea asta e deosebită. Am scris-o chiar eu, am murmurat, sperând să nu îl trezesc pe Ali. Fața lui Hassan s-a luminat.

— Atunci, *trebuie* s-o aud! a zis, trăgând pătura de pe el.

I-am citit-o în living, lângă șemineul de marmură. Fără jocuri de cuvinte de data asta, doar era vorba de mine! Hassan a fost ascultătorul perfect în multe privințe, fiind total absorbit de poveste, pe fața lui oglinindu-se toate nuanțele ei. Când am citit ultima propoziție, a aplaudat, încercând să nu facă prea mult zgomot.

— *Mashallah*, Amir aga! Bravo! Fața lui radia.

— Ți-a plăcut? i-am zis, gustând pentru a doua oară – și ce dulce era – din plăcerea unei cronici favorabile.

— Într-o bună zi, *Inshallah*, vei ajunge un mare scriitor! a zis Hassan. Iar oamenii din lumea întreagă or să-ți citească poveștile!

— Exagerezi, Hassan! i-am spus, iubindu-l pentru ce zisese.

— Ba nu, o să fii mare și celebru, a insistat el. Apoi a făcut o scurtă pauză, de parcă avea de gând să mai spună ceva. A cumpănit bine cuvintele și și-a dres vocea. Dar îmi dai voie să-ți pun niște întrebări în legătură cu povestea asta? a zis cu timiditate.

— Bineînțeles.

— Păi..., a început, apoi a părut să renunțe.

— Spune, Hassan! am zis zâmbind, cu toate că, brusc, scriitorul nesigur din mine nu mai era așa de sigur dacă vrea să audă sau nu.

— Păi, a spus el, dacă îmi dai voie să te întreb, de ce și-a omorât bărbatul nevasta; de fapt, de ce trebuia să se simtă trist ca să verse lacrimi? Nu putea să miroasă o ceapă?

Am rămas trăsnit. Aspectul ăsta atât de evident, aproape prostesc, mie nici nu îmi trecuse prin cap. Am mișcat buzele fără să scot nici un sunet. Se părea că în aceeași noapte promisem două lecții esențiale pentru tehnica unui scriitor: importanța ironiei și capcana unui fir narativ care se rupe ca ața slabă la primul argument solid. Și lecția din urmă o promisem de la Hassan, ultimul om de pe lumea asta de la care m-aș fi așteptat s-o primesc! De la Hassan, care nu știa să citească și care nu scrisese un singur cuvânt în toată viața lui! O voce întunecată și înghețată mi-a șoptit atunci în ureche: „Ce știe el, hazardul ăsta analfabet? Nu va fi niciodată altceva decât un amărât de servitor! Cum îndrăznește să te critice?”

— Păi, am început eu. Dar n-am mai apucat să-mi termin propoziția.

Chiar în clipa aceea, Afganistanul se schimba pentru totdeauna.

V.

Ceva bubuia ca tunetul. Pământul s-a zgâlțâit o clipă și am auzit ra-ta-ta-ta-ul unei mitraliere. „Tată!“ a țipat Hassan. Ne-am ridicat în picioare și ne-am bulucit spre living. L-am găsit pe Ali șchiopătând frenetic de-a lungul foaierului.

— Tată, ce se aude? a țipat Hassan, alergând cu brațele întinse spre Ali. Ali ne-a îmbrățișat. O lumină albă a despicat pentru o clipă noaptea, apoi a strălucit din nou, urmată de un *stacatto* rapid de împușcături.

— E vânătoare de rațe, a zis Ali cu voce răgușită. E vânătoare de rațe, pe timp de noapte, bine? Nu vă fie frică.

Atunci s-a auzit o sirenă, în depărtare. Undeva, zgomot de sticlă spartă și un țipăt. Auzeam oamenii țipând pe străzi, treziți din somn, încă în pijamale, probabil, și cu părul ciufulit și ochii umflați. Hassan plângea. Ali l-a tras mai aproape și l-a strâns la piept cu tandrețe. Aveam să-mi spun mai târziu că n-am fost deloc invidios pe Hassan. Absolut deloc.

Am stat așa băgați unii în alții, până la primele ore ale dimineții. Împușcăturile și exploziile au durat mai puțin de o oră, dar au băgat groaza în noi, fiindcă nici unul nu mai auzise până atunci împușcături pe stradă. Pe atunci erau zgomote necunoscute. Generația de copii afgani care nu vor auzi altceva decât sunetele bombelor și ale mitralierelor nu se născuse

încă. Adunați cu toții în sufragerie, în așteptarea răsăritului de soare, habar nu aveam, nici unul dintre noi, că un mod de viață se sfârșise. Modul *nostru* de viață. Sfârșitul, *sfârșitul oficial*, avea să vină abia în aprilie 1978, odată cu lovitura de stat comunistă, și apoi în decembrie 1979, când tancurile rusești începeau să-și rostogolească șenilele pe aceleași străzi pe care mă jucasem cu Hassan și să aducă moartea Afganistanului așa cum îl știam și să marcheze începutul unei ere noi, de vărsări de sânge, care încă mai continuă.

Chiar înainte de ivirea zorilor, mașina lui Baba s-a ivit pe alee. Portiera a rămas deschisă, în timp ce pașii lui se auzeau duduind pe trepte. Apoi a apărut în ușă și am văzut ceva pe chipul lui, ceva ce nu am recunoscut imediat, pentru că nu o mai văzusem niciodată la Baba: frica.

— Amir! Hassan! a exclamat în timp ce alerga spre noi, cu brațele larg deschise. Au blocat toate drumurile, iar telefoanele nu funcționează. Eram atât de îngrijorat!

Ne-am lăsat luați în brațe și, pentru o scurtă clipă nebună, m-am bucurat că se întâmplase ce s-a întâmplat în noaptea aceea, deși cursul evenimentelor nu era prea clar.

S-A DOVEDIT CĂ nu fusese o vânătoare de rațe. După cum s-a aflat ulterior, nu împușcaseră mai nimic în noaptea aceea de 17 iulie 1973. Kabulul s-a trezit în dimineața următoare și a descoperit că monarhia aparținea acum trecutului. Regele, Zahir Shah, fugise în Italia. În lipsa lui, vărul său, Daoud Khan, pusese capăt celor patruzeci de ani de monarhie, fără vărsare de sânge.

Îmi amintesc că în dimineața următoare eu și Hassan ne furișam din biroul tatei, în timp ce Baba și

Rahim Khan sorbeau ceai negru și ascultau la „Radio Kabul“ ultimele știri privind lovitura de stat.

— Amir aga? a murmurat Hassan.

— Ce-i?

— Ce-i aia „republică“?

Am ridicat din umeri.

— Habar n-am! am ridicat eu din umeri.

La radioul lui Baba tot repetau cuvântul ăsta, „republică“, iar și iar.

— Amir aga? a murmurat Hassan.

— Ce-i?

— Nu înseamnă „tată“, iar eu n-o să trebuiască să mă mut imediat?

— Nu, nu cred, am murmurat și eu.

Hassan a chibzuit îndelung.

— Amir aga!

— Ce-i?

— Da' nu vreau să ne trimită, pe mine și pe tata, departe de aici!

Am zâmbit.

— *Bas*, catâr căpos ce ești! Nu vă trimite nimeni nicăieri!

— Amir aga?

— Ce-i?

— Vrei să ne cățărăm în copacul nostru?

Am afișat un zâmbet larg. ăsta era alt lucru grozav la Hassan: știa întotdeauna când și ce să spună – știrile de la radio deveniseră tare plictisitoare. Hassan s-a dus în cămăruța lui să se pregătească, iar eu am fugit sus să iau o carte. Apoi m-am dus în bucătărie, mi-am îndesat în buzunare niște nuci și am alergat afară, unde l-am găsit pe Hassan așteptându-mă. Am țâșnit pe porțile mari și am luat-o către dealul nostru.

Am traversat bulevardul și mergeam acum pe o potecă de pământ bolovănos care o lua la deal, când, dintr-o dată, o piatră l-a lovit pe Hassan în spate.

Ne-am întors amândoi deodată și am simțit că-mi stă inima în loc: Assef și doi prieteni ai lui, Wali și Kamal, se apropiau de noi.

Assef era fiul unui prieten al tatei, Mahmood, care era pilot de linie aeriană. Familia acestuia locuia la câteva străzi de casa noastră, mai la sud, într-un complex rezidențial pretențios, înconjurat de ziduri înalte și palmieri. Dacă erai un puști din cartierul Wazir Akbar Khan din Kabul, nu se putea să nu fi auzit – și spre binele tău nu din proprie experiență – de faimosul box cu bile de oțel inoxidabil al lui Assef. Născut dintr-o mamă nemțoaică și un tată afgan, blondul Assef cel cu ochi albaștri domnea peste ceilalți copii. Faima lui de sălbatic, binemeritată de altfel, se răspândise în scurt timp pe străzi. Flancat de prieteni obedienți, cutreiera cartierul, ca un han care-și străbate pământurile, înconjurat de curteni slugarnici. Cuvântul lui era literă de lege și, dacă aveai nevoie de un pic de disciplină, atunci o bătaie cu bile de oțel era instrumentul educativ cel mai potrivit. L-am văzut odată aplicându-i o corecție unui copil din cartierul Karteh Char. N-am să uit niciodată cum luceau ochii albaștri ai lui Assef, cu o cruzime care friza demența și cum rânjea, Dumnezeuule, cum *rânjea*, în vreme ce îl lovea fără milă pe puștiul ăla amărât. Nu se oprise până nu îl lăsase fără cunoștință. Unii băieți din Wazir Akbar Khan îl porecliseră Assef *Goshkhor* sau Assef „Mâncătorul de urechi“. Bineînțeles că nici unul nu îndrăznește să-i spună așa în față, doar dacă nu voiau să îndure aceeași soartă ca a bietului puști, care inspirase fără să vrea porecla asta, când se bătuse cu Assef pentru un zmeu și sfârșise prin a-și pescui urechea dreaptă din șanțul plin de noroi. Peste ani și ani, am învățat un cuvânt englezesc, care definește ce fel de creatură era Assef, cuvânt pentru care nu există un echivalent perfect în farsi – *sociopat*.

Dintre toți băieții din vecini care îl torturau pe Ali, Assef era de departe cel mai neîndurător. Era, de fapt, cel care inventase jignitorul Babalu: „Hei, Babalu, pe cine ai mâncat azi? Ei? Hai, Babalu, zâmbește-ne frumos!“ Iar în zilele în care se simțea în mod special plin de inspirație, „condimenta“ cu adaosuri de genul: „Hei, tu ăla cu nasul turtit! Babalu, pe cine ai mâncat azi? Spune-ne, măi, ochi-de-măgar!“

Și iată-l acum, venind agale spre noi cu mâinile înfipte în șolduri, cu adidașii stârnind mici nori de praf.

— 'Neața, *kunis!* a exclamat Assef, făcând un semn cu mâna – „poponar“ era o altă insultă favorită de-a lui. Hassan s-a ascuns după mine când i-a văzut pe cei trei băieți mai mari apropiindu-se. S-au înfipt în fața noastră, îmbrăcați în blugi și cu tricouri colorate. Deasupra tuturor – Assef, cu brațele vânjoase încrucișate pe piept și cu un rânjet sălbatic pe buze. Nu era prima dată când mă gândeam că Assef nu e chiar în toate mințile. Și m-am mai gândit ce norocos sunt că Baba e tatăl meu – singurul motiv pentru care, bănuiesc, Assef se abține să mă hărțuiască prea mult.

Și-a înălțat bărbia, împungând aerul în direcția lui Hassan:

— Ei, Nas-turtit, a zis el. Ce face Babalu?

Hassan nu a zis nimic și s-a mai tras cu un pas în spatele meu.

— Ați auzit veștile, băieți? a zis Assef, cu rânjetu-i nelipsit. Regele a plecat. Mare pagubă. Trăiască președintele! Știi, Amir, că tata îl cunoaște pe Daoud Khan?

— Da, și tata, am zis eu. În realitate, n-aveam habar dacă e așa sau nu.

— „Da, și tata“, m-a maimuțărit Assef, cu voce miorlăită. Kamal și Wali au început să cotcodăcească la unison. Aș fi vrut să fie Baba acolo.

— Păi, Daoud Khan a fost invitat la noi la masă, anul trecut, a continuat Assef. Ce zici de asta, Amir?

Mă întrebam dacă ne-ar auzi cineva țipând, de aici, din colțul ăsta pustiu și uitat de lume. Casa lui Baba era la vreun kilometru distanță. Îmi doream să fi rămas acasă.

— Știi ce o să-i spun lui Daoud Khan data viitoare, când mai vine la noi acasă? a zis Assef. O să am o discuție cu el, ca de la bărbat la bărbat, de la *mard* la *mard*. O să-i spun ce i-am spus și maică-mii. Despre Hitler. Ei, ăla conducător! Mare, tipul! Un vizionar! O să-i spun lui Daoud Khan că, dacă Hitler ar fi fost lăsat să termine ce începuse, lumea ar fi fost acum un loc mai bun.

— Baba zice că Hitler era nebun, că a ordonat să fie uciși o mulțime de oameni nevinovați, m-am auzit vorbind înainte să-mi dau seama și să-mi încleștez mâna peste gură.

Assef s-a răstit la mine:

— Parcă ai fi maică-mea, și ea e nemțoaică; ar trebui să știe mai bine! Dar asta vor ei să te facă să crezi, nu? Nu vor să știi adevărul!

Nu știam cine sunt „ei“ sau ce „adevăr“ ascund și nici nu voiam să aflu. Aș fi vrut să nu fi zis nimic. Aș fi vrut, pentru a câta oară, să ridic capul din pământ și să-l văd pe Baba urcând dealul!

— Dar pentru asta trebuie să citești cărți din cele pe care nu le găsești la școală! a zis Assef. Eu le-am citit și mi-au deschis ochii. Acum am o viziune clară și o să i-o împărtășesc și noului președinte. Știi la ce mă refer?

Am scuturat din cap. Oricum avea să-mi spună; Assef își dădea singur răspunsuri.

Ochii lui albaștri au licărit în direcția lui Hassan.

— Afganistanul e pământul paștunilor. A fost și va fi întotdeauna. Noi suntem adevărații afgani, rasa

pură, nu Nas-turtit ăsta de aici! Ai lui ne poluează pământul, *watan* al nostru. Ne murdăresc sângele. A făcut un gest grandios cu brațele, de parcă ar fi măturat ceva sau pe cineva. Afganistanul e pentru paștuni, ascultă-mă pe mine! Asta e viziunea mea.

Assef și-a mutat din nou privirea asupra mea. Părea că se trezise dintr-un vis frumos.

— E prea târziu pentru Hitler, dar nu și pentru noi!

Întinse mâna după ceva din buzunarul de la spate al pantalonilor.

— O să-i cer președintelui să facă ceea ce regele nu a avut *quwat* să facă. Să curețe Afganistanul de toți jechoșii *kasseef* de hazari.

— Lasă-ne să plecăm, Assef! am zis, urând felul în care vocea mea a tremurat. Noi nu ți-am făcut nimic.

— Ba mi-ați făcut! a zis Assef. Și am zărit, cu inima cât un purice, ce se străduia să pescuiască din buzunar. Bineînțeles. Boxul cu bile de oțel sclipea în soare. Mă deranjați chiar foarte tare. Ba, să știi că tu mă deranjezi mai mult decât hazardul ăsta. Cum poți să-i vorbești, să te joci cu el, să-l lași să te atingă? a mai zis cu vocea mustind de dezgust. Wali și Kamal mormăiră și încuviințară din cap. Assef își miji ochii. Scutură din cap. Când vorbi din nou, tonul lui era la fel de scârbit ca și chipul: Cum poți să-i spui „prietene“?

— *Dar nu e prietenul meu* – am răbufnit eu. *E servitorul meu!* Oare mă gândisem vreodată la asta? Sigur că nu! Nu, n-o făcusem. Mă purtam frumos cu Hassan, ca și cu un prieten, mai frumos chiar, mai degrabă ca și cu un frate. Dar dacă așa era, atunci de ce, când veneau la Baba prietenii lui, cu copiii lor, nu îl luam și pe Hassan să se joace cu noi? De ce mă jucam cu Hassan numai când nu era nimeni prin preajmă?

Assef a scos praștia. Mi-a aruncat o privire înghețată.

— Și tu faci parte din problema asta, Amir! Dacă idiotii ca tine și ca tatăl tău nu ar ține pe lângă ei asemenea indivizi, am fi scăpat de mult de ei. S-ar fi dus cu toții să putrezească în Hazarajat, acolo unde le e locul. Ești o rușine pentru Afganistan!

Am privit în ochii lui de nebun și am văzut că vorbea serios. *Chiar* voia să-mi facă rău. Assef și-a ridicat pumnul și s-a apropiat de mine.

Deodată am simțit o mișcare bruscă, ca o rafală, în spatele meu. Cu coada ochiului l-am văzut pe Hassan aplecându-se și ridicându-se rapid. Ochii lui Assef au lucit spre ceva din spatele meu și s-au mărit a surpriză. Am văzut aceeași privire, de surpriză totală, pe fețele lui Kamal și Wali, atunci când au văzut și ei ce se întâmplase în spatele meu.

M-am întors și m-am trezit cu praștia lui Hassan în dreptul nasului. Hassan trăsesese elasticul până la capăt. În cupa praștiei era o piatră cât o castană. Hassan ținea praștia îndreptată direct spre fața lui Assef. Îi tremura mâna din cauza efortului de a ține elasticul întins și pe frunte începuseră să îi apară mici broboane de transpirație.

— Te rog să ne lași în pace, aga, a zis Hassan pe un ton neutru. I s-a adresat lui Assef cu „aga“ și m-am întrebat, pentru o clipă, cum o fi să trăiești având impregnat atât de bine simțul ierarhiei și locul propriu într-o asemenea ierarhie.

Assef și-a arătat dinții într-un rânjet:

— Las-o jos, hazar fără mamă ce ești!

— Te rog să ne lași în pace, aga, a zis Hassan.

Assef a zâmbit:

— Poate nu ai băgat de seamă, dar noi suntem trei, iar voi, doar doi.

Hassan a ridicat din umeri. Un străin ar fi zis că nu pare deloc speriat. Dar fața lui făcea parte dintre primele mele amintiri și îi știam toate nuanțele, fiecare strâmbătură sau încrețitură care o însuflețise vreodată. Și am văzut că era speriat. Murea de frică.

— Ai dreptate, aga. Dar poate că nu ai băgat de seamă că praștia e la mine. Dacă faci vreo mișcare, o să trebuiască să-ți schimbe porecla din Assef „Mâncătorul de urechi“ în Assef „Chiorul“, pentru că piatra asta țintește chiar acum ochiul tău stâng, a zis el pe un ton atât de neutru încât chiar și eu a trebuit să-mi încordez auzul ca să percep sub vocea aparent calmă nuanța de frică pe care i-o știam.

Gura lui Assef s-a strâmbat. Wali și Kamal urmăreau acest schimb de replici cu un sentiment vecin cu fascinația. Cineva le înfruntase zeul. Îl umilise. Ba mai rău, acel cineva era un hazar numai piele și os. Assef se uita când la piatră, când la Hassan, încercând să deslușească intenția de pe chipul lui. Ceea ce a văzut l-a convins că Hassan are intenții extrem de serioase, pentru că și-a lăsat pumnul în jos.

— Ar trebui să știi ceva despre mine, hazarule, a zis Assef cu voce gravă. Sunt un om tare răbdător. O să-mi vină și mie rândul, crede-mă!

Se întoarse spre mine.

— E valabil și pentru tine, Amir! Într-o bună zi o să-mi dai socoteală, când o să fim doar noi doi. Apoi făcu un pas înapoi. Discipolii îl urmară. Mare greșală a mai făcut hazarul ăsta al tău azi, Amir, a mai zis el.

Apoi s-au întors toți trei și au plecat. I-am urmărit cu privirea până au coborât dealul și au dispărut în spatele unui zid.

Hassan încerca să-și îndese praștia în betelia pantalonilor, cu mâini tremurânde. Gura i s-a strâmbat în ceva ce voia să fie un zâmbet încurajator. I-au trebuit cinci încercări ca să-și înfășoare praștia în jurul

sforii cu care-i erau legați nădragii. Nici unul dintre noi nu a mai spus aproape nimic pe drumul de întoarcere spre casă, tremurând în adâncul sufletului de teama că la fiecare colț ar putea să ne pândească Assef cu prietenii lui și să tabere asupra noastră. Dar nu au făcut-o și asta ar fi trebuit să ne liniștească puțin. Dar nu a fost așa. Deloc.

ÎN URMĂTORII DOI ANI, cuvintele *dezvoltare economică* și *reformă* au fost pe buzele multora în Kabul. Monarhia constituțională fusese abolită și înlocuită cu republica, condusă de un președinte al republicii. O vreme, un val de efervescență și avânt reformator a măturat țara; oamenii vorbeau despre drepturile femeilor și tehnologia modernă.

Pntru cei mai mulți, chiar dacă un nou conducător locuia la Arg – palatal regal din Kabul – viața se scurgea la fel. Oamenii mergeau la lucru de sâmbătă până joi, iar vinerea se strângeau la picnic, în parcuri, pe malurile Lacului Ghargha, în Grădinile Paghman. Autobuze colorate și supraetajate, gemând de călători, străbăteau străduțele înguste ale Kabulului, însoțite permanent de vocile ridicate ale taxatorilor, care călăreau bara din spate a vehiculelor, urlând indicații șoferilor, cu accentul lor puternic, de Kabul. Când venea Eid-ul, cele trei zile de sărbătoare care încheiau luna sfântă a Ramadanului, locuitorii Kabulului, îmbrăcați în haine noi și frumoase, de sărbătoare, porneau să-și viziteze familiile. Oamenii se îmbrățișau, se sărutau și își urau „*Eid Mubarak!*“ – „Eid fericit!“ Copiii deschideau cadourile și se jucau cu ouăle fierte, vopsite în culori vesele.

Pe la începutul acelei ierni din anul 1974, mă jucam cu Hassan în curte, construiam o cazemată de zăpadă, când Ali l-a chemat pe Hassan înăuntru:

— Hassan, aga sahib vrea să-ți vorbească!

Ali stătea în ușa de la intrare, îmbrăcat în alb, cu brațele încrucișate la piept, iar din gură îi ieșeau aburi.

Am schimbat un zâmbet cu Hassan. Așteptasem toată ziua să îl cheme: era ziua lui de naștere.

— Ce e, tată, știi? Ne spui și nouă? a întrebat Hassan. Îi străluceau ochii.

Ali a ridicat din umeri.

— Aga sahib nu mi-a spus.

— Hai, Ali, te rugăm, spune-ne! am insistat și eu. O fi o carte de colorat? Sau un pistol nou?

Ca și Hassan, Ali era incapabil să mintă. În fiecare an, se prefăcea că nu are habar ce ne cumpărase Baba de zilele noastre de naștere. Și în fiecare an, ochii îl trădau și noi reușeam să-l tragem de limbă. De data asta, însă, se părea că spune adevărul.

Baba nu uita niciodată de ziua de naștere a lui Hassan. O vreme, l-a întrebat pe Hassan ce vrea, dar într-un final a renunțat la acest obicei fiindcă Hassan, în modestia lui, nu vroia niciodată nici un cadou. Așa că, în fiecare iarnă, Baba alegea el ceva. Într-un an i-a luat un camion japonez de jucărie, apoi în alt an i-a luat o locomotivă electrică, cu șine și cu tot tacâmul. Cu un an înainte, Baba îl luase pe Hassan prin surprindere cu o pălărie de cowboy, din piele, exact cum avea Clint Eastwood în *Cel bun, cel rău și cel urât*, film care luase în sufletul nostru locul ocupat înainte de *Cei Șapte Magnifici* – westernul nostru favorit. Toată iarna aia, eu și Hassan am purtat pălăria cu rândul și am fredonat melodia genericului în timp ce escaladam munții de zăpadă și ne împușcam unul pe celălalt.

Ne-am scos mănușile și cizmele pline de zăpadă în fața ușii de la intrare. Când am pășit în living, l-am găsit pe Baba lângă soba de fontă în care ardea zdravăn focul, stând de vorbă cu un indian micuț și chel, îmbrăcat cu un costum maro, cu cravată roșie.

— Hassan, a zis Baba, zâmbind șmecherește, fă cunoștință cu cadoul de ziua ta.

M-am uitat la Hasan și el la mine, nedumeriți. Nu se zărea nici o cutie frumos împachetată. Nici o pungă de cadouri. Nici o jucărie. Doar Ali, care stătea în spatele nostru, Baba și indianul lui sclivisit, care arăta ca un profesor de matematică.

Indianul în costum maro a zâmbit și i-a întins mâna lui Hassan.

— Sunt dr. Kumar, a zis. Încântat să te cunosc. Vorbea farsi cu un accent hindi gros, rulând sunetele.

— *Salaam alaykum*, a zis Hassan nesigur. A înclinat politicos capul, dar ochii îl căutau pe tatăl lui. Ali s-a apropiat și și-a pus mâna pe umărul lui.

Baba a întâlnit privirea îngrijorată și uimită a lui Hassan:

— L-am adus pe dr. Kumar din New Delhi. Dr. Kumar e chirurg plastician.

— Știi ce înseamnă asta? l-a întrebat omulețul indian pe Hassan, care a scuturat din cap nedumerit. S-a uitat neajutorat la mine, dar am ridicat din umeri. Tot ce știam era că mergi la chirurg să te faci bine, dacă ai apendicită. Știam pentru că unul dintre colegii mei de clasă murise din cauza asta în urmă cu un an și învățătorul ne spusese că nu l-au dus la timp la operație. Ne-am uitat amândoi la Ali, dar, bineînțeles, cu el nu știai niciodată. Fața îi era impasibilă, ca întotdeauna, deși o nuanță de sobrietate îi întunecase privirea.

— Ei bine, a zis dr. Kumar, treaba mea e să rezolv anumite lucruri legate de corpul oamenilor. Uneori, poate fi vorba de fața lor.

— Ah, a zis Hassan. Și-a mutat privirea de la dr. Kumar la Baba, apoi la Ali. Și-a atins buza de sus cu mâna. Ah, a zis din nou.

— E un cadou neobișnuit, știu, a zis Baba. Și, probabil, nu asta aveai în minte, dar e un cadou care te va ține toată viața.

— Ah, a zis Hassan lingându-și buzele. Și-a dres vocea. Aga sahib, o să, o să...

— Deloc, a intervenit dr. Kumar, zâmbind cu blândețe. N-o să te doară deloc. De fapt, o să-ți dau un medicament și n-o să-ți amintești nimic.

— Ah, a zis Hassan. I-a întors zâmbetul, ușurat. Ușurat pe moment, desigur. Nu că mi-ar fi frică, aga sahib, dar...

Poate că îl păcăliseră pe Hassan, dar nu și pe mine. Știam că atunci când doctorii îți spun că n-o să te doară, dai de bucluc. Îmi aminteam cu groază circumcizia mea de anul trecut. Doctorul îmi servise aceeași replică, asigurându-mă încă o dată că nu o să mă doară deloc. Dar după ce a trecut efectul anesteziului, târziu, în noaptea aceea, am simțit că parcă cineva îmi apăsa un cărbune înroșit pe vintre. De ce o fi așteptat Baba până la zece ani ca să-mi facă circumcizia era peste puterea mea de înțelegere și era un lucru pentru care nu aveam să îl iert niciodată.

Mi-aș fi dorit să am și eu un fel de cicatrice pe undeva, ca să obțin simpatia lui Baba. Nu era corect! Hassan nu făcuse nimic ca să câștige afecțiunea lui Baba; doar se născuse cu buza aia de iepure stupidă!

Operația a decurs bine. La început am fost cu toții nițeluș șocați când i-au dat jos bandajele, dar ne-am păstrat zâmbetul pe buze, așa cum ne instruiseră dr. Kumar. Și nu era ușor, pentru că buza de sus a lui Hassan era o masă informă de țesut inflammat, o bucată de carne vie. Mă așteptam să-l aud pe Hassan țipând de groază când i-a dat asistenta oglinda. Ali l-a ținut de mână, iar Hassan s-a privit lung și atent în oglindă. A murmurat ceva ce nu am înțeles. Mi-am apropiat urechea de buzele lui. A murmurat din nou.

— *Tashakor*. Mulțumesc.

Apoi, buzele i s-au strâmbat în ceea ce am descoperit atunci că era un zâmbet. Zâmbea! Așa cum făcuse ieșind din burta mamei lui.

Umflătura s-a retras, iar rana s-a vindecat în timp. Curând, nu a mai rămas decât o cicatrice roz, ca o linie zimțată care îi alerga pe buza de sus. Până în iarna următoare a devenit o cicatrice palidă. Ironia sorții! Pentru că în iarna aceea, Hassan a încetat să mai zâmbească.

VI.

Iarna!

Asta fac în fiecare an, când cade prima zăpadă: ies afară din casă, dimineața devreme, încă în pijama, cu brațele la piept, ca să înfrunt frigul. Găsesc aleea, mașina tatei, pereții, copacii, acoperișurile și dealurile îngropate sub jumătate de metru de zăpadă. Zâmbesc. Cerul e senin, albastru, zăpada – atât de albă că aproape mă ard ochii. Îmi îndes un pumn de zăpadă în gură și ascult tăcerea pufoasă, sfâșiată doar de croncănitul ciorilor. Cobor desculț primele trepte din față și îl chem pe Hassan, să vadă și el.

Iarna era anotimpul preferat al copiilor din Kabul, cel puțin al celor ai căror tați își puteau permite să cumpere o sobă bună, de fontă. Motivul era simplu: în sezonul rece se închidea școala. Pentru mine iarna însemna sfârșitul lungilor exerciții de împărțire și al memorării numelui capitalei Bulgariei și debutul a trei luni de jucat cărți la gura sobei cu Hassan, al filmelor rusești pe care le puteam vedea gratis la cinematograful Park în fiecare marți dimineața, al orezului cu *qurma* de napi dulci mâncat la prânz, după o dimineață întreagă de făcut oameni de zăpadă.

Și zmeie, desigur. Zmeie care zburau. Și pe care le vânam.

Pentru câțiva copii fără noroc, iarna nu însemna sfârșitul anului școlar. Era vorba de așa-numitele

cursuri de iarnă pentru voluntari. Nici unul dintre puștii pe care îi știam eu nu se oferise vreodată să participe la ele în calitate de voluntar; o făcuseră părinții în locul lor. Din fericire pentru mine, Baba nu se număra printre ei. Îmi amintesc de un puști, Ahmad, care locuia pe aceeași stradă, peste drum de noi. Tatăl lui era un fel de doctor, cred. Ahmad avea epilepsie și purta întotdeauna o vestă de lână și ochelari cu rame groase – era una dintre victimele obișnuite ale lui Assef. În fiecare dimineață, vedeam de la fereastra dormitorului meu cum servitorul lor hazar dădea zăpada la o parte cu lopata, curățând aleea, ca să poată trece Opelul negru. Mă obișnuisem să-i urmăresc pe Ahmad și pe tatăl lui urcându-se în mașină, Ahmad cu vesta de lână și paltonul lui gros, iar în spate cu ghiozdanul ticsit de cărți și creioane. Așteptam până dispăreau de pe alee, pe după colț, apoi mă băgam iar în pat, îmbrăcat cu pijamaua mea de flanel. Îmi trăgeam pătura până la bărbie și priveam pe fereastră spre nord, acolo unde se contu-
rau dealurile cu căciuli de zăpadă. Le priveam până adormeam din nou.

Iubeam iernile din Kabul. Le iubeam pentru blânde-
dele degete de ninsoare care îmi băteau noaptea în
geam, pentru felul cum scârțâia zăpada proaspătă sub
cizmele mele negre, de cauciuc, pentru căldura sobei
de fontă în timp ce vântul mătura șuierând curțile și
străzile. Dar mai ales pentru că, pe măsură ce copacii
înghețau, iar drumurile se acopereau cu zăpadă,
răceala dintre mine și Baba se topea puțin. Și asta din
pricina zmeielor! Baba și cu mine trăiam în aceeași
casă, dar în sfere diferite. Zmeiele erau singura zonă
de contact dintre existențele astea, subțire, e drept,
ca foița de țigară.

CARTIERELE KABULULUI se întreceau într-un campionat al zmeielor. Și dacă erai un puști din Kabul, ziua întrecerii reprezenta apoteoza sezonului rece. Nu dormeam niciodată în noaptea de dinaintea concursului. Mă zvârcoleam de pe o parte pe alta, făceam umbre de animale pe pereți sau chiar stăteam singur pe balcon, în întuneric, înfășurat într-o pătură. Mă simțeam ca un soldat care încearcă să doarmă în tranșee, în noaptea dinaintea mării bătălii. Și nu eram departe de asta. În Kabul, să te întreci cu zmeul *semăna* puțin cu a merge la război.

Ca în orice război, trebuia să te pregătești de luptă. De ceva vreme, eu și Hassan ne făceam singuri zmeiele. Toată toamna economiseam banii de buzunar săptămânali, punându-i în micul cal de porțelan pe care mi-l adusese Baba odată de la Herat. Când începeau să sufle vânturile iernii, iar zăpada să troienească, deschideam ușița din burta calului de porțelan. Mergeam apoi în bazar și cumpăram bambus, clei, sfoară și hârtie. În fiecare zi ne petreceam ore întregi, ciopland bețele de bambus pentru schelet și pentru spetezele care trebuiau încrucișate cu grijă, tăiam hârtia subțire, de mătase, care te ajuta să aduci zmeul înapoi sau să-l înalți cât mai sus. Și, bineînțeles, trebuia să ne facem singuri coada, *tar*. Dacă zmeul era pistolul, atunci *tar* – coada ornată cu hârtii multicolore – era glonțul dinăuntru. Ieșeam afară, în curte, și treceam cinci sute de picioare de sfoară printr-un amestec de clei și sticlă pisată. Apoi atârnam sfoara între doi copaci și o lăsam să se usuce. În ziua următoare înfășuram sfoara gata de luptă în jurul unui mosor de lemn. Când începea să se topească zăpada și să cadă ploile de primăvară, toți băieții din Kabul aveau tăieturi grăitoare la degete, după o iarnă întregă de bătălii cu zmeiele. Îmi amintesc cum ne lăudam în prima zi de școală cu victoriile și „rănile

câştigate în bătălie“. Tăieturile nu se închideau câteva săptămâni, dar mie nu-mi păsa. Erau amintirile unui anotimp iubit, care trecuse și de data asta prea repede. Apoi șeful clasei sufla în fluier, iar noi ne încolonom, mărșăluind spre clasele noastre, ducând deja dorul iernii, înspăimântați de spectrul unui alt lung an de școală.

Curând a devenit clar că și eu și Hassan suntem mai buni ca vânători de zmeie, decât ca constructori. În planurile noastre se tot strecurau scăpări și totul se ducea de râpă, așa că Baba a început să ne ducă la Saifo ca să ne cumpărăm zmeie. Saifo era un om aproape orb, de meserie *moochie* – cizmar. Dar era și cel mai renumit constructor de zmeie din oraș. Lucra într-un atelier micuț de pe Jadeh Maywand, bulevardul aglomerat de la sud de noroioasele maluri ale fluviului Kabul. Îmi amintesc că trebuia să te apleci ca să poți intra în atelierul ca o celulă de închisoare, apoi să ridici o trapă și să te strecuri pe câteva trepte de lemn, până în pivnița umedă în care își păstra Saifo mult râvnitele zmeie. Baba ne cumpăra la fiecare câte trei zmeie identice și mosoare cu sfoară trecută prin sticlă pisată. Dacă mă răzgândeam și ceream unul mai mare și mai înzorzonat, Baba mi-l cumpăra, dar îi lua și lui Hassan unul la fel. Uneori mi-aș fi dorit să n-o facă. Aș fi vrut să mă facă să simt că eu sunt favoritul.

Campionatul de vânătoare de zmeie era un vechi obicei de iarnă în Afganistan. Începea dimineața devreme și nu se termina până când pe cer nu mai rămânea, plutind, decât zmeul câștigător. Îmi aduc aminte că într-un an a ținut până după căderea serii. Oamenii se adunau pe trotuare și acoperișuri, ca să-și încurajeze copiii. Străzile erau pline de concurenți, trăgând și desfășurând sforile zmeielor, care se opinteau spre înaltul cerului, străduindu-se să câștige teren, ca să încurce sforile adversarului! Fiecare

vânător avea un fel de asistent – în cazul meu, Hassan, care ținea mosorul și derula sfoara.

Odată, un plod hindus răsfățat, a cărui familie se mutase de curând în cartier, ne-a spus că în orașul de unde venea el vânătorii de zmeie jucau după niște reguli stricte.

— Trebuie să concurezi pe o suprafață împrejmu- ită și trebuie să stai în unghiul corect, sub vânt, a zis, plin de mândrie. Și nu ai voie să folosești aluminiu pentru sfoara cu sticlă.

Hassan și cu mine ne-am uitat unul la altul. Am bufnit disprețuitor. Puștiul hindus avea să învețe curând ceea ce aflaseră britanicii mai pe la începutul secolului și ceea ce rușii aveau să învețe pe la sfârșitul lui 1980: că afganii sunt oameni independenți. Afganii prețuiesc datinile, dar detestă regulile. Și asta era valabil și în cazul vânătorilor de zmeie. Regulile erau simple: fără reguli; înalță zmeul; taie-i pe adversari; succes!

Numai că asta nu era tot. Adevărata distracție începea după ce zmeul era tăiat. Aici interveneau vânătorii de zmeie, puștii care urmăreau zmeul purtat de vânt pe deasupra cartierului, până ce începea să descrie spirale, căzând pe vreun maidan sau în curtea cuiva sau pe vreun acoperiș. Vânătoarea era înverșunată: hoarde de puști fugeau pe străzi, îmbulzindu-se, claie peste grămadă, așa cum am citit că făceau spaniolii ăia care fugeau din calea taurilor. Într-un an, un băiat de la noi din cartier s-a urcat într-un pin după zmeu. O creangă s-a rupt sub greutatea lui și copilul a căzut de la cincisprezece metri înălțime. Și-a rupt șira spinării și nu a mai putut merge niciodată. Dar când a ajuns jos mai ținea încă în brațe zmeul. Și când un vânător de zmeie a pus mâna pe zmeu, nimeni nu poate să i-l mai ia. Asta nu era o regulă. Era un obicei.

Pentru vânătorii de zmeie cel mai râvnit trofeu era ultimul zmeu căzut în concursul de iarnă. Era un trofeu extraordinar, ceva de pus în vitrină, pentru ca toți musafirii să se minuneze. Când cerul se limpezea de zmeie și mai rămâneau ultimele două, toți vânătorii și-ar fi dat și viața pentru onoarea de a pune mâna pe un asemenea premiu. Se așeza fiecare acolo de unde credea că ar avea un avantaj la start. Mușchii încordați se pregăteau să țâșnească. Gâturile trosneau. Ochii mijeau. Lupta începea. Iar când ultimul zmeu era tăiat, se dezlănțuiau furiile iadului.

De-a lungul anilor am văzut destui vânători de zmeie. Dar Hassan era, de departe, cel mai bun vânător din câți văzusem. Era de-a dreptul incredibil cum reușea să ghicească întotdeauna unde va cădea zmeul, ajungând acolo înainte ca acesta să înceapă să coboare, de parcă avea un soi de busolă interioară.

Îmi amintesc de o zi de iarnă; Hassan și cu mine alergam după un zmeu. Săream prin bălți și ne croiam drum pe străduțele înguste. Eu eram cu un an mai mare decât el, dar Hassan alerga mai repede, iar eu rămâneam în urmă.

— Hassan! Stai! am strigat, cu respirația tăiată și suierătoare.

S-a întors și mi-a făcut semn cu mâna:

— Pe aici! a mai zis, înainte să dispară după colț. M-am uitat în sus și am văzut că direcția în care alergam noi era opusă celei în care aluneca zmeul:

— Îl pierdem! Nu mergem în direcția bună! am strigat iar.

— Ai încredere în mine! l-am auzit răspunzându-mi, de undeva din față. Am trecut de colț și l-am zărit pe Hassan alergând mai departe, cu capul în jos, fără măcar să se uite la cer, cu cămașa udă de transpirație. M-am împiedicat de un bolovan și am căzut – nu eram numai mai lent decât Hassan, ci și

mai neîndemânatic. Dintotdeauna îi invidiasem talentul athletic înnăscut. Când m-am ridicat împleticit în picioare, i-am mai zărit doar o clipită silueta dispărând după colț. Am șchiopătat în urma lui, în timp ce ace de durere mi se înfingeau în genunchiul julit.

În cele din urmă am ajuns pe un drum pustiu și prăfuit, lângă gimnaziul „Isteqlal“. Pe timpul verii, pe o parte a drumului creștea salată, iar pe cealaltă erau plantați vișini. L-am găsit pe Hassan stând la poalele unuia dintre pomi, cu picioarele încrucișate, mâncând mure uscate din palmă.

— Ce facem aici? am găfâit eu, cu stomacul întors pe dos.

El a zâmbit.

— Stai jos lângă mine, Amir aga!

M-am prăbușit lângă el, pe un petic de zăpadă, horcăind.

— Pierdem timpul, n-ai văzut c-a luat-o în partea cealaltă?

Hassan a mai luat o mură:

— Vine, a zis.

Eu de-abia respiram, iar el nici măcar nu părea obosit.

— De unde știi? l-am întrebat.

— Știu eu.

— De unde știi?

S-a întors spre mine. Câteva picături de sudoare au alunecat de pe capul chilug:

— Te-aș minți eu pe tine, Amir aga?

Brusc, am hotărât să mă joc puțin cu el.

— Păi, nu știu, ai face-o?

— Mai degrabă aș mânca țărână, a zis, aruncându-mi o privire indignată.

— Zău? Chiar ai fi în stare?

— Să ce? Ce să fac? S-a uitat mirat la mine. Ce să fac?

— Să mănânci țărână, dacă ți-aș cere eu, i-am zis. Știam că este o cruzime, ca atunci când îl indusesem în eroare cu sensul cuvântului necunoscut. Dar mi se părea fascinant – chiar dacă într-un sens bolnăvicios – să îl tachinez pe Hassan. Cam ca atunci când ne jucam, torturând insectele. Numai că acum el era furnica, iau eu țineam lupa.

Ochii lui m-au cercetat mult timp. Stăteam acolo, doi băieți sub un vișin pădureț, uitându-ne dintr-o dată, uitându-ne *cu adevărat* unul la celălalt. Atunci s-a întâmplat din nou: fața lui Hassan s-a schimbat. Poate că nu s-a schimbat, nu cu adevărat, dar deodată am avut senzația că văd două fețe – una cunoscută încă din primele amintiri pe care le aveam pe această lume, și o altă față, a doua, ascunsă sub piele. Mai văzusem asta și mă impresionase la fel de mult. Fața cealaltă a apărut doar o fracțiune de secundă, suficient cât să-mi lase senzația neliniștitoare că o mai întâlnisem undeva, în altă formă. Apoi, Hassan a clipit și era din nou el. Doar el, Hassan.

— Dacă mi-ai cere-o, aș face-o! a zis el în cele din urmă, privindu-mă drept în față. Mi-am plecat privirea. Chiar și acum mi-e greu să mă uit în ochii unor oameni cum era Hassan, oameni care spun, întotdeauna, exact ce cred.

— Dar mă întreb, a adăugat el, mi-ai cere vreodată să fac asta, Amir aga? Și uite-așa m-a supus și el, la rândul-i, unui mic test. Dacă aveam de gând să mă joc cu el, punându-i loialitatea la încercare, avea să se joace și el cu mine, testându-mi integritatea.

Aș fi vrut să nu fi început discuția asta. M-am străduit să zâmbesc:

— Nu fi fraier, Hassan! Știi că n-aș face-o!

Hassan mi-a întors zâmbetul. Doar că al lui nu părea forțat.

— Știu, a zis el.

Asta e treaba cu cei care spun numai ce cred. Își închipuie că și ceilalți fac la fel.

— Uite-l că vine! a zis Hassan, arătând spre cer. S-a ridicat în picioare și a făcut câțiva pași mai la stânga. Mi-am ridicat privirea și am văzut zmeul venind razant spre noi. Am auzit țipete, pași și o gloată de vânători de zmeie apropiindu-se. Dar își pierdeau vremea. Pentru că Hassan stătea cu brațele larg deschise, zâmbind, așteptând zmeul. Și să-mi ia Allah lumina ochilor – asta în cazul în care Allah o fi existând – dacă zmeul nu i-a căzut pur și simplu drept în brațe.

ÎN IARNA LUI 1975 l-am văzut ultima oară pe Hassan vânând zmeie.

În mod obișnuit, fiecare cartier organiza propriul campionat de zmeie. Anul acela cartierul meu, Wazir Akbar Khan, urma să fie organizatorul, iar cei din alte cartiere – Karteh-Char, Karteh-Parwan, Mekro-Rayan și Koteh-Sangi – erau invitați. Oriunde te duceai nu auzai vorbindu-se decât despre concursul care avea să vină. Se zvonea că are să fie cel mai mare din ultimii douăzeci și cinci de ani.

Într-o noapte, în iarna aceea, cu doar patru zile înainte de concurs, eu și Baba stăteam la el în birou, întinși comod în fotoliile de piele, la lumina focului din șemineu. Beam ceai și povesteam. Ali ne servise mai devreme cina – orez cu garnitură de cartofi și conopidă cu curry. Apoi se dusesse la culcare împreună cu Hassan. Baba își umplea pipa, iar eu tocmai mă pregăteam să îl rog să îmi spună povestea despre iarna în care o haită de lupi coborâse din munți în Herat, obligându-i pe oameni să stea în casă timp de o săptămână, când Baba a zis pe un ton liniștit, scăpărând chibritul:

— Mă gândeam că poate anul ăsta o să câștigi turneul, ce zici?

Nu știam ce să zic. Sau ce să cred. Trebuia s-o iau așa cum mi-o spusese? Sau era cu dublu înțeles? Eram un bun vânător de zmeie. De fapt, foarte bun. De câteva ori fusesem gata-gata să câștig campionatul; ajunseseam printre finaliști – ultimii trei. Dar una e să fii pe punctul de a câștiga și alta e să și câștigi, nu? Baba nu era niciodată „pe punctul de a“, el chiar câștiga, pentru că învingătorii asta fac, câștigă, în timp ce toți ceilalți pleacă acasă cu mâinile goale. Baba era obișnuit să câștige, să câștige tot ce își punea în minte. Nu avea dreptul să aștepte același lucru din partea fiului său? Și ia gândiți-vă: dacă aș fi câștigat...

Baba a tras din pipă și a început să vorbească. Eu mă prefăceam că îl ascult. Dar nu puteam asculta, nu de-adevăratelea, pentru că ceea ce spusese Baba în trecere făcuse să îmi încolțească în minte o idee: hotărârea de a câștiga campionatul de iarnă. Aveam să câștig. Nu exista nici o altă cale. Aveam să câștig și aveam să vânez ultimul zmeu, cel câștigător. Aveam să-l aduc acasă și să i-l arăt lui Baba. Să-i demonstrez, o dată pentru totdeauna, că are un fiu demn de el. Și atunci, poate că viața mea de stafie în casa asta va lua sfârșit. M-am lăsat purtat de vis: se făcea că la cină se auzeau râsete și conversații în locul tăcerii întrerupte doar de clinchetul veselei de argint sau de vreun mormăit ocazional. Mi-am închipuit cum plecăm într-o vineri, cu mașina lui Baba, la Pahman, și ne oprim pe drum la Lacul Ghargha să mâncăm niște păstrăv fript cu garnitură de cartofi prăjiți. Se făcea apoi că mergem la grădina zoologică, să-l vedem pe leul Marjan, și că Baba nu mai cască și nu se mai uită tot timpul la ceasul lui de mână. Poate chiar ar fi citit una dintre poveștile pe care le scrisesem. Poate mi-ar fi zis *Amir jan*, așa cum făcea Rahim Khan. Și poate,

zic poate, aș fi fost în sfârșit ispășit de vina de a-mi fi ucis mama.

Baba tocmai îmi spunea cum a tăiat el patru-sprezece zmeie într-o zi. Am zâmbit, am încuviințat din cap, am râs când trebuia, dar de fapt nici nu prea auzeam ce spune. Acum aveam o misiune de îndeplinit. Și nici prin cap nu-mi trecea să-l dezamăgesc pe Baba. Nu și de data asta.

ÎN NOAPTEA DINAINTEA campionatului a nins din belșug. Stăteam cu Hassan sub *kursi* și jucam *panjpar*, în vreme ce ramurile copacilor zgâlțâiți de vânt băteau ritmic în geam. În ziua aceea îl rugasem pe Ali să ne instaleze un *kursi* – era un fel de încălzitor electric, pus sub o măsuță joasă, acoperită cu o pătură groasă, matlasată. În jurul măsuței erau aduse saltele și perne, așa încât puteau să stea și douăzeci de oameni acolo, ba mai puteau și să-și strecoare picioarele dedesubt. Eu și Hassan ne petreceam toate zilele în care viscolea afară cu picioarele băgate sub *kursi*, jucând șah sau cărți, mai ales *panjpar*.

Omorâsem zecele de caro al lui Hassan cu un șase și doi valeți. În birou, Baba și Rahim Khan discutau afaceri cu alți doi bărbați, dintre care pe unul l-am recunoscut – era tatăl lui Assef. Prin perete auzeam sunetele hârșâite ale emisiunii de știri de la Radio Kabul.

Hassan a omorât șasele și a luat valeții. La radio, Daoud Khan anunța ceva în legătură cu investițiile străine.

— Zice că o să avem și noi cândva, în Kabul, televiziune, am spus eu.

— Cine?

— Daoud Khan, boule, președintele!

Hassan a început să chicotească.

— Am auzit că în Iran au deja, a zis el.

Am oftat. „Iranienii ăștia...” Pentru mulți hazari, Iranul era un fel de sanctuar – probabil pentru că majoritatea iranienilor erau, ca și hazarii, musulmani siiiți. Dar mi-am amintit ceva ce ne spusese învățătorul nostru despre iranieni, astă vară, anume că îți zâmbesc frumos în față, cu o mână te bat prietenește pe umăr, iar cu cealaltă îți iau banii din buzunar. Îi spusese chestia asta lui Baba și el îmi zisese că învățătorul este unul dintre afganii geloși pe Iranul a cărui putere este în creștere în Asia, în timp ce mulți oameni habar nu au unde este Afganistanul pe harta lumii.

— E dureros să recunoști, a spus el ridicând din umeri. Dar mai bine să te doară adevărul pe care îl recunoști, decât să te consolezi cu o minciună.

— O să-ți iau eu și ție unul, într-o zi, am zis.

Fața lui Hassan s-a luminat.

— Un televizor? De-adevăratelea?

— Sigur. Și nu din ăla alb-negru. Probabil că o să fim mari atunci, dar o să iau două. Unul ție și unul mie.

— O să-l pun pe masă, unde-mi țin desenele, a mai zis Hassan.

Vorbele lui m-au întristat un pic. M-am simțit trist pentru Hassan, pentru cine era și pentru cum trăia. Pentru felul în care accepta că va îmbătrâni în cocioba de chirpici din curtea noastră, așa cum făcuse și tatăl său. Am scos ultima carte și am jucat o pereche de regine și un zece.

Hassan a luat reginele.

— Știi, cred că mâine aga sahib o să fie foarte mândru de tine.

— Chiar crezi asta?

— *Inshallah*, a zis el.

— *Inshallah*, am răspuns ca un ecou, cu toate că vorbele astea, „Cum o vrea Dumnezeu!”, nu au sunat

la fel de sincer ieșite din gura mea. Așa stăteau lucrurile cu Hassan. Era atât de al naibii de sincer, că te simțeași mereu ca un prefăcut în preajma lui.

I-am omorât regele și mi-am jucat ultima carte, asul de pică. Trebuia să îl ia. Am câștigat, dar, în timp ce amestecam cărțile pentru un nou joc, am avut senzația limpede că Hassan *mă lăsase* să câștig.

— Amir aga?

— Ce-i?

— Știi... *îmi place* să trăiesc aici! (Mereu făcea chestia asta, îmi citea gândurile.) Țsta e căminul meu.

— Bine, cum zici tu. Pregătește-te să pierzi din nou!

VII.

A doua zi dimineață, în timp ce fierbea niște ceai negru pentru micul dejun, Hassan mi-a povestit un vis:

— Se făcea că eram la Lacul Ghargha, tu, eu, tata, aga sahib, Rahim Khan și mii de alți oameni, a zis el. Era cald și însorit, iar apa lacului era limpede cum e cleștarul. Dar nu înota nimeni, pentru că se zvonea că a apărut un monstru în lac. Înota pe fundul apei, la pândă.

Mi-a turnat o cană, a pus zahăr și apoi a suflat de câteva ori. Mi-a pus ceaiul în față.

— Așa că erau toți speriați și nu îndrăzneau să intre în apă, dar tu, Amir aga, ți-ai azvârlit cât colo pantofii și ți-ai dat jos tricoul: „Nu e nici un monstru“, ai spus. „O să vă arăt eu la toți!“ Și, fără ca cineva să te poată opri, te-ai aruncat în apă și-ai început să înoți, depărtându-te de mal. Eu te-am urmat, și acum înotam amândoi.

— Dar tu nu știi să înoți!

Hassan a început să râdă:

— E un vis, Amir aga, și poți face orice. Toată lumea a început să țipe: „Ieșiți, ieșiți!“, dar noi tot înotam în apa rece. Am reușit să ajungem în mijlocul lacului și ne-am oprit din înotat. Ne-am întors cu fața spre țărm și le-am făcut cu mâna celor de pe mal. Păreau mici cât niște furnici, dar tot îi auzeam aplaudând. Acum s-au lămurit și ei. Nu e nici un monstru,

doar apă. După asta, au schimbat numele lacului și i-au zis „Lacul lui Amir și Hassan, Sultanii din Kabul“, și noi am ajuns să luăm bani de la oameni ca să îi lăsăm să se scalde în el.

— Și ce înseamnă asta? am zis eu.

Mi-a uns *naan* cu marmeladă și a așezat-o pe farfurie.

— Nu știu, speram să-mi spui tu!

— Păi, e un vis tâmpit, în care nu se întâmplă nimic.

— Tata zice că visele înseamnă întotdeauna ceva. Am sorbit din ceai.

— Atunci, de ce nu-l întrebi pe el? E atât de deșept! am zis eu mai tăios decât avusesem intenția. Nu dormisem toată noaptea. Îmi simțeam ceafa și spatele înțepate de mii de ace, iar ochii mă ustureau îngrozitor. Totuși, fusesem răutăcios cu Hassan. Eram gata să-i cer scuze, apoi m-am răzgândit. Hassan a înțeles că sunt nervos. Hassan mă înțelegea întotdeauna.

De sus se auzea apa curgând în baia lui Baba.

STRĂZILE STRĂLUCEAU acoperite cu zăpadă proaspătă, iar cerul era de un albastru perfect. Zăpada vătua acoperișurile și îngreuna crengile duzilor piperniciți care mărgineau strada noastră. Peste noapte, fulgii de zăpadă se așezau în fiecare crăpătură sau băltoacă. Mi-am mijit ochii, orbit de albul zăpezii, și am ieșit împreună cu Hassan pe porțile de fier forjat. Ali a închis porțile după noi. L-am auzit mormăind o rugăciune – așa făcea de fiecare dată când fiul lui ieșea din casă.

Nu mai văzusem niciodată atâția oameni pe strada noastră. Puștii se băteau cu bulgări de zăpadă, se ciondăneau, se alergau și chicoteau veseli. Vânătorii de zmeie se îmbulzeau împreună cu purtătorii sforilor înfășurate pe mosoare ca să facă ultimele pregătiri.

De pe străzile adiacente se auzeau larmă și râsete. Acoperișurile gemeau deja de spectatori tolăniți pe scaune pliante, iar aburii ceaiului se ridicau din termosuri pe muzica lui Ahmad Zahir, care se scurgea cu hârâit din casetofoane. Ahmad Zahir se bucura de o popularitate imensă; el revoluționase muzica afgană și-i dăranjase pe puritanii conservatori adăugând chitare electrice, tobe și trompete, pe lângă instrumentele tradiționale, tamburina și orga. Pe scenă sau la petreceri, scuturase masca austeră, morocănoasă chiar, a vechilor cântăreți, îndrăznind să zâmbească în timp ce cânta, ba chiar să arunce ocheade femeilor. Mi-am întors privirea spre acoperișul casei noastre și i-am văzut pe Baba și pe Rahim Khan stând pe o bancă, amândoi îmbrăcați cu pulovere de lână și bând ceai. Baba a făcut cu mâna. Nu mi-am dat seama dacă mie sau lui Hassan.

— Ar trebui să începem, a zis Hassan. Purta cizme negre, de cauciuc, o *chapan* verde deschis peste puloverul gros și pantaloni uzați, de catifea reiată. Lumina soarelui îi scâldea fața și astfel am putut să-mi dau seama ce bine i se vindecase cicatricea roz de deasupra buzei.

Deodată, am simțit că vreau să mă retrag. Să strâng tot și să mă duc acasă. Unde mi-o fi fost capul? De ce mă forțam să trec prin asta, când știam deja cum o să se termine totul? Baba era pe acoperiș, privindu-mă. I-am simțit privirea pătrunzătoare ca o rază de soare care îți arde pielea. Avea să fie un eșec devastator, chiar și pentru mine.

— Nu sunt prea sigur că vreau să înalț un zmeu azi! am zis.

— E o zi frumoasă, a spus Hassan.

Mi-am trecut greutatea de pe un picior pe celălalt. Am încercat să-mi desprind privirea de la acoperișul casei noastre.

— Nu știu, poate ar fi mai bine să mergem acasă. Atunci a făcut un pas spre mine și pe un ton scăzut mi-a spus ceva ce m-a speriat puțin:

— Ține minte, Amir aga. Nu există nici un monstru, doar o zi frumoasă!

Cum de mă citea așa de ușor, ca pe o carte deschisă, când de cele mai multe ori eu habar n-aveam ce coace el în mintea lui? Eu eram cel care mergea la școală, care știa să scrie și să citească. Eu eram cel deștept. Hassan nu știa nici abecedarul, dar mă citea pe mine. Perfect. Era puțin neliniștitor, dar și reconfortant, într-un fel, să ai pe cineva care știe întotdeauna de ce ai nevoie.

— Nu există nici un monstru, am zis, simțindu-mă deja un pic mai bine, spre surprinderea mea.

A zâmbit.

— Nici un monstru.

— Ești sigur?

A închis ochii. A încuviințat din cap.

M-am uitat la copiii de pe stradă care se distrau, aruncând cu bulgări de zăpadă.

— E o zi frumoasă, nu-i așa?

— Hai să zburăm! a zis.

Atunci mi-a trecut prin cap că era posibil ca Hassan să fi inventat visul cu pricina. Oare? Am hotărât că nu. Hassan nu era așa de isteț. *Eu*, în schimb, eram. Dar, inventat sau nu, visul ăla caraghios îmi mai risipise din temeri. Poate chiar *ar trebui* să îmi dau jos tricoul și să înot în lac. De ce nu?

— Hai s-o facem, am zis.

Fața lui Hassan s-a luminat.

— Bine, a zis el. A ridicat zmeul nostru roșu cu margini galbene, care în punctul de intersecție al lonjeroanelor avea semnătura inconfundabilă a lui Saifo. Și-a lins degetul și l-a ținut ridicat, ca să-și dea seama din ce parte bate vântul, apoi a luat-o la fugă în

direcția respectivă. În rarele ocazii când înălțam zmeie vara, dădea cu piciorul în praf, să vadă încotro îl duce vântul. Mosorul se învârti în mâna mea până când Hassan se opri, la vreo douăzeci de metri mai încolo. Ținu zmeul sus, deasupra capului, ca un atlet participant la olimpiadă, care-și arată medalia de aur. Am tras de sfoară de două ori, semnalul nostru obișnuit, și Hassan a aruncat zmeul în sus.

Prins între Baba și molahi, la școală, încă nu îmi făcusem o părere în legătură cu Dumnezeu. Dar când mi s-a ivit pe buze un *ayat* din *Coran*, pe care-l învățasem la ora de *dirijat*, am început să-l murmur. Am tras adânc aer în piept, l-am dat afară și am tras de sfoară. Nu trecuse un minut și zmeul meu se îndrepta glonț spre cer. Scottea un sunet ca fâlfăitul aripilor unei păsări de hârtie. Hassan a bătut din palme, a fluierat și a fugit înapoi, spre mine.

I-am dat mosorul, ținând de sfoară, și el a înfășurat repede, până când ața a rămas întinsă.

Cel puțin două duzini de zmeie fluturau deja pe cer, ca niște rechini de hârtie în căutarea prăzii. Peste o oră numărul lor se dublase, iar zmeiele albastre, roșii sau galbene se unduiau și vâjâiau pe cer. O adiere rece îmi trecu prin păr. Vântul era perfect pentru înălțat zmeie – sufla exact atât de tare cât să poată ridica puțin zmeiele, ușurându-le virajele. Chiar lângă mine, Hassan ținea mosorul, cu mâinile deja însângerate de sfoară.

În curând începu tăierea și primul zmeu înfrânt, scăpat de sub control, se prăbuși într-un vârtej. Cădeau din cer ca stelele căzătoare, cu cozile lor lungi, scânteietoare, presărând cartierele de dedesubt cu daruri pentru competitorii rămași, fiindcă erau ele însele mult-râvnitele trofee. Auzeam vânătorii, care zbierau și alergau de-a lungul străzilor. Cineva striga că a izbucnit o bătaie, cu două străzi mai jos.

Aruncam din când în când niște ocheade furișate spre Baba, care stătea lângă Rahim Khan, pe aco-periș, și mă întrebam ce gândește. Oare mă încuraja? Sau o parte din el se bucura să mă vadă dând greș? Asta era treaba cu înălțatul zmeielor: mintea îți aluneca odată cu zmeul.

Zmeiele începeau să cadă pretutindeni, iar eu încă mai zburam. Mai zburam! Ochii mi se tot îndreptau spre Baba, înfofolit în puloverul lui gros de lână. Era oare surprins că rezistasem atât de mult? *Dacă nu-ți ții ochii pe cer, n-o să mai rezști mult!* Mi-am întors re-pede privirea înapoi spre cer. Un zmeu roșu se apro-pia cu viteză de mine – și l-am prins la timp. M-am încurcat un pic în sforile lui și am sfârșit biruindu-l, când și-a pierdut răbdarea și a încercat să mă taie de jos.

În susul și-n josul străzilor, vânătorii de zmeie se întorceau triumfători, ținând cât mai sus zmeiele cap-turate. Se lăudau în fața părinților și a prietenilor. Dar toți știau că partea cea mai bună abia acum urmează. Premiul cel mai mare dintre toate încă mai zbura. Am tăiat un alt zmeu, de un galben strălucitor, cu o coadă răsucită, albă. Asta m-a costat încă o tăietură la degetul arătător, iar sângele mi se prelingea în palmă. I-am dat lui Hassan să țină sfoara și am supt sângele din deget, apoi mi-am șters mâna pe blugi.

După o altă oră, numărul de zmeie „supraviețui-toare“ scăzuse dramatic, de la vreo cincizeci la două-sprezece. Al meu era unul dintre ele. Ajunsesem printre ultimii doisprezece. Știam că partea asta a campionatului avea să mai dureze o vreme, pentru că tipii care rezistaseră până acum erau buni – și nu ar fi căzut în capcana unor șmecherii simple, ca cea a ridicării și a coborârii bruște a zmeului, trucul pre-ferat al lui Hassan.

Pe la ora trei după-amiaza apăruseră șiruri lungi de nori, iar soarele se ascunsese printre ei. Umbrele

începeau să se întindă. Spectatorii de pe acoperișuri se înfoleau cu fulare și haine mai groase. Mai erau numai șase zmeie, iar eu încă mai zburam. Picioarele mă dureau îngrozitor, iar ceafa mi-era înțepenită. Dar cu fiecare zmeu doborât, speranța creștea în inima mea, așa cum zăpada se adună pe un zid, fulg cu fulg.

Ochii mi se tot întorceau spre un zmeu albastru, care făcuse ravagii în ultima oră.

— Câte a tăiat? am întrebat.

— Eu am numărat unsprezece, a zis Hassan.

— Nu știi al cui o fi?

Hassan a plescăit din limbă și și-a ridicat bărbia gânditor. Acesta era un gest, marcă înregistrată, al lui Hasan și însemna că habar n-are. Zmeul albastru a făcut bucățele un zmeu roșu și s-a rotit de două ori, în cercuri largi. Zece minute mai târziu, tăia alte două, punând pe fugă zeci de vânători.

După alte treizeci de minute, mai rămăseseră numai patru zmeie în luptă. Iar eu încă zburam pe urmele lor. Părea că ar fi imposibil să fac vreo mișcare greșită, de parcă vântul, cu fiecare adiere, sufla în favoarea mea. Nu mă mai simțisem niciodată atât de stăpân pe situație, atât de norocos. Eram în al nouălea cer. Nu îndrăzneam să mă uit pe acoperiș. Nu îndrăzneam să-mi iau ochii de pe cer. Trebuia să mă concentrez, să joc inteligent. Încă cincisprezece minute și ceea ce de dimineață păruse un vis caraghios devenise, brusc, realitate: rămăseserăm numai eu și celălalt tip. Zmeul albastru.

Era o asemenea tensiune în aer, că puteai s-o tai cu cuțitul; era la fel de ascuțită ca și sticla pisată care strălucea pe sfoara zmeului din mâinile mele însângerate. Oamenii tropăiau, băteau din palme, fluierau și cântau „*Boboresh! Boboresh!*” – *Taie-l! Taie-l!* M-am întrebat dacă vocea lui Baba este printre ele. Muzica a explodat. Mirosul de *mantu* înăbușit și *pakora*

prăjiți se ridica de pe terase și se strecura prin ușile deschise.

Dar tot ce mai auzeam – și mă străduiam să aud numai asta – era sângele zvâcnindu-mi în cap. Nu vedeam decât zmeul albastru. Nu miroseam decât victoria. Salvarea. Mântuirea. Dacă Baba se înșelase și *există* un Dumnezeu în cer, așa cum ne spusese la școală, atunci El mă va ajuta să câștig. Nu știu care era miza celorlalți concurenți, poate doar să se dea mari. Dar, pentru mine, asta era singura șansă de a fi privit cu respect, nu doar observat, ascultat, auzit. Dacă există un Dumnezeu în Ceruri, avea să trimită vântul să sufle în așa fel încât, cu o smucitură a sforii, să mă eliberez de durerea și dorul meu. Îndurasem prea mult, ajunseseam prea aproape. Și deodată speranța a devenit certitudine. Aveam să câștig. Nu știam când, dar aveam să câștig.

S-a dovedit că avea să fie mai curând decât mă așteptam. O rafală mi-a înălțat zmeul și mi-a oferit un avantaj. Am lăsat sfoara mai liberă, apoi m-am rotit, ajungând deasupra zmeului albastru. Mă țineam tare pe poziție. Adversarul știa că este în pericol. Încerca cu disperare să manevreze în așa fel încât să iasă din încâlceala de sfori, dar eu nu-l lăsam. Mă țineam tare. Mulțimea simțea sfârșitul plutind în aer. Corul de: „Taie-l, taie-l!” creștea în intensitate, așa cum strigau romanii la gladiatorii din arenă — Ucide-l, ucide-l.

— Aproape l-ai învins, Amir aga! Aproape! se frământa Hassan.

Și atunci a sosit clipa. Am închis ochii și am lăsat sfoara mai liberă. Mi-a tăiat iar degetele, în timp ce vântul smucea zmeul. Și deodată... Nu aveam nevoie să aud zgomotul mulțimii ca să știu. Nici nu aveam nevoie să văd. Hassan țipa și își aruncase mâinile în jurul gâtului meu:

— Bravo! Bravo, Amir aga!

Am deschis ochii, am văzut zmeul albastru rotindu-se disperat, ca un cauciuc care se desprinde de o mașină în viteză. Am clipit, am vrut să spun ceva. Nu a ieșit nici un sunet. Dintr-o dată pluteam, mă vedeam de undeva, de sus. Vedeam haina neagră de piele, fularul roșu, blugii vechi. Un băiat slăbănog, gălbejit, puțin cam scund pentru cei doisprezece ani ai lui. Umeri înguști și un început de cearcăne în jurul ochilor de culoarea alunii. Vântul îi răvășea părul castaniu deschis. S-a uitat în sus spre mine și ne-am zâmbit.

Apoi m-am trezit țipând și totul în jurul meu era lumină și culoare, totul era viu și minunat. Îl țineam cu mâna liberă pe Hassan pe după gât și țopăiam în sus și-n jos, râzând și plângând amândoi, în același timp.

— Ai câștigat, Amir aga, ai câștigat!

— Am câștigat *amândoi*, am câștigat *amândoi*! era tot ce puteam să spun. Nu părea să fie aievea. În câteva clipe aveam să deschid ochii și să mă trezesc din acest vis frumos, să mă dau jos din pat și să mărșăluiesc spre bucătărie ca să-mi iau micul-dejun, neavând alt partener de discuție în afara lui Hassan. Să mă îmbrac. Să-l aștept pe Baba. Să renunț. Să revin la vechea mea viață. Apoi l-am văzut pe Baba, sus, pe acoperișul nostru. Stătea foarte aproape de margine, cu pumnii încleștați. Zbiera și aplauda. Și asta era cel mai mare moment din cei doisprezece ani de viață ai mei, să-l văd pe Baba, acolo sus, pe acoperiș, în sfârșit mândru de mine.

Dar iată că îmi făcea semn să-i dau bătaie. Atunci am înțeles.

— Hassan, trebuie...

— Da, știi, a zis desprinzându-se din îmbrățișare. *Inshallah*, o să sărbătorim mai târziu. Acum o să vânez zmeul ăla albastru, pentru tine, a mai zis. A aruncat

mosorul și a luat-o la fugă, cu brâul de la *chapanul verde* târându-se prin zăpadă, în urma lui.

— Hassan! am strigat. Să te întorci cu el!

Dădea deja colțul străzii, iar cizmele lui negre, de cauciuc, spulberau zăpada. S-a oprit, s-a întors. Și-a făcut mâinile pâlnie la gură:

— Pentru tine aş face-o și de o mie de ori! a zis. Apoi mi-a zâmbit cu zâmbetul lui de Hassan și a dispărut după colț. Nu aveam să-i mai văd zâmbetul nerușinat, decât douăzeci și șase de ani mai târziu, într-o fotografie ștearsă, făcută cu un Polaroid.

Am început să înfășor coarda ca să-mi cobor zmeul, în timp ce oamenii se grăbeau să mă felicite. Le-am strâns mâinile și le-am mulțumit. Puștii mai mici se uitau la mine, cu o lucire plină de teamă în ochi; eram eroul lor. O grămadă de mâini îmi ciufuleau părul sau mă băteau pe spate. Am strâns toată sfoara, întorcând fiecare zâmbet, dar gândul meu zbura la zmeul albastru.

În cele din urmă, am coborât zmeul. I-am înfășurat coada, care se adunase la picioarele mele, făcând-o ghem, am mai strâns câteva mâini și am luat-o spre casă. Când am ajuns la porțile de fier forjat, l-am găsit pe Ali de cealaltă parte, în așteptarea mea. Și-a întins mâna printre barele frumos lucrate.

— Felicitări, a zis el.

I-am dat zmeul și mosorul, apoi i-am strâns mâna.

— *Tashakor*, Ali jan!

— M-am rugat pentru dumneavoastră tot timpul!

— Atunci roagă-te în continuare. Încă nu am terminat!

M-am grăbit înapoi, în stradă. Nu l-am întrebat pe Ali de Baba. Încă nu voiam să-l văd. În capul meu era totul plănuit: îmi voi face o intrare triumfală, ca un adevărat erou, cu trofeul neprețuit în mâinile însângerate. Capete întoarse și ochi holbați. Rostam și

Sohrab, măsurându-se din priviri. Un moment de tăcere, încărcat de dramatism. Atunci, bătrânul luptător ar fi pășit spre cel tânăr și l-ar fi îmbrățișat, recunoscându-i valoarea. Răzbunare. Salvare. Mântuire. Și-apoi? Ei bine... și-au trăit fericiți până la adânci bătrâneți, evident. Cum altfel?

Străzile din Wazir Akbar Khan erau numerotate și așezate în așa fel încât să se întretaie în unghiuri drepte, asemenea unui grătar. Era un cartier nou care înflorește neîncetat, cu multe terenuri și case în construcție pe fiecare stradă, între complexe rezidențiale, înconjurate de ziduri înalte de trei metri. Am fugit în sus și-n jos pe străzi, căutându-l pe Hassan. Pretutindeni, oamenii erau ocupați cu pliatul scaunelor, cu împachetatul resturilor de mâncare și al lucrurilor necesare unei zile lungi de picnic. Unii, încă cocoțați pe acoperiș, mă strigau să mă felicite.

La vreo patru străzi la sud de a noastră, l-am văzut pe Omar, fiul unui inginer care era prieten cu Baba. Făcea driblinguri, împreună cu fratele lui, cu o minge de fotbal pe peluza din fața casei. Omar era un tip de treabă. Fusesem colegi în clasa a patra și îmi dăduse, odată, un stilou, din acelea pe care le încarci cu un cartuș.

— Am auzit că ai câștigat, Amir, a zis. Felicitări!

— Mulțumesc. Nu l-ai văzut pe Hassan?

— Hazarul tău?

Am încuviințat din cap.

Omar îi aruncă mingea fratelui său.

— Am auzit că e un vânător de zmeie grozav. Fratele său îi aruncă înapoi mingea. Omar o prinse și începu să o bată de pământ.

— Deși m-am întrebat de multe ori cum reușește. Vreau să spun, cu ochii ăia mici ai lui, cum de vede ceva?

Fratele lui a izbucnit în răs, apoi a cerut mîngea. Omar nu l-a băgat în seamă.

— L-ai văzut?

Omar a arătat cu degetul mare peste umăr, undeva, spre sud-vest:

— L-am văzut alergând spre bazar, cu ceva timp în urmă!

— Mulțumesc! am mai zis, luând-o la goană.

Până am ajuns eu în piață, soarele aproape coborâse în spatele dealurilor, iar amurgul picta cerul în purpuriu și roz. La câteva străzi mai încolo, din moscheea „Haji Yaghoub“, molahul zbiera *azan-ul*, chemându-i pe credincioși să-și întindă covorașele și să-și unească rugăciunile, cu capetele plecate, spre apus. Hassan nu rata nici una din cele cinci rugăciuni zilnice. Chiar dacă ne jucam pe afară, se scuza, scotea apă din fântâna din curte, se spăla, apoi dispărea în cocioabă. Ieșea după câteva minute, zâmbind, și mă găsea rezemat de vreun zid sau cocoțat în vreun copac. Avea să piardă rugăciunea din seara asta și asta numai din cauza mea.

Bazarul se golea repede, negustorii încheindu-și socotelile pe ziua respectivă. Am luat-o prin noroiul dintre șirurile de dughene înghesuite unele în altele, de unde puteai cumpăra de la fazani proaspăt tăiați, până la calculatoare. Îmi croiam drum prin mulțimea pestriță de cerșetori schilozi, îmbrăcați în zdrențe, vânzători purtând pe umeri covoare făcute sul, negustori de haine și măcelari care se grăbeau să își închidă dughenele. Pe Hassan parcă-l înghițise pământul.

M-am oprit în fața unei tarabe cu fructe uscate și i l-am descris pe Hassan unui vânzător bătrân, care-și încărca coșurile cu semințe de pin și stafide pe spinarea unui catâr. Purta un turban bleu deschis.

S-a oprit și m-a privit mult timp înainte să-mi răspundă.

— S-ar putea să-l fi văzut!

— În ce parte a luat-o?

M-a măsurat din cap până în picioare:

— Ce face un băiat ca tine, aici, la ora asta, în căutarea unui hazar?

Privirea îi poposi admirativ asupra hainei mele de piele și a blugilor – *pantaloni de cowboy*, cum le spuneam. În Afganistan, dacă aveai ceva american, mai ales dacă nu era luat la mâna a doua, era semn de prosperitate.

— Trebuie să-l găesc, aga!

— Ce legătură ai tu cu el? a zis. Nu înțelegeam unde vrea să ajungă, dar mi-am dat seama că nerăbdarea mea nu are să-l facă mai vorbăreț.

— E băiatul servitorului nostru, am zis.

Bătrânul a ridicat dintr-o sprânceană cenușie ca piperul:

— Da? Norocos hazarul dacă are un stăpân atât de grijuliu. Taică-său ar trebui să-ți cadă în genunchi și să-ți măture praful de pe picioare cu genele!

— Ai de gând să-mi spui sau nu?

Și-a odihnit o mână pe spinarea catârului și a arătat spre sud:

— Cred că l-am văzut pe băiatul de care zici, fugind în direcția aia! Avea un zmeu în mână. Unul albastru.

— Avea? am zis. *Pentru tine, de încă o mie de ori* – așa promisese. Bunul și dragul meu Hassan. Pe el te puteai bizui. Își ținuse promisiunea și vânase ultimul zmeu, pentru mine.

— Bine, probabil că l-or fi prins între timp, mai zise bătrânul negustor, gâfâind și încărcând altă cutie pe spinarea catârului.

— Cine?

— Ceilalți băieți! a zis. Aia care fugeau după el. Erau îmbrăcați la fel ca tine. A oftat, cu ochii ridicați

spre cer, apoi a zis: Acum, fugi de-aici. Din cauza ta o să întârzii la *namaz*.

Dar eu o pornisem deja din nou pe alee.

În următoarele minute, am cutreierat zadarnic bazarul. Poate că ochii bătrânului negustor îl trădaseră. Cu toate acestea, văzuse zmeul albastru. Gândul de a pune mâna pe zmeul acela... Mi-am băgat capul în spatele fiecărei dughene, pe fiecare alee. Nici urmă de Hassan.

Începusem să fiu îngrijorat că se va lăsa întunericul înainte să îl găsesc pe Hassan, când am auzit voci în fața mea. Am apucat pe un drumeag noroios și pustiu. Era perpendicular pe unul dintre capetele aleii principale care tăia bazarul în două. Am luat-o după urme și după sunetul vocilor. Cizmele mi se înfundau în noroi la fiecare pas, iar respirația lăsa norișori albi în fața mea. Drumeagul îngust înainta paralel cu un șanț plin de zăpadă în care probabil că primăvara curgea vreun pârâiaș. De cealaltă parte vedeam rânduri de chiparoși încărcăți de zăpadă printre bordeie de lut terasate – cele mai multe fiind, de fapt, colibe de chirpici –, despărțite de alei înguste.

Am auzit din nou vocile, mai tare de data asta, venind de pe una dintre alei. M-am furișat până la capătul aleii și mi-am ținut respirația. Am privit după colț.

Hassan stătea în capătul unde aleea se înfunda, într-o poziție sfidătoare: cu pumnii strânși și picioarele ușor depărtate. În spatele lui, pe un morman de fier vechi și moloz, era zmeul albastru. Cheia mea spre inima lui Baba.

Trei băieți îi tăiaseră calea, împiedicându-l să treacă: erau tot cei trei din ziua aceea, de pe deal, după lovitura de stat a lui Daoud Khan, când Hassan ne salvase cu praștia lui. Wali stătea într-o parte, Kamal în cealaltă, iar în mijloc, Assef. Am simțit cum tot corpul mi se încordează de spaimă, iar ceva rece

parcă îmi urca pe șira spinării. Assef părea relaxat, sigur pe el. Învârtea boxul în mână. Ceilalți doi se mutau nervoși de pe un picior pe celălalt, uitându-se când la Assef, când la Hassan, ca și când ar fi încolțit vreun animal sălbatic, pe care numai Assef îl putea împlânzi.

— Unde ți-e praștia, hazardule? a zis Assef, jucându-se cu boxul. Cum ziceai? O să ți se spună de acum „Assef Chiorul“. Da, da, Assef Chiorul. Foarte inteligent. Pe bune. Pe de altă parte, e ușor să fii inteligent când ai o armă în mână.

Mi-am dat seama brusc că până atunci îmi ținusem respirația. Am răsuflat încet, să nu fac zgomot. Mă simțeam ca paralizat. Îi vedeam apropiindu-se de băiatul cu care copilărisem, băiatul al cărui chip cu buză de iepure era prima mea amintire.

— Dar azi e ziua ta norocoasă, hazardule, a zis Assef. Stătea cu spatele la mine, dar pariez că rânjea. Sunt într-o dispoziție iertătoare. Ce ziceți de asta, băieți?

— Ce generos ești, miorlăi Kamal. Mai ales că s-a purtat atât de grosolan cu noi ultima oară. Încerca să îl imite pe Assef, doar că vocea lui avea un mic tremur. Atunci am înțeles: nu îi era frică de Hassan, nu cu adevărat. Îi era frică pentru că nu știa ce are Assef în minte.

Assef dădu din mână, în semn de „Rupeți rândurile“.

— *Bakshida*. Iertat. Ce-i făcut e bun făcut!

Vocea îi coborî puțin:

— Însă, cum nimic nu e gratis pe lumea asta, și iertarea mea are un preț mititel.

— Corect, a zis Kamal.

— Nimic nu e pe degeaba, a adăugat și Wali.

— Ești un hazard norocos, a mai spus Assef, făcând un pas înspre Hassan. Pentru că azi n-o să te coste

decât zmeul ăla albastru. Un târg corect, nu-i așa, băieți?

— Mai mult decât corect, a spus Kamal.

Chiar și de unde stăteam eu, am putut vedea teama strecurându-se în ochii lui Hassan, dar el a scuturat din cap:

— Amir aga a câștigat campionatul ăsta, iar eu am vânat zmeul pentru el. L-am vânat cinstit. E zmeul lui.

— Uite un hazar loial. Loial ca un câine, a zis Assef.

Râsul lui Kamal era un sunet strident, nervos.

— Dar înainte să te sacrifici pentru el, gândește-te un pic: el ar face același lucru pentru tine? Te-ai întrebă vreodată de ce nu te lasă să te joci cu el și cu musafirii lui? De ce se joacă cu tine numai când nu e nimeni prin preajmă? O să-ți spun eu de ce, hazarule. Pentru că în ochii lui nu ești decât un animal de casă urât. Ceva cu care să se joace când se plictisește și pe care să se răzbune când e furios. Nu te amăgi închipuindu-ți că însemni mai mult pentru el.

— Amir aga și cu mine suntem prieteni, a zis Hassan. Era îmbujorat.

— Prieteni? a întrebă Assef, râzând. Prostovan jalnic ce ești! Într-o bună zi o să te trezești din mica ta fantezie și o să descoperi cât de bun prieten îți este! Și-acum, *baas!* Ajunge cu atâta flecăreală! Dă-ne zmeul!

Hassan s-a aplecat și a cules o piatră de jos.

Assef a tresărit. A făcut un pas înapoi și s-a oprit.

— Ultima șansă, hazarule!

Răspunsul lui Hassan a fost să întindă elasticul praștiei în care piatra era deja pregătită.

— Cum vrei tu! Assef și-a descheiat paltonul, l-a dezbrăcat și l-a împăturit cu mișcări intenționat încetinite. L-a așezat lângă zid.

Am deschis gura, pe punctul de a spune ceva. *Pe punctul.* Poate că toată viața mea de acum ar fi arătat

altfel dacă aş fi făcut-o. Dar nu, eu am rămas înţepenit acolo, privind.

Assef a făcut un semn cu mâna şi ceilalţi doi băieţi s-au despărţit, formând un fel de semicerc în care l-au prins pe Hassan, la capătul aleii.

— M-am răzgândit, a zis Assef. O să te las să păstrezi zmeul ăla, hazarule! O să te las să-l păstrezi, ca să-ţi amintească de ceea ce am să-ţi fac!

Atunci Hassan a dat drumul pietrei. L-a lovit pe Assef în frunte. Assef a urlat, aruncându-se în aceeaşi clipă asupra lui Hassan şi doborându-l la pământ. Wali şi Kamal l-au urmat.

Eu mi-am muşcat pumnul. Am închis ochii.

O AMINTIRE:

Ştii că Hassan şi cu tine aţi supt lapte de la acelaşi sân? Ştii asta, Amir aga? Sakina, aşa o chema. Era o hazară frumoasă, cu ten deschis şi ochi albaştri, din neamul Bamyanilor şi vă cânta vechi cântece de nuntă. Se spune că cei care au supt acelaşi lapte devin fraţi. Ştii asta?

O amintire:

„O rupie de căciulă, copii! Doar o rupie şi o să înlătur, pentru voi, vălul care ascunde adevărul!” Bătrânul stă sprijinit de un perete de lut. Ochii lui lipsiţi de vedere seamănă cu argintul topit, ascuns în adâncuri – două cratere îngemănate. Aplecat peste toiagul lui, ghicitorul îşi trece o mână deformată peste obraji scofâlciţi, apoi o întinde, cu palma în sus şi degetele adunate, cerşind:

— Nu-i mult ca să aflu adevărul, câte o rupie de căciulă, nu-i aşa?

Hassan puse o monedă în palma bătătorită. Şi eu am făcut la fel.

— În numele lui Allah cel atoaşteiertător şi binefăcător – murmură cerşetorul. Luă întâi mâna lui Hassan şi o împunse cu un deget ascuţit, desenând cercuri în palma acestuia. Apoi acelaşi deget se plimbă, plutind, peste faţa lui

Hassan și scoase un soi de scârțâit sec când coborî, urmărind conturul obrazilor și al urechilor. Buricele bătătorite ale degetelor trecură peste ochii lui Hassan. Se opriră acolo, căutând parcă ceva. O umbră trecu peste chipul bătrânului. Hassan și cu mine am schimbat o privire. Bătrânul luă mâna lui Hassan și-i puse rupia în palmă. Apoi se întoarse spre mine:

— *Dar tu, băiete? a zis el.*

De cealaltă parte a zidului cântă un cocoș. Bătrânul se întinde să-mi prindă mâna, dar eu mă feresc.

Un vis:

Sunt pierdut într-o furtună de zăpadă. Vântul șuieră, aruncându-mi în ochi valuri subțiri, tăioase, de zăpadă. Cutreier, pierdut, prin viforul alb, mișcător. Strig după ajutor, dar vântul îmi îneacă țipetele. Cad și mă târâsc prin zăpadă, pierdut în albul desăvârșit, asurzit de urletele vântului. Privesc cum zăpada îmi șterge urmele proaspete ale pașilor. Sunt o fantomă, mă gândesc eu, sunt doar o fantomă, fără urme de pași. Încep din nou să țip, speranța topindu-se, ca și urmele pașilor mei. Dar de data asta aud un răspuns îndepărtat. Îmi pun mâinile la ochi, să mi-i protejez de acele ninsorii și reușesc să mă ridic în fund. Dincolo de cortina mișcătoare de zăpadă reușesc să zăresc o licărire mișcătoare, o părere colorată. O formă cunoscută prinde contur. O mână se întinde după mine. Văd dâre adânci, paralele, brăzdând palma întinsă și picăturile de sânge care curg, pătând zăpada. Apuc mâna și deodată zăpada dispăre. Stăm pe o iarbă verde ca mărul necopt, privind cerul străbătut de nori scămoși. Ridic privirea și văd cerul albastru plin de zmeie verzi, roșii, galbene și portocalii. Strălucesc în lumina de amiază.

O GRĂMADĂ DE CAUCIUCURI și fiare vechi blocau aleea. Cauciucuri de bicicletă aruncate, sticle cu etichetele jupuite, reviste făcute ferfeniță, ziare îngălbenite, toate amestecate cu bucăți de cărămidă și mortar. O sobă

de fier ruginită, cu o gaură mare în partea laterală, stătea sprijinită de un perete. Dar eu nu-mi puteam lua ochii de la două lucruri din gunoiul ăla: unul era zmeul albastru, odihnindu-se lângă peretele de care era lipită soba; celălalt erau pantalonii de catifea reiați ai lui Hassan, aruncați pe o grămadă de cărămizi vechi.

— Nu știi, zicea Wali. Tata spune că e păcat. Vocea lui părea nesigură, excitată și înspăimântată în același timp. Hassan stătea cu pieptul ținut la pământ. Kamal și Wali îi răsuciseră fiecare câte o mână la spate și îl țineau așa. Assef stătea deasupra, cu o cizmă apăsată pe grumazul lui Hassan.

— Taică-tu n-o să afle, a zis Assef. Și nu e nici un păcat să-i dai o lecție unui măgar lipsit de respect.

— Nu știi, a murmurat Wali.

— Treaba ta, a mai zis Assef. S-a întors spre Kamal.

— Dar tu?

— Păi... eu...

— E doar un hazard, a spus Assef. Dar Kamal își ferea mai departe privirea.

— Bine, s-a răstit Assef. Tot ce vreau de la voi, handicapaților, este să-l țineți nemișcat. Credeți că sunteți în stare?

Wali și Kamal încuviințară. Păreau ușurați.

Assef a îngenuncheat în spatele lui Hassan, i-a pus o mână pe șolduri și i-a ridicat fesele goale. Încă sprijinindu-se cu o mână de spinarea lui, și-a desfăcut cureaua cu cealaltă. Și-a tras fermoarul de la blugi. Și-a dat jos chiloții și s-a așezat deasupra lui Hassan. Hassan nu s-a luptat. Nici măcar nu a scâncit. Și-a întors doar ușor capul și i-am zărit pentru o clipă fața. I-am văzut resemnarea. Era o privire pe care o mai văzusem înainte. Era privirea mielului înainte de tăiere.

MĂINE E A ZECEA ZI din Dhul-Hijjah, ultima lună a calendarului musulman, și prima din cele trei zile de Eid Al-Adha sau Eid-e-Qorban, cum îi spun afganii – un interval în care este sărbătorit profetul Ibrahim, cel care a fost gata să-și jertfească propriul fiu lui Dumnezeu. Și anul acesta, Baba alesese mielul cu mâna lui – unul alb, lănos, cu urechiușe pleoștite și negre.

Stăteam cu toții în curtea din spate, Hassan, Ali, Baba și cu mine. Molahul își rostea rugăciunea, mângâindu-și barba. „Of, nu mai termină odată cu asta!“, a mormăit Baba în barbă. Părea plictisit de predica fără sfârșit, ritualul prin care carnea avea să devină *halal*. Baba își bătea joc de povestea Eid-ului, așa cum râdea și de tot ce însemna religie, dar respecta tradiția Eid-e-Qorban-ului. Datina cerea să împarți carnea în trei: o treime pentru familie, una pentru prieteni și ultima pentru săraci. În fiecare an, Baba dădea totul săracilor. „Bogații sunt și așa destul de grași“ – zicea el.

Molahul terminase predica. Amin! Baba a luat cuțitul de bucătărie, cel cu lama lungă. Datina cere ca mielul să nu vadă tăișul cuțitului. Ali i-a dat o bucățică de zahăr – un alt obicei, ca să îndulcești moartea. Mielul se zbate de câteva ori. Molahul îl înșfacă de sub bărbie și îi pune cuțitul la gât. Chiar cu o secundă înainte să îi taie beregata cu o mișcare expertă, văd ochii mielului. Privirea aceea avea să mă urmărească în vis, săptămâni în șir! Nu știu de ce asist la acest ritual anual, care se desfășoară în curtea noastră din spate; coșmarurile persistă mult timp după ce picăturile de sânge din iarbă au pălit. Dar mă uit întotdeauna, mă uit din cauza privirii aceleia resemnate pe care mi-o aruncă animalul. În mod absurd, îmi închipui că animalul înțelege, înțelege că dispariția lui iminentă slujește unei cauze înalte. Asta e privirea...

MI-AM ÎNTORS PRIVIREA și am plecat de pe alee. Ceva cald îmi aluneca pe încheietura mâinii. Am clipit și am văzut că încă îmi mai mușcam pumnul, suficient de tare ca să sângerez pe la încheieturi. Și am mai înțeles ceva. Plângeam. Chiar și de după colț, auzeam gâfăitul ritmic al lui Assef.

Mai aveam o ultimă șansă să mă hotărăsc. O ultimă ocazie de a mă hotărî ce vreau să devin. Puteam să intru pe alee, să-i iau apărarea lui Hassan – așa cum și el mi-o luase mie, de atâtea ori în trecut – și să accept orice mi s-ar fi întâmplat. Sau să fug.

În cele din urmă, am fugit.

Am fugit pentru că eram un laș. Îmi era frică de Assef și de ce ar fi putut să îmi facă. Îmi era teamă că o să fiu rănit. Asta mi-am spus în vreme ce îi întorceam spatele lui Hassan, îndepărtându-mă de alee. Asta m-am silit să cred. De fapt, *aspiram* la statutul de laș, pentru că alternativa, adevăratul motiv pentru care fugeam, era că Assef avusese dreptate: nimic pe lume nu e gratis. Poate că Hassan era prețul pe care trebuia să-l plătesc, mielul pe care trebuia să-l ucid ca să-l câștig pe Baba. Oare era un preț prea mare? Răspunsul mi s-a ivit în minte înainte să-l pot ascunde: E doar un hazard, nu-i așa?

Am luat-o la fugă pe drumul pe care venisem. Am străbătut în goană bazarul pustiu. M-am împleticit spre o dugheană strâmtă și m-am sprijinit cu spatele de ușile batante zăvorâte. Am stat așa, transpirând, oftând și dorindu-mi ca lucrurile să fi stat altfel.

După vreo cincisprezece minute, am auzit voci și pași grăbiți. M-am ghemuit în spatele dughenei și i-am văzut pe Assef și pe ceilalți doi țopăind, râzând și grăbindu-se spre strada principală. M-am forțat să mai aștept încă zece minute, apoi m-am întors pe drumul desfundat, mărginit de șanțul plin de zăpadă. Am scrutat întunericul care se lăsa și l-am văzut pe

Hassan venind încet spre mine. Ne-am întâlnit lângă un mesteacăn desfrunzit de pe marginea șanțului.

Ținea zmeul albastru în mână; ăsta a fost primul lucru pe care l-am văzut. Și aș minți dacă aș spune că ochii mei nu l-au cercetat în căutarea unor urme de violență. *Chapanul* avea stropi de noroi în față, iar tricoul era rupt chiar la guler. S-a oprit. S-a clătinat pe picioare, ca și când ar fi fost gata-gata să se prăbușească. Apoi s-a recules. Mi-a întins zmeul.

— Unde ai fost? Te-am căutat, i-am zis. Rostisem vorbele astea de parcă aș fi mestecat bolovani.

Hassan și-a trecut mâneca peste față și și-a șters mucusii și lacrimile. Am așteptat să spună ceva, dar el stătea pur și simplu în fața mea, în lumina tot mai palidă a amurgului. Eram fericit că umbrele înserării cădeau pe fața lui Hassan și o ascundeau pe a mea. Eram fericit că nu trebuia să-i întorc privirea. Oare știa că știu? Și dacă știa, ce aș fi văzut eu, dacă *chiar* m-aș fi uitat în ochii lui? Reproș? Indignare? Sau, ferească Dumnezeu, lucrul de care îmi era cel mai teamă: o devoțiune fără margini? Lucru care, dintre toate, ar fi fost cel mai greu de suportat.

A dat să spună ceva și glasul i s-a frânt. A închis gura, apoi a deschis-o, iar a închis-o. A făcut un pas înapoi. Și-a șters fața. Și asta a fost cam tot ce am vorbit vreodată cu Hassan despre cele petrecute atunci. Am crezut că va izbucni în lacrimi, dar, spre ușurarea mea, nu a făcut-o, iar eu m-am prefăcut că nu am băgat de seamă că rămăsese fără glas. Și tot așa m-am prefăcut că nu văd pata întunecată de pe dosul pantalonilor. Sau stropii aceia micuți care-i cădeau dintre picioare și lăsau pete negre pe zăpadă.

— Aga sahib o să fie îngrijorat, a fost tot ce a zis. S-a întors cu spatele la mine și s-a îndepărtat șchio-pătând.

S-A ÎNTÂMPLAT EXACT așa cum îmi închipuisem. Am deschis ușa bibliotecii pline de fum de țigară și am intrat. Baba și Rahim Khan beau ceai și discutau știrile întrerupte de pârâituri la radio. Au întors capul. Apoi tata a zâmbit. S-a pregătit să mă îmbrățișeze. Am pus zmeul jos și am pășit spre brațele lui groase și păroase. Mi-am îngropat fața în căldura pieptului său și am plâns. Baba m-a ținut strâns, legănându-mă încet. În brațele lui am uitat ce făcusem. Și era bine.

VIII.

Timp de o săptămână, nu prea l-am văzut pe Hassan. Când mă trezeam, găseam pâinea prăjită, ceaiul fierbinte și un ou fiert pe masa din bucătărie. Hainele mele pentru ziua respectivă erau deja călcate și frumos aranjate pe scaunul de bambus din hol, acolo unde Hassan obișnuia să calce rufe. De regulă, aștepta să mă așez la masa din bucătărie înainte de a se apuca de călcat – în felul ăsta aveam timp să mai vorbim. Îi plăcea să cânte vechi cântece hazare despre câmpurile de *lalele*. Acum, doar hainele împăturite îmi mai dădeau binețe. Ele și un mic-dejun de care nu prea mă mai atingeam.

Într-o dimineață mohorâtă, în timp ce plimbam oul fiert de colo-colo prin farfurie, a intrat Ali cu un braț de lemne tăiate. L-am întrebat unde e Hassan.

— S-a dus iar la culcare, a zis Ali, îngenunchind în fața sobei. A deschis ușița pătrată.

— O să se poată juca azi?

Ali s-a oprit cu butucul în mână. Chipul i-a fost cuprins de îngrijorare:

— În ultima vreme, se pare că nu vrea decât să doarmă. Își face treburile de fiecare zi – am eu grijă de asta, dar pe urmă nu vrea decât să se bage sub pătură. Pot să vă întreb ceva?

— Dacă trebuie!

— După campionatul acela de zmeie a venit acasă murdar de sânge și cu tricoul rupt. L-am întrebat ce s-a întâmplat și mi-a spus că nu mare lucru, că s-a încăierat cu niște băieți, pentru zmeu.

Nu am zis nimic. Am continuat să plimb oul prin farfurie.

— I s-a întâmplat ceva, Amir aga? Îmi ascunde ceva?

Am ridicat din umeri:

— De unde să știu eu?

— Dar mi-ați fi spus, nu? *Inshallah*, mi-ați fi spus dacă s-ar fi întâmplat ceva?

— După cum ți-am zis, habar nu am ce e cu el, m-am răstit. Poate e bolnav. Oamenii se mai și îmbolnăvesc, Ali! Și-acum, spune-mi: ai de gând să mă lași să mor de frig sau o să faci focul în sobă pe ziua de azi?

ÎN NOAPTEA ACEEA l-am întrebat pe Baba dacă n-am putea merge vineri la Jalalabad. Se legăna în scaunul turnant capitonat cu piele, din spatele biroului, și citea ziarul. L-a pus pe birou și și-a dat jos ochelarii de citit, pe care-i detestam – Baba nu era bătrân, chiar deloc, și-atunci de ce trebuia să poarte ochelarii ăia stupizi, când mai avea ani mulți de trăit?

— De ce nu? a zis el. În ultima vreme, Baba era de acord cu tot ce-i ceream eu. Și nu numai atât, acum două seri *el* mă întrebuse *pe mine* dacă vreau să văd *Cidul*, cu Charlton Heston, la cinematograful Aryana.

— Vrei să-l luăm și pe Hassan cu noi, la Jalalabad? De ce trebuia Baba să strice totul?

— E *maree*, am zis. Nu se simte bine.

— Zău? Baba s-a oprit din legănat. Și ce are?

Am ridicat din umeri și m-am afundat în canapeaua din fața șemineului:

— A răcit sau cam așa ceva. Ali zice că zace toată ziua.

— Nu prea l-am văzut pe Hassan în ultimele zile, a zis Baba. Numai asta o fi, o răceală?

Nu mă puteam abține să nu-i urăsc cuta de îngrijorare de pe frunte.

— Doar o răceală. Deci, mergem vineri, Baba?

— Da, da, a zis Baba, ridicându-se de la birou. Păcat că Hassan e bolnav. Mă gândeam că v-ați fi distrat mai bine dacă venea și el.

— Păi, ce, noi doi n-o să ne distrăm? am zis eu.

Baba a zâmbit. Mi-a făcut cu ochiul.

— Îmbracă-te bine, a mai zis.

AR FI TREBUIT SĂ FIM numai noi doi – așa aș fi vrut eu – dar până vineri seara Baba reușise să invite vreo douăzeci și patru de persoane. L-a sunat pe vărul lui, Homayoun, care îi era de fapt văr de-al doilea, și i-a spus că merge la Jalalabad vineri, iar Homayoun, care făcuse Politehnica în Franța și avea o casă la Jalalabad, a zis că i-ar plăcea să mergem cu toții, că își va aduce cele două neveste și copiii și, cum tocmai atunci se nimeriseră în vizită verișoara Shafiqă de la Herat și întreaga ei familie, care locuiau la vărul Nader din Kabul, s-a gândit să-i invite și pe ei, cu familiile lor, că ar fi încântați să vină, chiar dacă Homayoun și Nader au o mică dispută nerezolvată și că dacă Nader era invitat, neapărat trebuia chemat și fratele lui, Faruq, ca să nu se simtă jignit și să nu mai invite pe nimeni la nunta fiicei lui, care are loc luna viitoare...

Am umplut trei microbuze. Eu am mers cu Baba, Rahim Khan, Kaka Homayoun – Baba mă învățase încă de la o vârstă foarte fragedă să spun oricărui bărbat mai în vârstă *Kaka*, adică „unchi“, iar oricărei femei mai în vârstă, *Khala* – „mătușă“. Cele două soții ale lui Kaka Homayoun s-au urcat tot cu noi – una bătrână, cu fața ciupită de vărsat și cu negi pe mâini, iar cealaltă, mai tânără, care mirosea întotdeauna a

parfum și dansa cu ochii închiși. S-au mai urcat și gemenele lui Kaka Homayoun. Eu am stat în spate, amețit și cu rău de mașină, făcut sandvici între gemenele de șapte ani, care se tot întindeau peste mine ca să se pocnească una pe cealaltă. Până la Jalalabad e un drum de două ore prin munți, pe o șosea cu serpentine, și la fiecare curbă stomacul mi se strângea îngrozitor. Toți cei din mașină sporovăiau, vorbeau tare și țipau în același timp, așa cum fac afganii când discută. Am întrebat-o pe una dintre gemene – Fazila sau Karima, niciodată nu știu care-i una și care-i cealaltă – dacă nu vrea să schimbe locul cu mine și să mă lase la geam, să iau aer pentru că mi-e rău, dar ea a scos limba la mine și mi-a zis că nu. I-am spus că e în ordine, dar să nu dea vina pe mine dacă o să-i vomit pe rochie. Un minut mai târziu, stăteam la geam. Priveam drumul plin de gropi, care urca și cobora, încolăcindu-și coada în jurul muntelui, și număram camioanele multicolore care treceau hurducăind, pline ochi cu oameni chirciți pe vine. Am încercat să închid ochii, să las vântul să-mi biciuiască obrajii; am deschis gura să înghit aer proaspăt. Tot nu mă simțeam mai bine. Am simțit o împunsătură în coaste. Era Fazila / Karima.

— Ce vrei? am întrebat-o.

— Le spuneam tuturor de campionat, a zis Baba, de la volan. Kaka Homayoun și soțiile lui îmi zâmbeau de pe rândul din mijloc.

— Cred că au fost vreo sută de zmeie în ziua aia pe cer, nu? a zis Baba. Am dreptate, Amir?

— Păi, cred că da! am mormăit.

— O sută de zmeie, Homayoun jan. Fără *laaf*. Și singurul care a rămas pe cer, la sfârșit, a fost al lui Amir. A adus acasă ultimul zmeu, unul frumos, albastru. Hassan și Amir l-au vânat împreună.

— Felicitări, a spus Kaka Homayoun. Prima soție, cea cu negi pe mâini, a început să bată din palme.

— *Wah, wah*, Amir jan, suntem cu toții tare mândri de tine! a spus ea. Și soția cea tânără i s-a alăturat. Acum toți băteau din palme și mă lăudau în gura mare, zicându-mi cât de mândri sunt de mine. Numai Rahim Khan, așezat pe scaunul de lângă Baba, tăcea. Mă privea într-un fel ciudat.

— Te rog, oprește mașina, Baba! am zis.

— Poftim?

— Mi se face rău! am mormăit, întinzându-mă peste fetele lui Kaka Homayoun.

Chipul Fazilei / Karimei s-a schimonosit:

— Oprește, Kaka! S-a îngălbenit la față! Nu vreau să vomite pe rochița mea cea nouă, s-a smiorcăit ea.

Baba a dat să oprească, dar era prea târziu. Câteva minute după aceea stăteam pe un bolovan de la marginea drumului, în timp ce ei aeriseau mașina. Baba fuma cu Kaka Homayoun, care îi spunea Fazilei / Karimei să nu se mai smiorcăie, că o să-i cumpere altă rochie de la Jalalabad. Am închis ochii și mi-am întors fața către soare. Mici siluete au început să danseze în spatele pleoapelor mele închise, ca niște mâini desenând umbre chinezești pe pereți. Se răsuceau, se uneau, formând o singură imagine: pantalonii de catifea maro ai lui Hassan, aruncați pe o grămadă de cărămizi vechi de pe o alee pustie.

CASA ALBĂ, CU DOUĂ ETAJE, a lui Kaka Homayoun din Jalalabad avea o terasă care se deschidea spre o grădină uriașă, înconjurată de ziduri, în care creșteau meri și curmali japonezi. Încă se mai vedeau urme ale felului în care îi tundeă grădinarul, vara, în formă de animale. Mai încolo era o piscină placată cu gresie de culoarea smaraldului. M-am așezat pe margine, uitându-mă la stratul de zăpadă strâns pe fundul ei,

în timp ce îmi legănam picioarele în gol. Copiii lui Kaka Homayoun se jucau de-a v-ați ascunselea în celălalt capăt al grădinii. Femeile făceau de mâncare și mirosul de ceapă prăjită, sfârâitul unei oale sub presiune, muzica și râsetele lor ajungeau până la mine. Baba, Rahim Khan, Kaka Homayoun și Kaka Nader stăteau pe terasă, fumând. Kaka Homayoun le spunea că a adus aparatul de proiecție ca să le arate imagini din Franța. Venise de zece ani de la Paris și tot mai pune diapozitivele alea tâmpite, cu care le scotea tuturor ochii.

Nu ar fi trebuit să simt ce simțeam. Baba și cu mine eram, în sfârșit, prieteni. Cu câteva zile în urmă fusesem la Grădina Zoologică, îl văzuserăm pe leul Marjan și azvârlisem o pietricică spre urs, când nu era nimeni atent. Ne opriserăm după aceea la „Dadkhoda Kabob“, peste drum de cinematograful Park, mâncasem *kabob* de miel cu *naan* abia scoasă din *tandoor*. Baba îmi povestise despre călătoriile lui în India și Rusia, despre oamenii pe care îi întâlnise – cum ar fi cuplul fără mâini și fără picioare din Bombay, cu o căsnicie de patruzeci și șapte de ani în spate și unsprezece copii. Ar fi trebuit să fie distractiv să petreci o zi întreagă cu Baba, așa, ascultându-l cum își deapănă poveștile. Aveam în sfârșit ce-mi dorisem toți anii ăștia. Doar că acum, când mi se îndeplinise dorința, mă simțeam pustiu, ca piscina asta neîngrijită deasupra căreia îmi legănam picioarele.

La apusul soarelui, soțiile și fiicele au servit cina – orez, *kofa* și *qurma* de pui. Am cinat conform tradiției, așezați pe perne în jurul unei fețe de masă întinse direct pe jos și am mâncat cu mâna, câte patru, cinci persoane din aceeași farfurie. Nu mi-era foame, dar am stat să mănânc cu Baba, Kaka Faruq și cu cei doi băieți ai lui Kaka Homayoun. Baba, care băuse câteva pahare de whisky înainte de masă, tot bălmăjea

despre campionatul de zmeie, cum rezistasem eu mai mult decât toți ceilalți și cum venisem cu ultimul zmeu acasă. Vocea lui bubuitoare domina încăperea. Oamenii își ridicau capul din farfurie și începeau iar să mă felicite. Kaka Faruq m-a bătut pe spate cu mâna curată. M-am simțit de parcă mi-ar fi înfipt un cuțit în ochi.

Mai târziu, după ce trecuse bine de miezul nopții și Baba jucase câteva runde de poker cu verii lui, bărbații s-au întins să doarmă pe saltele rânduite pe jos, în aceeași cameră unde mâncaserăm. Femeile s-au retras la etaj. Trecuse o oră și eu tot nu puteam să dorm. Mă tot foiam și mă răsuceam, în timp ce rudele mele mormăiau, oftau și sforăiau în somn. M-am ridicat. Lumina lunii inundase fereastra.

— Am văzut cum l-au violat pe Hassan, am zis, fără să mă adresez cuiva anume. Baba s-a foit în somn. Kaka Homayoun a mormăit. O parte din mine spera ca cineva să se trezească și să mă audă, ca să nu mai fiu nevoit să trăiesc cu minciuna asta. Dar nu s-a trezit nimeni și, în tăcerea care a urmat, am înțeles ce fel de nou blestem mă lovise: aveam să scap basina curată.

M-am gândit la visul lui Hassan, cel în care înotam amândoi în lac. „Nu-i nici un monstru!“, spusese el. „Doar apă!“ Numai că se înșelase. În lac era un monstru; îl înșăfacase pe Hassan de glezne, târându-l în adâncurile măloase. Acel monstru eram eu.

În noaptea aceea am devenit insomniac.

NU AM MAI VORBIT cu Hassan până pe la jumătatea săptămânii următoare. Terminasem masa de prânz și Hassan spăla vasele. Urcam scările spre camera mea, când Hassan m-a întrebat dacă nu vreau să mergem pe deal. I-am zis că sunt obosit. Și Hassan arăta tare obosit – slăbise și ochii îi erau încercănați.

Dar când m-a întrebat iar, am zis un „da“ cu jumătate de gură.

Am pornit-o în sus, pe deal, cu cizmele înfundându-se în zăpada noroioasă. Nici unul din noi nu zicea nimic. Ne-am așezat sub rodiul nostru și am știut că făcusem o greșală. Nu trebuia să vin sus, pe deal. Cuvintele pe care le încrustasem în coaja pomului cu cuțitul de bucătărie: „Amir și Hassan, sultanii din Kabul“... Acum nu mai suportam să le privesc.

M-a rugat să-i citesc din *Shahnamah*, dar eu i-am spus că m-am răzgândit. I-am spus că vreau să mă duc acasă, în camera mea. A privit în zare și a ridicat din umeri. Ne-am întors pe același drum, în liniște. Și, pentru prima oară în viață, de-abia așteptam să vină primăvara.

AMINTIRILE MELE în legătură cu iarna aceea a anului 1975 sunt destul de neclare. Îmi amintesc că eram aproape fericit când era Baba acasă. Mâncam împreună, mergeam la un film, îi făceam o vizită lui Kaka Homayoun sau lui Kaka Faruq. Uneori, Rahim Khan venea pe la noi și Baba mă lăsa să stau în bibliotecă și să beau ceai cu ei. Ba chiar mă lăsa să-i citesc câteva dintre povestirile scrise de mine. Era bine și începusem să cred că va dura. Și Baba credea, probabil. Dar amândoi ar fi trebuit să știm că nu va fi așa. Câteva luni, Baba și cu mine ne-am lăsat legănați de o dulce iluzie, privindu-ne cu alți ochi, așa cum nu ne mai văzuserăm până atunci. Ba chiar ne păcăleam singuri crezând că o jucărie făcută din hârtie de mătase, clei și bețe de bambus ar putea să umple abisul dintre noi.

Dar când Baba ieșea – și ieșea mult, mă închideam în camera mea. Citeam câte o carte în două zile, scriam povești sau învățam să desenez cai. Îl auzeam pe Hassan trebăluind în bucătărie, dimineața, auzeam

clinetul argintăriei și fluieratul ceainicului pe foc. Așteptam să se închidă ușa și abia după aceea coboram să mănânc. Îmi încercuisem în calendar prima zi de școală și începusem numărătoarea inversă.

Spre nemulțumirea mea, Hassan încerca să reîncălzească atmosfera dintre noi. Îmi amintesc de ultima oară: stăteam în camera mea, citind o traducere prescurtată a lui *Ivanhoe* în farsi, când a bătut la ușă.

— Ce e?

— Mă duc la brutărie să iau *naan*, a zis de pe partea cealaltă a ușii. Mă întrebam dacă... dacă nu vrei să vii și tu.

— Cred că rămân să citesc, am zis, masându-mi tâmplele. În ultima vreme, de câte ori apărea Hassan prin preajmă, începea să mă doară capul.

— E o zi frumoasă! a mai zis.

— Văd.

— Ar putea fi distractiv să ieși un pic la plimbare.

— Du-te tu!

— Mi-ar plăcea să vii și tu cu mine! a zis el. A făcut o pauză. Am auzit o lovitură ușoară în ușă, poate fruntea lui. Nu știu ce am făcut, Amir aga, aș vrea să-mi spui! Nu știu de ce nu ne mai jucăm împreună!

— Nu ai făcut nimic, Hassan, dar du-te!

— Spune-mi, te rog, și n-o să mai fac.

Mi-am îngropat capul în poală și mi-am strâns tâmplele între genunchi, ca într-o menghină.

— O să îți spun ce să nu mai faci, i-am zis, cu ochii strâns închiși.

— Bine, orice vrei!

— Vreau să nu mă mai hărțuiești. Vreau să pleci! m-am răstit.

Aș fi vrut să trântescă ușa de perete și să-mi zică tot ce avea pe suflet – ar fi fost mult mai ușor! Dar el nu a făcut nimic și, când am deschis ușa, la câteva minute

după aceea, plecase. M-am aruncat pe pat, mi-am îngropat capul în pernă și am plâns.

ȘI AȘA HASSAN A MIGRAT spre periferia vieții mele. Aveam grijă să nu mă întâlnesc cu el, chiar îmi planificam ziua în așa fel încât să nu se întâmple. Pentru că atunci când era în cameră cu mine, simțeam că îmi lipsește oxigenul. Pieptul mi se strângea și parcă nu aveam destul aer; stăteam acolo, luptându-mă să respir, în mica mea sferă ermetică. Dar chiar și când nu era prin preajmă, tot prezent era. Îl vedeam în hainele spălate cu mâna lui și călcate cu grijă, puse pe speteaza scaunului din bambus, în papucii calzi pe care îi găseam în fața ușii, în lemnele care ardeau deja în sobă, când coboram la micul-dejun. Oriunde mă întorceam, vedeam semne ale loialității, ale afurisitei și neobositei lui loialități.

Pe la începutul primăverii aceleia, cu câteva zile înainte de începerea școlii, eu și Baba plantam lalele în grădină. Zăpada se topise aproape în întregime și dealurile din nord erau deja presărate cu petice de iarbă verde. Era o dimineață cenușie, rece, iar Baba, cârcit lângă mine, săpa și planta bulbii pe care i-i dădeam eu. Îmi spunea că mulți zic că e mai bine să plantezi lalelele toamna și că asta nu e adevărat, când m-am ridicat brusc în picioare și i-am spus:

— Baba, te-ai gândit vreodată să schimbi servitorii?

A îngropat bulbul, apoi și-a scos mânușile de grădinărit. Îl lăsasem fără replică:

— *Chi?* Ce-ai zis?

— Mă întrebam și eu, atâta tot.

— Și de ce să vreau să fac asta? a zis Baba tăios.

— Probabil că nu, dar eram curios. Vocea mea se pierduse într-un murmur. Deja îmi părea rău că deschiseseam gura.

— Are vreo legătură cu tine și cu Hassan? Știu că se întâmplă ceva între voi doi, dar orice ar fi, e treaba ta s-o rezolvi, nu a mea. Eu nu mă bag!

— Îmi pare rău, Baba!

Și-a pus iar mânușile.

— Am crescut împreună cu Ali, a zis printre dinții încleștați. Tata l-a luat la noi și a avut grijă de el, iubindu-l ca pe propriul lui fiu. Ali e în familia mea de patruzeci de ani. Patruzeci de afurisiți de ani. Și crezi că o să le dau așa, cu piciorul pur și simplu? S-a întors spre mine, cu fața roșie ca laleaua:

— Nu te-am bătut niciodată, Amir, dar dacă te mai aud spunând așa ceva... A privit într-o parte, dând din cap: Mă faci de râs. Și Hassan... Hassan nu pleacă nicăieri, m-ai înțeleș?

Am privit în pământ și am luat un pumn de țărână rece. L-am lăsat să mi se scurgă printre degete.

— Ai auzit ce-am spus, e clar? a urlat Baba.

Am clipit.

— Da, Baba.

— Hassan nu pleacă nicăieri, a continuat Baba, răstit. A săpat o nouă groapă cu săpăliga, lovind bulgării de țărână mai tare decât ar fi fost cazul. Rămâne cu noi aici, unde îi e locul. Asta e casa lui, iar noi suntem familia lui. Să nu mă mai întreb niciodată așa ceva.

— N-o s-o mai fac, Baba, îmi pare rău!

Am plantat și restul lalelelor, în tăcere.

M-am simțit ușurat când a început școala, săptămâna următoare. Curtea era plină de elevi cu caiete nou-nouțe și creioane ascuțite, care alergau stârnind nori de praf sau povesteau în grupuri, în așteptarea fluierului șefului de clasă. Baba coborî cu mașina pe aleea desfundată care ducea spre intrarea principală. Școala era o clădire veche, cu două etaje, cu ferestre sparte și holuri murdare placate cu pietre

de pavaj, cu pereți pe care se mai vedea pe alocuri vopseaua galbenă, ștearsă printre cârpelile cu mortar. Majoritatea băieților veneau pe jos la școală și Mustangul negru al lui Baba atrăgea destule priviri invidioase. Ar fi trebuit să radiez de mândrie când m-am dat jos din mașină – înainte aș fi făcut-o, dar tot ce am simțit acum a fost o oarecare stânjeneală. Asta, și un gol în suflet. Baba a plecat fără să-mi spună măcar la revedere.

M-am eschivat de la obișnuita comparație între cicatricele lăsate de concursul de zmeie și am intrat în rând. Clopoțelul a sunat și noi am pornit încolonați câte doi spre clasele în care fuseserăm repartizați. M-am așezat pe rândul din spate. În timp ce învățătorul nostru de farsi ne împărțea manualele, mă rugam să primesc cât mai multe teme pentru acasă.

Școala îmi oferea o scuză ca să rămân ore în șir în camera mea. Și, pentru un timp, reușeam să-mi scot din minte ce se întâmplase în iarna aceea, ce *lăsasem* eu să se întâmple. Timp de câteva săptămâni, am fost preocupat de gravitație și viteza de impuls, atom și celule sau de războaiele anglo-afgane, în loc să mă gândesc la Hassan și la ce i se întâmplase. Dar gândul meu se întorcea mereu la aleea aceea. La pantalonii maro de catifea reiată ai lui Hassan. La picăturile de sânge care pătau zăpada – roșu închis, aproape negru.

Într-o după-amiază moleșită, cețoasă de pe la începutul acelei veri, l-am întrebat pe Hassan dacă nu vrea să vină cu mine sus, pe deal. I-am spus că vreau să-i citesc o poveste nouă, pe care tocmai o scrisesem. Întindea rufele la uscat, în curte și i-am ghicit nerăbdarea din felul cum s-a grăbit să-și termine treaba.

Am urcat pe deal, trântind. M-a întrebat de școală, ce învăț și i-am povestit de profesorii mei, mai

ales despre cel de matematică, nespun de rău, care îi pedepsea pe elevii vorbăreți trecându-le o vergea metalică printre degete și răsucindu-le după aceea strâns. Hassan s-a strâmbat și mi-a zis că speră să nu am niciodată parte de o asemenea experiență. I-am răspuns că eu fusesem norocos până atunci, cu toate că știam că norocul nu are nici o legătură. Și eu vorbisem destul în clasă, dar tatăl meu era bogat și toată lumea îl știa, așa că eu eram scutit de pedeapsa cu vergeaua metalică.

Ne-am sprijinit de peretele scund al cimitirului, sub umbra rodiului. Într-o lună sau două dealul avea să fie acoperit de buruieni gălbui pârjolate, dar anul acela ploile de primăvară duraseră mai mult, prelungindu-se până la începutul verii, așa încât iarba era încă verde, bălțată de flori sălbatice. Undeva, sub noi, Wazir Akbar Khan, cu zidurile sale albe și casele cu acoperiș terasat, strălucea în soare, cu rufele întinse la uscat în curți, dansând în briză ca niște fluturi.

Am cules niște rodii din pom. Am despăturit foile pe care scrisesem povestea și am întors prima pagină, apoi am pus-o jos, lângă mine și am luat o rodie coaptă de jos.

— Ce ai face dacă te-aș lovi cu asta? am zis, trecând rodia dintr-o mână în alta.

Zâmbetul lui Hassan s-a ofilit. Părea mai matur decât îmi aminteam. Nu, nu mai matur, mai bătrân. Era oare cu putință? Riduri îi brăzdau fața bronzată, iar gura și colțurile ochilor îi erau înconjurate de încrețituri. Aș fi putut să iau un cuțit și liniile pe care i le-aș fi săpat eu nu ar fi arătat diferit.

— Ce ai face? am repetat.

Fața lui și-a pierdut brusc culoarea. Lângă el, paginile capsate ale poveștii pe care promisesem să i-o citesc fluturau în adierea vântului. Am aruncat cu rodia în el. L-a lovit în piept, explodând într-o

mulțime de bucățele roșii, cărnoase. Strigătul lui Hassan, plin de surpriză și durere, răsună ascuțit.

— Lovește-mă și tu! i-am strigat. Hassan și-a mutat privirea de la pata de pe piept spre mine.

— Ridică-te! Lovește-mă! i-am spus. Hassan s-a ridicat, dar a rămas pe loc, cu un aer uimit, ca un om tras de curenți în largul oceanului, deși doar cu câteva minute în urmă se plimbase liniștit pe țărm.

L-am lovit cu altă rodie, de data asta în umăr. Sucul i-a stropit fața.

— Lovește-mă și tu! am țipat. Lovește-mă, lua-te-ar naiba să te ia! Aș fi vrut s-o facă, aș fi vrut să-mi dea pedeapsa după care tânjeam, doar-doar o să reușesc să dorm din nou noaptea. Poate că atunci relația noastră ar fi redevenit ceea ce fusese. Dar Hassan nu făcea nimic, în timp ce eu îl bombardam.

— Ești un laș! i-am spus. Nu ești decât un laș afurisit!

Nu știu de câte ori l-am lovit. Tot ce știu e că atunci când în sfârșit m-am oprit, obosit și cu răsufierea tăiată, Hassan era pictat în roșu de parcă l-ar fi împușcat un pluton de execuție. Am căzut în genunchi, ostenit, epuizat, frustrat.

Atunci, Hassan *a luat* o rodie. A făcut un pas spre mine. A desfăcut-o și și-a zdrobit-o de frunte.

— Poftim, a croncănit el, cu sucul roșu scurgându-i-se pe față ca niște dăre de sânge. Ești mulțumit? Te simți mai bine?

S-a întors și a luat-o în jos, pe deal.

Mi-am dat frâu liber lacrimilor, legănându-mă pe genunchi, înainte și înapoi.

„Ce mă fac eu cu tine, Hassan? Ce mă fac eu cu tine?“ Dar până să mi se usuce lacrimile, în timp ce mă târam în josul dealului, am înțeles că știu răspunsul.

AM ÎMPLINIT TREISPREZECE ani în vara aceluia an – 1976 –, ultima vară liniștită și anonimă din Afganistan. Relația mea cu Baba se răcise din nou. Cred că ceea ce declanșase schimbarea fusese remarca mea stupidă din ziua în care plantasem bulbii de lalele și îl întrebasem dacă și-ar lua alți servitori. Regretam ce spusese atunci, regretam cu adevărat, dar cred că și dacă nu aș fi zis ce zisesem scurta noastră perioadă idilică tot s-ar fi terminat. Poate nu atât de repede, dar s-ar fi terminat oricum. Pe la sfârșitul verii, zgomotul furculițelor și al cuțitelor lovite de farfurie înlocuise orice conversație, iar după cină Baba se retrăgea imediat la el, în bibliotecă. Închidea ușa. Eu mă întorceam la Hafez și Kayyám, rozându-mi unghiile până în carne și scriind. Îmi țineam povestirile într-o cutie, sub pat, pentru orice eventualitate, deși mă îndoiam că Baba mi-ar mai cere vreodată să îi citesc vreuna dintre ele.

Motto-ul lui Baba pentru petreceri era ăsta: Invită pe toată lumea, altfel nu e petrecere! Îmi amintesc că mi-am aruncat ochii peste lista de invitați, cu o săptămână înainte de petrecerea de ziua mea, și nu am recunoscut nici măcar trei sferturi din cei patru sute de oameni, fără să-i pun la socoteală pe toți acei *Kaka* și toate acele *Khala*, care aveau să vină cu toții, să-mi aducă daruri și să mă felicite pentru că apucasem să trăiesc treisprezece ani pe această lume. Atunci am înțeles că nu veneau pentru mine. O fi fost ziua mea, dar știam eu bine cine urma să fie marea vedetă a spectacolului.

De zile întregi casa forfotea de ajutoarele angajate de Baba. Era Salahuddin, bucătarul, care venise cu un vițel și două oi, pentru care refuzase să fie plătit. Înjunghiasă singur animalele, în curte, lângă un plop: „Sângele e bun pentru copaci” – a zis, în timp ce iarba de jur-împrejurul plopului se înroșea. Oameni pe

care nu-i mai văzusem în viața mea urcau în stejari cu colaci de fire presărate cu beculețe colorate și zeci de metri de prelungitoare. Alții aduceau în grădină o sumedenie de mese pe care le acopereau cu fețe de masă. Cu o seară înainte de petrecerea cea mare, un prieten al lui Baba, Del-Muhammad, care avea un restaurant cu specific oriental în Shar-e-Nau, venise la noi cu niște saci de mirodenii. Ca și măcelarul, Del-Muhammad sau Dello, cum îi spunea Baba, refuzase să fie plătit pentru serviciile lui. A zis că Baba a făcut destule pentru familia lui. Rahim Khan îmi destăimuișe în șoaptă, în timp ce Dello puneă carnea la marinat, că Baba îi împrumutase bani ca să-și deschidă restaurantul. Baba refuzase să îi primească înapoi până în ziua în care Dello apăruse pe aleea din fața casei noastre într-un Mercedes Benz, insistând că n-o să plece până nu se achită de datorie.

Cred că în mare măsură, sau cel puțin în măsura după care ceilalți evaluează petrecerile, cea de ziua mea a avut un succes răsunător. Nu mai văzusem casa atât de plină de lume. Invitații, cu pahare în mână, stăteau de vorbă pe holuri, fumau pe scări sau se sprijineau de uși. Stăteau oriunde găseau un locșor, pe tejgheaua barului care delimita bucătăria, în bibliotecă și chiar sub scări. În curtea din spate se plimbau pe sub luminile roșii, verzi, albastre, care licăreau printre frunzele copacilor, cu fețele luminate de lămpile cu cherosen răspândite peste tot. Baba dăduse ordin să se construiască o scenă pe terasă, de unde vedeai absolut totul, iar grădina fusese împânzită de microfoane. Ahmad Zahir cânta, acompaniindu-se la acordeon, pe scena de pe terasă, în timp ce jos se unduia o masă de corpuri.

Eu trebuia să întâmpin pe fiecare oaspete în parte – Baba fusese ferm; nimeni nu avea să bârfească a doua zi cum că și-a educat prost fiul. Am sărutat sute

de obraji, am îmbrățișat necunoscuți, mulțumindu-le pentru daruri. Mă durea fața de la zâmbetul bătut în cuie pe care-l afixam.

Stăteam lângă Baba, în curte, chiar în apropierea barului, când am auzit un: „La mulți ani, Amir!“ Era Assef, cu părinții lui. Tatăl lui Assef, Mahmood, era un omuleț iute și smead, cu o față lungă. Mama lui, Tania, era o femeie micuță, nervoasă, care zâmbea și clipa des. Assef stătea rânjind între cei doi, mai înalt decât ei, cu brațele petrecute pe după umerii lor. I-a condus spre noi, ca și când *el* i-ar fi adus aici. De parcă el ar fi fost părintele și ei, copiii. Un val de amețeală m-a lovit brusc. Baba le mulțumea pentru că veniseră.

— Eu ți-am ales cadoul, a zis Assef. Tania s-a schimbat la față și ochii au început să i se plimbe, clipind repede, de la fața mea la cea a fiului său. A zâmbit neconvingător și a clipit iar. Mă întrebam dacă Baba observase.

— Mai joci fotbal, Assef jan? a zis Baba. Totdeauna își dorise să mă împrietenesc cu Assef.

Assef a zâmbit. Îți dădea fiori felul în care își transforma zâmbetul într-unul aparent inocent și drăguț.

— Bineînțeles, Kaka jan!

— Mijlocaș dreapta, dacă-mi amintesc eu bine, nu?

— De fapt, de câțiva ani sunt vârf de atac, a zis Assef. Așa ajung să marchez mai des. Săptămâna viitoare jucăm cu Mekro-Rayan. Ar trebui să fie un meci bun. Au câțiva jucători excelenți.

Baba a încuviințat:

— Știi, și eu am fost atacant, când eram tânăr.

— Pariez că și acum ați mai putea juca, dacă ați vrea! a zis Assef. Îi făcu complice cu ochiul lui Baba, plin de bunăvoință.

Baba îi întoarse gestul:

— Văd că tatăl tău ți-a dezvăluit faimoasele lui metode de a intra pe sub pielea oamenilor. Îi trase un cot tatălui lui Assef, gata-gata să-l dărâme. Râsul lui Mahmood era aproape la fel de convingător ca și zâmbetul Taniei și, brusc, m-am întrebat dacă, la un anumit nivel, nu le e cumva teamă de fiul lor. M-am chinuit să scot un zâmbet, dar nu am reușit decât o ușoară ridicare a colțurilor gurii – iar stomacul mi se întorcea pe dos văzând cât de bine se înțelege tatăl meu cu Assef.

Assef și-a ridicat ochii spre mine:

— Wali și Kamal sunt și ei pe aici. Nu ar fi ratat petrecerea ta pentru nimic în lume, a zis zâmbind în barbă. Am dat din cap în tăcere.

— Ne gândeam să jucăm o partidă de volei, mâine, la mine acasă, a adăugat Assef. Poate vii și tu. Adu-l și pe Hassan, dacă vrei.

— Cred că o să vă distrați, a intervenit și Baba, râdiind. Ce zici, Amir?

— Nu prea îmi place voleiul, am mormăit. Baba m-a străfulgerat cu privirea și o tăcere de rău-augur s-a așternut imediat.

— Îmi pare rău, Assef jan, a spus Baba, ridicând din umeri. Asta m-a durut, felul în care și-a cerut scuze pentru mine.

— Nici o problemă, a zis Assef. Dar invitația rămâne valabilă, Amir jan. Oricum, am auzit că îți place să citești, așa că ți-am adus o carte. Una dintre favoritele mele. Mi-a întins un cadou frumos împachetat:

— La mulți ani!

Era îmbrăcat cu o cămașă de bumbac și pantaloni albaștri, cu o cravată roșie, de mătase și cu mocasini negri, lucioși. Mirosea a colonie și părul lui blond era pieptănat cu grijă peste cap. La suprafață, părea întruparea visului oricărui părinte, un băiat înalt, frumos, manierat, plin de talent și cu o siluetă care îți

lua ochii, ca să nu mai pomenim de darul pe care-l avea, de a glumi, dezinvolt, cu adulții. Dar, așa cum îl vedeam eu, ochii îl trădau. Când priveam în ei, fațada se prăbușea, dezvăluind o clipă nebunia atât de bine ascunsă în spatele ei.

— Nu îl iei, Amir? l-am auzit pe Baba zicând.

— Hm?

— Cadoul, a precizat el, cu un calm studiat. Assef jan îți oferă un cadou.

— Ah, am spus. Am luat darul pe care mi-l adusese Assef și mi-am lăsat privirea în pământ. Aș fi vrut să fi fost singur în camera mea, cu cărțile mele, departe de toți acești oameni.

— Ei bine? a zis Baba.

— Ce?

Vocea lui Baba era joasă, ca de fiecare dată când îl făceam de râs în public.

— Nu ai de gând să îi mulțumești lui Assef jan? A fost foarte frumos din partea lui.

Aș fi vrut ca Baba să nu-i mai spună așa. De câte ori îi zisese „Assef jan“?

— Mulțumesc, am zis.

Mama lui Assef s-a uitat la mine de parcă ar fi vrut să-mi spună ceva, dar nu a făcut-o și în clipa aceea mi-am dat seama că nici unul din părinții lui Assef nu scosese o vorbă. Ca să nu mă fac de râs și mai mult, dar și ca să nu-l mai pun pe Baba într-o lumină proastă – dar mai ales ca să scap de Assef și de rânjetul lui – am făcut un pas înapoi și am zis:

— Mulțumesc că ați venit.

Apoi mi-am făcut loc prin mulțimea de oaspeți și m-am strecurat pe porțile de fier forjat. La două case mai jos de a noastră era un teren viran, noroios. Îl auzisem pe Baba zicându-i lui Rahim Khan că l-a cumpărat un judecător care a contractat un arhitect

să-i facă un proiect de casă. Deocamdată, însă, terenul era viran, plin de noroi, bolovani și buruieni.

Am smuls hârtia de pe cadoul lui Assef și am încercat să descifrez titlul de pe copertă la lumina lunii. Era o biografie a lui Hitler. Am aruncat-o printre buruienile încâlcite.

M-am sprijinit de peretele casei vecine și am alunecat la pământ. Am stat în întuneric o vreme, cu genunchii la gură, privind în sus la stele, așteptând să treacă noaptea.

— Nu ar trebui să stai cu musafirii? am auzit o voce familiară. Rahim Khan venea spre mine, de-a lungul zidului.

— N-au nevoie de mine, am zis. Doar e Baba acolo, nu? Gheața din paharul lui Rahim Khan a produs niște clinchete când s-a așezat lângă mine. Nu știam că bei!

— Se pare că beau, a zis. M-a înghiontit în joacă. Dar numai în ocazii deosebite.

Am zâmbit.

— Mulțumesc!

Și-a înclinat paharul spre mine și apoi a luat o înghițitură. Și-a aprins o țigară fără filtru, din cele pakistaneze din care fuma mereu cu Baba.

— Ți-am spus vreodată că era cât pe-acți să mă însor?

— Pe bune? am zis, zâmbind ușor la gândul că Rahim Khan s-ar fi putut însura vreodată. Îl văzusem mereu ca pe un *alter ego* tăcut al lui Baba, ca pe mentorul meu în ale scrisului, amicul meu, cel care nu uita niciodată să-mi aducă un suvenir, un *saughat*, când se întorcea din călătoriile lui prin străinătate. Dar soț? Tată?

A dat din cap, încuviințând:

— Da, așa e! Aveam optsprezece ani. O chema Homaira. Era o hazardă, fiica servitorului unui vecin. Era

frumoasă ca o *pari*¹, cu părul castaniu deschis, ochii mari, căprui... Și avea un răs... Râsul ăsta încă îl mai aud uneori! Și-a agitat băutura în pahar, apoi a continuat: Ne întâlneam pe ascuns, în livada de meri a tatei, întotdeauna după miezul nopții, când toți ceilalți dormeau. Ne plimbam pe sub copaci, ținându-ne de mână... Te fac să te simți prost, Amir jan?

— Puțin, am spus.

— Nu o să mori din asta, a zis, pufăind din țigară. Oricum, aveam noi visul ăsta, că o să avem o nuntă elegantă, la care să invităm rudele și prietenii din Kabul până în Kandahar. Apoi eu aveam să construiesc o casă mare, albă, cu o curte interioară placată cu gresie și ferestre mari. Am fi plantat pomi fructiferi și toate soiurile de flori; ca să aibă copiii noștri unde să se joace. Vinerile, după *namaz*-ul de la moschee, toată lumea ar fi venit la noi acasă, să mâncăm de prânz, în grădină, sub cireși și să bem apă limpede și bună din fântână. Apoi, am fi servit ceai și prăjituri, în timp ce ne-am fi privit copiii jucându-se cu verișorii lor...

A luat o înghițitură zdravănă de whisky. A tușit.

— Să fi văzut ce față a făcut tatăl meu când a auzit! Mama chiar a leșinat. Surorile mele au stropit-o cu apă pe față. Au ridicat-o și m-au privit de parcă îi tăiasem gâtul. Fratele meu, Jalal, s-a repezit să-și aducă pușca de vânătoare, dar l-a oprit tata. – Rahim Khan a răs amar. – Eram doar eu și Homaira împotriva lumii întregi. Și să-ți spun ceva, Amir jan: În cele din urmă, lumea câștigă. Așa stau lucrurile.

— Și ce s-a mai întâmplat după aceea?

— În aceeași zi, tatăl meu i-a pus pe Homaira și pe ai ei într-o căruță și i-a expediat departe, la Hazarajat. Nu am mai văzut-o niciodată!

¹ Zână, duh. (n.r.)

— Îmi pare rău, am zis.

— Poate că așa a fost cel mai bine, a răspuns Rahim Khan, ridicând din umeri. Ea ar fi suferit. Familia mea nu ar fi acceptat-o niciodată ca pe o egală. Nu-i poruncești astăzi cuiva să-ți facă pantofii, pentru ca mâine să-i spui „soră“. M-a privit lung.

— Știi, poți să-mi spui tot ce vrei, Amir jan. Oricând!

— Știu, am zis nesigur. M-a privit mult timp, căutând, cu ochii lui de un negru profund, secretul nerostit dintre noi. Pentru o clipă, am fost gata-gata să-i spun. Am vrut să-i spun tot, dar ce ar fi crezut despre mine? M-ar fi urât, și pe bună dreptate.

— Uite. — Mi-a pus ceva în mână. — Era să uit. La mulți ani!

Era o agendă legată în piele maro. Mi-am trecut degetele peste cusătura aurie de pe margini. Am simțit mirosul de piele.

— Pentru povestirile tale, a zis el.

Tocmai voiam să-i mulțumesc când ceva a explodat, luminând cerul nopții.

— Artificii!

Ne-am grăbit să ne întoarcem acasă și i-am găsit pe oaspeți stând cu toții în grădină, cu privirile spre cer. Copiii ovaționau și urlau la fiecare *pocnitură* și *vâjâială*. Oamenii aclamau și aplaudau de fiecare dată când artificiile fășâiau, explodând apoi în buchete de foc. La câteva secunde, curtea întregă se lumina în sclipiri de roșu, verde și galben.

Într-una din aceste scurte izbucniri de lumină am văzut ceva ce nu voi uita vreodată: Hassan servindu-le băuturi lui Assef și Wali de pe o tavă de argint. Lumina a pierit o clipă, apoi un alt vâjâit și o altă izbucnire de lumină portocalie: Assef rânjind, lovindu-l pe Hassan în piept, cu boxul.

Apoi, din fericire, întunericul.

IX.

A doua zi dimineată, stând în mijlocul camerei mele, desfăceam cadourile. Nici nu știu de ce mă mai oboseam, de vreme ce de-abia le aruncam o privire și le și aruncam într-un colț al camerei. Grămada creștea: un Polaroid, un radio cu tranzistori, un trenuleț electric foarte complicat și câteva plicuri închise, cu bani. Știam că n-am să cheltuiesc banii sau că n-am să ascult radioul, iar trenulețul electric nu avea să pufăie nicio dată pe șine, în camera mea. Nu voiam nimic din toate astea – toate erau pătate de sânge; dacă nu aș fi câștigat campionatul, Baba nu mi-ar fi organizat nicio dată o asemenea petrecere.

Baba îmi făcuse două cadouri: unul avea să devină, cu siguranță, motiv de invidie pentru toți puștii din cartier – o „Schwinn Stingray“ nou-nouță, regina tuturor bicicletelor. Numai câțiva copii din Kabul – câți să numeri pe degetele de la o mână – aveau o Stingray nouă, iar acum eram unul dintre ei. Avea coarne înălțate, cu mânere învelite în cauciuc și faimoasa șă în formă de banană. Spițele erau aurii, iar cadrul de oțel – roșu, ca măarul glasat. Sau ca sângele. Orice alt copil ar fi sărit imediat pe bicicletă ca să dea o tură. Poate aș fi făcut și eu la fel, în urmă cu câteva luni.

— Îți place? m-a întrebat Baba, sprijinindu-se de tocul ușii de la camera mea. I-am zâmbit vinovat și am îngânat un „mulțumesc“. Aș fi vrut să pot mai mult.

— Am putea merge la o plimbare cu bicicletele, a zis Baba. O invitație, dar nu din toată inima.

— Poate mai târziu. Acum sunt un pic obosit, am răspuns.

— Sigur, a spus Baba.

— Baba?

— Da?

— Mulțumesc pentru artificii, i-am zis. Un mulțumesc, dar nu din toată inima.

— Odihnește-te! m-a îndemnat Baba, îndreptându-se spre camera lui.

Celălalt cadou pe care mi l-a dat Baba – și nu a așteptat să-l deschid – a fost un ceas de mână. Avea cadranul albastru și limbile de aur în formă de fulgere. Nici măcar nu mi l-am pus la mână. L-am aruncat în mormanul de jucării, din colț. Singurul dar pe care nu l-am aruncat la grămadă a fost caietul cu scoarțe de piele de la Rahim Khan. Numai acela nu mi se părea pătat de sânge.

M-am așezat pe marginea patului, cu caietul în mâini, gândindu-mă la ce-mi spusese Rahim Khan despre Homaira, cum se dovedise a fi spre binele tuturor faptul că tatăl lui o trimisese departe. *Ar fi suferit*. Ca și proiectorul lui Kaka Homayoun care se bloca din când în când la același diapozitiv, în mintea mea apărea mereu și mereu aceeași imagine: Hassan, cu capul în piept, servindu-i cu băutură pe Assef și Wali. Poate că *ar fi* mai bine. I-ar fi ușurat suferința. Și pe a mea. Oricum ar fi fost, un lucru devenise clar: unul din noi trebuia să plece.

Mai târziu, în după-amiaza aceea, am ieșit cu bicicleta pentru prima și ultima oară. Am pedalat de câteva ori în susul și în josul străzii și m-am întors. Am

luat-o pe alee, până în curtea din spate, unde Hassan și Ali curățau mizeria rămasă de la petrecerea din noaptea trecută. Pahare de hârtie, șervețele mototolite și sticle goale de apă minerală erau aruncate peste tot, prin curte. Ali plia scaunele, așezându-le de-a lungul peretelui. M-a văzut și mi-a făcut semn cu mâna.

— *Salaam*, Ali, i-am răspuns, făcându-i la rându-mi cu mâna.

A ridicat un deget în aer, rugându-mă să-l aștept, apoi a intrat în colibă, de unde s-a întors ținând ceva în mână.

— Nu am avut prilejul azi-noapte, Hassan și cu mine, să vă dăm asta, a zis, întinzându-mi pachetul. E modest și nedemn de dumneavoastră, Amir aga, dar sperăm, totuși, să vă placă. La mulți ani!

Am simțit un nod în gât.

— Mulțumesc, Ali! am zis. Aș fi vrut să nu-mi fi luat nimic. Am desfăcut pachetul și am găsit o *Shahnamah* nou-nouță, într-o ediție de lux, cu poze colorate și hârtie lucioasă. Iată-l pe Ferangis privindu-și fiul nou-născut, Kai Khosrau. Iată-l și pe Afrasiyab călare pe calul său, cu sabia scoasă din teacă, în fruntea armatei sale. Și, bineînțeles, Rostam, rânindu-și de moarte fiul, pe războinicul Sohrab.

— E frumoasă, am spus.

— Hassan mi-a spus că vechea carte e ruptă și că îi lipsesc câteva pagini, a adăugat Ali. În asta toate desenele sunt făcute de mână, cu peniță și cerneală, a continuat mândru, privind o carte pe care nici el, nici fiul lui nu o puteau citi.

— E foarte frumoasă, am zis. Și era. Și nici ieftină nu cred că fusese. Am vrut să-i spun lui Ali că nu cartea, ci *eu* eram nedemn. Am sărit înapoi pe bicicletă.

— Mulțumește-i lui Hassan din partea mea, am zis.

Am sfârșit prin a azvârli cartea peste celelalte daruri îngrămădite în colțul camerei mele. Dar privirea mi se întorcea mereu spre ea, așa că am îngropat-o la fund. Înainte să mă bag în pat, în noaptea aceea, l-am întrebat pe Baba dacă nu cumva mi-a văzut ceasul cel nou pe undeva.

A DOUA ZI DE DIMINEAȚĂ am așteptat în camera mea până când Ali a curățat masa de la bucătărie după micul-dejun. Am așteptat să spele vasele și teigheaua barului. M-am uitat pe fereastra dormitorului meu și i-am pândit pe Ali și Hassan să văd când pleacă după cumpărături, la bazar, împingând căruciorul gol.

Atunci am luat două plicuri cu bani și ceasul de mână din grămada de cadouri și am ieșit în vârful picioarelor. M-am oprit în dreptul bibliotecii lui Baba și am ascultat. Stătuse acolo toată dimineața, dând telefoane. Acum vorbea cu cineva despre un transport de covoare care trebuia să sosească săptămâna următoare. Am coborât scările, am traversat curtea și am intrat în locuința lui Ali și Hassan. Am ridicat salteaua lui Hassan și am pus ceasul meu cel nou și o mână de bancnote afgane dedesubt.

Am mai așteptat încă treizeci de minute. Apoi am bătut la ușa lui Baba și i-am spus ceea ce speram să fie ultima minciună dintr-un șir lung și rușinos.

DE LA FEREAȘTRA CAMEREI mele i-am văzut pe Ali și Hassan care împingeau cu greu căruciorul plin cu carne, *naan*, fructe și legume, pe aleea din față. L-am văzut pe Baba ieșind din casă și îndreptându-se spre Ali. Gurile li se mișcau, rostind cuvinte pe care nu le puteam auzi. Baba a arătat spre casă și Ali a încuviințat din cap. S-au despărțit; Baba a luat-o spre casă, iar Ali pe urmele lui Hassan, în colibă.

Câteva clipe mai târziu, Baba mi-a bătut la ușă;

— Vino în biroul meu, a zis. O să ne adunăm cu toții să clarificăm situația.

M-am dus în biblioteca lui Baba și m-am așezat pe una din canapelele de piele. După vreo treizeci de minute au sosit și Ali cu Hassan.

PLÂNSESERĂ AMÂNDOI; se vedea după ochii lor roșii și umflați. Stăteau în fața lui Baba, ținându-se de mână și m-am întrebat când și cum devenisem capabil să provoc o asemenea durere.

Baba n-a mai pregetat și l-a întrebat:

— Ai furat banii ăia? Ai furat ceasul lui Amir, Hassane?

Răspunsul lui Hassan a venit sub forma unui singur cuvânt, rostit cu voce înceată și răgușită:

— Da.

Am tresărit de parcă m-ar fi pleznit cineva. Inima a încetat să-mi bată și am fost gata-gata să spun adevărul. Apoi am înțeles: era ultimul sacrificiu pe care îl mai făcea Hassan pentru mine. Dacă ar fi spus „nu“, Baba l-ar fi crezut, fiindcă știam cu toții că Hassan nu minte. Și dacă Baba l-ar fi crezut pe el, atunci eu aș fi fost acuzatul. Ar fi trebuit să explic și aș fi fost demascat. Baba nu m-ar fi iertat în vecii vecilor. Și asta m-a făcut să înțeleg și altceva: Hassan știa. Știa că văzusem totul pe aleea aia, că stătusem acolo fără să fac nimic. Știa că îl trădasem și totuși mă salva, poate pentru ultima oară. L-am iubit în clipa aceea, l-am iubit mai mult decât am iubit vreodată pe cineva și am vrut să le spun tuturor că *eu* sunt șarpele din iarbă, monstrul din lac. Nu eram demn de acest sacrificiu; eram un mincinos, un șarlatan și un hoț. Și *aș fi* spus ce-mi stătea pe buze, numai că o parte din mine se bucura. Se bucura că toate astea se vor termina în curând. Baba îi va alunga, o să fie destul de dureros, dar viața avea să meargă mai departe. Voiam să-mi

văd de viața mea, să o iau de la capăt. Voiam să fiu din nou în stare să respir.

Doar că Baba m-a luat prin surprindere spunând:
— Te iert!

IERTAT? Dar hoția era singurul păcat de neiertat, numitorul comun al tuturor păcatelor posibile. *Când ucizi un om, furi o viață. Furi dreptul soției de a avea un soț, le iei copiilor dreptul de a avea un tată. Când spui o minciună, furi cuiva dreptul la adevăr. Când înșeli, furi dreptul la corectitudine. Nu există ceva mai mârșav decât furtul.* Nu mă săltase Baba pe genunchi tocmai ca să-mi spună aceste cuvinte? Și-atunci cum putea să-l ierte pe Hassan? Și dacă Baba ierta una ca asta, mie de ce nu putea să îmi ierte faptul că nu sunt fiul pe care și-l dorise mereu? De ce...

— Noi plecăm, aga sahib, a zis Ali.

— Poftim? a rostit Baba, livid.

— Nu mai putem sta aici, a zis Ali.

— Dar eu îl iert, Ali, nu ai auzit? a zis Baba.

— E imposibil să mai trăim aici, aga sahib! Noi plecăm. Ali l-a tras pe Hassan spre el, înconjurându-și fiul cu brațul. Era un gest protector și știam de cine îl apăra Ali pe Hassan. Ali a aruncat o privire în direcția mea și din privirea lui rece, neiertătoare, am văzut că Hassan îi povestise tot. Îi spusese tot, despre ce-i făcuseră Assef și prietenii lui, despre zmeu și despre mine. În mod ciudat, mă bucuram că cineva mă cunoaște așa cum eram cu adevărat; mă săturasem să mă mai prefac.

— Nu-mi pasă nici de bani, nici de ceas, a zis Baba, cu brațele desfăcute și palmele întoarse în sus. Nu înțeleg de ce faci asta... ce vrei să spui cu „imposibil“?

— Iertați-mă, aga sahib, dar bagajele noastre sunt făcute. Am luat deja o hotărâre!

Baba s-a ridicat în picioare, cu fața schimonosită de durere:

— Ali, nu m-am îngrijit cum trebuie de voi? Nu am fost bun cu tine și cu Hassan? Ești fratele pe care nu l-am avut, Ali, și tu știi asta. Te rog, nu face asta.

— Nu ne îngreunați situația, aga sahib! a zis Ali. Avea gura schimonosită și, pentru o clipă, mi s-a părut că zăresc o grimasă. Abia atunci am înțeles adâncimea suferinței pe care o provocasem, culoarea întunecată a durerii pe care nici măcar fața paralizată a lui Ali nu o putea ascunde. M-am străduit să mă uit la Hassan, dar el ținea capul în jos, umerii gârboviți și se juca în neștire cu degetele, învârtind o ață care-i ieșea din tivul cămășii.

Baba ajunsese să se roage:

— Măcar spune-mi de ce. Trebuie să știi!

Ali nu avea să-i spună lui Baba, așa cum nu protestase nici când Hassan mărturisise furtul. Nu știu de ce, dar mi-i imaginam pe amândoi plângând în bordeiul micuț, în timp ce Hassan se ruga de Ali să nu mă dea în vileag. Dar nu-mi imaginam greutatea cu care Ali își ținuse această promisiune.

— O să ne duceți la stația de autobuz?

— Îți interzic să faci asta! a urlat Baba. Mă auzi? Îți interzic!

— Cu tot respectul, dar nu puteți să-mi interziceți nimic, aga sahib! a zis atunci Ali. Nu mai lucrăm pentru dumneavoastră.

— Și unde o să vă duceți? a întrebat Baba. Vocea i se frânse.

— La Hazarajat.

— La vărul tău?

— Da, o să ne duceți la stația de autobuz, aga sahib?

Atunci l-am văzut pe Baba făcând ceva ce nu mai făcuse niciodată: a plâns. M-a speriat puțin să văd un

om în toată firea suspinând. Tații nu ar trebui să plângă.

— Te rog, spunea Baba, dar Ali se întorsese deja spre ușă, cu Hassan după el. Nu am să uit niciodată cum îl rugase Baba, cu ce durere și cu ce teamă.

LA KABUL RAR PLOUA vara. Cerul albastru se întindea până hăt-departe, în timp ce razele soarelui îi săgetau ceafa. Pârâiașele în care aruncasem cu pietre toată primăvara, împreună cu Hassan, secaseră, iar ricșele, în goana lor, stârneau nori de praf. Oamenii veneau la moschee ca să-și facă cele zece *raka't* ale rugăciunii de prânz, după care se ascundeau oriunde găseau un pic de umbră și trăgeau un pui de somn, până la lăsarea serii, când afară se mai răcorea. Vara însemna zile lungi de școală, în care transpirai în clase neaerisite și strâmte, învățând *ayat*-uri din *Coran*, cu niște cuvinte arabe neobișnuite și complicate de-ți scrânteai limba. Însemna să prinzi muște pe care să le ții în palmă, în timp ce molahul bâzâia, iar o pală de vânt cald aducea cu ea miros de excremente de la latrina din cealaltă parte a curții școlii, stârnind vârtejuri de praf în jurul inelului de la coșul de baschet, părăsit acum de toți.

Dar în după-amiaza în care Baba i-a dus pe Ali și pe Hassan la stația de autobuz a plouat. Fulgerele se rostogoleau pe cer, pictând dâre de foc pe fundalul cenușiu ca oțelul. După câteva minute, rafalele de ploaie au început să măture pământul, iar șuieratul lor constant îmi zgâria, parcă, urechile.

Baba se oferise să îi ducă până la Bamiyan, dar Ali refuzase. Din camera mea, prin fereastra pe care se scurgeau șuvoaie de apă, l-am văzut pe Ali cărând geamantanul cu toate lucrurile lor spre mașina tatei, parcată în fața porții. Hassan își ducea în spinare salteaua, rulată și legată cu o sfoară. Își lăsase toate

jucăriile în coliba goală – am descoperit asta a doua zi. Erau strânse grămadă într-un colț, exact ca darurile pe care le promisem eu de ziua mea.

Șiroaiele de ploaie se scurgeau pe geamul meu ca niște mici râulețe. L-am văzut pe Baba trântind capacul portbagajului. Ud până la piele, s-a sprijinit, apoi, de portiera dinspre șofer și s-a aplecat spre Ali, așezat pe bancheta din spate, căruia i-a spus ceva, poate o ultimă încercare de a-l face să se răzgândească. Au vorbit așa o vreme, în timp ce Baba, ud până la piele, stătea cu un braț sprijinit de capota mașinii. Dar când și-a îndreptat spinarea am văzut, după umerii lui gârboviți, că viața pe care o știam de când deschisem ochii pe această lume s-a sfârșit. Baba s-a strecurat în mașină. S-au aprins farurile, ca două tuneluri gemene care despicau ploaia. Dacă ăsta ar fi fost un film indian, ca acelea la care mergeam cu Hassan, acum am fi ajuns la partea în care eu alergam afară în ploaie, desculț. Fugeam după mașină, țipând să oprească. Îl trăgeam afară pe Hassan de pe bancheta din spate și îi spuneam că îmi pare rău, nespus de rău, iar lacrimile mele se amestecau cu picăturile de ploaie. Ne îmbrățișam în ploaia torențială. Dar ăsta nu era un film indian. *Îmi părea rău*, dar nu plângeam și nu am alergat după mașină. Am urmărit cu privirea mașina lui Baba trecând de curbă, luând cu ea singurul om din lume al cărui prim cuvânt rostit fusese numele meu. Am mai zărit o ultimă dată silueta lui Hassan, ghemuită pe bancheta din spate, înainte ca Baba să facă stânga, la colțul străzii unde de atâtea ori jucasem bile.

Am făcut un pas înapoi și tot ce am văzut a fost ploaia pe geamuri, turnând râuri de argint topit.

X.

Martie 1981

În fața noastră stătea o tânără femeie. Avea o rochie verde-oliv și un șal negru înfășurat strâns în jurul capului și care îi acoperea fața, ca s-o apere de frigul nopții. De câte ori camionul se hurduca sau trecea printr-o groapă, femeia începea să se roage, iar *Bismillah*-ul ei se ascuțea. Soțul ei, un zdrahon de bărbat cu niște pantaloni lăbărțați și un turban de culoarea cerului albastru, legăna un bebeluș cu o mână, iar cu cealaltă înșira mătănii. Buzele i se mișcau într-o rugăciune mută. Mai erau și alții – eram vreo doisprezece în total, cu tot cu mine și cu Baba – care stăteau cu geamantanele îngrămădite la picioare, niște străini înghesuiți unii în alții, în camionul cu prelată de fabricație rusească.

Stomacul mi se întorsese pe dos încă de când plecasem din Kabul, la două dimineața. Baba nu mi-o spusese niciodată, dar știam că îmi consideră răul de mașină ca pe încă unul dintre multele mele beteșuguri – am citit asta pe fața lui stânjenită, ori de câte ori stomacul mă durea atât de rău încât suspinam. Când zdrahonul cu mătăniile – soțul femeii care se ruga întruna – m-a întrebat dacă mi-e rău, am zis că așa se pare. Baba s-a uitat în altă parte. Omul a ridicat un colț al prelatei și a bătut în geamul de la

cabina șoferului, rugându-l să oprească. Dar șoferul, Karim, un bărbat sfrijit și smead, cu trăsături acviline și o mustață subțire ca un creion, a scuturat din cap.

— Suntem prea aproape de Kabul, a strigat ca să se facă auzit. Spune-i să-și țină stomacul în frâu!

Baba a mormăit ceva în barbă. Aș fi vrut să îi spun că îmi pare rău, dar dintr-o dată m-am trezit salivând, simțind un gust amar, de bilă în fundul gâtului. M-am întors, am ridicat prelata și am vomitat peste marginea camionului în mișcare. În spatele meu, Baba își cerea scuze de la ceilalți pasageri. De parcă răul de mașină ar fi fost vreun delict. De parcă la optsprezece ani nu mai poți suferi de așa ceva. Am mai vărsat de două ori până când Karim a fost de acord să oprească, mai mult ca să nu-i împrut mașina cu care își câștiga pâinea. Karim făcea contrabandă cu oameni – afacere destul de bănoasă la vremea aceea; scotea oameni din Kabulul ocupat de *Shorawi* și îi transporta spre Pakistanul relativ sigur. Ne ducea la Jalalabad, la vreo sută șaptezeci de kilometri sud-est de Kabul, unde Toor, fratele lui, ne aștepta cu un camion și mai încăpător în care erau înghesuiți și mai mulți refugiați, urmând să ne ducă prin trecătoarea Khyber spre Peshawar.

La câțiva kilometri vest de cascada Mahipar, Karim a tras pe dreapta. Mahipar – care înseamnă „Peștele zburător“ – era un vârf de munte bătut tot timpul de ploaie, de pe care vedeai, la poale, fabrica de hidrocarburi pe care nemții o construiseră pentru afgani în 1967. Baba și cu mine veniserăm cu mașina pe aici de nenumărate ori, în drum spre Jalalabad, orașul chiparoșilor și al trestiei de zahăr, unde mergeau afganii în vacanța de iarnă.

Am sărit din spatele camionului și m-am împleticit pe marginea șoselei prăfuite. Aveam gura plină de salivă, semn sigur a ceea ce urma să vină. M-am

îndreptat șovăitor spre marginea stâncii de unde se vedea întreaga vale și mi-am așezat mâinile pe genunchi, încovoiindu-mă în așteptarea valului de greață. Undeva a trosnit o creangă și o bufniță a țipat în noapte. Vântul rece, dar deloc aspru, a trecut printre crengile copacilor, mângâind vârfurile tufișurilor împrăștiate pe pantă. De undeva, de sus, a răzbătut zgomotul îndepărtat al apei care se rostogolea la vale.

Stând pe marginea drumului mă gândeam la felul în care plecasem din casa unde-mi trăisem întreaga viață, ca și cum ne-am fi dus la iarbă verde: farfuriile cu resturi de *kofta* îngrămădite în chiuveta din bucătărie; rufe de spălat în coșul de rufe din hol; paturi nefăcute; costumele lui Baba înghesuite în șifonier. Tapiseriile atârânănd pe pereții livingului și cărțile mamei încă aranjate pe etajere, în biblioteca lui Baba. Urmele fugii noastre erau subtile: dispăruse fotografia de la nunta părinților mei, ca și cea îngălbenită de vreme a bunicului meu alături de regele Nader Shah, stând în picioare lângă căprioara moartă. Câteva piese de îmbrăcăminte lipseau din dulapuri. Nici caietul legat în scoarțe de piele, primit de la Rahim Khan în urmă cu cinci ani, nu mai era la locul lui.

Dimineața, Jalaluddin – al șaptelea servitor angajat în răstimp de cinci ani – va crede, probabil, că am ieșit să ne plimbăm puțin pe jos sau cu mașina. Nu-i spuseseșăm nimic. În Kabul nu mai puteai avea încredere în nimeni – pentru o sumă oarecare sau sub amenințare oamenii se denunțau unii pe alții, vecin pe vecin, copil pe părinte, frate pe frate, servitor pe stăpân și prieten pe prieten. Gândul mi-a zburat la Ahmad Zahir, cel care cântase la acordeon la a treisprezecea mea aniversare. Plecase cu mașina la plimbare, cu niște prieteni, și cineva îi găsisese mai târziu

corpul la marginea drumului, cu un glonț în ceafă. *Rafiq*-ii – tovarășii – erau pretutindeni și împărțiseră Kabulul în două: cei care trăgeau cu urechea și cei care nu o făceau. Partea periculoasă abia acum venea, pentru că nimeni nu știa cărei tabere îi aparțineau ceilalți. O remarcă banală făcută la croitor, în timp ce îți ajusta costumul, te putea trimite direct în temnița de la Poleh-charkhi. Sau te puteai plânge măcelarului despre starea de asediu și te trezeai în spatele gratiilor, zgâindu-te la țeva fioroasă a unui *kalașnikov*. Chiar și la cină, în intimitatea propriei case, oamenii trebuiau să vorbească într-un mod ferit – *rafiq*-ii existau și în clasă, la școală; îi învățau pe copii să-și spioneze părinții și le spuneau la ce să tragă cu urechea și cui să spună ce aud.

Ce făceam eu pe șoseaua asta, la miezul nopții? Ar fi trebuit să fiu în pat, sub pătură, cu o carte cu paginile îndoite lângă mine. Țsta, mai mult ca sigur, e un vis. Mai mult ca sigur! Mâine dimineață mă voi trezi și mă voi uita pe geam: nu voi mai vedea soldați ruși cu fețe întunecate, patrulând pe trotuare, nici tancuri rulând în sus și-n jos pe străzile orașului meu, cu turelele care se roteau ca niște degete acuzatoare; fără moloz, stări de asediu, vehicule de personal ale armatei ruse cutreierând bazarul. Chiar atunci, l-am auzit pe Baba în spatele meu discutând la o țigară cu Karim despre aranjamentul de la Jalalabad. Karim îl asigură pe Baba că fratele lui are un camion mare – „excelent și de cea mai bună calitate” – și că trecerea spre Peshawar avea să fie floare la ureche.

— Vă poate duce acolo și cu ochii închiși, zicea Karim. L-am auzit zicându-i lui Baba că el și fratele lui îi cunosc pe soldații ruși și afgani care lucrează la punctele de trecere și că au pus bazele unei afaceri „profitabile pentru ambele părți”. Nu era, deci, un vis. Ca și cum ne-ar fi urmărit, un MIG a trecut

deodată pe deasupra capetelor noastre, cu un zgomot bubuitoare. Karim și-a aruncat țigara și a scos un pistol de la brâu. Țintind spre cer și prefăcându-se că trage, a început să strige și să blesteme avionul.

M-am întrebat pe unde o fi Hassan. Apoi a urmat inevitabilul: am vomitat pe o încâlcitură de buruieni, iar icnetele care le scoteam au fost acoperite de tunetul asurzitor al MIG-ului.

DOUĂZECI DE MINUTE mai târziu, am oprit la punctul de trecere de la Mahipar. Șoferul nostru a lăsat motorul să meargă în gol și a sărit jos să salute vocile care se apropiau. Picioare care calcă apăsat pe pietrișul dimprejur. Un schimb de cuvinte scurte și șoptite. Flacăra unei brichete „Spasseba“.

Altă flăcără de brichetă. Cineva a scos un răs ascuțit și cotcodăcit care aproape m-a făcut să sar în picioare. Mâna lui Baba mi s-a încleștat pe pulpă. Omul care răsese a început să cânte a fon și bălmăjit un vechi cântec de nuntă afgan, cu un accent rusesc apăsat:

Ahesta boro, Mah-e-man, ahesta boro.

Mergi încetișor, lună preafrumoasă, mergi încetișor.

Niște tocuri de cizme au scrâșnit pe asfalt. Cineva a dat la o parte prelatele din spatele camionului și trei fețe s-au ivit, privindu-ne țință. Una era a lui Karim, celelalte două ale unor soldați, unul afgan și celălalt, un rus cu un rânjet larg, față de bulldog și un chiștoc de țigară în colțul gurii. În spatele lor, pe cer, o lună de culoarea fildeșului. Karim și soldatul afgan au schimbat câteva vorbe în paștună. Am prins ceva – în legătură cu Toor și cu ghinionul lui. Soldatul rus și-a băgat nasul în spatele camionului. Mormăia cântecul de nuntă și bătea ritmul cu degetele pe

marginea platformei rabatabile a camionului. Chiar și în lumina slabă a lunii i-am putut vedea privirea sticloasă trecând de la un pasager la altul. În ciuda frigului, broboane de sudoare îi picurau din sprâncene. Privirea i s-a oprit asupra femeii cu șalul negru. A vorbit ceva cu Karim în rusește, fără să-și ia ochii de la ea. Karim i-a răspuns pe un ton tăios, în rusește, iar soldatul i-a răspuns încă și mai tăios. Și soldatul afgan a zis ceva, cu voce joasă, vibrantă. Dar soldatul rus a zăbierat ceva ce i-a făcut pe ceilalți doi să tresară.

Baba s-a crispat lângă mine. Karim și-a dres vocea și și-a lăsat capul în jos.

— A zis că vrea o jumătate de oră cu doamna din spatele camionului.

Tânăra femeie și-a acoperit mai bine fața cu șalul. A izbucnit în plâns. Copilașul a început să plângă și el, din brațele tatălui. Fața bărbatului s-a făcut palidă ca luna agățată deasupra capetelor noastre. I-a zis lui Karim să-l roage pe „domnul soldat sahib“ să fie milostiv, poate are și el o soră sau o mamă, poate are și el o soție. Rusul l-a ascultat pe Karim și a lătrat câteva cuvinte.

— E prețul lui ca să ne lase să trecem, a zis Karim. Nu îndrăznește să-l privească pe bărbatul femeii în ochi.

— Dar am plătit deja un preț bun. Primește bani frumoși! a zis soțul.

Karim a vorbit iar cu soldatul rus.

— Zice... zice că orice preț are și un impozit.

În acel moment Baba s-a ridicat în picioare. Era rândul meu să-i încheștez o mână pe picior, dar Baba și-a smucit piciorul și s-a eliberat. Când s-a ridicat, a acoperit și luna.

— Vreau să îl întreb ceva pe omul acesta! a zis Baba. I se adresase lui Karim, dar s-a uitat fix la ofițerul rus. Întreabă-l dacă nu-i e rușine!

A urmat un schimb de replici.

— Zice că e război, că în război nu există rușine.

— Spune-i că se înșală. Războiul nu exclude decența. O cere, mai mult chiar decât pe timp de pace.

Trebuie să o faci întotdeauna pe eroul? – m-am gândit, cu inima bătându-mi nebunește. *Nu poți să lași lucrurile așa cum sunt, măcar o dată?* Dar știam că n-ar putea, nu-i stătea în fire. Problema era că firea lui avea să ne omoare pe toți.

Soldatul rus i-a spus ceva lui Karim, cu un zâmbet care i se lățea pe buze:

— Aga sahib, a zis atunci Karim, acești *rousi* nu sunt ca noi. Nu știu ce este acela respect, onoare.

— Ce a zis?

— A zis că o să-i facă tot atâta plăcere să bage un glonț în dumneavoastră, cât să... a spus Karim, arătând cu capul în direcția tinerei femei, care observase ocheada lui cu subînțeles. Soldatul și-a strivit țigara neterminată și și-a tras pistolul din toc. „Deci aici va muri Baba“ – mi-am zis. „Așa se va întâmpla.“ Am spus în gând o rugăciune pe care o învățasem la școală.

— Spune-i că mai bine primesc o sută de gloanțe în piept, decât să las să se întâmple un lucru atât de necuviincios! a zis Baba. Mintea mi-a zburat spre ziua aceea de iarnă, de acum șase ani. Eu, trăgând cu ochiul pe aleea singuratică, unde Kamal și Wali îl țineau pe Hassan întins pe jos. Mușchii feselor lui Assef contractându-se și relaxându-se, în timp ce soldurile i se mișcau înainte și înapoi. Ce mai erou fusesem atunci, cum îmi făceam griji din pricina zmeului! Uneori și eu mă întrebam dacă sunt sau nu fiul lui Baba!

Rusul cu față de bulldog a ridicat arma:

— Baba, stai jos, te rog! i-am spus, trăgându-l de mânecă. Chiar are de gând să te împuște.

Dar el mi-a dat mâna la o parte dintr-o lovitură.

— Oare nu te-am învățat nimic până acum? a strigat la mine. Apoi s-a întors spre soldatul care rânjea: Spune-i că ar face bine să mă împuște din prima. Că dacă nu, o să-l fac bucățele, blestemat fie tatăl lui!

Rânjetul rusului nu a pălit nici un pic când a auzit traducerea. A tras piedica pistolului și a îndreptat țeava spre pieptul lui Baba. Cu inima bătându-mi în gât, mi-am îngropat fața în mâini.

Arma a pocnit.

„S-a terminat, deci. Am optsprezece ani și sunt orfan. Nu mai am pe nimeni pe lume. Baba e mort și va trebui să-l îngrop. Unde să-l îngrop? Unde să mă duc după aceea?”

Dar vârtejul frânturilor de gânduri care mi se învârteau în cap s-a oprit brusc când mi-am întredeschis pleoapele și l-am văzut pe Baba stând încă în picioare. Am văzut un alt ofițer rus lângă ceilalți. Din țeava pistolului lui ieșea fum. Rusul care voise să-l împuște pe Baba își aruncase arma și se ținea cu mâinile de picior. Niciodată nu mă simțisem mai dornic să plâng și să râd în același timp.

Cel de-al doilea ofițer rus, un tip voinic și cu părul grizonat, ni s-a adresat într-o farsă stâlcită. Și-a cerut scuze pentru purtarea tovarășului său. „Rusia îi trimite să lupte – a zis el – dar sunt doar niște băieți și, când vin aici, descoperă plăcerea drogurilor.” Îi aruncă apoi o privire cruntă ofițerului mai tânăr, ca un tată exasperat de purtarea fiului său: „Ăsta e dependent de droguri. Încerc să-l dezvăț...” Ne-a făcut semn cu mâna că putem pleca.

Câteva clipe mai târziu, ne puneam în mișcare. Am auzit un râset și apoi vocea primului ofițer, hârșăit și afonă, cântând vechiul cântec de nuntă.

AM CĂLĂTORIT ÎN TĂCERE timp de vreo cincisprezece minute și deodată l-am văzut pe soțul tinerei femei ridicându-se brusc și făcând ceva ce mai făcuseră mulți alții înaintea lui: i-a sărutat mâna lui Baba.

GHINIONUL LUI TOOR. Nu auzisem asta într-o frântură de conversație, la Mahipar?

Am ajuns în Jalalabad cam cu o oră înainte de răsăritul soarelui. Karim ne-a scos repede din camion și ne-a băgat într-o casă fără etaj, situată la intersecția a două drumuri prăfuite străjuite de case terasate, acacii și magazine închise. Mi-am ridicat gulerul hainei ca să mă apere de frig în timp ce ne grăbeam să intrăm în casă, târându-ne după noi avuția. Din cine știe ce motiv am simțit miros de ridichi.

De îndată ce ne-a văzut înăuntru, în livingul gol, prost luminat, Karim a încuiat ușa de la intrare și a tras cearceafurile zdrențuite, care serveau drept draperii. Apoi a tras adânc aer în piept și ne-a dat vestea proastă: fratele lui, Toor, nu ne mai poate duce la Peshawar. Se părea că i se stricase camionul săptămâna trecută și încă nu-i sosiseră piesele de schimb.

— Săptămâna *trecută*? a exclamat cineva. Dacă știi asta de ce ne-ai mai adus aici?

Am zărit cu coada ochiului o ușoară mișcare. Apoi ceva a străbătut camera ca o săgeată și următorul lucru pe care l-am văzut a fost Karim lipit de perete, cu picioarele încălțate în sandale spânzurate la două palme deasupra pământului. În jurul gâtului lui erau încleștate mâinile lui Baba.

— O să vă spun eu de ce, a urlat Baba. Pentru că a fost plătit pentru partea lui din excursia asta. Doar asta îl interesează. Karim scotea sunete guturale de om care se îneacă. Saliva i se scurgea pe la colțurile gurii.

— Lăsați-l jos, aga sahib, o să-l omorâți! a zis unul dintre pasageri.

— Asta și vreau! a răspuns Baba. Ceea ce nimeni din încăperea aceea nu știa era că Baba nu glumește câtuși de puțin. Karim se înroșise și dădea din picioare. Baba a continuat să-l strângă de gât până ce tânăra mamă, cea pe care pusese ochii ofițerul rus, l-a implorat să se oprească.

Când Baba i-a dat în cele din urmă drumul, Karim s-a prăbușit pe podea, zbătându-se și înghițind aerul cu aviditate. În cameră domnea tăcerea. Cu nici două ore în urmă, Baba se oferise să încaseze un glonte pentru onoarea unei femei pe care nu o mai văzuse în viața lui. Acum fusese gata să strângă de gât un om și ar fi făcut-o bucuros, dacă nu i-ar fi făcut pe plac aceleiași femei.

O bufnitură a răzbătut de la ușa de alături. Nu, nu de la ușă, de dedesubt.

— Ce se aude? a întrebat cineva.

— Sunt ceilalți, a zis Karim printre găfăituri. Jos, la subsol.

— Ei de când așteaptă? a întrebat Baba, domnându-l pe Karim.

— De două săptămâni.

— Parcă ziceai că ți s-a stricat camionul săptămâna trecută.

Karim și-a masat gâtul.

— O fi fost acum două săptămâni, a croncănit el.

— Cât?

— Ce?

— Cât durează până primești piesele? a urlat Baba. Karim a tresărit, dar nu a spus nimic. Eram bucuros că e întuneric. Nu voiam să văd privirea ucigătoare a lui Baba.

O MIASMĂ GROAZNICĂ m-a izbit în clipa în care Karim a deschis ușa spre treptele putrede care coborau în pivniță. Scările scârțâiau sub pașii lui Baba. M-am simțit privit de ochi care clipeau în întunericul rece al pivniței și am văzut siluete înghesuite pe la colțuri; umbrele li se proiectau pe pereți în lumina chioară a două lămpi cu cherosen. Un murmur de voci înăbușite răzbătea până la noi, acoperind zgomotul mai îndepărtat al unor picături care cădeau ritmic undeva. Se mai auzea ceva, un sunet ca un hârșăit.

Baba a oftat în spatele meu și a dat drumul bagajelor.

Karim ne-a spus că e doar o chestiune de zile, nu mai mult de două-trei, până când avea să fie reparat camionul. Apoi, aveam să fim deja pe drum, spre Peshawar. Spre libertate. Spre siguranță.

Beciul ne-a servit drept adăpost o săptămână întreagă, iar în cea de-a treia noapte am descoperit sursa hârșăitului. Șobolani.

DE ÎNDATĂ CE OCHII mi s-au obișnuit cu întunericul, am numărat vreo treizeci de refugiați ascunși în pivniță. Stăteam umăr la umăr de-a lungul pereților, mâncam biscuiți, pâine, curmale și mere. În cea primă noapte ne-am rugat toți împreună. Unul dintre refugiați l-a întrebat pe Baba de ce nu li se alătură:

— Dumnezeu ne va salva. De ce nu te rogi la El?

Baba a prizat niște tutun. Și-a întins picioarele.

— Ba or să ne salveze opt cilindri și un carburator ca lumea. Și asta i-a făcut pe ceilalți să nu mai încerce niciodată să discute cu Baba despre Dumnezeu.

Mai târziu, în aceeași noapte, aveam să descopăr că printre cei care se ascund cu noi sunt și Kamal și tatăl său. A fost un adevărat șoc să-l văd pe Kamal stând în pivniță, la doar câțiva metri de mine. Dar când el și tatăl lui au venit în partea de încăpere în

care stăteam noi și i-am văzut fața lui Kamal, când i-am văzut-o *cu adevărat...*

Se veștejise – nu găsesc alt cuvânt! M-a privit – o privire goală, care nu părea să mă recunoască deloc. Umerii i se gârboviseră, iar obrajii îi erau atât de scofâlciți încât pielea lor părea prea obosită ca să mai stea întinsă peste oasele de dedesubt. Tatăl lui, care era proprietarul unui cinematograf în Kabul, îi povestea lui Baba cum, cu trei luni în urmă, un glonte rătăcit îi ucisese nevasta, chiar în templu. Apoi i-a zis lui Baba despre Kamal; am prins numai frânturi: *nu ar fi trebuit să-l lase singur... el, atât de frumos... știi.. ei erau patru... el s-a zbatut, s-a luptat... Dumnezeu... L-a luat... Sângera acolo jos... Pantaloni lui... Nu mai vorbește de atunci... doar se zgâiește așa...*

NU MAI POATE FI VORBA de nici un camion – ne-a spus Karim după o săptămână petrecută în beciul infestat de șobolani. Camionul nu mai poate fi reparat.

— Ar mai fi o idee, a zis Karim, înălțându-și vocea peste gemetele din încăpere.

Vărul lui are o cisternă și a trecut oameni dincolo de câteva ori. E aici, la Jalalabad și, probabil, ne-ar putea duce pe toți.

Toată lumea, cu excepția unei perechi în vârstă, a decis să meargă.

Am plecat în noaptea aceea, eu și Baba, Kamal și tatăl lui, toți ceilalți. Karim și vărul lui, un tip chel, cu fața pătrătoasă, pe care-l chema Aziz, ne-au ajutat să intrăm în cisternă. Unul câte unul, am urcat pe platforma din spate a mașinii, ne-am cățărat pe scara de acces și ne-am strecurat în rezervorul uriaș. Îmi amintesc că Baba a urcat scara până la jumătate, pe urmă a sărit iar jos, a scos tabachera din buzunar, a golit-o și a luat un pumn de țărână, din mijlocul drumului neasfaltat. A sărutat pământul și l-a vărsat

în cutiuță. A ascuns cu grijă tabachera în buzunarul de la piept, lângă inimă.

PANICĂ.

Deschizi gura. O deschizi atât de tare încât îți pârâie maxilarele. Le poruncești plămânilor să tragă aer, ACUM, ai nevoie de aer și ai nevoie ACUM. Dar căile tale respiratorii ignoră comanda. Se prăbușesc, se contractă, se strâng și, deodată, te trezești respirând printr-un pai. Gura îl prinde și buzele se strâng pungă, iar tot ce poți să spui sună ca un soi de croncănit gătuit. Mâinile ți se chircesc și tremură. Undeva, printr-o crăpătură, se strecoară un fir de aer rece, iar corpul îți este inundat brusc de valuri de transpirație. Vrei să țipi, ai face-o dacă ai putea. Dar ca să țipi, ar trebui să respiri.

Panică.

În beci fusese întuneric. În rezervorul cisternei era întuneric beznă. M-am uitat în stânga, în dreapta, în sus și în jos, mi-am fluturat mâinile prin fața ochilor, dar nu am văzut nici măcar o părere de mișcare. Am clipit, am clipit iar. Absolut nimic. Aerul era cumplit, prea gros, aproape solid. Aerul n-ar trebui să fie solid. Aș fi vrut să-l ating cu mâinile, să-l sfărâm în bucățele și să mi le îndes pe trahee. Of, și mirosul de benzină! Ochii mă usturau, de parcă cineva mi-ar fi smuls pleoapele și ar fi frecat pe rană o jumătate de lămâie. Nasul îmi lua foc cu fiecare respirație. Poți să mori într-un asemenea loc – m-am gândit atunci. Un țipăt era pe cale să mă biruie. Mă biruia, mă biruia...

Și-apoi, un mic miracol: Baba m-a tras de mânecă și ceva a strălucit verzui, în întuneric. Lumină! Ceasul de mână al lui Baba. Mi-am lipit ochii de arătătoarele fosforescente. Îmi era atât de teamă că le-aș putea pierde, încât nu îndrăzneam nici să clipec.

Încet-încet am redevenit conștient de tot ce mă înconjoară. Am auzit vaiete și rugăciuni murmurate. Cineva a vomitat. Altcineva îi blestema pe *Shorawi*. Mașina se hurduca în sus și-n jos, capetele se loveau de metal.

— Gândește-te la ceva frumos, mi-a zis Baba la ureche. Ceva vesel.

Ceva frumos, ceva vesel. Mi-am lăsat mintea să hoinărească și mi-am amintit:

O vineri după-amiază, în Paghman. O pajiște care se întinde cât vezi cu ochii, pătată ici-colo de duzi în floare. Eu și Hassan stăm în iarba plină de sevă, în care ne înfundăm până la glezne. Eu trag de sfoară, ghemul se învârte în mâinile bătătorite ale lui Hassan, iar ochii noștri nu se desprind de zmeul din înaltul cerului. Nici un cuvânt rostit, nu pentru că nu am avea nimic de spus, ci pentru că nu trebuie să ne spunem nimic – așa se întâmplă cu cei care sunt unul pentru celălalt prima amintire, primul cuvânt, cei care au supt lapte de la același sân. O briză înfioară vârful ierbii, iar Hassan lasă ghemul să se desfășoare. Zmeul coboară, se rotește, se ridică iar. Umbrele noastre gemene dansează pe iarba unduitoare. De undeva, de dincolo de zidul jos de cărămidă, de la capătul câmpului, auzim glasuri și râsete și zgomotul apei scoase din fântână. Și un cântec, ceva vechi și cunoscut, cred că *Ya Mowlah* cântată la *rubab*. Cineva ne strigă peste zid și ne spune că e timpul pentru ceai și prăjituri.

Nu-mi amintesc ce lună a fost, nici măcar ce an. Știu doar că amintirea aceea trăiește în mine, o bucățică, bine închisă într-o capsulă protectoare, a unui timp fericit, o linie colorată trasată de penel peste fondul cenușiu – această canava fumurie în care s-au transformat viețile noastre de acum.

RESTUL ACELEI CĂLĂTORII e împrăștiat în bucățele și fragmente de amintiri care vin și se duc – cele mai multe fiind mirosuri și sunete: MIG-uri tunând pe deasupra capetelor noastre; *staccato* de mitraliere; un măgar care rage în apropiere; clinchet de clopoței și behăit de oi; pietriș scrâșnind sub roțile camionului; un copilaș plângând în noapte; duhoarea de benzină, vomă și rahat.

Următorul lucru de care îmi amintesc este strălucirea orbitoare a dimineții în care am ieșit la lumină. Îmi amintesc că mi-am ridicat fața spre cer, cu ochii mijiți, respirând de parcă lumea urma să rămână fără aer. M-am întins la marginea drumului de pământ, lângă un șanț plin cu bolovani și pietre și am privit cerul fumuriu al dimineții, recunoscător pentru aer, recunoscător pentru lumină, recunoscător pentru că trăiesc.

— Suntem în Pakistan, Amir – a zis Baba. Stătea lângă mine. Karim spune că o să ne cheme un autobuz ca să ne ducă la Peshawar.

Mi-am umflat pieptul, stând încă pe pământul rece, și am văzut geamantanele noastre de o parte și de cealaltă a lui Baba. Prin v-ul inversat format de picioarele sale vedeam cisterna trasă la marginea drumului, iar pe ceilalți refugiați coborând pe rând pe scara cisternei. Dincolo de toate acestea, drumul se unduia printre lanuri așternute ca niște cearceafuri plumburii sub cerul cenușiu. Apoi dispărea undeva, departe, șerpuind printre dealuri, nu înainte de a străbate un sătuc întins pe o pantă scăldată în soare. Ochii mi s-au întors spre geamantane. Îmi părea rău pentru Baba. După tot ce clădise, plănuise, visase, se luptase, asta era tot ce se alesese de viața lui: un fiu care-l dezamăgise și două valize.

Cineva țipa. Nu, nu țipa, bocea. I-am văzut pe pasageri strângându-se roată, le-am auzit vocile grăbite.

Cineva a rostit cuvântul „vapori“, altcineva a zis același lucru. Bocetul s-a transformat într-un țipăt înecat.

Baba și cu mine ne-am grăbit spre ceata de privitori și i-am îmbrâncit, făcându-ne loc printre ei. Tatăl lui Kamal stătea în mijlocul cercului cu picioarele încrucișate, legănându-se înainte și înapoi, sărutând fața pământie a fiului său.

— Nu mai respiră! Băiatul meu nu mai respiră! plângea el. Trupul fără viață al lui Kamal zăcea în poala tatălui său. Mâna dreaptă, atârând fără vlagă, se legăna în ritmul suspinelor acestuia.

— Băiatul meu, băiatul meu nu mai respiră! Allah, ajută-mi băiatul să respire!

Baba a îngenuncheat lângă el și i-a înconjurat umerii cu brațul. Dar tatăl lui Kamal l-a dat deoparte și s-a uitat după Karim, care stătea lângă vărul lui. Ce a urmat a fost prea brusc să poată interveni cineva: Karim a scăpat un țipăt de surpriză și s-a dat înapoi. Am văzut un braț legănându-se, un picior zvâcnind. O clipă mai târziu, tatăl lui Kamal avea arma lui Karim în mână.

— Nu mă împușca! a țipat Karim.

Dar înainte ca vreunul dintre noi să poate face vreo mișcare, tatăl lui Kamal și-a băgat țeava pistolului în gură. N-am să uit niciodată ecoul împușcăturii. Nici fasciculul luminos, nici roșul improșcat peste tot.

M-am prăbușit iar pe marginea drumului, cu gâtul uscat ca iasca.

XI.

Fremont, California, 1980

Baba iubea *ideea* de America.

Dar traiul din America îl pricopsise cu un ulcer.

Îmi amintesc cum ne plimbam amândoi prin parcul „Lake Elizabeth“ din Fremont, la câteva străzi de locuința noastră, cum îi priveam pe băieți jucându-se și pe fete chicotind în timp ce se dădeau în leagăn pe terenul de joacă. În timpul acestor lungi plimbări, Baba mă lumina în privința chestiunilor politice, așa cum le vedea el, și îmi ținea niște prelegeri întortocheate.

— Există numai trei bărbați adevărați în lumea asta, Amirl îmi zicea. Îi număra pe degete: americanul – salvatorul îndrăzneț, britanicul și israelianul. Ceilalți – aici flutura din mână și scotea un sunet disprețuitor – sunt ca niște babe clevetitoare.

Partea cu Israelul îi atrăgea mânia afganilor din Fremont, care-l acuzau de atitudine proevreiască și, *de facto*, de antiislamism. Baba se întâlnea cu ei la un ceai și la o prăjitură *rowt* în parc, înnebunindu-i cu opiniile lui politice:

— Ce nu înțeleg ei – avea să-mi spună mai târziu – este că religia nu are nimic de-a face cu asta.

În opinia lui Baba, Israelul era o insulă de „bărbați adevărați“ într-o mare de arabi care erau prea ocupați

să se îngrașe din petrol ca să le mai pese de ai lor. „Israelul face asta, Israelul drege aia” – zicea Baba, imitând în bătaie de joc accentul arabilor. „Păi, faceți ceva! Luați atitudine! Dacă sunteți arabi, ajutați-i pe palestinieni atunci!”

Îl detesta pe Jimmy Carter, pe care-l numea „un cretin dințos”. În 1980, pe când eram încă la Kabul, Statele Unite anunțaseră că vor boicota Jocurile Olimpice de la Moscova.

„*Wah, wah!*”, exclamase Baba, plin de dezgust. „Brejnev îi masacrează pe afgani, iar mâncătorul ăla de alune nu e în stare să zică decât: nu vreau să vin să fac baie la tine în piscină!” Baba era de părere că, neintenționat, Carter făcuse mai multe pentru comunism decât Leonid Brejnev. „Nu e potrivit să conducă țara asta. E ca și cum ai pune un băiat care nu știe să meargă nici pe bicicletă să conducă un Cadillac nou.” America și restul lumii aveau nevoie de un bărbat aspru. Un bărbat care să fie recunoscut ca atare, care să acționeze în loc să-și frângă mâinile. Acest cineva a apărut în persoana lui Ronald Reagan. Și când Reagan a apărut la televizor și i-a numit pe *Shorawi* „Imperiul Răului”, Baba s-a dus în oraș și a cumpărat o poză a președintelui cu zâmbet larg și cu degetul mare în sus. A înrămat fotografia și a pus-o în holul apartamentului nostru, chiar lângă poza alb-negru în care un Baba mai tânăr dădea mâna cu regele Zahir Shah. Majoritatea vecinilor noștri din Fremont erau șoferi de autobuz, polițiști, vânzători la benzinărie și mame singure, care trăiau din ajutorul social, exact genul de funcționari care se vor sufoca în curând sub presiunea economică a erei Regan. Baba era singurul republican din clădirea în care locuiam.

Dar smogul din Bay Area îi întuneca vederea, gălăgia din trafic îi dădea dureri de cap și polenul îl făcea să tușească. Fructele nu erau niciodată suficient

de dulci, apa – niciodată destul de curată, și-apoi, unde erau copacii și întinderile de câmpie? Doi ani de zile mă străduisem să-l conving pe Baba să urmeze cursuri ESL, ca să-și îmbunătățească engleza de baltă, dar nici prin cap nu-i trecea.

— Poate reușesc să pronunț corect „cat“ și profesorul o să-mi dea o stelută strălucitoare și o să dau fuga acasă să ți-o arăt, mârâia el.

Într-o duminică din primăvara lui 1983, am intrat într-o mică librărie unde se vindeau cărți vechi, tipărite pe hârtie ieftină. Magazinul era chiar lângă cinematograful indian, la vest de intersecția Amtrak cu Fremont Boulevard. I-am zis lui Baba că ies în cinci minute și el a dat din umeri. Lucra la o benzinărie din Fremont și își luase liber în ziua aceea. L-am urmărit cum se îndreaptă șchiopătând spre „Fast & Easy“ de pe Fremont Boulevard – o mică băcănie ținută de o pereche de vietnamezi în vârstă, domnul și doamna Nguyen. Aveau părul cărunt și erau prietenoși: ea avea parkinson, iar el – proteză la șold. „Acum e ca *Omul de șase milioane*“, zicea ea întotdeauna, râzând știrb. „Îți amintești de *Omul de șase milioane de dolari*, Amir?“ Atunci, domnul Nguyen îl maimuțărea pe Lee Majors, prefăcându-se că aleargă cu încetinitorul.

Tocmai răsfoiam o ediție uzată a unui roman polițist al lui Mike Hammer, când am auzit țipete și zgomot de sticlă spartă. Am lăsat cartea și am fugit peste drum. I-am găsit pe cei doi Nguyen în spatele tejghelei, cu spatele lipit de perete și fețele cenușii, iar domnul Nguyen, își ținea brațul în jurul umerilor soției. Pe podea zăceau portocale, un suport răsturnat de reviste, un borcan spart cu carne de vită conservată și cioburi de sticlă, la picioarele lui Baba.

A rezultat că Baba, care nu avea bani lichizi ca să-și cumpere portocalele, îi scrisese un cec domnului Nguyen, care îl întrebase de numărul de cont.

— Vrea să-mi vadă buletinul, a lătrat Baba în farsi. De aproape doi ani îi cumpărăm blestematele astea de fructe și îi băgăm bani în buzunar și nemernicul de „son of a dog“ vrea să-mi vadă buletinul!

— Baba, nu are nimic cu tine, am zis, zâmbind către cei doi Nguyen, dar trebuie să-ți ceară numărul de cont.

— Nu vreau să te mai prind pe-aici, a zis domnul Nguyen, pășind în fața soției sale. Arăta cu bastonul spre Baba, apoi s-a întors spre mine:

— Ești un tânăr cumsecade, dar tatăl tău, el e nebun. Aici nu mai e binevenit!

— Ce, crede că sunt hoț? zicea Baba, pe un ton ridicat. Oamenii se adunaseră afară. Se zgâiau. Ce fel de țară mai e și asta? Nimeni nu are încredere în nimeni!

— Chem poliția, a zis doamna Nguyen, ițindu-se de după umărul soțului. Ori ieșiți, ori chem poliția! OK? Vă rog!

— Da, luați-l acasă. E o idee bună! a zis și domnul Nguyen. Ochii lui, din spatele ochelarilor cu lentile bifocale și rame de sârmă, nu se desprinseseră nici o clipă de Baba. L-am condus pe Baba spre ieșire și l-am scos afară, nu destul de repede, însă, ca să nu dea cu piciorul într-o revistă de pe jos. După ce i-am smuls promisiunea că nu se mai întoarce înauntru, am intrat iar în magazin și le-am cerut scuze proprietarilor. Le-am zis că tatăl meu trece printr-o perioadă dificilă. I-am dat doamnei Nguyen numărul nostru de telefon și adresa și i-am spus să facă o estimare a pagubelor.

— Vă rog să mă sunați de îndată ce veți ști. Vă voi restitui până la ultimul bănuț, doamnă Nguyen! Îmi pare foarte rău!

Doamna Nguyen a luat peticul de hârtie din mâna mea și a încuviințat. Am văzut că îi tremură mâinile

mai mult decât de obicei și din pricina asta m-am înfuriat pe Baba, care făcuse o femeie bătrână să tremure în asemenea hal.

— Tata încă nu s-a obișnuit în America, am zis, ca un fel de explicație.

Aș fi vrut să le spun că, la Kabul, rupeam o creangă dintr-un copac și o foloseam pe post de carte de credit. Luam împreună cu Hassan bățul de lemn și i-l duceam brutarului care cresta pe el o linie pentru fiecare bucată caldă de *naan* de-abia scoasă din *tandoor*. La sfârșitul lunii, tata îi plătea după numărul de linii de pe băț. Și asta era tot. Fără întrebări, fără număr de cont.

Dar nu le-am spus. I-am mulțumit domnului Nguyen că nu a chemat poliția și l-am dus pe Baba acasă. A mormăit și a fumat pe balcon până am terminat de pregătit orezul cu gât de pui fiert. Trecuse mai bine de un an și jumătate de când Baba și cu mine ne dăduserăm jos din Boeing-ul de Peshawar și uite că Baba tot nu se obișnuise încă.

În seara aceea am mâncat în tăcere. După două îmbucături, Baba și-a împins farfuria într-o parte.

L-am privit cum stă de cealaltă parte a mesei, cu unghiile negre de la uleiul de motor, cu buricele degetelor julite și cu hainele impregnate de mirosul amestecat de benzină, praf și sudoare. Baba era ca văduvul care se însoară a doua oară, dar nu-și poate uita soția moartă. Îi lipseau câmpurile cu trestie de zahăr de lângă Jalalabad și grădinile din Paghman. Îi lipseau oamenii care intrau și ieșeau continuu din casa lui, îi lipsea plimbarea prin Shor Bazaar cu aleile lui forfotind de oameni și îi lipsea salutul celor care îi cunoscuseră pe el și pe tatăl lui, pe bunicul lui – cei care aveau strămoși comuni cu ai lui, al căror trecut se împletea cu al lui.

Pentru mine, America era un loc unde să-mi îngrop amintirile.

Pentru Baba – un loc unde să și le jelească pe ale lui.

— Poate ar trebui să ne întoarcem la Peshawar, am zis, urmărind cu privirea gheața care plutea în paharul cu apă. Petrecuserăm șase luni în Peshawar în așteptarea vizei de la INS. Garsoniera noastră întu-necoasă mirosea a șosete murdare și a urină de pisică, dar cel puțin eram înconjurați de oameni pe care îi cunoșteam – sau, cel puțin, pe care-i cunoștea Baba. Invita pe toată lumea de pe palier la cină, majoritatea fiind afgani în așteptarea vizei. Întotdeauna se găsea cineva care să aducă două tamburine și o orgă micuță. Ceaiul clocotea, iar toți cei care aveau cât de cât voce cântau până la răsăritul soarelui, când încetau și țânțarii să bâzâie, iar mâinile le ardeau de atâta bătut din palme.

— Erai mai fericit acolo, Baba. Îți amintea mai mult de casă, i-am zis.

— Peshawar era bun pentru mine. Dar nu și pentru tine.

— Aici muncești prea mult.

— Acum nu mai e atât de greu, îmi răspundea, vrând să zică că nu mai era atât de greu de când fusese numit șef de tură de zi la benzinărie.

Dar eu vedeam cum tremură de oboseală și cum își masează încheieturile în zilele umede. Sau cum îi apar brusc broboane de sudoare pe frunte, după ce termină de mâncat în pauza de prânz și se întinde după borcanul lui de „Antiacid“.

— Și-apoi, n-am venit aici pentru mine, nu-i așa?

M-am întins peste masă și l-am luat de mână. Mâna mea de elev, curată și moale, pe mâna lui de muncitor, bătătorită și muncită. M-am gândit la toate mașinuțele, trenulețele și bicicletele pe care mi le

cumpărase la Kabul. Acum – America. Un ultim dar pentru Amir.

La numai o lună după ce am ajuns în America, Baba și-a găsit de lucru, chiar pe Washington Boulevard, ca vânzător la o stație de benzină al cărei proprietar era o veche cunoștință din Afganistan. A început să-și caute de lucru din prima săptămână în care am ajuns în America. Șase zile pe săptămână, Baba lucra în ture de douăsprezece ore, punând benzină de la pompă, ținând registrul încasărilor, schimbând uleiul și spălând parbrizele. Uneori îi duceam prânzul și îl găseam căutând vreun pachet de țigări pe rafturi pentru un client care aștepta de cealaltă parte a teșghelei presărate cu pete de ulei. Fața lui Baba arăta trasă și palidă în lumina puternicelor lămpi fluorescente. Soneria electrică de deasupra intrării făcea *ding-dong* când intram, iar Baba se uita peste umăr, îmi făcea semn cu mâna și îmi zâmbea, cu ochii lăcrimând de oboseală.

Chiar în ziua în care s-a angajat Baba, ne-am dus la doamna Dobbins, funcționara care se ocupa de selecția pentru obținerea cetățeniei, în San Jose. Era o femeie supraponderală, de culoare, cu ochi strălucitori și gropițe în obraji, când zâmbea. Îmi zisese odată că e în corul bisericii și mi s-a părut firesc – avea o voce care mă ducea cu gândul la miere și lapte cald. Baba i-a pus teancul de bonuri de masă înapoi pe birou și i-a zis:

— Mulțumesc, dar nu-mi trebuie! Întotdeauna am muncit; în Afganistan am lucrat, lucrez în America. Mulțumesc foarte mult, doamnă Dobbins, dar nu-mi plac banii pe degeaba.

Doamna Dobbins a clipit. A luat bonurile de masă, și-a mutat privirea de la mine la Baba, ca să se asigure că nu vrem să îi jucăm un renghi sau „să i-o facem lată“, cum zicea Hassan.

— De cincisprezece ani îmi fac meseria și nimeni, niciodată, nu a mai făcut așa ceva, a zis ea. Și uite așa, Baba a pus capăt acelor umilitoare momente de așteptare la ghișeul unde se eliberau bonurile de masă și a scăpat de una dintre temerile lui cele mai mari: că l-ar fi putut vedea vreun afgan cumpărând mâncare cu bani primiți de pomană. Baba a ieșit din biroul de asistență socială ca un om vindecat de o tumoră.

ÎN ACEA VARĂ A LUI 1983 am absolvit liceul, la vârsta de douăzeci de ani, fiind de departe cel mai vârstnic elev care și-a aruncat în aer toca de absolvent în cadrul ceremoniei de pe terenul de fotbal. Îmi amintesc că îl pierdusem pe Baba în vacarmul familiilor adunate acolo, al blițurilor de la aparatele de fotografiat și al veșmintelor albastre. L-am zărit lângă linia de douăzeci de yarzi, cu mâinile băgate în buzunare și aparatul spânzurat la gât. L-am pierdut și l-am regăsit în mulțime: fete în robe albastre care țipau afectat, îmbrățișându-se și plângând, băieți care băteau palma cu tații lor sau între ei. Barba lui Baba încărunțise, părul i se rărea pe la tâmpile, cât despre înălțime, nu fusese el cel mai înalt bărbat din Kabul? Purta costumul lui maro – singurul lui costum, același pe care îl purta la nunți sau înmormântări afgane – și cravata roșie pe care i-o făcusem cadou anul acela, când împlinise cincizeci de ani. Apoi m-a văzut și el și mi-a făcut cu mâna. A zâmbit. Mi-a făcut semn să-mi pun toca și mi-a făcut o poză în care apărea, în fundal, și turnul cu ceas al școlii. Am zâmbit de dragul lui – într-un fel, asta era mai mult ziua lui de glorie, decât a mea. A pășit spre mine, m-a luat cu brațul pe după gât și m-a sărutat pe o sprânceană. „Sunt *mostakhir*, Amir“ – mi-a zis. Mândru. I-au strălucit ochii când a spus-o, iar eu am fost fericit să fiu ținta acelei priviri.

M-a dus în seara aceea la un local afgan unde se prepara kebab, în Hayward, și a comandat mâncare din belșug. I-a spus proprietarului restaurantului că fiul lui se pregătește să meargă în toamnă la universitate. Discutasem despre asta chiar înainte de absolvire și îi spuseseam că vreau să-mi iau o slujbă. L-aș fi ajutat, aș fi economisit niște bani și, poate, aș fi putut să merg la facultate anul următor. Dar mi-a închis gura cu una din privirile lui de smoală și cuvintele mi s-au evaporat de pe limbă.

După cină, Baba m-a dus la un bar, peste drum de restaurant. Locul era întunecos, iar pereții erau impregnați de un miros acru, de bere, care nu-mi plăcuse niciodată. Bărbați cu șepci de baseball pe cap și cu tricouri multate jucau biliard și norii de fum de țigară se îngrămădeau deasupra meselor verzi de biliard și urcau mai sus în spirale scămoase, luminate de lămpile cu neon. Atrăgeam privirile – Baba în costumul lui maro și eu, în pantaloni cu dungă și sacou sport. Ne-am așezat la bar, lângă un bătrân cu fața bolnăvicios de palidă în lumina globului cu oglinzi care se învârtea deasupra. Baba și-a aprins o țigară și a comandat câte o bere.

— În seara asta sunt fericit, mult fericit, a anunțat pe toată lumea și pe nimeni în special. În seara asta eu băut cu fiul meu. Și una, te rog, pentru prietenul meu, a zis, bătându-l pe bătrân cu palma pe spate. Omul și-a ridicat pălăria și a zâmbit. Nu avea nici un dinte în partea de sus.

Baba și-a terminat berea din trei înghițituri și a mai comandat una. A băut trei, în timp ce eu m-am luptat să birui un sfert dintr-a mea. Între timp îi mai făcuse cinste bătrânului cu un whisky și cu un rând jucătorilor de biliard de la o masă alăturată. Oamenii veneau să-i strângă mâna și să-l bată pe spate. Închinau în cinstea lui. Cineva i-a aprins țigara. Baba

și-a slăbit nodul de la cravată și i-a dat bătrânului un pumn de mărunțiș. I-a arătat tonomatul și mi-a zis: „Spune-i să-și aleagă cântecele care îi plac.“ Bătrânul a încuviințat și l-a salutat pe Baba. După câteva momente, muzica country inunda localul cu acorduri vesele, iar Baba a pus-o de o petrecere cât ai bate din palme.

La un moment dat, Baba s-a ridicat în picioare, a închinat cu halba, vărsând bere pe podea și urlând: „La dracu' cu Rusia!“ Cei din bar au râs iar și iar. Baba le-a mai făcut cinste tuturor cu un rând.

Când ne-am ridicat, tuturor le părea rău să-l vadă plecând. „Kabul, Peshawar, Hayward – același Baba dintotdeauna“ – mi-am zis, zâmbind în sinea mea.

M-am urcat la volanul bătrânului Buick Century galben-muștar al lui Baba și am pornit-o spre casă, în timp ce Baba moșăia alături, sforăind ca un burghiu. Emană un miros pătrunzător, dulceag, de tutun și alcool. S-a trezit imediat ce am oprit mașina și mi-a zis cu voce răgușită:

— Mergi până la capătul blocului.

— De ce, Baba?

— Fă cum îți zic!

M-a pus să parchez în capătul dinspre sud al străzii. A cotrobăit în buzunarul de la haină și mi-a întins niște chei:

— Poftim! a mai zis, arătând spre mașina din fața noastră. Era un model vechi de Ford, lung și spațios, de culoare închisă, pe care nu am putut-o desluși în lumina lunii.

— Trebuie vopsită și o să vorbesc cu unul din băieții de la benzinărie să-i pună amortizoare noi, dar important e că funcționează.

Am luat cheile, uluit. M-am uitat lung, când la el, când la mașină.

— O să ai nevoie de ea când mergi la facultate, a mai zis.

I-am luat mâna într-a mea și i-am strâns-o. Ochii mi s-au umplut de lacrimi și am fost bucuros că am fața ascunsă în întuneric.

— Mulțumesc, Baba!

Am urcat amândoi în Ford. Era un „Grand Torino“. Bleumarin, a zis Baba. Am condus în jurul blocului, verificând frânele, radioul de bord, farurile de semnalizare. Am dus-o în parcare din fața blocului nostru și am oprit motorul.

— *Tashakor*, Baba jan! am zis. Am vrut să-i spun mai multe, să-i spun cât de impresionat sunt de bunătatea lui, cât apreciez tot ce a făcut pentru mine și tot ce făcea în continuare. Dar știam că l-aș fi făcut să se simtă stânjenit. „*Tashakor*“, am repetat, în locul tuturor acestor cuvinte.

A zâmbit și și-a sprijinit capul de tetieră, cu fruntea aproape atingând plafonul. Nu ne-am spus nimic. Am stat așa, în întuneric, ascultând tac-tac-ul motorului care se răcea și vaierul îndepărtat al unei sirene. Apoi, Baba și-a întors capul spre mine:

— Aș fi vrut să fie și Hassan cu noi, astăzi! a zis.

Două gheare ca de oțel m-au prins de gât, la auzul numelui lui Hassan. Am coborât geamul. Am așteptat ca ghearele de oțel să-și slăbească strânsoarea.

INTENȚIONAM SĂ MĂ ÎNSCRIU la universitate în toamnă – asta i-am spus lui Baba, a doua zi după absolvire, în timp ce el bea ceai negru rece și mesteca nucșoară – remediul lui de încredere pentru dureri de cap cauzate de mahmureală.

— Cred că o să studiez engleza, am spus. Am tresărit pe dinăuntru, așteptându-i reacția.

— Engleza?

— Da, specializarea „Scriere creativă“.

A cântărit situația. A sorbit din ceai.

— Vrei să zici povești, o să inventezi povești.

Mi-am privit vârfurile pantofilor.

— Și te plătesc ca să inventezi povești?

— Dacă ești bun! am zis. Și dacă te descoperă cineva.

— Și cât de des se întâmplă asta, să te descopere cineva?

— Se mai întâmplă, am zis.

El a dat din cap.

— Și ce o să faci în timp ce aștepti să devii bun și să fii descoperit? Cum o să câștigi bani? Dacă te însori, cum o s-o întreții pe *khanum*?

Nu puteam să-mi ridic capul din pământ și să-l privesc în ochi.

— O să... o să-mi găsesc o slujbă.

— Aha, a zis. *Wah, wah!* Deci, dacă înțeleg eu bine, vei studia câțiva ani ca să obții o diplomă, pe urmă o să-ți iei o slujbă *chatti*, ca a mea, una pe care ți-ai putea-o găsi și azi, în speranța îndepărtată că diploma ta te-ar putea ajuta într-o bună zi... să fii descoperit.

A tras aer în piept și a sorbit o gură de ceai. A mormăit ceva despre facultatea de medicină, drept și „slujbe adevărate“.

Obrajii parcă îmi luaseră foc și mă simțeam gătit de vinovăție, fiindcă eram vinovat de a-mi fi permis să mă răsfaț cu prețul ulcerului lui, al unghiilor lui negre și al încheieturilor care-l dureau. Dar am să rămân ferm pe poziții, am hotărât în sinea mea. Nu mai voiam să mă sacrific pentru Baba. Ultima oară când o făcusem, îmi blestemasem zilele.

Baba a oftat și, de data asta, și-a aruncat în gură un pumn întreg de bucățele de nucșoară.

UNEORI, MĂ URCAM la volanul Fordului meu, lăsam ferestrele în jos și conduceam ore în șir, de la East Bay

până la South Bay, prin peninsulă și înapoi. Conduceam prin rețeaua de străzi mărginite de plopi canadieni din cartierul nostru din Fremont, unde oameni care nu dăduseră niciodată mâna cu regi locuiau în case mizere, neetajate, cu ferestre fără perdele, unde rable ca a mea lăsau pete de ulei pe carosabilul întunecat. Garduri ca niște șiruri de creioane delimitau curțile din spate ale caselor din cartierul nostru. Jucării, cauciucuri tăiate și sticle goale de bere cu etichete jupuite zăceau pe peluzele din fața caselor. Conduceam prin parcuri umbroase, care miroseau a scoarță, prin parcare a unor mall-uri destul de mari să găzduiască cinci campionate de *Buzkashi* simultan. Ajungeam cu Torino al meu până în vârful dealurilor din Los Altos, printre case cu vitralii și lei argintii care păzeau porțile de fier forjat, cu fântâni străjuite de heruvimi, cu alei îngrijite, fără Forduri Torino în parcare. Case pe lângă care cea a lui Baba din Wazir Akbar Khan părea o colibă de servitor.

Mă trezeam uneori duminica devreme, urcam în mașină și o luam spre sud pe Autostrada 17, avântând Fordul pe drumul în serpentine care trece prin munți, spre Santa Cruz. Parcam lângă vechiul far și așteptam răsăritul, stând în mașină și privind ceața rostogolindu-se dinspre mare. În Afganistan văzusem oceanul doar la cinematograful. Stând în întuneric, lângă Hassan, mă întrebam de atâtea ori dacă era adevărat ce citisem, că aerul mării miroase a sare. Îi spuneam lui Hassan că, într-o zi, o să pășim pe o plajă înțesată de alge, o să ne băgăm picioarele în nisip și o să privim apa care se retrage printre degetele noastre de la picioare. Prima oară când am văzut Pacificul, aproape că mi-a venit să plâng. Era la fel de vast și albastru ca în filmele copilăriei mele.

Uneori, la căderea serii, parcam mașina și mă duceam să mă plimb pe vreo pasarelă care traversa

autostrada. Cu fața lipită de balustradă, încercam să număr luminițele clipitoare și roșii care alergau pe dedesubt, cât zăream cu ochii. BMW. Saab. Porsche. Mașini pe care nu le văzusem niciodată în Kabul, unde cei mai mulți oameni conduceau câte o Volga rusească sau Opel-uri vechi sau Paikan-uri iraniene.

Trecuseră aproape doi ani de când sosiserăm în America și încă mă mai minunam de mărimea acestei țări, de cât de întinsă poate să fie. Autostrăzi peste autostrăzi, orașe peste orașe, dealuri peste munți și munți peste dealuri, iar dincolo de toate acestea, alte orașe și alți oameni.

Mult timp după ce armata rusească intrase mărșăluind în Afganistan, după ce satele fuseseră arse și școlile distruse, mult timp după ce minele de teren fuseseră îngropate ca semințele – semințe ale morții –, iar copiii îngropați sub mormane de pietre, Kabulul devenise pentru mine un oraș al fantomelor. Un oraș al fantomelor cu buză de iepure.

America era diferită. America era un fluviu impetuos, nepăsător cu trecutul. Puteam să mă scufund în fluviul ăsta, să-mi las păcatele să se înece la fund, să las apele să mă ducă undeva, departe. Undeva unde nu sunt nici fantome, nici amintiri, nici păcate.

Chiar și numai pentru asta, am adoptat America.

VARA URMĂTOARE, vara lui 1984, cea în care am împlinit douăzeci și doi de ani, Baba și-a vândut Buick-ul și a cumpărat cu 550 de dolari un microbuz Volkswagen dărăpănat din 1971 de la o veche cunoștință din Afganistan, care fusese profesor de științele naturii la un liceu din Kabul. În după-amiaza aceea, capetele vecinilor s-au întors după microbuzul care găfăia pe stradă și își croia pârțâind drum prin parcare din fața blocului nostru. Baba oprise motorul și lăsase mașina să alunece în tăcere pe locul nostru de parcare.

Ne-am înfundat în scaune și am răs cu lacrimi până când am fost siguri că nu ne mai privește nici un vecin. Microbuzul era o biată carcasă de metal ruginit, cu geamurile sparte înlocuite cu saci negri de plastic pentru gunoi, cu cauciucuri roase și cu tapiseria făcută bucățele, prin care se vedeau arcurile. Dar bătrânul profesor îl asigurase pe Baba că motorul și transmisia sunt OK și în privința asta spusese adevărul.

Sâmbăta, Baba mă trezea în zori. În timp ce se îmbrăca, eu mă uitam peste anunțurile din ziarul local, la rubrica cu vânzări de obiecte la mâna a doua. Ne-am stabilit traseul, cu ochii pe hartă: Fremont-Union-City-Newark-Hayward mai întâi, apoi San Jose-Milpitas-Sunnyvale și Campbell, dacă mai aveam timp. Baba conducea microbuzul și bea ceai fierbinte din termos, iar eu făceam pe copilotul. Ne opream în locurile semnalate de anunțuri și cumpăram nimicuri de care oamenii voiau să scape. Ne tocmeam pentru mașini de cusut vechi, păpuși Barbie cu un singur ochi, rachete de tenis cu ramă de lemn, chitare cu corzi lipsă și aspiratoare Electrolux vechi. Până pe la prânz, am umplut spatele microbuzului VW cu toate aceste catrafuse. Apoi, duminică dimineață am pornit spre San Jose, unde era talciocul din Berryessa, am închiriat un loc și am vândut marfa cu un mic profit: un disc de vinilin pe care îl cumpăraserăm cu douăzeci și cinci de cenți în ziua precedentă se dădea acum cu un dolar sau, la patru dolari, un set de cinci; o mașină de cusut Singer luată cu zece dolari fusese dată, după un pic de tocmeală, cu douăzeci și cinci.

Din vara aceea, familiile afgane au pus stăpânire pe un întreg sector al talciocului din San Jose. În zona „Bunuri folosite“ se auzea muzica afgană. Exista un cod nescris al comportamentului între afgani, la talcioc: dădeai binețe tipului de lângă tine, îl invitai la un cartof *bolani* sau la puțin *qabuli* și pălăvrăgeai. Îi

ofereai *tassali*, condoleanțe pentru moartea vreunui părinte sau felicitări pentru nașterea vreunui copil și dădeai din cap a durere când conversația se abătea spre Afganistan și *Roussi* – ceea ce era inevitabil. Dar evitai subiectul sâmbetelor. Pentru că putea să iasă la iveală că tipul respectiv era cel pe care îl orbiseși ieri cu farurile la ieșirea de pe autostradă, ca să i-o iei înaintea la o vânzare oarecare.

Singurul lucru care curgea mai abundent la acele tarabe decât ceaiul era bârfa tipic afgană. Talciocul era locul unde beai ceai verde cu migdale *kolchas* și unde aflai a cui fată rupsesse logodna și fugise cu prietenul ei american, cine fusese *Parchami* – comunist – în Kabul și cine își cumpăraseră casă cu banii jos, când încă mai trăia din banii de ajutor social. Ceai, Politică și Scandaluri – ingredientele unei duminici afgane la talcioc.

Uneori mă ocupam eu de cumpărători în timp ce Baba se plimba țațoș printre tarabe, cu mâinile apăsate pe piept în semn de respect, salutând oameni pe care îi știa din Kabul: mecanici și croitori care vindeau haine de lână, uzate pe alocuri, și căști de biciclist zgâriate, cot la cot cu foști ambasadori, chirurghi fără slujbă și profesori universitari.

Într-o duminică dimineța devreme, în luna iulie a anului 1984, după ce Baba o pornise iar la plimbare, m-am dus la chioșcul de răcoritoare să cumpăr două cești de cafea și, când m-am întors, l-am găsit stând de vorbă cu un bărbat distins și în vârstă. Am pus ceștile pe bara din spate a microbuzului, chiar lângă abțibildul cu Reagan / Bush, Președinte '84.

— Amir, a zis Baba, făcându-mi semn să mă apropiu, ți-l prezint pe sahib general, domnul Iqbal Taheri. A fost decorat în Kabul. A lucrat pentru Ministerul Apărării.

Taheri. Oare de ce îmi suna atât de cunoscut numele ăsta?

Generalul a răs ca un om obișnuit cu petrecerile simandicoase, unde râzi la comandă la glumele insipide ale unor oameni importanți. Avea un păr des, cenușiu argintat, pieptănat pe spate, și o frunte nedă și bronzată și smocuri de fire albe presărate în sprâncenele groase. Mirosea a colonie și purta un costum gri din trei piese, lustruit de prea mult călcat; lanțul de aur al ceasului îi atârna din buzunarul vestei.

— Ce prezentare măgulitoare, a zis, cu o voce cultivată și profundă. *Salaam bachem*. Bună ziua, copile.

— *Salaam*, sahib general, am spus, strângându-i mâna. Palma lui subțire, cu pielea moale a prins-o pe a mea ca o menghină de oțel.

— Amir va fi un mare scriitor, a intervenit iar Baba. A terminat primul an de facultate numai cu note maxime.

— *Mashallah*, a zis generalul Taheri. Vei scrie despre țara noastră, despre istoria ei, poate, sau despre economie?

— Scriu ficțiune, am zis, gândindu-mă la cele vreo douăsprezece povestiri pe care le scrisesem în caietul cu scoarțe de piele dăruiat, cândva, de Rahim Khan, și întrebându-mă de ce mă simt brusc stânjenit de ele în prezența acestui om.

— Așa carevasăzică, romancier! a spus generalul. Ei bine, oamenii au nevoie de povești care să le abată atenția de la timpurile grele pe care le trăim. Și-a pus mâna pe umărul lui Baba și s-a întors spre mine: Că tot a venit vorba de povești, într-o vară, tatăl tău și cu mine am fost la vânătoare de fazani împreună, la Jalalabad. A fost minunat. Dacă îmi amintesc eu bine, ochii tatălui tău s-au dovedit la fel de ageri la trasul la țintă ca și în afaceri.

Baba a dat cu piciorul într-o rachetă de lemn, așezată pe prelată:

— Ce mai afaceri!

Generalul Taheri a reușit să zâmbească în același timp trist și înțelegător, a oftat și l-a bătut pe Baba pe umăr:

— *Zendagi migzara*, a spus. Viața merge înainte. Apoi și-a întors privirea spre mine: Noi, afganii, avem o înclinație spre exagerare, *bachem*, și am auzit despre mulți oameni cărora li se aplică necugetat eticheta de *măreți*, dar tatăl tău aparține unui grup restrâns care chiar o merită.

Acest mic discurs mi s-a părut că seamănă cu costumul lui: din calea-afară de purtat și cu un luciu nefiresc.

— Mă flatați, a spus Baba.

— Nicidecum, i-a răspuns generalul, plecându-și capul și punându-și palma pe piept, în semn de supunere. Fiii și fiicele noastre trebuie să cunoască moștenirea spirituală pe care o primesc de la părinți. S-a întors spre mine: Îți apreciezi tatăl, *bachem*? Îl apreciezi cu adevărat?

— *Balay*, sahib general, da, îl apreciez, i-am spus, dorindu-mi, în sinea mea, să nu-mi mai spună „copilul meu“.

— Atunci, te felicit, ești pe cale să devii bărbat, a zis, fără urmă de ironie sau glumă, fără intenția unui compliment făcut cu aroganță.

— *Padar jan*, ai uitat să-ți bei ceaiul. Vocea unei tinere femei. În spatele nostru stătea o frumusețe cu șolduri înguste, păr mătășos de culoarea cărbunelui; în mână ținea un termos deschis și un pahar de plastic. Am clipit, iar inima și-a grăbit bătăile. Avea sprâncene groase, negre, care se îmbinau ca aripile unei păsări în zbor și un nas grațios, în vânt, așa cum trebuie să fi avut prințesele persane din vechime –

poate ca al lui Tahmineh, soția lui Rostam și mama lui Sohrab din *Shahnamah*. Ochii ei de culoarea alunei, străjuți de gene dese, i-au întâlnit pe ai mei, au zăbovit o clipă, apoi s-au uitat în altă parte.

— Ești atât de bună, draga mea! zise generalul Taheri. A luat paharul din mâna ei. Înainte să se întoarcă și să plece, am văzut că are un semn din naștere maroniu, în formă de seceră, chiar deasupra liniei maxilarului stâng. S-a îndepărtat în direcția unui microbuz de un cenușiu șters și a pus termosul înăuntru. Părul i-a curs în valuri pe o parte, când a îngenuncheat printre cutii cu discuri și pungi de hârtie.

— Fiica mea, Soraya jan, a zis atunci generalul Taheri. A oftat adânc, ca un om care vrea să schimbe subiectul și și-a privit ceasul de aur din buzunar. Ei, e timpul să plec. El și Baba s-au sărutat pe obraji și mie mi-a prins mâna într-ale lui și mi-a scuturat-o zdravăn. Îți urez mult succes cu scrisul, mi-a spus, privindu-mă în ochi. Ochii lui albastru-deschis nu lăsau să se întrevadă nimic din gândurile care-i treceau prin cap.

Tot restul zilei m-am luptat cu dorința imperioasă de a mă uita spre microbuzul cenușiu.

MI-A TRECUT PRIN CAP pe drumul spre casă. Taheri. Știam că mai auzisem numele ăsta.

— Nu circula cumva un zvon despre fata lui Taheri? l-am întrebat pe Baba, pe un ton voit nepăsător.

— Știi cum sunt eu, a zis Baba, manevrând microbuzul ca să se strecoare în coada de vehicule care ieșeau din talcioc. Dacă discuția se transformă în bârfă, o iau din loc.

— Dar se zvonea ceva, nu-i așa?

— De ce mă întrebi? Acum mă privea intrigat.

Am ridicat din umeri și am zâmbit forțat:

— Eram doar curios, Baba.

— Zău? Doar atât? a zis el, cu ochii licărind jucăuși înspre mine. Ți-a plăcut?

Am dat ochii peste cap:

— Te rog, Baba.

A zâmbit și microbuzul a ieșit din talcioc cu un zvâcnet. Ne-am îndreptat spre autostrada 680. O vreme am mers în tăcere.

— Tot ce știi e că la un moment dat a existat un băiat și lucrurile... nu au mers bine. O spusese pe un ton grav, de parcă mi-ar fi destăinuit că fata are cancer la sân.

— Aha!

— Am auzit că e o fată cuminte, foarte muncitoare și bună. Dar nici un *khastegar*, pețitor, nu i-a bătut generalului la ușă până acum. Baba a oftat. Poate că e nedrept, dar ce se întâmplă în câteva zile, uneori într-una singură, poate schimba cursul unei vieți, Amir! a mai zis el.

STÂND TREAZ ÎN PAT, în noaptea aceea, m-am gândit la semnul în formă de seceră al Sorayei Taheri, la nasul ei ușor în vânt și m-am mai gândit și la felul în care privirea ei luminoasă o întâlnește pe a mea. Inima a început să-mi bată tare de tot. Soraya Taheri. Prințesa mea predestinată.

XII.

În Afganistan, *yelda* este prima noapte a lunii *Jadi*, prima noapte de iarnă și cea mai lungă noapte din an. Așa cum cerea tradiția, Hassan și cu mine stăteam treji până târziu, cu picioarele băgate sub *kursi*, în timp ce Ali îndesa coji de mere în sobă și ne spunea vechi povești cu sultani și hoți, ca să treacă mai repede acea lungă noapte. De la Ali am aflat legenda *yeldei*, care vrăjea fluturii de noapte ca să treacă prin flacăra lumânărilor și lupii ca să urce pe vârful de munte în căutarea soarelui. Ali jura că, dacă mâncai pepene în noaptea de *yelda*, nu mai sufereai de sete în vara ce avea să vină.

Când am crescut mai mărișor, am citit în cărțile mele de poezii că *yelda* este noaptea fără de stele, care fură somnul îndrăgostiților chinuiți de întunericul fără sfârșit, în așteptarea răsăritului de soare care îi unește cu persoana iubită. După ce am cunoscut-o pe Soraya Taheri, fiecare noapte a săptămânii s-a transformat în *yelda*. Iar când sosea duminica dimineața, mă ridicam din pat cu privirea ei luminoasă, de culoarea alunei, în fața ochilor. În microbuzul lui Baba numărăm nerăbdător kilometrii până aveam să o zăresc, cu picioarele goale, aranjând cutii de carton cu enciclopedii îngălbenite, cu călcâiele ei albe pe asfalt și brățările de argint zornăindu-i la încheieturile delicate. Mă mai gândeam la umbra pe care părul ei o

facea pe pământ, când îi aluneca brusc într-o parte și i se desfășura ca o cortină mătăsoasă. Soraya. Prințesa mea predestinată. Soarele dimineții după *yelda* mea.

Inventam scuze ca să mă învârt prin talcioc – scuze pe care Baba le înghițea cu un zâmbet jucăuș – și treceam prin fața standului Taherilor. Îi făceam cu mâna generalului, îmbrăcat în același costum gri, lucios de atâta călcat, iar el îmi răspundea în același fel. Uneori se ridica de pe scaunul lui de director și făceam un pic de conversație despre scrisul meu, despre război, despre chilipirurile zilei. Și trebuia să fac uz de toată voința ca să nu-mi fugă ochii spre locul unde Soraya citea o carte în ediție ieftină. Apoi eu și generalul ne spuneam la revedere și încercam să nu merg gârbovit în timp ce mă îndepărtam.

Uneori era singură, fiindcă generalul se dusese probabil să stea la povești cu niște cunoscuți din alt capăt al talciocului. Atunci treceam mai departe, prefăcându-mă că nu o cunosc, dar murind de dorința de a sta de vorbă cu ea. Uneori era însoțită de o femeie între două vârste, corpulentă, cu pielea palidă și cu părul vopsit roșu. Îmi promisesem mie însumi că voi vorbi cu ea până la sfârșitul verii, dar facultatea reîncepuse, frunzele se înroșiseră, se îngălbeniseră și căzuseră, ploaia iernii începuse să biciuiască ferestrele și încheieturile slăbite ale lui Baba, apoi frunzu-lițele răsăriseră încă o dată, iar eu tot nu avusesem curajul, *dil*, nici măcar s-o privesc în ochi.

Semestrul de primăvară s-a terminat la sfârșitul lui mai, 1985. Luasem cele mai bune note posibile, ceea ce era un mic miracol dacă mă gândeam cât de puțin citisem, prins în vise despre năsucul în vânt al Sorayei.

Apoi, într-o duminică înăbușitoare din vara aceluia an, Baba și cu mine ne-am dus la talcioc și ne-am instalat la taraba noastră, făcându-ne vânt cu ziarul.

În ciuda soarelui care frigea, aruncând sulițe de foc, talciocul era aglomerat și vânzările merseseră grozav; era numai ora douăsprezece și treizeci de minute, dar noi deja făcuserăm o sută șaiszeci de dolari. M-am ridicat, m-am întins și l-am întrebat pe Baba dacă nu vrea o Coca-Cola. Mi-a răspuns că i-ar surâde ideea.

— Ai grijă, Amir! a zis, în timp ce mă îndepărtam.

— La ce, Baba?

— Știi că nu sunt un *ahmaq*, așa că nu face pe prostul cu mine.

— Habar n-am despre ce vorbești.

— Ține minte ce-ți spun, a zis Baba arătând cu degetul spre mine: omul ăsta are rădăcini de paștun. Are *nang* și *namoos*. *Nang*. *Namoos*. Onoare și mândrie – calitățile paștunilor. Mai ales când vine vorba de castitatea soției. Sau a fiicei.

— Mă duc doar să iau niște răcoritoare.

— Numai să nu mă faci de râs, asta e tot ce îți cer.

— N-o să te fac. Doamne, Baba!

Baba și-a aprins o țigară și a început iar să-și facă vânt.

M-am îndreptat spre chioșc, dar am cotit-o spre standul de tricouri – unde dădeai cinci dolari și aveai chipul lui Iisus, Elvis, Jim Morrison sau al tuturor celor trei aplicat pe un tricou alb, de nailon. Muzica *mariachi* plutea în aer, împreună cu mirosul de grătar și murături.

Am ochit mașina gri a familiei Taheri, care era parcată la două rânduri depărtare de a noastră, chiar lângă un chioșc unde se vindeau fructe glasate. Era singură, citea. Avea o rochie albă de vară, lungă până la glezne. Sandale decupate la vârf. Părul strâns la spate și acoperit cu un batic răsucit ca un turban. M-am gândit să trec pur și simplu pe acolo și am crezut că exact asta fac, când m-am trezit brusc stând în fața feței de masă albe a familiei Taheri, zgâindu-mă la

fiare vechi de ondulat părul și la cravate extrem de uzate. Ea și-a ridicat privirea.

— *Salaam*, am zis. Îmi pare rău să fiu *mozahem*, nu am vrut să te deranjez.

— *Salaam*.

— Sahib general este azi pe aici? am întrebat. Îmi ardeau urechile. Nu îndrăzneam să o privesc în ochi.

— A luat-o încolo, a zis ea. Mi-a arătat spre dreapta. Brățara i-a alunecat spre cot, sclipire argintie pe pielea măslinie.

— Ai putea să-i spui, te rog, că am trecut să-l salut? am zis.

— Sigur.

— Mulțumesc, am spus. Ah, mă cheamă Amir – în caz că vrei să știi, adică... să-i spui că am trecut pe aici. Că am fost... să-l salut...

— Bine.

M-am legănat de pe un picior pe altul, dregându-mi vocea.

— Acum mă duc. Îmi pare rău că te-am deranjat.

— Nu, nu m-ai deranjat, a zis.

— Ah, bine.

Mi-am lăsat capul în jos și am zâmbit timid.

— Ei, acum plec. (Oare nu spuseseam asta deja?)

Khoda hafez.

— *Khoda hafez.*

Am făcut un pas, m-am oprit și m-am întors. Am vorbit înainte să-mi pierd curajul:

— Pot să te întreb ce citești?

A clipit.

Mi-am ținut respirația. Dintr-o dată am simțit ochii colectivității afgane din târgul de vechituri întorcându-se spre noi. Mi-am închipuit că se așterne tăcerea. Buzele oprindu-se în mijlocul frazelor. Capetele s-au întors. Ochii s-au îngustat cu interes nedisimulat.

Ce era *asta*?

Până în acel moment, întâlnirea noastră putea fi considerată un schimb amabil de replici – un om întreabă unde este alt om. Dar îi pusesem o întrebare și, dacă răspundea, am fi... am fi stat de vorbă cu adevărat. Eu, un *mojarad*, un tânăr burlac, și ea, o tânără necăsătorită. Unul dintre noi având și un *trecut*. Situația se transforma vertiginos în material de bârfă, și încă unul de primă mână. Limbile otrăvite aveau să se pornească. Iar ea avea să poarte singură povara otrăvii lor, nu eu – eram perfect conștient de dublul standard afgan, care favoriza sexul masculin. Nu – „L-ai văzut cum o ținea de vorbă?“, ci – „Vaaai, ai văzut-o cum nu-l mai lăsa să plece? Ah, ce *lochak*.“

Conform standardelor afgane, întrebarea mea fusese îndrăzneță. Prin ea mă dezvăluisem și nu lăsașem nici un dubiu în legătură cu interesul meu pentru ea. Dar eram bărbat și tot ce riscam era să-mi fie rănit orgoliul. Rănile se vindecă. Reputația, nu. Oare avea să-mi accepte provocarea?

A întors cartea astfel încât să-i văd coperta: *La răscruce de vânturi*.

— Ai citit-o? m-a întrebat.

Am dat din cap că da. Îmi simțeam bătăile inimii pulsând chiar și în spatele ochilor.

— E o poveste tristă.

— Am auzit că scrii.

Oare cum de aflase? Îi spusese tatăl ei sau întrebase ea? Imediat am etichetat ambele scenarii ca absurde. Tații și fiii puteau vorbi liber despre femei, dar nici o fată afgană – nici o fată afgană decentă și *mohțaram* măcar – nu i-ar fi pus tatălui ei întrebări despre un tânăr. Și nici un tată, mai ales un paștun cu *nang* și *namoos*, nu ar fi vorbit despre un *mojarad* cu fiica lui, decât dacă acesta ar fi fost un *khastegar* – un pretendent, care făcuse deja onorabilul gest de a-și trimite tatăl să-i bată la ușă.

De necrezut, dar m-am auzit zicând:

— Nu ai vrea să citești ceva scris de mine?

— Mi-ar plăcea, a zis ea. În acel moment am simțit o stânjeneală în vocea ei, mi-am dat seama din felul cum a început să-i joace privirea. Poate se uita după general. Mă întrebam ce ar fi zis dacă m-ar fi găsit vorbind atât de nepotrivit de mult timp cu fiica lui.

— Poate îți aduc una într-o zi, am mai zis. Și mă pregăteam să mai adaug ceva, când femeia pe care o văzusem cu Soraya a apărut pe alee. Ducea o pungă de plastic, plină cu fructe. Când a dat cu ochii de noi, și-a mutat privirea de la Soraya la mine și înapoi. A zâmbit.

— Amir jan, mă bucur să te văd, a zis, descărcând conținutul sacoșei pe fața de masă. Pe o sprânceană i-a apărut un strop micuț de sudoare. Părul ei roșu, coafat în formă de coif, strălucea în soare – se vedeau și porțiuni ale pielii capului, acolo unde i se rărise părul. Avea ochii mici și verzi, înfundați într-o față rotundă ca o varză, dinții îmbrăcați în aur și degetele scurte ca niște cârnați. Un Allah de aur se odihnea pe pieptul ei, cu lanțul îngropat sub cutele de piele ale gâtului.

— Eu sunt Jamila, mama lui Soraya jan.

— *Salaam*, Khala jan, am zis stânjenit, așa cum eram deseori în preajma afganilor, pentru că ea mă cunoștea pe mine, iar eu nu aveam habar cine este ea.

— Ce mai face tatăl tău? a zis.

— E bine, mulțumesc.

— Știi, bunicul tău, Ghazi Sahib, cel care a fost judecător, avea un unchi – văr cu bunicul meu, a adăugat. Așa că suntem rude. A zâmbit, dezvelindu-și dinții îmbrăcați, și am observat că gura ei avea colțul din dreapta puțin mai lăsat. Ochii ei s-au mutat iar de la Soraya la mine.

Îl întrebasesem odată pe Baba de ce fiica generalului Taheri nu s-a măritat încă. „Nu a avut pețitori. Nu unii demni“, adăugase el. Dar nu spusese mai mult, Baba știa cât de devastatoare putea fi bârfa de acest tip pentru perspectivele de căsătorie ale unei fete care vrea să se mărite bine. Bărbații afgani, mai ales cei din familii cu reputație bună, erau creaturi capricioase. Un zvon colo, o insinuare dincolo și fugeau ca păsările speriate. Așa că nunțile veniseră și trecuseră, dar nimeni nu cântase *ahesta boro* pentru Soraya, nimeni nu îi pictase palmele cu henna, nimeni nu îi ținuse un *Coran* deasupra vălului de mireasă, iar pe la nunți dansase doar cu tatăl ei, generalul Taheri.

Iar acum, această femeie, această mamă, cu un zâmbet viclean și dornic, cu speranța de-abia disimulată în privire. M-am agățat puțin de sentimentul de putere pe care mi-l conferea poziția cu care fusesem investit, și asta numai datorită faptului că ieșisem câștigător la loteria genetică care îmi stabilise sexul.

Nu reușisem niciodată să-i citesc gândurile generalului, dar în privința soției lui, atâta puteam spune: dacă urma să am vreun adversar în toată povestea asta – oricum ar fi ea – acela nu avea să fie doamna Taheri.

— Ia loc, Amir jan, a zis repede. Soraya, adu-i un scaun, *bachem*. Și spală o piersică. Sunt dulci și proaspete.

— Nu, mulțumesc! am zis. Ar trebui să plec. Mă așteaptă tatăl meu.

— Da? a zis Khanum Taheri, vizibil impresionată că făcusem ce dicta politețea și declinasem oferta. Atunci, ia măcar asta! A aruncat o mână de kiwi și câteva piersici într-o pungă de hârtie și a insistat să le iau. Transmite-i tatălui tău „Salaam“ și vino oricând să ne vezi.

— O să vin, mulțumesc, Khala jan, am zis. Cu coada ochiului am văzut-o pe Soraya uitându-se în altă parte.

— PARCĂ ZICEAI CĂ TE DUCI după Coca-Cola, a zis Baba, luându-mi punga de piersici. Mă privea, în același timp serios și glumeț. Am început să inventez ceva, dar el a mușcat dintr-o pară și a dat din mână:

— Nu te mai strădui, Amir, doar ține minte ce ți-am spus!

NOAPTEA ACEEA, ÎN PAT, am stat să mă gândesc la picăturile de soare din ochii Sorayei și la gropițele delicate pe care le avea la baza gâtului. Mi-am tot repetat conversația noastră, iar și iar. Oare chiar spusese „Am auzit că scrii“ sau, mai degrabă, „Am auzit că ești scriitor“? Care din ele?

M-am zvârcolit între cearceafuri și m-am zgâit la tavan, neliniștit de cele șase zile și șase nopți dificile, interminabile de *yelda*, care aveau să treacă până să o văd iar.

AȘA AU MERS LUCRURILE câteva săptămâni. Așteptam până pleca generalul să se plimbe și atunci treceam ca din întâmplare pe la standul Taherilor. Dacă era acolo și Khanum Taheri, îmi oferea ceai și *kolcha*, după care vorbeam despre Kabulul din vremurile bune, despre oamenii pe care îi cunoscuserăm, despre artrita ei. Fără îndoială, observase că vizitele mele coincid cu absențele soțului ei, dar nu se dădea niciodată de gol. „Oh, Kaka tocmai a plecat. Nu te-ai întâlnit cu el?“ – zicea întotdeauna. Începuse să îmi placă să fie și Khanum Taheri acolo, și nu doar pentru felul ei amabil de a fi; Soraya era mai relaxată și mai vorbăreață cu mama ei în preajmă. Ca și când prezența ei ar fi conferit legitimitate lucrului care se petrecea între noi – oricare o fi fost acela –, deși nu în aceeași măsură în care ar fi făcut-o prezența generalului. Prezența lui Khanum Taheri în calitate de „dădacă“ ne făcea întâlnirile, dacă nu impermeabile

la bârfă, cel puțin nu îndeajuns de interesante, cu toate că atitudinea la limita slugărnicii pe care o avea față de mine o stânjenea vizibil pe Soraya.

Într-o zi, Soraya și cu mine eram singuri și stăteam de vorbă. Îmi povestea despre școală, că urmează și ea cursuri de formare profesională la Colegiul „Ohlone Junior“ din Fremont.

— În ce vrei să te specializezi?

— Vreau să fiu profesoară, a zis ea.

— Zău? De ce?

— Asta mi-am dorit dintotdeauna. Când locuiam în Virginia, mi-am luat certificatul ESL și acum predau o seară pe săptămână la biblioteca publică. Și mama a fost profesoară, predă farsi și istorie la Liceul de fete „Zarghoona“ din Kabul.

Un bărbat cu ditamai burdihanul și pălărie de vânător a oferit trei dolari pe un set de sfeșnice în valoare de cinci dolari și Soraya i le-a dat. Apoi a aruncat monedele într-o cutie mică de bomboane de la picioarele ei. M-a privit cu sfială: Vreau să-ți spun o poveste – a zis –, dar mă simt cam stânjenită.

— Spune-mi-o!

— Nu e așa de interesantă!

— Te rog, spune-mi-o!

Ea a râs.

— Ei bine, când eram în clasa a patra la Kabul, tatăl meu a angajat o femeie pe nume Ziba să ajute la treburile casei. Ziba avea o soră în Iran, la Mashad și, fiindcă era analfabetă, mă ruga din când în când să-i scriu câte o scrisoare pentru sora ei. Iar când sora ei îi trimitea răspuns, i-l citeam eu Zibei. Într-o zi, am întrebat-o dacă nu vrea să învețe să scrie și să citească. Mi-a zâmbit larg, cu ochii strălucitori și mi-a spus că i-ar plăcea tare mult. Așa că ne așezam la masa din bucătărie, după ce îmi terminam lecțiile, și o învățam Alef-beh. Îmi amintesc că uneori, în timp ce îmi

faceam temele, o priveam cum învârte bucățile de carne puse în oala de pe foc, apoi se așează la masă, cu creionul în mână, ca să-și facă tema pe care i-o dădusem de cu seară. Ei bine, după un an, Ziba știa să citească cărți pentru copii. Stăteam în curte și îmi citea povestea Darei și a Sarei – încet, dar corect. Începuse să îmi spună „Moalem Soraya“, profesoara Soraya.

Râse din nou.

— Știu că sună stupid, dar când Ziba a scris prima ei scrisoare, am știut că nu vreau să fiu altceva decât profesoară. Eram atât de mândră de ea și simțeam că am făcut ceva folositor, înțelegi?

— Da, am mințit. Mă gândeam la felul în care îmi folosisem știința de carte ca să îl ridiculizez pe Hassan. Cum îl tachinam în legătură cu cuvintele grele, pe care nu le înțelegea.

— Tata ar vrea să urmez Dreptul, mama face aluzii la Facultatea de Medicină, dar eu o să fiu profesoară. Nu se plătește prea bine, dar asta vreau!

— Și mama a fost profesoară! am zis.

— Știu, a zis. Mi-a spus mama. S-a înroșit; și-a dat seama că din ceea ce spusese pe nerăsuflăte o să mă prind că avuseseră loc „conversații despre Amir“. Am făcut un efort uriaș ca să nu zâmbesc.

— Ți-am adus ceva. Am pescuit sulul de file capsate din buzunarul de la spate. După cum ți-am promis, am zis și i-am înmănat una din povestirile mele.

— Ah, ți-ai adus aminte! a zis, radiind de plăcere. Mulțumesc! Abia am avut timp să mai observ că mi se adresase cu „tu“, nu cu formalul *shoma*, când zâmbetul i-a dispărut brusc. Culoarea i s-a scurs din obraji și ochii i s-au oprit pe ceva din spatele meu. M-am întors și am dat nas în nas cu generalul Taheri.

— Amir jan, scriitorul nostru aspirant, ce plăcere! a zis el. Zâmbea subțire.

— *Salaam*, sahib general, am îngăimat cu greu printre buzele strânse.

A trecut pe lângă mine, îndreptându-se spre gheretă.

— Ce zi frumoasă, nu-i așa? a zis, cu degetul mare înfipt în buzunarul de la vestă, iar cu mâna cealaltă întinsă spre Soraya. Ea i-a dat paginile.

— Au zis că o să plouă săptămâna asta, dar pare greu de crezut, nu-i așa?

Luă paginile rulate și le aruncă la coșul de gunoi. Se întoarse apoi spre mine și zise, punându-mi cu blândețe mâna pe umăr:

— Să facem câțiva pași împreună! Știi, *bachem*, am devenit chiar mândru de tine. Ești un băiat cumsecade, chiar cred asta, dar... – oftă și făcu un semn vag cu mâna – uneori chiar și băieților cumsecade trebuie să le aduci aminte de unele lucruri. Deci, e de datoria mea să îți reamintesc că în acest târg de vechituri te afli printre ai tăi. Se opri; ochii lui lipsiți de expresie mă sfredeliră un moment, apoi continuă: Vezi tu, aici *oricine* este un povestitor înnăscut. Zâmbi, dezvăluind două șiruri de dinți intacti: Te rog să-i transmiți salutări tatălui tău, Amir jan.

Și-a lăsat mâna în jos și a zâmbit din nou.

— CARE-I PROBLEMA? a întrebat Baba. Încasa bani de la o femeie în vârstă pentru un căluț pe tălpici de lemn.

— Totul e bine, am zis eu. M-am așezat pe un televizor vechi. Apoi mi-am descărcat sufletul.

— Of, Amir, a oftat el.

Lucrurile au luat o altă întorsătură; n-am mai apucat să meditez prea mult la ce mi se întâmplase fiindcă în cursul săptămânii Baba a răcit.

Răceala lui a început cu tuse și strănuturi. Pe urmă a scăpat de guturai, dar tusea a persistat. Tușea și scuipa în batistă, apoi punea batista făcută ghemotoc în buzunar. Mă țineam de capul lui să meargă la doctor, dar nici nu mă băga în seamă. Ura doctorii și spitalele. Din câte știam eu, singura dată când Baba fusese la un doctor a fost când s-a îmbolnăvit de malarie în India.

Apoi, după vreo două săptămâni, l-am surprins în baie, tușind cu flegmă cu mici pete de sânge.

— De când se întâmplă asta? l-am întrebat.

— Ce avem la cină?

— Te duc la doctor.

Chiar dacă Baba era șef de tură la benzinărie, proprietarul nu-i oferise asigurare de sănătate și el, necugetat, nu insistase. Așa că l-am dus la spitalul municipal din San Jose. Doctorul gălbejit și cu ochii umflați care ne-a primit s-a prezentat ca rezident în anul doi.

— Arată mai tânăr ca tine și mai bolnav ca mine, a mormăit Baba.

Rezidentul ne-a trimis la o radiografie toracică. Apoi, când asistenta ne-a chemat iar înăuntru, doctorul completa un formular.

— Duceți asta la registratură, a spus, mâzgălind de zor.

— Ce este? l-am întrebat.

— Un bilet de trimitere.

Mâzgălește. Mâzgălește.

— Pentru ce?

— Pneumologie.

— Ce-i asta?

M-a privit scurt, și-a ridicat ochelarii, potrivindu-și-i mai bine pe nas. A început iar să mâzgălească.

— Are o pată pe plămânel drept. Vreau să-l vadă doctorul de la clinică.

— O pată? am zis, iar încăperea mi s-a părut deodată prea mică.

— Cancer? a întrebat Baba, pe un ton nepăsător.

— Posibil. Oricum, e suspect, a mormăit doctorul.

— Și nu ne puteți spune mai multe? l-am întrebat.

— Nu prea. Am nevoie mai întâi de o tomografie computerizată, apoi trebuie să-l vadă un specialist. Mi-a întins biletul. Ziceați că tatăl dumneavoastră fumează, nu?

— Da.

A dat din cap. S-a uitat de la mine la Baba și înapoi.

— O să primiți rezultatele prin telefon, în două săptămâni.

Aș fi vrut să-l întreb cum o să trăiesc având cuvântul acela, „suspect“, în minte timp de două săptămâni nesfârșite. Cum o să mănânc, să muncesc, să învăț? Cum putea să mă trimită acasă cu acel cuvânt?

Am luat fișa și am predat-o la registratură. În noaptea aceea am așteptat până a adormit Baba și, folosind o pătură pe post de covoraș de rugăciune, m-am rugat, atingând cu fruntea pământul, recitând versuri pe jumătate uitate din *Coran* – versuri pe care mullahul din Kabul ne obligase să le învățăm; m-am rugat unui Dumnezeu despre care nu eram sigur că există, să se milostivească de noi. Acum îl invidiam pe mullah, îi invidiam siguranța și credința.

Au trecut două săptămâni și nu a sunat nimeni. Iar când am sunat eu, mi-au zis că au pierdut biletul de trimitere. Sunt sigur că l-am predat la ghișeu? Au spus că or să sune ei peste alte trei săptămâni. Am răscolit cerul și pământul, dar am reușit să obțin radiografia într-o săptămână, nu în trei, și a mai durat încă două până să ajungem la specialist.

Vizita la pneumolog – doctorul Schneider – a decurs bine, până când Baba l-a întrebat de unde este de fel. Doctorul Schneider a răspuns „Rusia“. Baba s-a enervat.

— Scuzați-ne, domnule doctor, am zis, trăgându-l pe Baba deoparte. – Doctorul Schneider a zâmbit și a rămas cu spatele la noi, ținând stetoscopul în mână. – Baba, în sala de așteptare am citit biografia doctorului Schneider. E născut în Michigan. *Michigan!* E american – mai american decât vom fi noi doi vreodată.

— Nu-mi pasă unde e născut, e tot un *roussi* – a zis Baba, strâmbându-se de parcă rostise un cuvânt murdar. Părinții lui erau *roussi*, bunicii lui erau *roussi*. Jur pe fața mamei tale că îi rup mâna dacă mă atinge.

— Părinții doctorului Schneider au fugit din *Shorawi*, nu înțelegi? Au evadat!

Dar Baba nu voia să audă de nimic. Uneori, mă gândeam că singurul lucru pe care-l mai iubea la fel de mult ca pe fosta lui soție era Afganistanul, fosta lui țară. Aproape că îmi venea să urlu de supărare, dar am oftat și m-am întors spre doctorul Schneider:

— Îmi pare rău, domnule doctor. Nu o să meargă!

Următorul pneumolog, doctorul Armani, era iranian și Baba l-a acceptat imediat. Dr. Armani avea vorba dulce, mustața răsucită și o claie de păr grizonat. Ne-a spus că a văzut rezultatele tomografiei computerizate, dar că trebuie să îl supună pe Baba unei proceduri numite bronhoscopie, prin care să preleveze din masa pulmonară o probă pe care să o trimită la anatomopatolog. L-a programat pentru săptămâna care urma. I-am mulțumit și l-am scos pe Baba din cabinet, gândindu-mă că acum am de trăit o săptămână întreagă cu acest nou cuvânt, „probă“, care suna parcă și mai înspăimântător decât „suspect“. Mi-aș fi dorit ca Soraya să fie acolo, cu mine.

S-a dovedit că, asemenea Satanei, și cancerul are mai multe nume. Al lui Baba se chema „carcinom celular“. Avansat. Inoperabil. Baba l-a întrebat pe dr. Armani care este diagnosticul. Dr. Armani și-a mușcat buza și a spus „prost“.

— Există, bineînțeles, și varianta chimioterapiei, a zis. Dar este doar paliativă.

— Asta ce înseamnă? a întrebat Baba.

Dr. Armani a oftat:

— Înseamnă că nu ar schimba mare lucru în privința rezultatului, doar ar prelungi durata de viață.

— Iată un răspuns clar, dr. Armani. Vă mulțumesc pentru el, a zis atunci Baba. Dar nu vreau chimioterapie. Avea aceeași expresie hotărâtă pe față ca în ziua în care pusese bonurile de masă pe biroul doamnei Dobbin.

— Dar, Baba...!

— Să nu mă mai contrazici în public, Amir. Niciodată. Cine te crezi?

O VREME, nici măcar cancerul nu l-a putut ține pe Baba departe de talcioc. Sâmbăta ne făceam drumurile prin toată regiunea „după marfă“, Baba la volan și eu pe post de copilot, iar duminica puneam marfa la vânzare. Lămpi de alamă. Mănuși de baseball. Jachete de schi cu fermoarul stricat. Baba se saluta cu vechi cunoștințe din fosta noastră patrie, iar eu mă târguiam cu clienții pentru un dolar sau doi. De parcă mai conta. De parcă ziua în care aveam să fiu orfan nu se apropia tot mai mult cu fiecare închidere a talciocului.

Uneori, generalul Taheri și soția lui treceau și pe la noi. Generalul, diplomat, îmi zâmbea și îmi strângea mâna între ale lui. Dar observasem un nou gen de reticență în purtarea lui Khanum Taheri, o

reticență tulburată doar de mici zâmbete secrete, aruncate pe furiș, când generalul se uita în altă parte.

Îmi amintesc de vremea aceea ca de o perioadă a mai multor premiere: prima dată când l-am auzit pe tata gemând în baie. Prima dată când am văzut sânge pe perna lui. În cei trei ani de când conducea benzinăria, Baba nu sunase niciodată să se învoiască. O altă premieră.

Până la sărbătoarea de Halloween din acel an, Baba ajunsese să fie atât de obosit sâmbăta pe la prânz, încât rămânea la volan cât mă duceam eu să mă târguiesc pentru toate ciurucurile alea. De Ziua Recunoștinței, obosea înainte de prânz. Când au început să apară săniile pe peluzele din fața caselor și zăpadă artificială pe pinii Douglas, Baba rămânea acasă, iar eu umblam cu dubița Volkswagen de colo-colo prin peninsulă.

Uneori, la talcioc, cunoștințele din Afganistan mai făceau câte o remarcă despre cât de mult a slăbit Baba. La început, era sub formă de compliment, ba chiar întrebau care e dieta lui secretă. Dar întrebările și complimentele au încetat, în timp ce scăderea în greutate, nu. Și kilogramele au continuat să se topească văzând cu ochii. Obrajii i s-au scofâlcit. Și tâmplele i s-au scobit. Ochii i s-au dus în fundul capului.

Apoi, într-o duminică rece, imediat după Anul Nou, Baba îi vindea un abajur de veioză unui filipinez, în timp ce eu scotoceam în mașină, căutând o pătură cu care să îi acopăr picioarele.

— Hei, omule, tipul ăsta are nevoie de ajutor! am auzit vocea alarmată a filipinezului. M-am întors și l-am văzut pe Baba la pământ. Brațele și picioarele îi erau contorsionate.

— *Komak!* am strigat. Ajutor! Am fugit spre Baba. Avea spume la gură, pe toată barba. Ochii dați peste cap nu lăsau la vedere decât albul bulbucat.

Oamenii dădeau năvală spre noi. Am auzit pe cineva zicând că e o criză de epilepsie. Altcineva urla: „Sunați la salvare, sunați la 911!“ Am auzit pași care alergau. Cerul s-a întunecat din cauza mulțimii de gură-cască adunată în jurul nostru.

Spuma de la gura lui Baba a devenit roșie. Își mușca limba. Am îngenuncheat lângă el și l-am apucat de braț. I-am spus: „Sunt aici, Baba! Sunt aici, o să fie bine.“ De parcă aș fi putut să-i ușurez convulsiile. Le-am zis să-l lase pe Baba în pace. Am simțit ceva umed sub genunchi. Am văzut că vezica lui Baba se golise. Șșș, Baba jan, sunt aici. Fiul tău e lângă tine.

DOCTORUL, CU BARBA ALBĂ și chel ca-n palmă, m-a scos din încăpere.

— Vreau să ne uităm împreună pe tomografia tatălui tău! a zis el. A pus filmele sus, pe niște ecrane luminate și mi-a arătat, cu vârful ascuțit al creionului, pozele cancerului lui Baba, așa cum un polițist arată familiei victimei găurile lăsate de glonț. Creierul lui Baba arăta ca secțiunea transversală a unei alune mari, străbătută de niște chestii cenușii, de forma unor mingi de tenis.

— După cum puteți vedea, cancerul s-a metastazat, a zis el. Va trebui să ia steroizi ca să reducă inflamația creierului și medicație antiepileptică. Recomand și radioterapie paliativă. Știți ce înseamnă asta?

Am zis că știu. Puteam deja să vorbesc despre cancer cu o anumită fluentă.

— Bine, atunci, a mai zis. Și-a verificat pagerul. Trebuie să plec, dar mă puteți apela pe pager dacă mai aveți întrebări.

— Mulțumesc.

Am petrecut noaptea pe un scaun, lângă patul lui Baba.

ÎN DIMINEAȚA URMĂTOARE, sala de așteptare de jos era plină de afgani. Măcelarul din Newark. Un inginer care lucrase cu Baba la construirea orfelinatului. Intrau pe rând și îl salutau pe Baba, cu voce joasă. Îi urau însănătoșire grabnică. Baba era treaz; amețit și epuizat, dar treaz.

Spre prânz au sosit generalul Taheri cu soția. Soraya a apărut și ea numaidecât. Ne-am uitat unul la celălalt și apoi ne-am ferit privirea în același timp.

— Ce mai faci, prietene? a zis generalul Taheri, luându-i mâna lui Baba.

Baba i-a făcut semn spre perfuzia care îi atârna de braț. A zâmbit palid. Generalul i-a răspuns cu un alt zâmbet.

— Nu trebuia să vă deranjați cu toții, a croncănit Baba.

— Nu-i nici un deranj, i-a răspuns Khanum Taheri.

— Nu, nici un fel de deranj. Nu aveți nevoie de nimic? a adăugat generalul Taheri. Chiar nimic? Spuneți-mi ca unui frate!

Mi-am amintit ce-mi spusese Baba odată despre paștuni: *Putem fi căpoși și știi că suntem mult prea mândri, dar, la nevoie, crede-mă, pe nimeni nu ți-ai dori să ai în preajmă mai mult decât pe un paștun.*

Baba și-a scuturat capul pe pernă.

— Venirea dumneavoastră aici mi-a adus lumină în ochi.

Generalul a zâmbit și i-a strâns mâna lui Baba.

— Ce mai faci, Amir jan? Ai nevoie de ceva?

Felul în care mă privea, bunătatea din ochii lui...

— Nu, mulțumesc, sahib general! Sunt...

Am simțit un nod în gât și ochii mi s-au umplut de lacrimi. Am fugit din salon.

Am plâns pe hol, lângă ecranul pe care, noaptea trecută, văzusem chipul ucigașului.

Ușa de la salonul lui Baba s-a deschis și a ieșit Soraya. A venit lângă mine. Purta un tricou cenușiu și blugi. Avea părul lăsat pe spate. Aș fi vrut să găsesc alinarea în brațele ei.

— Îmi pare atât de rău, Amir! mi-a zis. Cu toții ne-am dat seama că ceva nu e în ordine, dar nu am știut că e vorba de asta.

Mi-am șters ochii cu mâneca.

— N-a vrut să se afle!

— Ai nevoie de ceva?

— Nu, și am încercat să zâmbesc. Și-a pus mâna peste a mea. Prima noastră atingere.

I-am luat-o. Am dus-o la față. La ochi. I-am dat drumul.

— Mai bine te duci înăuntru, altfel tatăl tău o să-mi ceară socoteală.

A zâmbit și a dat din cap.

— Ar trebui.

S-a întors să plece.

— Soraya?

— Da?

— Îmi pare bine că ai venit. Înseamnă... enorm pentru mine.

L-AU EXTERNAT PE BABA două zile mai târziu. Au chemat un specialist numit oncolog radioterapeut, care să stea de vorbă cu el și să-l convingă să facă radio-terapie. Baba a refuzat. Au încercat să mă convingă pe mine să-l lămuresc. Dar îi văzusem privirea. Le-am mulțumit, am semnat formularele și l-am dus pe Baba acasă cu Fordul meu Torino.

În noaptea aceea, Baba stătea întins pe canapea, învelit cu o pătură de lână. I-am adus ceai fierbinte și migdale prăjite. Mi-am pus brațele în jurul lui și l-am ridicat, mult prea ușor. Oasele umerilor păreau niște aripi de pasăre în mâinile mele. I-am tras pătura până

sub subsuori, peste coastele pe care se întindea pielea subțire și gălbejită.

— Ce pot să mai fac pentru tine, Baba?

— Nimic, *bachem*. Mulțumesc.

M-am așezat lângă el.

— Atunci, mă întrebam dacă ai putea să faci ceva pentru mine. Dacă nu ești prea obosit.

— Ce?

— Vreau să mergi în *khastegari*. Vreau să-i ceri generalului Taheri mâna fiicei lui.

Buzele uscate ale lui Baba s-au destins într-un zâmbet. Un punct verde pe o frunză uscată.

— Ești sigur?

— Niciodată n-am fost mai sigur de ceva în viața mea.

— Te-ai gândit bine?

— *Balay*, Baba.

— Atunci dă-mi telefonul. Și carnețelul meu negru.

Am clipit.

— Acum?

— Păi, când?

— Bine, atunci.

I-am dat telefonul și carnețelul negru în care Baba își nota numerele de telefon ale prietenilor lui afgani. I-a căutat pe Taheri. A format numărul. Și-a dus receptorul la ureche. Îmi simțeam inima cum o ia la trap.

— Jamila jan? *Salaam alaykum*, a zis. S-a prezentat, apoi a făcut o pauză. Mult mai bine, mulțumesc. A fost atât de frumos din partea ta să vii. A dat din cap. O să țin minte, mulțumesc. Sahib general este acasă? Pauză. Mulțumesc.

S-a uitat la mine cu o licărire în ochi. Nu știu de ce, dar îmi venea să râd. Sau să chiui. Mi-am dus

mâna făcută pumn la gură și am mușcat. Baba a râs ușor, pe nas.

— Sahib general, *Salaam alaykum*... Da, mult mai bine... *Balay*... Sunteți amabil. Sahib general, v-am sunat ca să vă-ntreb dacă n-aș putea să vă fac o vizită mâine dimineață, dumneavoastră și lui Khanum Taheri. E o chestiune de onoare... Da... Unsprezece e cum nu se poate mai bine. Pe mâine. *Khoda hafez*.

A pus receptorul în furcă. Ne-am uitat unul la altul. Eu am început să chicotesc. Baba la fel.

BABA S-A PIEPTĂNAT și și-a dat cu apă prin păr. L-am ajutat să îmbrace o cămașă albă curată și i-am făcut nod la cravată, fără să îmi scape cei doi centimetri de spațiu gol dintre nasturele de la guler și gâtul lui Baba. M-am gândit la toate spațiile goale pe care o să le lase Baba în urma lui după ce se va duce, apoi am încercat să mă gândesc la altceva. Nu se dusese. Nu încă. Iar asta era o zi pentru gânduri de bine. Sacoul de la costumul maro, cel pe care îl purtase la ceremonia mea de absolvire, atârna pe el ca pe un umerăș; Baba se topise prea mult ca să-l mai umple cum trebuie. A trebuit să-i suflec mânecile. M-am aplecat și i-am legat șireturile.

Familia Taheri locuia într-o casă cu etaj dintr-o zonă rezidențială din Fremont, cunoscută pentru numărul mare de locuitori de origine afgană. Casa avea bovindouri, acoperișul înclinat și o verandă împrejmuită pe care am văzut ghivece cu mușcate. Pe alee se găsea parcată dubița gri a generalului.

L-am ajutat pe Baba să iasă din Ford și m-am strecurat din nou în spatele volanului. S-a aplecat prin fereastra dinspre scaunul pasagerului:

— Să stai acasă, te sun eu într-o oră.

— Bine, Baba, i-am zis. Să ai noroc.

A zâmbit.

Am demarat. În oglinda retrovizoare, l-am văzut pe Baba care șontăcăia pe aleea din fața casei Taherilor ca să ducă la îndeplinire o ultimă îndatorire părintească.

AM STRĂBĂITUT LIVINGUL apartamentului nostru în sus și în jos, în așteptarea telefonului de la Baba. Cincisprezece pași în lungime. Zece și jumătate în lățime. Și dacă generalul o să zică nu? Dacă nu-i place de mine? Mă tot duceam în bucătărie, să mă uit la ceasul de la cuptor.

Telefonul a sunat chiar înainte de prânz. Era Baba.

— Deci?

— Generalul a acceptat.

Am răsuflat ușurat. M-am așezat. Îmi tremurau mâinile.

— A acceptat?

— Da, dar Soraya jan e sus, în camera ei. Înainte de toate, ar vrea să vorbească cu tine.

— Bine.

Baba a mai zis ceva cuiva, apoi s-a auzit un dublu clic în timp ce pune receptorul în furcă.

— Amir? Era vocea Sorayei.

— *Salaam*.

— Tata a zis da.

— Știu, i-am răspuns. Am trecut receptorul în cealaltă mână. Zâmbeam. Sunt atât de fericit că nici nu știu ce să zic.

— Și eu sunt fericită, Amir. Eu... nu pot să cred că se-ntâmplă cu-adevărat.

Am râs.

— Știu.

— Ascultă, a zis, vreau să-ți spun ceva. Ceva ce trebuie să știi înainte să...

— Nu-mi pasă, orice-ar fi.

— Ba trebuie să știi. Nu vreau să pornim cu secrete. Și aș prefera să auzi de la mine, nu de la alții.

— Dacă asta o să te facă să te simți mai bine, spune-mi. Dar n-o să se schimbe nimic.

La celălalt capăt al firului a urmat o pauză lungă.

— Pe vremea când locuiam în Virginia, am fugit cu un afgan. Aveam optsprezece ani atunci... eram rebelă... proastă, iar el... era cu drogurile. Am trăit cu el aproape o lună. Afganii din Virginia nu mai vorbeau de altceva. În cele din urmă, Padar ne-a dat de urmă. Ne-am trezit cu el la ușă și... m-a obligat să mă-ntorc acasă. M-am purtat ca o isterică. Strigam. Urlam. I-am strigat că-l urăsc... În fine, m-am întors acasă și... — Plângea. — Scuză-mă. Am auzit-o cum pune receptorul jos. Și-a suflat nasul. Îmi pare rău, a zis, cu vocea răgușită. Când am ajuns acasă am văzut că mama suferise un atac cerebral, partea dreaptă a feței era paralizată și... m-am simțit atât de vinovată. Nu merita. La scurt timp, Padar a hotărât să ne mutăm în California.

A urmat o perioadă de tăcere.

— Și cum te înțelegi acum cu tatăl tău? am întrebat.

— Mereu am avut neînțelegeri, și acum mai avem, dar îi sunt recunoscătoare că a venit după mine. Sunt convinsă că m-a salvat. A făcut o pauză. Deci, te deranjează ce ți-am spus?

— Un pic, am spus. În privința asta mă simțeam dator să fiu sincer. Nu puteam să o mint și să-i spun că *iftikhar*, mândria, nu mi-a fost deloc rănită la aflarea veștii că ea a fost cu un bărbat, în timp ce eu nu dusesem încă nici o femeie în pat. M-a deranjat un pic, dar cugetasem destul la chestiunea asta în săptămânile dinaintea celei în care l-am rugat pe Baba să se ducă în *khastegari*. Iar într-un final, întrebarea care nu-mi dădea pace era aceasta: Cum puteam eu,

dintre toți oamenii, să pedepsesc pe cineva, pe oricine, pentru trecutul lor?

— Te deranjează până-ntr-acolo încât să te răzgândești?

— Nu, Soraya. Nici pe departe, am zis. Nimic din ce-ai zis nu schimbă situația. Vreau să ne căsătorim.

A bufnit-o plânsul.

Am invidiat-o. Secretul ei nu mai era secret. Rezolvat. Am deschis gura și am fost gata-gata să-i spun cum l-am trădat pe Hassan, cum am mințit și cum am distrus relația de patruzeci de ani dintre Baba și Ali. Dar nu am făcut-o. Bănuiam că erau multe aspectele în care Soraya Taheri era o persoană mai bună decât mine. Curajul era doar unul dintre ele.

XIII.

Când am ajuns a doua zi la casa Taherilor, pentru *lafz* – ceremonia de logodnă – a trebuit să parchez Fordul în stradă. Aleea care ducea spre casă era plină de mașini parcate bară la bară. Purtam un costum bleumarin pe care îl cumpărasem cu o zi înainte, după ce îl adusesem pe Baba de la *khastegari*. Mi-am îndreptat cravata în oglinda retrovizoare.

— Ești *khoshtEEP*, mi-a zis Baba. Chipeș.

— Mulțumesc, Baba! Te simți bine? Ai putere să faci față?

— Să fac față? E cea mai fericită zi din viața mea, Amir! mi-a zis, cu un zâmbet obosit.

PRIN UȘĂ RĂZBĂTEAU râsete, glasuri și muzică afgană în surdină – părea un *ghazal* clasic de Ustad Sarahang. Am sunat la ușă. Un chip s-a ivit printre perdelele geamului de la hol, apoi a dispărut.

— Au sosit, s-a auzit vocea unei femei. Vorbăria a încetat. Cineva a oprit muzica.

Khanum Taheri a deschis ușa.

— *Salaam alaykum*, ne-a salutat, radioasă. Își făcuse părul permanent și purta o rochie neagră, elegantă, lungă până la glezne. Când am pășit în hol i s-au umezit ochii: De-abia ai venit în casa noastră și eu încep să plâng, Amir jan! a zis. I-am sărutat mâna, așa cum mă instruiseră Baba cu o seară în urmă.

Ne-a condus printr-un hol puternic luminat spre living. Pe pereții lambrisați am văzut pozele celor care urmau să devină noua mea familie: o Khanum Taheri mult mai tânără și cu părul înfocat, alături de general, cu cascada Niagara în fundal; Khanum Taheri într-o rochie dintr-o bucată și generalul cu un sacou cu revere înguste și strâns pe talie, cu cravată îngustă și un păr bogat și negru; Soraya pe cale să urce într-un *montagne russe*, zâmbind și făcând cu mâna, cu aparatul dentar strălucind în soare. O poză a generalului, strălucitor în uniforma de gală, dând mâna cu regele Hussein al Iordaniei. Un portret al lui Zahir Shah.

Livingul era ticsit cu vreo douăzeci și ceva de invitați, așezați pe scaune înșiruite pe lângă pereți. Când a intrat Baba, toată lumea s-a ridicat. Am făcut înconjurul încăperii, Baba înaintea mea, încetșor, eu în urmă, strângând mâini și salutând oaspeții. Generalul – în același costum gri – și Baba s-au îmbrățișat, bătându-se ușurel cu palma pe spate. Și-au spus salutarile – *Salaam* – cu voci pline de respect și pe un ton scăzut.

Generalul m-a ținut o clipă de mâini și a zâmbit atotștiutor, ca și când mi-ar fi spus: „Vezi, *bachem*, așa e modul corect – afgan – de a face lucrurile astea.” Ne-am sărutat de trei ori pe obraz.

Ne-am așezat apoi în încăperea înțesată de lume, eu și Baba, unul lângă altul, iar în celălalt capăt, generalul și soția lui. Respirația lui Baba era mai grea acum și își tot ștergea transpirația de pe frunte și de pe chelie cu batista. M-a văzut că mă uit la el și a reușit să îmi adreseze un zâmbet chinuit.

— Sunt bine, a mormăit.

Fidelă tradiției, Soraya nu se găsea de față.

După câteva momente de conversație politicoasă, generalul și-a dres vocea. În încăperea s-a făcut brusc tăcere și toată lumea și-a lăsat privirea în jos, spre

mâini, în semn de respect. Generalul a dat din cap către Baba.

Baba și-a dres și el vocea. A început să vorbească, dar nu reușea să termine propozițiile fără să se oprească să tragă aer în piept:

— Sahib general, Khanum Jamila jan,... cu mare umilință, eu și fiul meu... am venit azi la dumneavoastră. Sunteți... niște oameni onorabili... dintr-o familie bună și de stirpe nobilă. Eu vin doar cu *ihtram* și cu cel mai mare respect pentru dumneavoastră, numele familiei dumneavoastră și... pentru memoria strămoșilor dumneavoastră.

S-a oprit o clipă, și-a tras sufletul, și-a șters transpirația de pe frunte:

— Amir jan este unicul meu fiu... singurul meu odor și mi-a fost un fiu bun. Sper să se dovedească... demn de bunătatea dumneavoastră. Vă rog să ne onorați pe Amir jan și pe mine... și să-l acceptați pe fiul meu în familia dumneavoastră.

Generalul a încuviințat politicoș din cap.

— Suntem onorați să urăm bun-venit în familia noastră fiului unui om ca dumneavoastră! a zis el. Aveți o reputație fără pată. Am fost umilul dumneavoastră admirator în Kabul și am rămas astfel până azi. Ne simțim onorați de faptul că familiile noastre se unesc. Amir jan, ție îți urez bun-venit în casa mea, unde vii ca fiu, ca soț al fiicei mele, care este *noor* a ochilor mei. Durerea ta va fi durerea noastră, fericirea ta va fi fericirea noastră. Sper că vei ajunge să ne privești, pe Khala Jamila și pe mine, ca pe niște părinți și mă rog pentru fericirea ta și a frumoasei noastre Soraya jan. Vă dăm amândurora binecuvântarea noastră.

Toată lumea a început să aplaude și la acest semn capetele s-au întors spre hol. Momentul așteptat de mine.

Soraya a apărut în capătul coridorului. Era îmbrăcată într-o superbă rochie tradițională afgană de culoarea vinului, cu mâneci lungi și ornamente de aur.

Mâna lui Baba a strâns-o pe a mea. Khanum Taheri a izbucnit din nou în lacrimi. Încet, Soraya a venit spre noi, urmată de un șir de tinere din familia ei.

A sărutat mâna tatei. S-a așezat în cele din urmă lângă mine, cu ochii plecați.

Aplauzele au crescut în intensitate.

CONF ORM TRADIȚIEI, familia Sorayeri trebuia să organizeze petrecerea de logodnă – *Shirini-khori* sau „Ceremonia mâncatului de dulciuri“. Apoi ar fi urmat perioada de logodnă, care trebuia să țină câteva luni, și nunta, care ar fi fost plătită de Baba.

Cu toții am căzut de acord să scurtăm *Shirini-khori*. Toată lumea știa de ce, cu toate că nimeni nu o spunea cu voce tare: Baba nu mai avea mult de trăit.

În timpul pregătirilor de nuntă Soraya și cu mine nu am ieșit niciodată singuri – de vreme ce nu eram încă căsătoriți, nici măcar trecuți prin *Shirini-khori*, nu s-ar fi convenit. Așa că a trebuit să mă mulțumesc cu invitațiile la cină ale familiei Taheri, la care mergeam cu Baba. Mă așezam de partea cealaltă a mesei, privind-o pe Soraya, imaginându-mi cum ar fi să-i simt capul pe piept, să-mi umplu nările cu parfumul părului ei, s-o sărut, să fac dragoste cu ea.

Baba a cheltuit vreo 35.000 dolari, aproape toate economiile lui de o viață, pentru *auroussi* – ceremonia de nuntă. A închiriat un restaurant afgan în Fremont, cu o sală mare de ceremonii – proprietarul îl cunoștea de la Kabul și i-a făcut o reducere serioasă. Baba a plătit *chilas* – perechea noastră de verighete de căsătorie și inelul cu diamant ales de mine. Mi-a cumpărat fracul și costumul tradițional, de culoare verde, pentru *nika* – ceremonia legămintelor.

Dintre toate pregătirile frenetice pentru nuntă – majoritatea preluate, din fericire, de Khanum Taheri și prietenele ei – îmi amintesc doar câteva momente.

Îmi amintesc de *nika* noastră. Eram așezați în jurul mesei, eu și Soraya îmbrăcați în verde – culoarea Islamului, dar și a primăverii și a unui nou început. Eu purtam costum, Soraya (singura femeie de la masă) – o rochie cu mâneci lungi și văl. În jurul mesei se mai aflau Baba, generalul Taheri (de data asta în frac) și câțiva dintre unchii Sorayei. Eu și Soraya ne uitam în pământ, în semn de respect solemn, aruncându-ne doar priviri furișe, cu coada ochiului. Mullahul le-a pus martorilor întrebările convenite și a citit din *Coran*. Ne-am rostit legămintele. Am semnat certificatele. Unul dintre unchii Sorayei, venit din Virginia, Sharif jan, fratele lui Khanum Taheri, s-a ridicat și și-a dres glasul. Soraya îmi spusese că locuia în America de peste douăzeci de ani. Lucra pentru INS și era căsătorit cu o americană. Era și poet. Un omuleț cu față de pasăre și păr călțos, care a citit un lung poem dedicat Sorayei, mâzgălit pe o hârtie cu antetul hotelului.

— *Wah, wah*, Sharif jan! a exclamat toată lumea când a terminat de citit.

Îmi amintesc cum m-am dus spre estradă, îmbrăcat de data asta în frac, mână în mână cu Soraya, o *pari* înveșmântată în alb, cu chipul ascuns sub văl. Baba șchiopăta lângă mine, generalul și soția lui pășeau alături de fiica lor. O procesiune de unchi, mătuși și veri ne urmau în timp ce ne croiam drum prin sală, trecând printre șiruri de oaspeți care aplaudau și prin lumina orbitoare a flash-urilor aparatelor de fotografiat. Unul dintre verii Sorayei, fiul lui Sharif jan, a ținut *Coranul* deasupra capetelor noastre în timp ce înaintam cu greu prin mulțimea de oameni. Cântecul de nuntă – *ahesta boro* – a izbucnit din

piepturile invitațiilor, același pe care îl cântase ofițerul rus la punctul de trecere din Mahipar, în noaptea în care eu și Baba am fugit din Kabul:

*Transformă dimineața într-o cheie și arunc-o în puț
Alunecă încet, frumoasă lună, alunecă încet.*

*Fă soarele dimineții să uite a se mai ridica spre răsărit,
Alunecă încet, frumoasă lună, alunecă încet.*

Îmi amintesc că stăteam pe sofaua așezată ca un tron, pe estradă, cu mâna Sorayei într-a mea, priviți de peste trei sute de perechi de ochi. A urmat *Ayena Masshaf*, când ni s-a dat o oglindă și au aruncat un vâl deasupra capetelor noastre, ca să putem privi în intimitate chipul celuilalt reflectat în oglindă. Văzând fața zâmbitoare a Sorayei în oglindă, în momentul acela de intimitate oferit de vâl, i-am murmurat pentru prima oară că o iubesc. Pe obraji i-au înflorit bujori ca focul.

Îmi mai amintesc imaginea colorată a platourilor cu *chopan kabob*, *sholeh-goshti* și orez cu portocale sălbatice. Îl văd pe Baba, așezat între noi pe sofa, zâmbind. Văd imaginea unor bărbați transpirați din cap până-n picioare, dansând tradiționalul *attan*, în cerc, legănându-se, rotindu-se repede, și mai repede în ritmul frenetic al tamburinei, până ce, cu excepția câtorva, au căzut jos de oboseală. Îmi amintesc că mi-aș fi dorit ca Rahim Khan să fie acolo.

Și îmi mai amintesc că m-am întrebat dacă și Hassan s-o fi căsătorit sau nu. Și dacă da, a cui față pictată în henna o fi văzut în oglinda de sub vâl?

PE LA DOUĂ DIMINEAȚA, petrecerea s-a mutat de la restaurant în apartamentul lui Baba. Ceaiul a curs din nou și muzica a răsunat până când vecinii au chemat poliția. Apoi, cu o oră înainte de răsăritul soarelui,

după ce toți oaspeții au plecat, Soraya și cu mine ne-am culcat pentru prima oară unul lângă altul. Toată viața mea fusesem înconjurat numai de bărbați. În noaptea aceea, am descoperit tandrețea unei femei.

SORAYA A FOST cea care a propus să se mute cu noi – cu Baba și cu mine.

— M-am gândit că ai vrea să locuim separat, am zis.

— Cu Kaka jan așa bolnav cum e? mi-a răspuns ea. Ochii ei mi-au spus că nu așa trebuie începută o căsnicie. Am sărutat-o.

— Ți mulțumesc!

Soraya s-a dedicat îngrijirii tatălui meu. Îi pregătea pâinea prăjită și ceaiul de dimineață, îl ajuta să se dea jos din pat sau să meargă la culcare. Îi dădea analgezicele, îi spăla hainele și îi citea în fiecare după-amiază ziarele – rubrica de politică externă. Îi gătea felurile lui favorite, *shorwa* de cartofi, deși el de-abia putea să mănânce câteva linguri, și îl scotea în fiecare zi la o plimbare scurtă în jurul blocului. Și după ce Baba a căzut la pat, ea îl întorcea de pe o parte pe alta, din oră în oră, ca să nu facă escare.

Într-o zi, am venit acasă de la farmacie cu morfina lui Baba. Imediat ce am închis ușa, am zărit cu coada ochiului cum Soraya ascunde ceva sub pătura lui Baba.

— Hei, v-am văzut! Ce făceați voi doi acolo? am zis.

— Nimic, a răspuns Soraya, zâmbind.

— Mincinoaso!

Am ridicat pătura lui Baba.

— Ce-i asta? am zis, cu toate că, de îndată ce am ridicat caietul legat în piele, am știut ce este. Mi-am trecut degetele peste cusăturile aurite ale copertei. Mi-am amintit brusc de focurile de artificii din

noaptea în care Rahim Khan îmi dăduse caietul, noaptea în care îmi sărbătorisem cei treisprezece ani, cu flăcări luminoase care explodau în verde, roșu și galben pe cerul nopții.

— Nu-mi vine să cred că poți să scrii așa! mi-a zis Soraya.

Baba și-a ridicat cu greu capul de pe pernă:

— Eu am pus-o să ia caietul. Sper să nu te superi.

I-am dat caietul înapoi Sorayei și am ieșit din încăpere. Baba nu suporta să mă vadă plângând.

LA O LUNĂ DUPĂ NUNTĂ, Taherii – Sharif cu soția lui, Suzy, și câteva mătuși ale Sorayei – au venit la noi la cină. Soraya a pregătit *sabzi challow*, orez alb cu spanac și miel. După cină, am băut cu toții ceai verde și am jucat cărți în grupuri de câte patru. Eu și Soraya jucam cu Sharif și cu Suzy pe măsuța de cafea, chiar lângă canapeaua pe care stătea Baba întins, acoperit cu o pătură de lână. Baba mă privea cum glumesc cu Sharif, cum îmi împletesc degetele cu ale Sorayei sau îi dau o buclă pe după ureche. Parcă îl zăream zâmbind în sinea lui, la fel de larg ca însuși cerul nopții din Kabul, când tremurau plopii și cântecul greierilor din grădină umplea întunericul nopții.

Chiar înainte de miezul nopții, Baba ne-a rugat să-l ajutăm să meargă la culcare. Soraya și cu mine i-am pus brațele pe după umerii noștri, apoi l-am cuprins de spate și l-am ridicat încet. Când l-am așezat dincolo, pe pat, a rugat-o pe Soraya să îi stingă veioza de la căpătâi. Ne-a spus să ne aplecăm și ne-a dat fiecăruia o sărutare.

— O să vin să îți aduc morfina și un pahar de apă, Kaka jan, a spus Soraya.

— Nu, nu în seara asta, a răspuns Baba. În seara asta nu mă doare nimic.

— OK, a zis ea. L-a învelit și am închis ușa în urma noastră.

Baba nu s-a mai trezit niciodată.

TOATE LOCURILE DE PARCARE de lângă moscheea din Hayward erau ocupate. Pe spațiul verde din spatele clădirii, automobile și SUV-uri erau înghesuite pe mai multe rânduri. Oamenii trebuiau să caute la mai multe străzi distanță ca să găsească un loc de parcare.

Zona destinată bărbaților, în moschee, era o încăpere de formă pătrată, acoperită cu carpete afgane și presărată cu saltele subțiri așezate în rânduri paralele. Bărbații își lăsau încălțăminte la intrare și se așezau pe saltele, cu picioarele încrucișate. Un mullah recita la microfon *surrah* din *Coran*. Eu m-am așezat lângă ușă, poziția tradițională a membrilor familiei celui decedat. Generalul Taheri stătea chiar lângă mine.

Prin ușa deschisă, puteam vedea rândurile de mașini parcate, cu soarele bătându-le în parbriz. Din unele se dădeau jos bărbați în costume închise la culoare și femei în rochii negre, cu capul acoperit de tradiționalul *hijab*.

În timp ce în încăpere răsunau cuvintele *Coranului*, m-am gândit la vechea poveste cu Baba care se luptase cu ursul negru, în Baluchistan. Baba se luptase toată viața cu urșii. Își pierduse soția de tânăr. Crescuse singur un fiu. Își părăsise patria mult iubită, în care se născuse – *watan* a lui. Avusese parte de sărăcie. Umilință. În cele din urmă, sosise un urs pe care nu l-a mai putut birui. Dar chiar și în lupta asta, pierduse după regulile lui.

După fiecare rundă de rugăciuni, grupuri de oameni îndoliați făceau coadă la ieșire, salutându-mă și prezentându-și condoleanțele. Le strângeam îndatoritor mâinile. Pe mulți dintre ei abia dacă îi cunoșteam. Le zâmbeam politicos, mulțumindu-le pentru

cele spuse și pentru gândurile pe care i le adresau lui Baba.

— ... m-a ajutat să-mi construiesc o casă în Taimani...

— ... să se odihnească în pace...

— ... nu aveam la cine să apelez, iar el m-a ajutat și mi-a împrumutat bani...

— ... mi-a făcut rost de slujbă... de-abia mă cunoștea...

— ... ca un frate mi-a fost...

Îi ascultam și îmi dădeam seama cât de mult din ceea ce eram și ființa mea întreagă se datorau felului în care mă modelase Baba, așa cum îi modelase și pe ceilalți, rămânându-le în amintire. Întreaga mea viață fusesem „băiatul lui Baba“. Acum, el nu mai era. Baba nu îmi va mai arăta calea de urmat; trebuia să mi-o aflui singur.

Gândul ăsta m-a speriat de moarte.

Mai devreme, la mormântul din mica porțiune de cimitir destinată musulmanilor, privisem cum îl coboară pe Baba în pământ. Mullahul începuse să se certe cu cineva în legătură cu *ayat*-ul corect ce trebuia recitat la mormânt. Ar fi ieșit cu scandal, dacă nu ar fi intervenit generalul Taheri. Mullahul a ales în cele din urmă un *ayat* și l-a recitat, uitându-se urât la celălalt tip. Am privit cum se aruncă prima lopată de pământ și am plecat. M-am dus în cealaltă parte a cimitirului. M-am așezat la umbra unui arțar roșu.

Acum, după ce ultimul dintre cei prezenți și-a prezentat condoleanțele, moscheea s-a golit; nu mai era decât mullahul care decupla microfoanele și punea *Coranul* în învelitoarea lui. Am ieșit împreună cu generalul, în lumina târzie a soarelui de după-amiază. Am coborât treptele și am trecut pe lângă un grup de bărbați care povesteau ceva, învăluiți în nori de fum de țigară. Auzeam frânturi de conversație: un meci

de fotbal în Union City săptămâna viitoare, un restaurant afgan nou în Santa Clara. Viața mergea înainte, lăsându-l deja pe Baba în urmă.

— Cum te simți, *bachem*? m-a întrebat generalul Taheri.

Mi-am încleștat dinții. Mi-am înghițit lacrimile care amenințaseră toată ziua să dea năvală.

— Mă duc s-o caut pe Soraya, am zis.

— Bine.

M-am îndreptat spre zona din moschee unde erau femeile. Soraya stătea pe scări împreună cu mama ei și două doamne pe care le-am recunoscut vag de la nuntă. I-am făcut semn. I-a spus ceva mamei ei și a venit spre mine:

— Putem să mergem?

— Bineînțeles. M-a luat de mână.

Ne-am plimbat în tăcere, pe o alee de pietriș șerpuitoare, mărginită de un gard viu pitic. Ne-am așezat pe o bancă și am privit un cuplu în vârstă îngenunchat în fața unui mormânt aflat la câteva rânduri mai încolo. Puneau un buchet de margarete pe piatra de mormânt.

— Soraya?

— Da?

— O să-mi fie dor de el.

Și-a pus mâna la mine în poală. *Chila* lui Baba a strălucit pe inelarul ei. În spatele ei, îi vedeam pe cei veniți la înmormântarea lui Baba, urcându-se în mașini și înscriindu-se în traficul de pe Mission Boulevard. Curând aveam să plecăm și noi și, pentru prima oară, Baba avea să rămână singur-singurel.

Soraya m-a tras spre ea și lacrimile au început în sfârșit să curgă.

PENTRU CĂ SORAYA și cu mine nu fuseserăm logodiți mai multă vreme, așa cum era datina, multe lucruri

pe care le-am aflat despre Taheri au fost după ce ne-am căsătorit și am intrat în familie. De exemplu, am aflat că, o dată pe lună, generalul suferea de migrene groaznice, care durau aproape o săptămână. Când îl apuca durerea de cap, generalul se ducea în camera lui, se dezbrăca, stingea lumina, încuia ușa și nu mai ieșea până nu-și revenea. Nimeni nu avea voie să intre la el sau să bată la ușă. Uneori ieșea îmbrăcat în costumul lui gri, mirosind a somn și a așternuturi, cu ochii umflați și injectați. Am aflat de la Soraya că el și Khanum Taheri dormeau în camere separate de când se știa ea. Am aflat că putea să fie rău, ca atunci când gusta o înghițitură din *qurma* pe care soția i-o așezase pe masă și ofta, dând-o la o parte.

— Îți fac altceva de mâncare, zicea atunci Khanum Taheri, dar el o ignora, se îmbufna și mânca pâine cu ceapă. Asta o înfuria pe Soraya, iar pe mama ei o făcea să plângă. Soraya îmi zisese că tatăl ei ia antidepresive. Am aflat că își întreținea familia din ajutorul social, fără să se fi angajat vreodată de când veniseră în America. Prefera să încaseze cecul emis de guvern decât să se degradeze făcând o muncă nedemnă de poziția lui – considera piața de vechituri doar un hobby, un loc unde te duci să te întâlnești cu amicii afgani. Generalul credea că, mai devreme sau mai târziu, Afganistanul avea să fie eliberat, monarhia reinstaurată și serviciile lui necesare din nou. Așa că, în fiecare zi, își punea costumul lui gri, își întorcea ceasul de buzunar și aștepta.

Am mai aflat că, pe vremuri, Khanum Taheri – căreia îi spuneam acum Khala Jamila – fusese renumită în Kabul pentru vocea ei minunată. Deși talentată, nu cântase niciodată ca profesionistă – am auzit că interpreta desăvârșit cântece populare, *ghazal*, chiar și *raga*, care erau de obicei rezervate bărbaților.

Dar, oricât de mult îi plăcea generalului muzica – avea chiar o impresionantă colecție de casete cu *ghazal*-uri clasice interpretate de cântăreți afgani și hinduși – era de părere că interpretarea cântecelor trebuia lăsată în seama celor care nu au o reputație de pierdut. Să nu cânte în public fusese una din condițiile pe care generalul i le pusese încă de când se căsătoriseră. Soraya mi-a spus că mama ei ar fi vrut să ne cânte la nuntă, măcar un singur cântec, dar generalul îi aruncase doar o privire și „problema“ se rezolvase de la sine. Khala Jamila juca la loto o dată pe săptămână și se uita în fiecare seară la Johnny Carson. Își petrecea ziua în grădină, îngrijindu-și trandafirii, vița-de-vie, mușcatele și orhideele.

După ce m-am căsătorit cu Soraya, florile și Johnny Carson au trecut pe locul doi. Eu eram noua bucurie din viața Khalei Jamila. Spre deosebire de felul de a fi reținut și oficios al generalului – care nu mă corectase când continuasem să-i spun „sahib general“ –, Khala Jamila nu făcea nici un secret din faptul că mă adoră. În primul rând, îi ascultam răbdător lista interminabilă de boli, un lucru la care generalul făcuse demult urechea toacă. Soraya mi-a mai zis că, de la infarct, orice bătaie neregulată a inimii era un nou „infarct“, orice junghi prin oase era artrită reumatoidă, iar dacă i se zbătea ochiul, era hemipareza care însoțește atacul de cord. Îmi amintesc când Khala Jamila mi-a zis prima oară că are un nodul în gât:

— O să mă învoiesc de la școală mâine și te duc la doctor, i-am zis, la care generalul a zâmbit și mi-a răspuns:

— Păi, în cazul ăsta ar fi bine să pui cartea în cui, *bachem*. Fișele medicale ale lui Khala seamănă cu opera lui Rumi: pot fi legate în mai multe volume.

Dar nu era doar faptul că găsisse pe cineva care să-i asculte monologurile despre boală. Cred cu tărie că și dacă aș fi luat o pușcă și aș fi pornit într-o expediție de măcelărire a unor nevinovați, tot m-aș fi bucurat de dragostea ei fără rezerve. Pentru că îi vindecasem inima de cea mai grea boală. Îi spulberasem teama cea mai mare, teama oricărei mame afgane: că nici un *khastegar* onorabil nu-i va cere mâna fiicei ei. Că fata ei va îmbătrâni singură, fără soț și fără copii. Orice femeie are nevoie de un bărbat. Chiar dacă acesta ucide cântecul din ea.

Și tot de la Soraya aflasem detaliile întâmplării din Virginia.

Eram la o nuntă. Unchiul Sorayei, cel care lucra pentru INS, își căsătorea fiul cu o fată afgană din Newark. Nunta a avut loc în același restaurant unde, în urmă cu șase luni, ne căsătoriserăm și noi – unde sărbătoriserăm *awroussi*. Stăteam într-un grup mare de nuntași, privind cum mireasa primește inelul de la familia mirelui, când fără să vrem am auzit două doamne de vârstă mijlocie vorbind chiar în spatele nostru:

— Ce mireasă frumoasă, a zis una dintre ele. Uită-te la ea, e atât de *maghbool*, ca luna.

— Da, zisese cealaltă. Și fără de pată, pe deasupra. Virtuoașă, nu a avut nici un prieten.

— Știu. Bine a făcut băiatul că n-a luat-o pe verișoară-sa.

Soraya a izbucnit în plâns pe drumul de întoarcere spre casă. Am tras Fordul pe dreapta, imediat după o curbă de pe Fremont Boulevard și am oprit chiar în lumina unui felinar.

— E în regulă, i-am spus, dându-i părul pe spate. Cui crezi că îi pasă?

— E atât de al naibii de nedrept, a lătrat ea.

— Mai bine uită.

— Fiii lor merg în cluburi de noapte, în căutare de „prospături“ și își lasă prietenele însărcinate, fac copii din flori și nimeni nu zice un cuvântel. Oh, doar sunt bărbați și se distrează și ei! Eu am făcut o singură greșală și, dintr-o dată, toată lumea vorbește de *nang* și *namoos*, iar eu trebuie să rabd să mi se arunce asta în față tot restul vieții!

I-am șters cu degetul o lacrimă de pe linia maxilarului, chiar deasupra semnelui ei din naștere.

— Nu ți-am spus că tatăl meu a apărut cu o armă în noaptea aceea. I-a spus... că are două gloanțe pe țevă, unul pentru tipul ăla și unul pentru el însuși, dacă nu vin acasă. Eu urlam, îl făceam pe tata în tot felul și îi ziceam că n-o să mă poată ține închisă veșnic, că aș fi vrut să fie mort.

Lacrimile i se adunau sub pleoape.

— Chiar i-am spus asta, că aș fi vrut să fie mort. Când m-a adus acasă, mama m-a luat în brațe și a început și ea să plângă. Spunea lucruri pe care nu le înțelegeam, pentru că bălmăjea atât de tare cuvintele. Așa că tata m-a dus sus, în camera mea și m-a așezat în fața oglinzii. Mi-a întins o foarfecă și mi-a spus calm să îmi tai tot părul. M-a privit în timp ce mă tundeam. Nu am ieșit din casă săptămâni în șir. Și când am făcut-o, am auzit numai șoapte în spatele meu sau doar îmi imaginam că le aud peste tot pe unde mă duceam. Asta se întâmpla acum patru ani, la trei mii de mile distanță, iar eu tot le mai aud.

— Să-i ia dracu'! am zis.

A scos un sunet, nici plâns, nici râs.

— Când ți-am povestit, la telefon, în noaptea de *khastegari*, eram sigură că o să te răzgândești.

— Nici o șansă, Soraya.

A zâmbit și m-a luat de mână.

— Sunt atât de norocoasă că te-am găsit! Ești atât de diferit de orice alt afgan pe care l-am cunoscut.

— Hai să nu mai vorbim despre asta niciodată, OK?

— OK.

Am sărutat-o pe obraz și am ieșit din curbă. În timp ce conduceam, mă întrebam de ce sunt diferit. Poate pentru că fusesem crescut de un bărbat; nu crescusem printre femei și nu fusesem expus direct dublului standard cu care societatea afgană își trata membrii. Poate pentru că Baba fusese el însuși un tată afgan atipic, un liberal care trăise după propriile reguli, un rebel care nesocotise sau urmase regulile societății după cum considera el că îi folosesc sau nu.

Dar cred că, în mare parte, motivul pentru care nu-mi păsa de trecutul Sorayei era că îl aveam pe al meu. Știam foarte bine ce înseamnă să ai regrete.

LA SCURT TIMP după moartea lui Baba, Soraya și cu mine ne-am mutat într-o garsonieră din Fremont, la doar câteva străzi depărtare de casa generalului și a Khalei Jamila. Părinții Sorayei ne-au cumpărat o canapea de piele maro și un serviciu de farfurii Mikasa, ca daruri de casă nouă. Generalul mi-a mai făcut cadou o mașină de scris IBM nou-nouță. În cutie strecurase un bilețel scris în farsi:

Amir jan,

Sper să descoperi multe povestiri pe tastele astea.

Generalul Iqbal Taheri

Am vândut dubița Volkswagen a lui Baba și nu am mai călcat niciodată în piața de vechituri. În fiecare vineri mergeam la mormântul lui; uneori, găseam un buchet proaspăt de frezii și știam că Soraya fusese și ea pe acolo.

Soraya și cu mine am intrat în rutină și am început să ne bucurăm de micile miracole ale vieții de oameni

căsătoriți. Foloseam aceeași periută de dinți și șosete, ne dădeam unul celuilalt ziarul de dimineață. Ea dormea pe partea dreaptă a patului, eu o preferam pe cea stângă. Ei îi plăceau pernele moi, iar mie, cele tari. Ea ronțăia cerealele uscate, ca atare, și bea laptele după aceea.

Am fost admis la San Jose State University în vara aceea și m-am hotărât să îmi iau licența în literatură engleză. Mi-am luat o slujbă de paznic, în schimburi, la un depozit de mobilă din Sunnyvale. Era o muncă extrem de plictisitoare, dar avea un avantaj de necontestat: la șase seara, când toată lumea pleca și umbrele începeau să se aștearnă printre canapelele învelite în folie protectoare și așezate unele peste altele până în tavan, îmi luam cărțile și caietele și mă apucam de studiat. În biroul mirosind a esență de pin mi-am început și primul roman.

Soraya mi s-a alăturat la San Jose State University în anul următor și, spre supărarea tatălui ei, s-a înscris la specializarea învățământ.

— Nu știu de ce îți irosești talentul în felul ăsta, a zis generalul într-o seară, la masă. Amir jan, știai că în liceu avea numai zece? Se întoarce spre ea: O fată inteligentă ca tine ar putea deveni avocată sau politolog. Și, *Inshallah*, când Afganistanul va fi din nou liber, ai putea contribui la scrierea noii constituții. Ar fi nevoie de tineri afgani talentați, ca tine. Poate ți-ar oferi chiar un post de ministru, având în vedere din ce familie te tragi.

Am observat expresia încordată de pe fața Sorayei:

— Nu mai sunt o fetiță, *Padar*, sunt femeie măritată. Și-apoi, vor avea nevoie și de profesori.

— Oricine poate să predea!

— Mai este orez, *Madar*? a întrebat Soraya.

După ce generalul s-a scuzat ca să meargă la o întâlnire cu niște prieteni în Hayward, Khala Jamila a încercat s-o consoleze pe Soraya:

— Îți vrea binele, a zis ea. Vrea să ai succes.

— Ca să se laude în fața prietenilor cu fata lui, avocata? Altă medalie pentru general, a zis Soraya.

— Ce prostii mai spui și tu!

— Succesul, a șuierat Soraya. Măcar eu nu-s ca el, să stau, în timp ce alții se luptă cu *Shorawi*, și pe urmă să aștept să se așeze praful bătăliei, ca să mă pot muta înapoi și să-mi cer mica slujbă în guvern. Poate că nu se plătește prea bine în învățământ, dar asta e ceea ce vreau să fac! E ceea ce iubesc și oricum e mult mai bine așa, decât să trăiesc din ajutorul social, că tot veni vorba.

Khala Jamila și-a mușcat buzele:

— Dacă te aude spunând așa ceva, n-o să-ți mai vorbească niciodată.

— Nu te teme, a răbufnit Soraya, aruncându-și șervețelul în farfurie. N-o să-i rănesc prețiosul orgoliu.

ÎN VARA ANULUI 1988, cu vreo șase luni înainte ca sovieticii să se retragă din Afganistan, mi-am terminat primul roman, o poveste despre un tată și un fiu din Kabul, compusă în mare parte la mașina de scris pe care o promisem de la general. Am trimis scrisori de prezentare mai multor agenții literare și am fost uluit într-o zi de august, când am deschis cutia poștală și am găsit un răspuns de la o agenție din New York. Îmi cereau să le trimit manuscrisul, ceea ce am și făcut, chiar a doua zi. Soraya a depus un sărut pe manuscrisul împachetat cu grijă, iar Khala Jamila a insistat să îl trecem pe sub Coran. Mi-a spus că dacă manuscrisul meu o să fie acceptat spre tipărire, are să facă *nazr* pentru mine, un ritual de sacrificare a unei oi a cărei carne avea să fie împărțită săracilor.

— Te rog, fără *nazr*, Khala jan, i-am zis, sărutând-o pe obraz. Doar *zakat*, dă niște bani unor oameni necăjiți, bine? Fără animale sacrificate.

Șase săptămâni mai târziu, un bărbat pe nume Martin Greenwalt a sunat de la New York și s-a oferit să mă reprezinte. I-am spus imediat Sorayei.

— Faptul că am agent nu e o garanție că o să fiu publicat. Dacă Martin îmi vinde romanul, atunci o să fiu celebru.

La o lună după aceea, Martin m-a sunat și mi-a zis că sunt un romancier în curs de publicare. Când i-am spus Sorayei, a țipat de bucurie.

Am sărbătorit în seara aceea, la cină, cu părinții Sorayei. Khala Jamila a făcut *kofta* – chifteluțe cu orez – și *ferni* alb. Generalul, cu ochii ușor umeziți, mi-a spus că este mândru de mine. După ce au plecat generalul Taheri și soția sa, Soraya și cu mine am sărbătorit cu o sticlă de Merlot scump, pe care o cumpărasem în drum spre casă – generalul nu era de acord ca femeile să bea alcool, așa că Soraya nu bea în prezența lui.

— Sunt atât de mândră de tine! a zis, ridicând paharul să ciocnim. Și Kaka ar fi fost mândru.

— Știu, i-am răspuns, gândindu-mă la Baba și dorindu-mi să mă poată vedea.

Mai târziu în noaptea aceea, după ce Soraya a adormit – vinul o făcea întotdeauna să adoarmă repede – am stat pe balcon și am respirat aerul răcoros de vară. M-am gândit la Rahim Khan și la micul bilețel de încurajare pe care mi l-a scris după ce mi-a citit prima povestire. Și m-am gândit la Hassan: „Într-o bună zi, *Inshallah*, o să fii un mare scriitor – îmi zisese odată – și oamenii de pretutindeni or să-ți citească poveștile.” Era atâta bine și atâta fericire în viața mea, încât m-am întrebat dacă merit chiar și o părticică din toate acestea.

Romanul a apărut în vara anului următor –1989 – și editura m-a trimis într-un turneu de promovare în cinci orașe. Am ajuns o mică celebritate în comunitatea afgană. În anul acela, Shorawi s-au retras din Afganistan. Ar fi trebuit să fie un moment de glorie pentru afgani. În loc de asta, a re izbucnit războiul, de data asta între afganii mujahedini și guvernul-marionetă ruscă de la Najibullah; afganii se refugiau din nou în Pakistan. În anul acela s-a terminat Războiul Rece și tot atunci a căzut zidul Berlinului. A fost anul Pieței Tienanmen. În mijlocul tuturor acestor evenimente, Afganistanul a fost uitat. Iar generalul Taheri, ale cărui speranțe se treziseră după retragerea rușilor, a revenit în cele din urmă la obiceiurile lui.

Tot în anul acela, eu și Soraya am început să sperăm că vom avea un copil.

IDEEA DE A FI TATĂ a declanșat un vârtej de emoții în sufletul meu. O consideram înspăimântătoare, revigorantă, înfricoșătoare și entuziasmantă în același timp. Oare ce fel de tată aș fi – mă întrebam. Voiam să fiu exact ca Baba, dar voiam și să nu semăn deloc cu el.

Dar a trecut un an și nu s-a întâmplat nimic. Cu trecerea fiecărui ciclu, Soraya devenea tot mai frustrată, mai nerăbdătoare, mai iritată. Între timp, aluziile subtile ale lui Khala Jamila deveniseră replici explicite: „*Kho dega!*“ – „Așa, când credeți că o să ajung să cânt *alahoo* pentru *nawasa*?“ Generalul – paștun adevărat – nu discuta problema, pentru că ar fi făcut referire la un act sexual care o implica pe fiica sa și un bărbat, chiar dacă bărbatul ăsta îi era soț de peste patru ani. Dar ochii i se îngustau, atenți, când Khala Jamila ne tachina în legătură cu un posibil copilăș.

— Uneori durează ceva mai mult, i-am spus Sorayei într-o noapte.

— Un an e destul de mult, mi-a răspuns răspicat, cu o voce pe care nu i-o recunoșteam. Ceva nu e în regulă, sunt sigură.

— Atunci, hai să mergem la doctor.

DOCTORUL ROSEN era un ins rotofei, cu o față bucălată și niște dinți micuți și regulați și un vag accent est-european, ceva slav, parcă. Avea o adevărată pasiune pentru trenuri – cabinetul lui era plin de cărți despre istoria căilor ferate, modele de locomotive, picturi în care apăreau trenuri alergând pe șine printre dealuri verzi și peste poduri. Chiar deasupra biroului avea atârnată o plăcuță pe care scria: „Viața e un tren. Urcă în el.“

Ne-a prezentat „planul de acțiune“: eu urma să fiu consultat primul.

— Cu bărbații e simplu, a zis el, bătând darabana cu degetele pe biroul de mahon. „Țevăria“ bărbatului e la fel ca mintea lui: simplă, fără prea multe surprize. În cazul dumneavoastră, doamnelor, lucrurile nu stau la fel... Cred că Dumnezeu s-a gândit mult când v-a făcut.

M-am întrebat dacă le servește același text cu „țevăria“ tuturor cuplurilor care-i trec pragul.

— Ferice de noi, a zis Soraya, iar dr. Rosen a râs, dar în vocea lui se auzeau câteva note false. Mi-a dat un halat de spital și un recipient de plastic, iar Sorayeri i-a întins o trimitere pentru niște analize de rutină ale sângelui. Ne-am strâns mâinile. Bine ați venit la bord, a zis, în timp ce ne conducea spre ușă.

EU AM TRECUT TESTUL CU BRIO.

În următoarele luni au urmat o mulțime de analize pentru Soraya: temperatura bazală a corpului, analize ale sângelui pentru orice hormon imaginabil, sumar de urină, apoi ceva care se numea „analiza mucusului

cervical”, investigații cu ultrasunete, alte analize ale sângelui și alt sumar de urină. A mai fost supusă unei proceduri numite histeroscopie – dr. Rosen i-a introdus un telescop în uter și a analizat cu atenție interiorul. Nu a găsit nimic. „Țevile” sunt în regulă, ne-a anunțat în timp ce-și dădea jos mănușile de cauciuc. Aș fi vrut să nu mai vorbească așa – doar nu eram instalații sanitare. Când a terminat cu analizele, ne-a spus că nu poate să ne explice de ce nu putem avea copii. Nu era ceva neobișnuit, se numea „infertilitate cu etiologie necunoscută”.

A urmat faza de tratament. Am încercat cu un medicament care se numea „Clomiphene” și cu hMG – niște injecții pe care și le-a făcut Soraya. Când și acestea au dat greș, dr. Rosen ne-a recomandat fertilizarea *in vitro*. Am primit o scrisoare politicoasă de la casa de asigurări, cu urări de bine și scuze că nu pot acoperi și aceste costuri.

Așa că am plătit din avansul pe care îl promisem pentru roman. Fertilizarea *in vitro* s-a dovedit lungă, frustrantă, plină de detalii stânjenitoare și, în cele din urmă, un eșec lamentabil. După luni petrecute în sala de așteptare, citind reviste precum *Cum să faci menajul* sau *Reader's Digest*, după teancuri de halate de hârtie și săli de examinare reci, cu mobilă laminată și lămpi fluorescente, după umilința repetată de a discuta amănuntele vieții noastre sexuale cu necunoscuți, după injecțiile, analizele și colectarea de probe, ne-am întors la dr. Rosen și la trenurile lui.

Stătea în fața noastră, bătând darabana cu degetele pe birou, când a rostit pentru prima dată cuvântul „adopție”. Soraya a plâns tot drumul spre casă.

Ea a fost cea care le-a dat vestea părinților ei în week-end-ul de după ultima noastră vizită la dr. Rosen. Stăteam cu toții așezați pe scăunele pliante, de picnic,

în curtea din spate a Taherilor, făcând păstrăv la grătar și bând iaurt *dogh*. Era înainte de înserat, într-o zi de martie a anului 1991. Khala Jamila udase trandafirii și caprifoiul pe care îl sădise de curând, iar parfumul lor se amesteca în aer cu aroma de păstrăv prăjit. Era a doua oară când se întindea spre Soraya, ca s-o mângâie pe păr și să-i spună:

— Dumnezeu știe cum e mai bine, *bachem*. Poate nu a fost să fie!

Soraya își tot privea mâinile. Era obosită, știam asta, obosită și sătulă de tot și de toate.

— Doctorul a zis că am putea să adoptăm un copil, a murmurat.

Generalul Taheri a ridicat brusc capul. A pus grătarul pe suport:

— A zis el asta?

— Zicea că e o posibilitate, a mai spus Soraya.

Vorbisem acasă despre adopție. Soraya era nehotărâtă.

— Știu că e prostesc și, poate, inutil, mi-a zis, pe când ne îndreptam spre ai ei, dar nu mă pot abține. Am visat dintotdeauna să țin în brațe un copilăș despre care să știu că l-am hrănit din sângele meu nouă luni de zile, că m-aș putea uita în ochii lui într-o zi și să văd cu uimire că seamănă cu ai tăi sau ai mei, că acel copilăș va crește și va avea zâmbetul tău sau al meu. Fără asta... oare e rău că gândesc așa?

— Nu, i-am zis.

— Oare sunt egoistă?

— Nu, Soraya.

— Fiindcă, dacă chiar vrei să facem asta...

— Nu, i-am spus din nou. Dacă ne hotărâm, nu trebuie să avem nici cea mai mică îndoială și trebuie să fim amândoi de acord, altfel nu ar fi corect pentru copilăș.

Și-a sprijinit capul de geamul portierei și a rămas tăcută tot restul drumului.

Acum generalul stătea chiar lângă ea:

— *Bachem*, adopția asta... Nu știu dacă e o soluție pentru noi, afganii.

Soraya mi-a aruncat o privire obosită și a oftat.

— În primul rând, când acești copii cresc, vor să știe cine sunt părinții lor biologici, a continuat el. Și nu poți să-i condamni. Uneori, părăsesc casa unde ai muncit din greu, ani de zile, ca să le asiguri traiul și pornesc în căutarea celor care le-au dat viață. Legătura de sânge e un lucru extrem de puternic, *bachem*, să nu uiți asta niciodată!

— Nu mai vreau să vorbesc despre asta, a răspuns Soraya.

— O să-ți mai spun un singur lucru, i-a zis generalul. Mi-am dat seama că e răscolit pe dinăuntru și că va urma unul din micile lui discursuri: Uite, să vorbim despre Amir jan, aici de față. Cu toții i-am cunoscut tatăl, i-am cunoscut și bunicul și străbunicul din Kabul. Pot să mă gândesc la generații de strămoși de-ai lui. Tocmai de aceea, când tatăl lui, Allah să-l odihnească, a venit la *khastegari*, nu am stat pe gânduri nici o clipă. Și, crede-mă, nici tatăl lui nu ar fi fost de acord să-ți ceară mâna dacă nu ar fi știut din cine ne tragem noi. Sângele reprezintă o legătură puternică, *bachem*, iar când adopți un copil, nu știi al cui sânge îți intră în casă. Sigur, dacă am fi fost americani, nu ar fi contat. Aici oamenii se căsătoresc din dragoste, iar numele și strămoșii nu au nici o însemnătate. Și adoptă copii în aceeași manieră: câtă vreme copilul e sănătos, toată lumea e fericită. Dar noi, noi suntem afgani, *bachem*!

— E gata peștele ăla? a întrebat Soraya. Ochii generalului Taheri au zăbovit asupra ei. A bătut-o

uşurel pe genunchi: Fii fericită și mulțumește-te cu faptul că ești sănătoasă și ai un soț bun.

— Tu ce crezi, Amir jan? m-a întrebat Khala Jamila.

Am așezat cu grijă paharul pe marginea balustradei, printre ghivecele cu mușcate proaspăt udate.

— Cred că sahib general are dreptate.

Mai liniștit, generalul dădu din cap și porni spre grătar.

Toți aveam motivele noastre ca să nu vrem să adoptăm un copil. Soraya le avea pe ale ei, generalul pe ale lui, iar al meu era următorul: credeam că poate cineva, cândva, undeva hotărâse să-mi nege dreptul la paternitate pentru lucrurile pe care le făcusem. Poate era pedeapsa mea și poate că era meritată.

Nu a fost să fie, zisese Khala Jamila. Sau poate că așa a fost să fie.

LA CÂTEVA LUNI după aceea, cu avansul primit pentru al doilea roman am cumpărat o căsuță drăguță în stil victorian, cu două dormitoare, în Bernal Heights din San Francisco. Avea acoperișul țuguiat, dușumele de lemn masiv și o curte minusculă, în spate, cu un grătar și un mic spațiu unde puteai face plajă. Generalul m-a ajutat să văruiesc pereții și să mai lustruiesc scândurile micii verande de lemn. Khala Jamila ne-a boscorodit fiindcă ne mutam la o oră depărtare de ei, mai ales acum, când Soraya avea nevoie de toată dragostea și de tot sprijinul ei – fără să-i treacă măcar prin minte că tocmai manifestările ei bine intenționate dar în exces o făcuseră pe Soraya să-și dorească să se mute.

UNEORI, ÎN TIMP CE SORAYA dormea alături de mine, stăteam întins în pat și ascultam scârțâitul ușii batante de la verandă, pe care vântul o deschidea și o închidea

ritmic, cântecul greierilor ascunși în grădină, și aproape că simțeam golul din pânțele Sorayei, de parcă era ceva viu, care respiră. Golul ăsta pătrunsese în căsnicia noastră, în râsul nostru și în momentele în care făceam dragoste. Și noaptea târziu, în întunericul camerei noastre, simțeam cum se ridică din interiorul Sorayei și se așază între noi. Cum doarme între noi. Ca un nou-născut.

XIV.

Iunie 2001

Am lăsat receptorul în furcă și m-am holbat mult timp la el. Până când nu m-a lătrat Aflatoon nici nu mi-am dat seama cât de tăcută devenise încăperea. Soraya închisese sonorul televizorului.

— Ești palid, Amir, mi-a zis, de pe canapeaua pe care ne-o făcuseră ai ei cadou de casă nouă pentru primul nostru apartament. Stătea acolo, cu capul lui Aflatoon cuibărit pe pieptul ei și cu picioarele acoperite cu o pătură veche. Urmărea distrată pe PBS un documentar despre lupii din Minnesota și corecta în același timp lucrările copiilor de la cursurile școlii de vară. Era al șaselea an de când preda la aceeași școală. S-a ridicat în șezut și Aflatoon a sărit jos de pe canapea. Generalul ne botezase cățelul – un cocker spaniol auriu – cu traducerea în farsi a numelui *Platon*, pentru că, zicea el, dacă te uital suficient de mult și de atent în ochii lui negri, puteai să juri că nutrește gânduri înțelepte, poate chiar filosofice.

Sub bărbia Sorayei se vedea un început de gușă. Ultimii zece ani îi mai rotunjiseră șoldurile și îi adăugaseră câteva șuvițe cenușii în părul negru ca pana corbului. Dar încă mai avea chipul acela de prințesă invitată la balul regelui, cu frumoasele ei sprâncene în formă de aripi de pasăre și cu nasul a cărui linie

elegantă desena o uşoară curbă, asemenea unei litere din vechile scrieri arabe.

— Eşti palid, a repetat Soraya, punând teancul de foi pe masă.

— Trebuie să plec în Pakistan.

S-a ridicat în picioare.

— Pakistan?

— Rahim Khan e foarte bolnav.

O gheară mi-a strâns inima când am rostit cuvintele astea.

— Vechiul partener de afaceri al lui Kaka?

Nu îl cunoscuse niciodată pe Rahim Khan, dar îi povestisem eu despre el. Am încuviinţat.

— Of, a zis ea, îmi pare atât de rău, Amir!

— Eram foarte apropiaţi, am zis. Când eram copil, îmi aduc aminte că a fost primul adult pe care l-am privit ca pe un prieten.

Mi-i aminteam, pe el şi pe Baba, bând ceai în biblioteca lui Baba, apoi fumând la fereastră, în timp ce o mireasmă dulceagă venită dinspre grădină răsucea coloanele gemene de fum de ţigară.

— Îmi amintesc că mi-ai povestit despre asta, a mai zis Soraya. Apoi a făcut o pauză. Cât timp vei fi plecat?

— Nu ştiu; vrea să mă vadă.

— Este...?

— Da, nu e nici o primejdie. O să mă întorc teafăr şi nevătămat, Soraya.

Da, asta era întrebarea care-i stătuse pe buze încă de la începutul discuţiei. Cei cincisprezece ani de căsnicie ne transformaseră în ghicitori de gânduri.

— Ies puţin să mă plimb.

— Vrei să vin cu tine?

— Nu, aş prefera să fiu singur.

M-AM URCAT ÎN MAȘINĂ și m-am îndreptat spre parcul Golden Gate. Am luat-o apoi la pas pe malul Lacului Spreckels, din partea de nord a parcului. Era o după-amiază frumoasă de duminică; soarele strălucea în apa pe undele căreia pluteau zeci de bărci miniaturale, împinse de briza răcoroasă din San Francisco. M-am așezat pe o bancă și am privit un bărbat care îi arunca o minge de fotbal fiului său, spunându-i să întindă brațul drept, din umăr, nu într-o parte. Mi-am ridicat privirea și am văzut două zmeie roșii cu cozi lungi, albastre. Pluteau sus, deasupra copacilor din partea de vest a parcului, pe deasupra morilor de vânt.

M-am gândit la un comentariu pe care îl făcuse Rahim Khan, chiar înainte să închidă telefonul. Îl făcuse în trecere, ca pe un gând rostit cu voce tare. Am închis ochii și l-am văzut la celălalt capăt al firului bruiat de tot soiul de interferențe – cu buzele ușor întredeschise și capul lăsat într-o parte. Și iarăși ceva din ochii lui negri, ca două lacuri fără fund, m-a făcut să mă gândesc la un secret nerostit între noi. Doar că acum știam că știe. Bănuielile mele de-a lungul tuturor acestor ani fuseseră adevărate. Știa de Assef, de zmeu, de bani și de ceasul cu arătătoare fosforescente. Știuse dintotdeauna.

„Vino. Există o cale să redevii bun“, așa îmi zisese Rahim Khan la telefon, chiar înainte să închidă. O spusese în trecere, ca pe un gând rostit cu voce tare.

O cale să redevii bun.

CÂND AM AJUNS ACASĂ, Soraya vorbea la telefon cu mama ei:

— Nu, nu pentru mult timp, Madar jan – o săptămână, poate două... Da, da, tu și Padar puteți să stați la mine...

Cu doi ani în urmă, generalul își fracturase șoldul drept. Avusese iar o migrenă și, ieșind din camera lui, amețit și orbit de durere, se împiedicase de un capăt deșirat al covorului. Țipătul lui o făcuse pe Khala Jamila să vină în goană de la bucătărie.

— S-a auzit ca un *jaroo*, o coadă de mătură ruptă în două, afirma ea cu plăcere, deși doctorul îi zisese că nu avea cum să audă nimic. Fractura de șold a generalului și toate complicațiile care au urmat – pneumonia, toxinele din sânge, șederea prelungită în spital – puseseră capăt văicărelilor Khalei Jamila în legătură cu propria ei sănătate. Și dăduseră tonul noilor jelanii legate de sănătatea generalului. Povestea oricui voia sau nu voia s-o asculte că doctorii le spusese că rinichii generalului nu mai funcționează cum trebuie. „Dar ei nu au mai văzut rinichi de afgan până acum, nu-i așa?“, zicea ea mândră. Ce-mi aduc cel mai bine aminte în legătură cu șederea în spital a generalului este că, după ce el adormea, Khala Jamila începea să-i cânte cântece pe care mi le aminteam din Kabul; le auzisem la vechiul radio cu tranzistori al lui Baba.

Fragilitatea generalului și trecerea timpului îndulciseră și relația lui cu Soraya. Mergeau împreună la plimbare, ieșeau să ia prânzul împreună duminica și, uneori, generalul rămânea la orele ei. Stătea în fundul clasei, îmbrăcat în vechiul lui costum gri lustruit, cu bastonul în poală, zâmbind. Ba chiar, uneori, lua și notițe.

ÎN NOAPTEA ACEEA, am stat întins în pat lângă Soraya – ea cu spatele lipit de pieptul meu, eu cu fața îngropată în părul ei. Mi-am amintit de vremurile când stăteam amândoi cu frunțile lipite, după ce făcuserăm dragoste, și ne sărutam și ne șopteam tot felul de lucruri despre piciorușe mititele, primii pași, primele surâsuri și

primele cuvinte, până ce ni se îngreunau pleoapele de somn. Apoi șoaptele s-au schimbat; vorbeam despre școală, despre noul meu roman sau chicoteam comentând vreo rochie caraghioasă de la ultima petrecere la care fusesem. Încă mai făceam dragoste cu plăcere, uneori chiar mai mult de atât, dar erau și nopți în care tot ce simțeam era ușurarea că am terminat, că mă pot depărta, uitând – măcar pentru un timp – lipsa de consistență a ceea ce tocmai făcusem. Chiar dacă nu o spunea niciodată, știam că și Soraya simțea la fel uneori. În acele nopți, ne rostogoleam fiecare pe partea lui de pat, lăsându-ne duși de ceea ce ne salva întotdeauna – pe ea, somnul, pe mine, o carte.

În noaptea în care a sunat Rahim Khan stăteam pe întuneric și urmăream cu privirea dărele argintii, paralele, pe care le desenase luna pe perete, strecurându-se printre jaluzelele lăsate. La un moment dat, cred că înainte de răsăritul soarelui, m-a furat somnul. Și l-am visat pe Hassan alergând prin zăpadă, în timp ce cingătoarea *chapan*-ului verde i se târa pe jos, iar zăpada scârțâia sub cizmele lui negre, de cauciuc. Striga peste umăr: „Pentru tine, de încă o mie de ori!“

O SĂPTĂMÂNĂ MAI TÂRZIU stăteam lângă hublou, într-un avion al companiei Pakistani International Airlines, și mă uitam la doi oameni în uniformă care îndepărtau saboții de la roți. Avionul s-a desprins de pistă și în scurt timp zburam, despiciând norii. Mi-am sprijinit capul de hublou. Și am așteptat, în zadar, să adorm.

XV.

La trei ore după ce avionul meu a aterizat la Peshawar, mă găseam pe tapiseria scămoșată și ruptă a banchetei unui taxi care mirosea puternic a fum de țigară. Șoferul, un omuleț transpirat care fuma țigară de la țigară, s-a prezentat ca fiind Gholam; conducea nonșalant și nesăbuit, evitând în ultima clipă ciocnirile, fără să pună pauză torentului de vorbe care îi ieșeau pe sub mustață:

— ... teribil ce se întâmplă în țara asta a voastră, *yar*. Afganii și pakistanezii sunt ca frații, vă spun eu. Musulmanii trebuie să se ajute între ei, așa că...

L-am mai temperat, mulțumindu-mă să dau politici din cap. Îmi aminteam Peshawarul destul de bine din cele câteva luni pe care le petrecusem acolo cu Baba, în 1981. Acum ne îndreptam spre vest pe strada Jamrud, trecând de Cantonament și de casele lui luxoase, cu ziduri înalte. Zgomotul orașului s-a strecurat brusc până la urechile mele, amintindu-mi de o versiune mai aglomerată a Kabulului pe care îl știam eu, mai ales a zonei Kocheh-Morgha, sau Bazarul Puilor, unde mergeam cu Hassan și ne cumpăram cartofi tăvăliți în sos *chutney* și apă cu aromă de cireșe.

Străzile erau pline de bicicliști, de pietoni care traversau în toate direcțiile și de ricșe motorizate, care lăsau dâre de fum albăstrui – toți și toate unduindu-se

printr-un labirint de străduțe înguste și alei. Negustori bărboși înveliți în pături subțiri vindeau abajururi făcute din piei de animale, covoare, șaluri brodate și obiecte de aramă îngrămădite pe tarabele înghesuite pe șiruri nesfârșite. Orașul clocotea de larmă: țipetele vânzătorilor îmi ajungeau la urechi combinate cu hârâit de muzică indiană, cu rateurile zgomotoase ale ricșelor și clopoței cărușelor trase de cai. Mirosuri bogate, plăcute și neplăcute, într-o combinație unică, pluteau prin geamul deschis al portierei – aroma de *pakora* și de *nihari* pe care Baba le iubise atât de mult, amestecată cu miasma gazelor de eșapament, motorină arse de la motoarele diesel și cu mirosul de putred, gunoaie și excremente.

Imediat ce am trecut de clădirile din cărămidă roșie ale Universității din Peshawar, am intrat într-o zonă pe care șoferul meu cel ciudat a numit-o „Orașul afgan“. Am văzut magazine de dulciuri și vânzători de covoare, dughene de kebab, copii cu mâini murdare vânzând țigări, mici restaurante care aveau pictate pe vitrine hărți ale Afganistanului – toate întretesute cu agenții de ajutorare situate pe străzi lăturale.

— Mulți frați de-ai dumneavoastră sunt în zona asta, *yar*. Unii își deschid mici afaceri, dar cei mai mulți sunt tare săraci. Șoferul a plescăit din limbă și a oftat. Imediat ajungem.

M-am gândit la ultima dată când îl văzusem pe Rahim Khan, în 1981. Venise să-și ia rămas-bun, în noaptea în care Baba și cu mine am fugit din Kabul. Mi-am amintit cum Baba și el s-au îmbrățișat în hol, plângând încetisor. Când Baba și cu mine am ajuns în Statele Unite, au păstrat legătura. Vorbeau la telefon de cinci-șase ori pe an și, uneori, Baba îmi dădea și mie receptorul. Ultima oară când vorbisem cu Rahim Khan fusese la scurt timp după ce murise

Baba. Vestea ajunsese la Kabul și mă sunase. Vorbisem doar câteva minute și legătura se întrerupsese.

Șoferul a oprit în fața unei clădiri înalte, la o intersecție aglomerată unde se întâlneau două străzi șerpuitoare. I-am plătit cursa, mi-am luat valiza și m-am oprit în fața ușii de lemn, cu intarsii. Clădirea avea balcoane de lemn și geamuri cu obloanele deschise – la multe dintre ele atârnavă rufe puse la uscat. Am urcat pe scările care scârțâiau, până la etajul al doilea, apoi pe un coridor întunecos, până la ultima ușă pe dreapta. Am verificat adresa scrisă pe o bucată de hârtie cu antetul unui hotel și am bătut.

Apoi, o chestie făcută din piele și oase, care se dădea drept Rahim Khan, a deschis ușa.

UN PROFESOR CARE PREDĂ scriere creativă la San Jose State University ne spunea mereu, când venea vorba de clișee: „Fugiți de ele ca de ciumă!” Apoi râdea singur de propria-i glumă. Râdea și clasa cu el, dar eu mă gândeam de fiecare dată că poate și clișeele au însemnătatea lor. Câteodată merg direct la țintă. Dar utilitatea unui clișeu poate fi umbrită de anumite proverbe sau sintagme care circulă sub formă de clișeu. De exemplu, chestia cu „elefantul din magazinul de porțelanuri” se potrivea foarte bine întâlnirii mele cu Rahim Khan.

Ne-am așezat pe o saltea plină de cocoloașe, lângă peretele opus ferestrei care dădea spre strada gălăgioasă de dedesubt. Lumina soarelui se strecura înăuntru și trimitea un fascicul triunghiular pe covorul afgan de pe podea. Două scaune pliante se odihneau sprijinite de un perete, iar în celălalt colț al încăperii se zărea un mic samovar de aramă. Am turnat ceai în cești.

— Cum m-ai găsit? l-am întrebat.

— Nu e greu să găsești pe cineva în America. Am cumpărat o hartă a Statelor Unite și am sunat la Informații în orașele din Carolina de Nord. E minunat și ciudat, în același timp, să te văd adult, a mai zis.

Am zâmbit și mi-am pus trei cuburi de zahăr. Lui îi plăcea negru și amar, mi-am amintit eu.

— Baba nu a apucat să îți spună, dar acum cincisprezece ani m-am căsătorit. Adevărul era că, la vremea aceea, cancerul se metastazase și creierul lui Baba avusese de suferit – uita ușor, era neglijent.

— Te-ai căsătorit? Cu cine?

— O cheamă Soraya Taheri.

Gândul mi-a zburat spre ea, înapoi acasă; probabil că își face griji din cauza mea. Eram bucuros că nu e singură.

— Taheri? A cui fată e?

I-am spus. Ochii i s-au luminat:

— Oh, da, îmi amintesc acum. Nu e fata generalului Taheri, căsătorit cu sora lui Sharif jan? Cum o chema...

— Jamila jan.

— *Balay!* a zis, zâmbind. L-am cunoscut pe Sharif jan în Kabul, acum mult timp, înainte să se mute în America.

— Acum lucrează de ani de zile la INS; se ocupă de cazurile multor afgani.

— *Haiii*, a oftat. Tu și Soraya aveți copii?

— *Nay*.

— Oh. Și-a sorbit zgomotos ceaiul și nu a mai cerut altul. Rahim Khan fusese dintotdeauna unul dintre cei mai intuitivi oameni pe care i-am cunoscut.

I-am povestit mult despre Baba, despre slujba lui, despre piața de vechituri și cum, în cele din urmă, a murit fericit. I-am vorbit despre studiile pe care le făcusem, despre cărțile mele – patru romane publicate care mă făceau să mă simt un scriitor în toată puterea

cuvântului. A zâmbit auzind asta și mi-a spus că nu avusese nici cel mai mic dubiu. I-am povestit cum scrisesem la început povestirile în caietul cu scoarțe de piele pe care mi-l dăduse, dar el nu-și mai aducea aminte.

Conversația a ajuns, inevitabil, la talibani.

— E atât de rău pe cât se aude? am zis.

— *Nay*, e mai rău, mult mai rău, mi-a răspuns. Nu te mai lasă să fii om. Mi-a arătat o cicatrice deasupra ochiului său drept, care trasa o cărare întortocheată prin sprânceana stufoasă. A fost un meci de fotbal pe Ghazi Stadium, în 1998. Kabulul juca împotriva celor de la Mazar-i-Sharif, cred. Jucătorii nu aveau voie nici măcar să poarte pantaloni scurți – expunere indecentă, presupun. A râs obosit, apoi a continuat: Oricum, Kabulul a marcat un gol și omul care stătea lângă mine a izbucnit în urale zgomotoase. Deodată, un tânăr cu barbă care patrula printre rânduri – nu cred să fi avut mai mult de optsprezece ani, după înfățișare – a venit spre mine și m-a lovit cu patul kalașnikovului în frunte: Mai fă așa o dată și o să-ți tai limba, măgar bătrân ce ești! mi-a zis.

Rahim Khan și-a trecut un deget bătătorit peste cicatrice.

— Eram destul de bătrân să-i fiu bunic, dar stăteam acolo, cu sângele curgând șiroaie pe față și cerându-mi iertare de la nenorocitul ăla de pui de cățea.

I-am mai turnat ceai. Rahim Khan mi-a mai povestit câte ceva. Unele le știam, altele, nu. Mi-a spus că, după cum se înțelesese cu Baba, a locuit o vreme în casa noastră, mai precis din 1981 – lucru pe care îl știam. Baba îi „vânduse” casa lui Rahim Khan, la scurt timp după ce noi am fugit din Kabul. Baba crezuse că problemele din Afganistan sunt trecătoare – simple întreruperi ale unui mod de viață la care nu aveam de ce să renunțăm pe termen lung, o viață cu petreceri

în casa din Wazir Akbar Khan și cu picnicuri la Paghman. Așa că îi încredințase casa lui Rahim Khan, ca să aibă grijă de ea până se vor rezolva lucrurile.

Rahim Khan mi-a povestit cum, la preluarea conducerii Kabulului de către Alianța Nordului, între 1992 și 1996, diferite facțiuni au emis pretenții asupra unor părți din Kabul.

— Dacă mergeai din zona Shar-e-Nau în zona Kerteh-Parwan ca să-ți cumperi un covor, riscai să fii împușcat sau aruncat în aer de o rachetă – asta dacă reușeai să treci de toate punctele de control. Practic, aveai nevoie de viză ca să treci dintr-un cartier în altul. Așa că oamenii stăteau cumiși la locul lor și se rugau ca următoarea rachetă să nu le dărâme casa.

Mi-a mai povestit cum oamenii săpau găuri în pereții caselor ca să poată face niște scurtături pe străzile primejdioase și să se miște prin cartier așa, din gaură în gaură. În alte părți, oamenii nu săpau gropi, ci tunele sub pământ, în care se mutau să trăiască.

— De ce nu ai plecat și tu? l-am întrebat.

— Kabulul era casa mea. Încă mai este.

Și-a tras nasul, apoi a continuat:

— Îți mai amintești de strada care ducea de la casa voastră la *Qishla*, barăcile militare de lângă școala Istiqlal?

— Da.

Era scurtătura pe care mergeam la școală. Mi-am amintit de ziua în care am trecut pe acolo cu Hassan, iar soldații i-au aruncat vorbe murdare despre mama lui. Mai târziu, la cinema, Hassan plânse, iar eu îmi pusem brațul în jurul umerilor lui.

— Când au venit talibanii și le-au dat un picior un-deva celor din Alianță și i-au scos din Kabul, am dansat pe străzi de bucurie, a zis Rahim Khan. Și, crede-mă, nu eram singurul. Oamenii sărbătoreau la *Chaman*, la *Deh-Mazang*, îi întâmpinau pe talibani pe

străzi, urcând pe tancurile lor și făcându-și poze cu ei. Oamenii erau sătui până peste cap de luptele permanente, oboseți de rachete, de gloanțe și explozii, oboseți să-i mai vadă pe Gulbuddin și cohorta lui trăgând în tot ce mișcă. Alianța a făcut mai mult rău Kabulului decât *Shorawi*. Au distrus orfelinatul construit de tatăl tău, știai asta?

— De ce? am întrebat. De ce să fi distrus un orfelinat?

Mi-am amintit cum stăteam lângă Baba în ziua ceremoniei de inaugurare a orfelinatului. Vântul îi smulsese căciula de pe cap și toată lumea răsese, apoi se ridicase și aplaudase, după ce își rostise discursul. Iar acum orfelinatul era doar o grămadă de moloz. Toți banii cheltuiți de Baba, toate nopțile în care trucidase deasupra planurilor construcției, toate „vizitele” la șantier, ca să se asigure că fiecare cărămidă este la locul ei, că fiecare bârnă sau perete a fost pus exact unde trebuie...

— Pierderi colaterale, a zis Rahim Khan. Nu vrei să știi, Amir jan, cum arătau ruinele alea. Erau bucăți din corpurile copiilor peste tot...

— Deci, când au venit talibanii...

— Au fost primiți ca niște eroi, a continuat Rahim Khan.

— În sfârșit, pace.

— Da, speranța e un lucru ciudat. Pace, în sfârșit, dar cu ce preț?

Un acces violent de tuse îl apucă brusc pe Rahim Khan, scuturându-i trupul sfrijit înainte și înapoi. Când a scuipat în batistă, aceasta s-a pătat imediat de sânge. M-am gândit că e un moment la fel de bun ca oricare altul să mă ocup de elefantul din magazinul de porțelanuri.

— Ce mai faci? l-am întrebat. Vreau să zic, ce mai faci *cu adevărat*?

— Ca să spun drept, mor, a zis, cu o voce bolborosită. Alt acces de tuse. Din nou sânge în batistă. S-a șters la gură, apoi și-a trecut mâneca peste fruntea transpirată, de la o tâmplă scobită la cealaltă. Mi-a aruncat o privire scurtă. Apoi a dat din cap și am știut că îmi citise următoarea întrebare pe față: N-o mai duc mult, a rostit cu greu.

— Cât?

A ridicat din umeri. A tușit din nou.

— Nu cred să mai apuc toamna, mi-a zis.

— Lasă-mă să te iau la mine. Pot să-ți găsec un doctor bun. Tot timpul apar tratamente noi. Sunt tot felul de medicamente și de tratamente experimentale pentru care poți să optezi.

Băteam câmpii și îmi dădeam și eu seama de asta. Dar era mai bine decât să plâng, ceea ce probabil că aveam să fac oricum.

A slobozit un mic zgomot ce semăna a răs, arătându-și dinții lipsă de jos. Era cel mai obosit răs pe care îl auzisem vreodată.

— Văd că ai preluat de la americani optimismul care i-a făcut celebri. Asta e foarte bine. Noi, afganii, suntem un popor melancolic, nu-i așa? Ne bălăcim prea des în prea multă *ghamkhori* și autocompătămire. Ne dăm bătuți în fața pierderii, a suferinței, le acceptăm ca pe lucruri normale, care fac parte din viață, uneori chiar necesare. *Zendagi migzara*, zicem noi – viața merge mai departe. Numai că eu nu mă las înfrânt de soartă, caut să fiu pragmatic. Am fost la câțiva doctori buni de aici și toți mi-au spus același lucru. Am încredere în ce mi-au spus și îi cred. Se va face voia Domnului!

— Nu există decât ceea ce faci și ceea ce nu faci, i-am zis.

Rahim Khan a răs.

— Acum ai vorbit exact ca tatăl tău. Îmi e atât de dor de el. Dar e voia lui Dumnezeu, Amir jan, chiar așa este.

A făcut o pauză.

— Și-apoi, mai există un motiv pentru care te-am chemat aici. Am vrut să te văd înainte de a închide ochii, da, dar mai este ceva.

— Cere-mi orice!

— Știi că am stat mulți ani în casa tatălui tău, după ce ați plecat?

— Da.

— N-am fost tot timpul singur. Hassan a locuit cu mine.

— Hassan, am zis.

Oare când îi pronunțasem numele ultima dată? Ghimpii vinii aceleia vechi mă săgetau din nou, de parcă pronunțându-i numele aș fi risipit o vrajă care îi permitea acum durerii să mă încerce iar. Dintr-o dată mi s-a părut că aerul din cămăruța lui Rahim Khan este prea dens, prea cald, prea încărcat de mirosurile străzii.

— M-am gândit să-ți scriu și să-ți spun totul, dar nu eram sigur că vrei să știi. M-am înșelat?

Adevărul era că nu, nu se înșelase. Dacă ar fi fost să mint, aș fi spus că da. M-am hotărât pentru calea de mijloc:

— Nu știu!

A tușit din nou, scuișând sânge în batistă. Când și-a aplecat capul să scuipe, am văzut niște plăgi acoperite de cruste de culoarea mierii.

— Te-am chemat aici ca să îți cer ceva. Vreau să faci ceva pentru mine, dar înainte să-ți spun despre ce e vorba, aș vrea să-ți vorbesc despre Hassan. M-ai înțeles?

— Da, am murmurat cu glas pierit.

— Vreau să-ți spun totul despre el, vreau să-ți
dezvălui tot. Mă asculți?

Am încuviințat din cap.

Atunci, Rahim Khan a mai luat o înghițitură de
ceai. Și-a rezemat capul de perete și a început să
vorbească.

XVI.

Au fost mai multe motivele pentru care m-am dus în Hazarajat, în 1986, să-l caut pe Hassan. Cel mai important, Allah să mă ierte, era că mă simțeam singur. Majoritatea prietenilor și rudelor mele fie fuseseră uciși, fie reușiseră să fugă din țară, în Pakistan sau în Iran. Abia dacă mai știam pe cineva în Kabul, orașul unde îmi petrecusem întreaga viață. Toată lumea fugise. Dacă mă duceam la o plimbare în zona Karteh-Parwan, acolo unde își făceau veacul vânzătorii de pepeni – îți mai amintești? – practic nu mai recunoșteam pe nimeni. Nimeni pe care să-l saluți, nimeni cu care să stai la un *chai*, nimeni cu care să depeni povești, doar soldați *roussi*, patrulând pe străzi. Așa că în cele din urmă nu m-am mai dus în oraș. Îmi petreceam zilele în casa tatălui tău, studiind, citind cărțile vechi ale mamei tale, ascultând știrile sau urmărind propaganda comunistă de la televizor. Apoi îmi făceam rugăciunea – *namaz* – și îmi pregăteam ceva de mâncare, mai citeam câte ceva, iar mă rugam și mă duceam la culcare. Dimineața mă trezeam ca să o iau de la capăt.

Și cu artrita mea, îmi era tot mai greu să mă ocup de casă. Tot timpul mă dureau genunchii și spatele. Dimineața mă trezeam și îmi lua cel puțin o oră să îmi dezmoțesc încheieturile înțepenite, mai ales iarna. Nu voiam ca locuința tatălui tău să ajungă în paragină. Avusesem parte de multe momente frumoase

acolo, atâtea amintiri, Amir jan! Nu era drept – tatăl tău o proiectase singur, însemnase atât de mult pentru el, și îi mai și promisesem că voi avea grijă de ea, când voi doi ați plecat în Pakistan. Acum nu mai eram decât eu și casa... Am făcut ce am crezut că e mai bine. Am încercat să ud pomii la câteva zile, să tai iarba de pe peluză, să am grijă de flori, să repar lucrurile care trebuiau reparate, dar, chiar și așa, îmi era greu, fiindcă nu mai eram nici eu tânăr.

Cumva m-am descurcat eu. Cel puțin o vreme. Dar când mi-a ajuns la urechi vestea morții tatălui tău... pentru prima dată m-am simțit îngrozitor de singur în casa aceea. Am simțit un gol de nesuportat.

Așa că, într-o bună zi, am umplut rezervorul Buick-ului și am plecat spre Hazarajat. Mi-am amintit că, după plecarea lui Ali din casă, tatăl tău mi-a zis că el și cu Hassan s-au mutat într-un sătuc, chiar lângă Bamiyan. Ali avea un văr acolo, din câte îmi aminteam eu. Nu aveam nici o idee dacă Hassan mai e acolo sau nu, nici dacă cineva ar ști să-mi spună unde se dusesse. În fond, trecuseră zece ani de când Ali și Hassan plecaseră din casa tatălui tău. Prin 1986, Hassan trebuie să fi fost deja un adult de douăzeci și doi sau douăzeci și trei de ani. Asta dacă mai era în viață, fiindcă *Shorawi* – putrezească-le oasele în iad pentru ce au făcut în *watan* al nostru – uciseseră atâția tineri afgani. Nu trebuie să-ți mai spun, că știi și tu.

Dar, din mila lui Dumnezeu, era acolo. Nu mi-a luat prea mult să-l gădesc – tot ce am avut de făcut a fost să pun câteva întrebări în Bamiyan și oamenii m-au îndreptat spre satul lui. Nici nu-mi amintesc cum se numește sau dacă are un nume. Îmi amintesc doar că era o zi toridă de vară, iar eu mergeam cu mașina pe un drum prăfuit, pustiu, mărginit doar de tufșuri arse de soare, de trunchiuri răsucite de copaci pitici și de smocuri de iarbă pârlită de secetă. Am

trecut pe lângă un măgar mort, care putrezea la marginea drumului. De după o cotitură, pe pământul pustiu cât vedeai cu ochii a apărut brusc o îngrămădire de bordeie de chirpici, profilate pe cerul fără nori și munții ca niște colți ascuțiți.

Oamenii din Bamiyan îmi spusese că o să dau de el foarte ușor – locuia în singura casă din sat care avea o grădină împrejmuită. Zidul de lut, scund și plin de găuri, împrejmuia căsuța, care nu era altceva decât un bordei ridicat la rang de casă. Niște copii desculți se jucau pe uliță cu o minge de tenis zdrențuită, pe care o loveau cu bețele. S-au zgâit la mine când am parcat și am oprit motorul. Am bătut la poarta de lemn și am intrat într-o curte mică în care nu se aflau decât un lămâi desfrunzit și câteva straturi de căpșuni. Mai încolo, la umbra unui acacia, într-un colț se găsea un *tandoor* și am zărit un om care scormonea în jarul de dedesubt. Așeza apoi niște aluat pe o lopată mare, de lemn, pe care o vâra în *tandoor*. Când m-a văzut, a scăpat lopata din mână. Cu greu l-am făcut să nu-mi mai sărute mâinile.

— Lasă-mă să te privesc, am spus. A făcut un pas înapoi. Crescuse atât de înalt – m-am ridicat pe vârful și tot nu-i ajungeam decât până la bărbie. Soarele bamiyan îi tăbăcise pielea și i-o înnegrise mai mult decât îmi aminteam eu; pierduse și câțiva dinți din față. Pe bărbie avea câteva smocuri de păr. În rest, aceeași ochi verzi, înguști, aceeași cicatrice deasupra buzei superioare, aceeași față rotundă, același zâmbet afabil. Și tu l-ai fi recunoscut, Amir jan, sunt sigur de asta.

Am intrat înăuntru. Într-un colț al camerei, o tânără femeie hazardă, cu tenul deschis, țesea un șal. Era însărcinată, după cum se vedea cu ochiul liber.

— Ea e soția mea, Rahim Khan, a zis Hassan mândru. O cheamă Farzana jan.

Era o femeie timidă, care a vorbit cu o voce atât de curtenitoare și înceată încât aducea mai degrabă a șoaptă și nu și-a ridicat frumoșii ochi de culoarea alunei ca să-mi întâlnească privirea. Dar felul cum se uita la Hassan îl făcea să pară demn de a sta pe tron, la *Arg*.

— Când se va naște copilul? am zis, după ce ne-am așezat cu toții în camera cu pereți de chirpici. Nu era nimic înăuntru, doar un covor deșirat, câteva vase, două saltele și o lanternă.

— *Inshallah*, iarna asta, a zis Hassan. Mă rog să fie băiat, ca să ducă mai departe numele tatălui meu.

— Că veni vorba de Ali, el unde e?

Hassan și-a lăsat privirea în pământ. Mi-a povestit că Ali și vărul lui – proprietarul căsuței – fuseseră omorâți de o mină de teren, cu doi ani în urmă, chiar la ieșirea din Bamiyan. O mină. Există oare o moarte mai afgană decât asta, Amir jan? Și, din cine știe ce motiv absurd, am fost sigur că piciorul drept al lui Ali – cel strămbat de poliomielită – a fost cel care l-a trădat și a călcat pe mina respectivă. Vestea morții lui Ali m-a întristat profund. Tatăl tău ar fi umblat toată ziua prin casă, plângând și jelind.

Farzana ne-a făcut *shorwa* cu fasole, napi și cartofi. Ne-am spălat pe mâini și am muiat *naan* proaspăt scoasă din *tandoor* în *shorwa* – era cea mai bună mâncare pe care o gustasem în ultimele luni. Atunci l-am rugat pe Hassan să se mute cu mine la Kabul. I-am spus despre casă, cum nu mă mai pot îngriji singur de ea de acum încolo. I-am spus că îl voi plăti bine și că el, împreună cu a lui *khanum*, ar trăi confortabil. S-au uitat unul la altul fără să spună o vorbă. Mai târziu, după ce ne-am spălat pe mâini și Farzana ne-a adus struguri, Hassan mi-a spus că aici e casa lui acum; el și Farzana își croiseră aici traiul.

— Iar Bamiyanul e atât de aproape. Cunoaștem multă lume acolo. Iertați-mă, Rahim Khan, vă rog să mă înțelegeți.

— Bineînțeles, i-am zis. Nu aveți de ce să vă cereți iertare, înțeleg.

În timp ce ne beam ceaiul, după *shorwa*, Hassan m-a întrebat de tine. I-am spus că ești în America, dar că nu știu nimic mai mult. Hassan avea atâtea întrebări. Te-ai căsătorit? Ai copii? Cât de înalt ești? Mai înalți zmeie? Dar la cinematograful mai mergi? Ești fericit? Mi-a spus că se împrietenise cu un bătrân profesor de farsi din Bamiyan, care l-a învățat să scrie și să citească. Dacă ți-ar fi scris o scrisoare, aș fi fost dispus s-o expediez eu? Și după părerea mea, i-ai fi răspuns? I-am spus ce știam despre tine din puținele conversații telefonice cu tatăl tău, dar la cele mai multe dintre întrebări nu am știut să-i răspund. Apoi, m-a întrebat despre tatăl tău. Când i-am spus, Hassan și-a îngropat fața în palme și a izbucnit în lacrimi. A plâns toată noaptea ca un copil.

Au insistat să rămân peste noapte la ei. Farzana mi-a încropit un culcuș și mi-a lăsat un pahar cu apă rece de la fântână în cazul în care mi-ar fi fost sete. Toată noaptea am auzit-o șoptindu-i câte ceva lui Hassan, iar pe el l-am auzit oftând.

Dimineața, Hassan mi-a spus că el și Farzana s-au hotărât să se mute la Kabul cu mine.

— Nu ar fi trebuit să vin aici, am spus. Ai avut dreptate, Hassan jan. Ai o *zendagi*, o viață aici. A fost necugetat din partea mea să vin și să-ți cer să lași totul baltă. Eu îmi cer iertare.

— Nu prea avem la ce să renunțăm, Rahim Khan, a răspuns Hassan. Avea încă ochii umflați și roșii. Vom merge cu dumneavoastră și vă vom ajuta să aveți grijă de casă.

— Sunteți absolut siguri?

A încuviințat și și-a lăsat capul în jos:

— Agha sahib mi-a fost ca un al doilea tată...
Dumnezeu să-l odihnească!

Și-au îngrămădit lucrurile în mijlocul unei cuverturi zdrențuite și i-au legat colțurile. Am încărcat bocceaua în Buick. Hassan s-a așezat în pragul casei și a ținut *Coranul*, pe care noi l-am sărutat și pe sub care am trecut. Apoi am pornit spre Kabul. Îmi amintesc că, în timp ce demaram, Hassan s-a întors să-și vadă casa pentru ultima oară.

Când am ajuns la Kabul, am descoperit că Hassan nu are nici cea mai mică intenție să se mute în casă.

— Dar toate camerele astea sunt goale, Hassan jan. Nu locuiește nimeni în ele, i-am zis.

Dar nici n-a vrut să audă. A zis că e o chestiune de *ihitiram*, o chestiune de respect. El și Farzana și-au mutat lucrurile în cocioaba din spate, acolo unde se născuse el. Am încercat să-i conving să se mute într-una din camerele de oaspeți de la etaj, dar Hassan nici nu a vrut să audă.

— Ce o să creadă Amir aga? mi-a zis el. Ce o să creadă când va veni înapoi la Kabul, după război, și va vedea că am încercat să-i iau locul în casă?

Timp de patruzeci de zile, Hassan a purtat doliu după tatăl său.

În ciuda protestelor mele, el și Farzana se ocupau de tot: curățenie, spălat, gătit. Hassan se îngrijea de florile din grădină, smulgea buruienile, curăța tulpinile de frunze uscate și s-a apucat să planteze tufe de trandafiri. A zugrăvit pereții. În casă a măturat și în încăperile nefolosite de ani buni și a curățat băile în care nimeni nu mai făcuse o baie. De parcă ar fi pregătit casa pentru întoarcerea cuiva. Ți mai amintești de peretele din spatele rândului de porumb plantat de tatăl tău, Amir jan? Cum îi ziceați, tu și Hassan: „Peretele porumbului bolnav“? O rachetă

distrusese o bună porțiune de zid, într-o noapte din toamna aceea. Hassan a reconstruit peretele cu mâna lui, cărămidă cu cărămidă, până s-a ridicat ca înainte, drept, intact. Nu știu ce m-aș fi făcut fără ei.

Apoi, mai târziu, în toamna aceea, Farzana a dat naștere unei fetițe. Era moartă. Hassan a sărutat fețișoara neînsuflețită a copilului și a îngropat-o în curtea din spate, lângă tufele de măceș. Am acoperit movilița cu frunze de plop. Eu am rostit o rugăciune. Farzana a rămas în colibă toată ziua și a jelit – e un sunet care-ți rupe inima, Amir jan, bocetul unei mame. Mă rog lui Allah să nu auzi niciodată așa ceva.

Dincolo de zidurile acelei case, războiul se întetea cu fiecare zi. Dar noi trei, în casa tatălui tău, ne creasem propriul nostru refugiu. Vederea a început să mă lase de pe la sfârșitul lui 1980, așa că Hassan a început să-mi citească din cărțile mamei tale. Ne așezam în living, lângă sobă și Hassan începea să-mi citească din Masnawi sau Khayyám, în timp ce Farzana pregătea mâncarea în bucătărie. Și în fiecare dimineață, Hassan puneă o floare pe movilița de lângă tufele de măceș.

Pe la începutul lui 1990, Farzana a rămas iar însărcinată. Tot în anul acela, pe la mijlocul verii, o femeie cu fața acoperită de un *burqa* de culoarea cerului albastru a intrat într-o dimineață pe poarta din față. Când m-am apropiat de ea, am văzut-o că se clatină, de parcă ar fi fost prea lipsită de vlagă ca să se mai poată ține pe picioare. Am întrebat-o ce vrea, dar nu mi-a răspuns.

— Cine ești? am întrebat-o.

Dar ea s-a prăbușit chiar acolo, pe aleea principală. Am strigat după Hassan să mă ajute și am dus-o în casă, în living. Am așezat-o pe canapea și i-am dat *burqa* la o parte. În spatele vălului era o bătrână fără dinți, cu șuvițe răvășite de păr sur și cu cicatrici pe brațe. Arăta de parcă nu ar fi mâncat de zile întregi.

Dar ce era mai rău – fără tăgadă – era fața; cineva luase un cuțit și... Amir jan, tăieturile mergeau dintr-o parte în alta, uite așa și așa. Una dintre tăieturi pornea de pe obraz spre rădăcina părului și nu-i cruțase nici ochiul stâng. Era grotescă. I-am tamponat fruntea cu o cârpă umedă și a deschis ochii:

— Unde este Hassan? a murmurat.

— Sunt aici, a spus Hassan. I-a luat mâna și a strâns-o ușurel.

Ochiul rămas întreg s-a rotit spre el:

— Am umblat cale lungă ca să văd dacă ești tot atât de frumos în carne și oase pe cât erai în visele mele. Și ești, chiar mai frumos.

I-a tras mâna spre fața ei desfigurată.

— Zâmbește-mi, te rog!

Hassan a făcut întocmai și bătrâna a început să plângă.

— Când ai ieșit din mine, zâmbeai. Iar eu nici măcar nu te-am luat în brațe. Allah să mă ierte, nici măcar nu te-am luat în brațe!

Nici unul dintre noi nu o mai văzuse pe Sanaubar de când fugise cu o trupă de cântăreți și dansatori, în 1964, chiar după ce se născuse Hassan. Nu ai văzut-o niciodată, Amir, dar în tinerețea ei fusese o adevărată apariție. Avea un zâmbet cu gropițe și un mers legănat, care-i scotea din minți pe bărbați. Nici un trecător de pe stradă, fie el bărbat sau femeie, nu se putea abține să nu se mai uite o dată la ea. Iar acum...

Hassan i-a lăsat mâna și a fugit afară. M-am dus după el, dar alerga prea repede. L-am văzut fugind în sus, pe deal, acolo unde vă jucați voi doi; picioarele lui ridicau nori de praf. L-am lăsat. Am stat cu Sanaubar toată ziua, până când cerul de un albastru strălucitor a devenit purpuriu. A căzut noaptea și lumina lunii scâldea norii de pe cer, iar Hassan tot nu se întorsese. Sanaubar a izbucnit în plâns și a țipat

că a greșit când a venit înapoi, poate o greșeală chiar mai mare decât cea pe care a făcut-o când a plecat.

Hassan s-a întors în dimineața următoare, obosit și năuc, ca și cum nu ar fi dormit toată noaptea. A luat mâna lui Sanaubar în mâinile lui și i-a spus că poate să plângă dacă dorește, dar că nu e nevoie; venise acasă acum – a zis el, acasă la familia ei. I-a atins cicatricile de pe față și a mângâiat-o pe păr.

Hassan și Farzana au îngrijit-o până s-a făcut bine. Îi spălau hainele și o hrăneau. I-am dat una dintre camerele de oaspeți de la etaj. Uneori, când priveam pe fereastră, afară, în curte, îi vedeam pe Hassan și pe mama lui îngenunchind amândoi și culegând roșii sau tăind trandafiri, stând de vorbă. Recuperau toți anii pierduți, bănuiesc. Din câte știu, el nu a întrebat-o niciodată unde a fost sau de ce a plecat, dar nici ea nu i-a spus nimic. Cred că unele povești nu au nevoie să fie istorisite.

Sanaubar a fost cea care a moșit copilul lui Hassan, în iarna lui 1990. Nu începuse încă să ningă, dar vânturile iernii suflau prin curți, îndoind tulpinile florilor și răsucind frunzele uscate în aer. Îmi amintesc că Sanaubar a ieșit din colibă ținându-și nepotul în brațe, înfășurat într-o pătură de lână. Stătea acolo, radioasă, sub cerul mohorât și plumburiu, cu râuri de lacrimi pe obraji, iar vântul ca un bici îi împrăstia părul sur, în timp ce ținea strâns copilașul, de parcă nu ar mai fi vrut să-i dea drumul. Nu și de data asta. I l-a dat lui Hassan, iar el mi l-a dat mie – am cântat rugăciunea de *Ayat-ul-kursi* la urechea micuțului.

L-au botezat Sohrab, după numele eroului preferat al lui Hassan din *Shahnamah*, după cum știți, Amir jan. Era un băiețel frumos, dulce ca zahărul și avea același temperament ca și tatăl său. Să o fi văzut pe Sanaubar cu copilașul, Amir jan. El devenise centrul universului ei. Îi cosea hăinuțe, îi făcea jucării din bucățele de lemn,

bețe și iarbă uscată. Când, la un moment dat, copilul a făcut febră, l-a vegheat toată noaptea și n-a pus nimic în gură timp de trei zile. A ars *isfand* ca să îndepărteze *nazar*, deochiul. După ce a împlinit vreo doi ani, Sohrab a început s-o strige *Sasa*. Erau de nedespărțit.

A trăit cât să-l vadă împlinind patru ani, apoi, într-o dimineață, pur și simplu nu s-a mai trezit. Arăta calmă și împăcată, de parcă nu o deranja deloc că a murit. Am îngropat-o în cimitirul de pe deal, cel de lângă rodiu, iar eu am spus o rugăciune. Pierderea a fost grea pentru Hassan – întotdeauna e mai dureros să ai și să pierzi, decât să nu fi avut deloc. Totuși, cel mai greu a fost pentru micuțul Sohrab. Tot umbla în jurul casei, căutând-o pe *Sasa*, dar știi cum sunt copiii, uită atât de repede.

Între timp – asta era prin 1995 – *Shorawi* fuseseră înfrânți și izgoșiți de mult, iar Kabulul aparținea acum *massoud*-ilor, *rabbani*-lor și mujahedinilor. Luptele dintre facțiuni erau cumplite și nimeni nu știa dacă are să trăiască până la sfârșitul zilei sau nu. Urechile ni se obișnuiseră cu șuieratul și căderea rachelelor, cu focul mitralierelor, iar ochii, cu imaginea oamenilor care dezgropau cadavre de sub grămezile de moloz. În zilele acelea, Amir Jan, Kabulul semăna destul de bine cu iadul pe pământ. Allah a fost bun cu noi, totuși; zona Wazir Akbar Khan nu a fost atacată așa de tare, așa că ne-a fost ceva mai ușor decât oamenilor din alte cartiere.

În zilele în care zgomotul luptelor părea că s-a mai domolit puțin, Hassan îl ducea pe Sohrab la Grădina Zoologică să-l vadă pe leul Marjan sau la cinematograful. Hassan l-a învățat să tragă cu praștia, iar mai târziu – cred că avea vreo opt ani împliniți – Sohrab a devenit un țintaș excelent; putea să tragă de pe terasă într-un con pus pe gard. Hassan l-a învățat să scrie și să citească, fiindcă – zicea el – fiul lui nu avea

să fie un analfabet ca el. M-am atașat foarte mult de micuțul acela; îl văzusem făcând primii pași, murmurând primul cuvânt. Îi cumpăram cărți de povești de la librăria de lângă cinematograful Park – care a fost distrus între timp – și Sohrab le citea de îndată ce le primea. Îmi amintea de tine, Amir jan, ce mult îți plăcea să citești când erai mic. Uneori, îi citeam seara, la culcare, sau îi spuneam ghicitori, alteori îl învățam șmecherii cu cărțile de joc. Îmi lipsește tare mult.

În iarna aceea, Hassan și-a dus fiul să înalțe primul lui zmeu. Nu mai erau atât de multe competiții ca pe vremuri – nimeni nu se simțea în siguranță să stea prea mult pe afară, dar se mai țineau câteva concursuri răzlețe. Hassan îl lua pe Sohrab în spinare și băteau străzile așa, vânând zmeie sau cocoțându-se în copacii în care aterizaseră zmeiele. Îți mai amintești, Amir jan, ce vânător de zmeie grozav era Hassan? Nu-și pierduse îndemânarea. Pe la sfârșitul iernii, Hassan și Sohrab au atârnat zmeiele după care alergaseră pe pereții holului de la intrare. Parcă erau tablouri, nu alta.

Ți-am spus deja cum am sărbătorit venirea talibanilor, în 1996, și cum au pus capăt luptelor de zi cu zi. Îmi amintesc că m-am întors acasă în seara aceea și l-am găsit pe Hassan în bucătărie, ascultând la radio. Avea o privire serioasă. L-am întrebat ce s-a întâmplat iar el a scuturat din cap:

— Dumnezeu să-i ajute pe hazari de-acum încolo, Rahim Khan sahib, a mai adăugat.

— Războiul s-a terminat, Hassan! i-am spus. Va fi pace, *Inshallah*, și fericire, și liniște. Fără rachete, fără crime, fără înmormântări!

Dar el a închis radioul și m-a întrebat dacă mai doresc ceva înainte de culcare.

O săptămână mai târziu, talibanii interziceau concursurile de zmeie. Doi ani mai târziu, în 1998, îi măcelăreau pe hazari la Mazar-i-Sharif.

XVII.

Rahim Khan și-a întins picioarele și s-a sprijinit de peretele gol, cu încetineala omului căruia o mișcare cât de mică îi declanșează săgeți de durere. De afară se auzea răgetul unui măgar, iar cineva striga ceva în urdu. Soarele începea să apună, licărind roșietic prin crăpăturile din zidurile clădirilor dărăpănate.

Încă o dată am avut revelația enormității lucrului pe care îl făcusem atunci, în iarna aceea și în vara următoare. Numele îmi răsuna în cap: Hassan, Sohrab, Ali, Farzana și Sanaubar. Auzindu-l pe Rahim Khan pomenind numele lui Ali, m-am simțit ca atunci când găsești o cutie muzicală veche, prăfuită, pe care n-ai mai deschis-o de mult timp. Ridici capacul și melodia începe să picure imediat: „Pe cine ai mai mâncat azi, Babalu? Pe cine ai mai mâncat, Babalu chior ce ești?” Am încercat să invoc fața înghețată în timp a lui Ali, să-i zăresc, *cu adevărat*, privirea liniștită, dar timpul poate fi atât de lacom – uneori îți fură toate detaliile și le ține numai pentru el.

— Hassan mai locuiește și acum în casa aceea? am întrebat.

Rahim Khan a ridicat ceașca de ceai la buzele uscate și a luat o înghițitură. Apoi a pescuit un plic din buzunarul de la piept al vestei și mi l-a dat:

— E pentru tine.

Am rupt plicul. Înăuntru am găsit o fotografie Polaroid și o scrisoare împăturită. Un minut și mai bine m-am uitat la fotografie.

Un bărbat înalt, cu turban alb și *chapan* cu dungi verzi, stătea lângă un băiețel în fața porților de fier forjat. Soarele îl lumina din stânga, umbrindu-i pe jumătate fața rotundă. Zâmbea, cu ochii mijiiți, la obiectiv și cu gura întredeschisă, din care lipseau doi dinți din față. Chiar și în fotografia aceasta neclară, bărbatul cu *chapan* emana o siguranță, o relaxare care se vedeau din felul în care stătea, cu picioarele ușor depărtate și cu brațele încrucișate lejer pe piept, cu capul ușor plecat să nu-i bată soarele în ochi. Dar, mai ales, se vedea din felul în care zâmbea. Uitându-te la fotografie, ai fi putut crede că omul acesta găsește că lumea a fost bună cu el. Rahim Khan avusese dreptate: da, l-aș fi recunoscut dacă ne-am fi ciocnit din întâmplare, pe stradă. Băiețelul, desculț, îl ținea cu o mână de picior, iar capul ras i se odihnea pe coapsa tatălui său. Și el zâmbea cu ochii mijiiți din cauza luminii soarelui.

Am despăturit scrisoarea. Era scrisă în farsi. Fără puncte sau virgule omise, fără cuvinte scrise împreună, cu un scris atât de lizibil că părea al unui copil. Am început să citesc:

*În numele lui Allah cel binefăcător,
Cel milostiv,
Lui Amir aga, cu cel mai adânc respect,*

Farzana jan, Sohrab și cu mine ne rugăm ca această scrisoare să vă găsească sănătos și scăldat în binecuvântarea lui Allah. Vă rog să transmiteți cele mai călduroase mulțumiri lui Rahim Khan sahib pentru că v-a adus scrisoarea. Sper ca într-o zi să țin în mână o scrisoare de la dumneavoastră și să citesc despre viața dumneavoastră din America.

Poate o fotografie a dumneavoastră ne-ar putea bucura privirile. Le-am vorbit mult despre dumneavoastră lui Farzana jan și lui Sohrab, despre cum am crescut împreună, cum ne-am jucat și am alergat pe străzi. Au râs ascultând trăznăile pe care le făceam împreună!

Amir aga,

Din nefericire, Afganistanul tinereții noastre a murit de mult. Bunătatea a dispărut din țară și nu mai poți să te salvezi printre atâtea omoruri. Tot timpul, numai omoruri. În Kabul, frica domnește peste tot, pe străzi, pe stadioane, în piețe, face parte din viața noastră de aici, Amir aga. Sălbaticilor care conduc watan al nostru nu le pasă de demnitatea și decența umană. Zilele trecute, am însoțit-o pe Farzana jan la bazar ca să cumpere niște cartofi și naan. L-a întrebat pe vânzător cât costă cartofii, dar el n-a auzit-o, cred că era tare de o ureche. Așa că ea a întrebat mai tare și, dintr-o dată, un tânăr taliban a venit în fugă și a lovit-o cu un băț peste picioare. A lovit-o atât de tare încât a căzut jos. Țipa și o blestema, spunând că Ministerul Viciului și al Virtuții nu le dă voie femeilor să ridice vocea. Câteva zile bune a avut o vânătăie mare, roșie, pe piciorul lovit. Și eu ce altceva puteam să fac decât să stau și să mă uit cum soția mea este bătută? Dacă m-aș fi luptat, câinele ăla ar fi băgat bucuros un glonț în mine, fără să clipească! Și atunci ce s-ar fi ales de Sohrab al meu? Străzile sunt deja pline de orfani înfometați și îi mulțumesc lui Allah în fiecare zi că sunt viu, nu pentru că mi-ar fi frică de moarte, ci pentru că soția mea are un soț și fiul meu nu e orfan.

Aș vrea să-l vedeți pe Sohrab. E un băiat tare bun. Rahim Khan sahib și cu mine l-am învățat să scrie și să citească, ca să nu crească și să fie prost ca tatăl lui. Și ce mai trage cu praștia, numai să-l vedeți! Uneori îl iau pe Sohrab prin Kabul și îi cumpăr bomboane. În Shar-e-Nau mai trăiește încă omul-maimuță și, când ne întâlnim cu el, îl

plătesc să vadă și Sohrab dansul maimuței. Să-l vedeți numai cum râde! Noi doi mergem adesea în cimitirul de pe deal. Vă mai amintiți cum stăteam cu dumneavoastră sub rodii și îmi citeați din Shahnamah? Pe deal iarba s-a uscat, iar pomul nu a mai prins rod de ani buni, dar Sohrab și cu mine stăm la umbra lui și eu îi citesc din Shahnamah. Nu mai e nevoie să vă spun că partea care îi place cel mai mult este cea cu Rostam și Sohrab, cel al cărui nume îl poartă. În curând va putea să citească singur din carte. Sunt un tată foarte mândru și foarte norocos.

Amir aga,

Rahim Khan sahib e foarte bolnav. Tușește toată ziua și văd sânge pe mânecă, atunci când se șterge la gură. A slăbit mult și tare m-aș bucura să mănânce puțin din shorwa și orezul pe care i le gătește Farzana jan. Dar el ia doar o îmbucătură sau două și numai din politețe față de Farzana jan. Sunt atât de îngrijorat de soarta acestui om scump și mă rog în fiecare zi pentru el. Peste câteva zile va pleca în Pakistan, să consulte niște doctori de acolo și, Inshallah, să sperăm că se va întoarce cu vești bune. Dar în adâncul inimii mă tem pentru el. Farzana jan și cu mine i-am spus micului Sohrab că Rahim Khan sahib se va face bine. Ce putem face? Are numai zece ani și îl adoră pe Rahim Khan sahib. El a crescut cu Rahim Khan sahib lângă el. Dumnezeu îl ducea prin bazar să-i cumpere baloane și biscuiți, dar acum e prea slăbit să mai facă asta. Am avut multe vise în ultima vreme, Amir aga. Unele dintre ele sunt coșmaruri cu cadavre care putrezesc în ștreang. Mă trezesc transpirat și gâfâind. Totuși, visez și multe lucruri bune și laudat fie Allah pentru asta! Visez că Rahim Khan sahib se va face bine. Mai visez că fiul meu va crește ca să devină un om bun, liber și o persoană importantă. Visez că florile de lawla vor înflori din nou pe străzile Kabulului, iar muzica rubab se va revărsa din casele în care vor fierbe samovarele, în timp ce

zmeiele vor pluti pe cer. Și mai visez la ziua în care vă veți întoarce la Kabul, ca să revedeți locurile unde ați copilărit. Dacă așa va fi, veți găsi aici un bătrân și credincios prieten, care vă așteaptă.

*Allah să vă lumineze calea mereu,
Hassan*

Am citit scrisoarea de două ori. Am împăturit-o și m-am mai uitat un timp la fotografie. Apoi le-am băgat pe amândouă în buzunar.

— El ce mai face? am întrebat.

— Scrisoarea aia a fost scrisă acum șase luni, cu câteva zile înainte să plec la Peshawar – a zis Rahim Khan –, iar fotografia am făcut-o chiar în ziua plecării. La o lună după sosirea la Peshawar, am primit un telefon de la un vecin din Kabul. Iată povestea pe care mi-a spus-o: la scurt timp după ce am plecat s-a răspândit zvonul cum că o familie hazară locuiește singură într-o casă mare din Wazir Akbar Khan sau cel puțin așa au zis talibanii. Doi funcționari talibani au venit să investigheze și l-au interogat pe Hassan. Când Hassan le-a spus că locuiește împreună cu mine, l-au acuzat că minte, cu toate că mulți vecini, inclusiv cel care mă sunase, au confirmat versiunea lui. Talibanii au spus că e un mincinos și un hoț ca toți hazarii și i-au ordonat să-și ia familia și să părăsească casa până la apusul soarelui. Hassan a protestat. Dar vecinul spune că talibanii se uitau la casa mare și frumoasă – oare cum a zis? – da, „ca niște lupi la o turmă de oi”. I-au spus lui Hassan că se vor muta ei acolo ca să păstreze totul în ordine, chipurile, până mă întorc eu. Hassan a protestat din nou. Așa că l-au scos în stradă...

— Nu, am îngăimat.

— Și i-au ordonat să îngenuncheze...

— Nu, Doamne, nu.

— Și l-au împușcat în ceafă.

— Nu.

— Farzana a venit țipând și s-a repezit la ei...

— Nu.

— Și au împușcat-o și pe ea. Legitimă apărare, așa au pretins mai târziu.

Dar tot ce am putut să fac a fost doar să șoptesc „Nu. Nu. Nu“, iar și iar.

M-AM TOT GÂNDIT la ziua aceea din 1974, când ne aflam în camera de spital, imediat după operația lui Hassan. Baba, Rahim Khan, Ali și cu mine ne foiam în jurul patului, privindu-l cum își examinează noua buză în oglindă. Toată lumea din camera aceea era acum ori moartă, ori pe moarte. Toți, mai puțin eu.

Apoi am văzut altceva: un bărbat în vestă militară, cu țeava unui kalașnikov proptită în ceafa lui Hassan. Împușcătura răsună pe strada casei tatălui meu. Hassan se prăbușește pe asfalt, iar viața lui, trăită sub semnul loialității fără recompense, se scurge din el ca zmeiele duse de vânt pe care obișnuia să le alerge.

— Talibanii s-au mutat în casă, a continuat Rahim Khan, sub pretextul evacuării unui intrus. Moartea lui Hassan și a Farzanei au fost considerate cazuri de legitimă apărare. Nimeni nu a mai suflat nici o vorbă despre asta, mai ales de teama talibanilor, bănuiesc. Oricum, nimeni nu avea de gând să riște ceva pentru o pereche de servitori hazari.

— Și ce au făcut cu Sohrab? am întrebat. Mă simțeam obosit, secătuit de vlagă. Trupul lui Rahim Khan a fost zguduit de un nou acces de tuse, care a durat un timp. Când și-a mai revenit, avea fața roșie și ochii injectați.

— Am auzit că ar fi într-un orfelinat din Karteh-Seh. Amir jan... Apoi a început din nou să

tușească. Iar când s-a oprit, arăta mai bătrân decât cu câteva clipe în urmă, de parcă mai îmbătrânea puțin cu fiecare acces de tuse. Amir jan, te-am rugat să vii aici pentru că voiam să te văd înainte de a muri, dar asta nu e tot.

Nu am spus nimic. Cred că știam deja ce vrea să îmi spună.

— Vreau să te duci la Kabul. Vreau să-l aduci pe Sohrab aici, a mai zis.

M-am luptat să-mi găsesc cuvintele. De-abia avusesem timp să mă obișnuiesc cu ideea că Hassan e mort.

— Te rog să mă ascuți. Cunosc aici, în Peshawar, un cuplu de americani, Thomas și Betty Caldwell. Sunt creștini și conduc o mică organizație caritabilă din donații private: În general, găzduiesc și hrănesc copii afgani, care și-au pierdut părinții. Am văzut-o. E un loc curat și sigur, unde copiii sunt bine îngrijiți, iar soții Caldwell sunt oameni cumsecade. Mi-au și spus că Sohrab va fi binevenit în casa lor și...

— Rahim Khan, doar nu vorbești serios!

— Copiii sunt fragili, Amir jan. Kabulul e deja plin de copii distruși și nu vreau ca Sohrab să ajungă unul dintre ei.

— Rahim Khan, nu vreau să merg la Kabul. Nu pot! i-am spus.

— Sohrab e un băiețel talentat. Putem să-i oferim o viață nouă, o nouă speranță aici, lângă oameni care să-l iubească. Thomas aga este un bărbat cumsecade, iar Betty khanum este atât de drăguță; ar trebui să vezi cum se poartă cu orfanii aceia.

— De ce eu? De ce nu rogi pe altcineva să se ducă? Plătesc, dacă e vorba de bani.

— Nu de bani e vorba, Amir! a tunat Rahim Khan. Sunt un bătrân pe moarte și nu accept să fiu insultat! *Niciodată* nu a fost vorba despre bani în ceea

ce mă privește și tu știi asta! Și de ce tu? Cred că știm amândoi de ce trebuie să fii tu, nu-i așa?

Nu am vrut să înțeleg comentariul, dar am înțeles. L-am înțeles chiar prea bine.

— Am o soție în America, o casă, o carieră și o familie. Kabulul e un loc periculos, știi asta, și tu îmi ceri să risc totul pentru... M-am oprit.

— Știi, mi-a zis Rahim Khan, odată, când tu nu erai de față, stăteam de vorbă cu tatăl tău. Și știi cum își făcea griji pe atunci, în legătură cu tine. Îmi amintesc că mi-a zis: „Rahim, un băiat care nu se apără singur devine un bărbat care nu poate apăra nimic.“ Mă întreb, oare asta ai devenit?

Mi-am lăsat privirea în jos.

— Ce îți cer eu este să îndeplinești ultima dorință a unui bătrân muribund, mi-a spus, cu o voce gravă.

Își jucase bine ultima carte, cea mai bună. Sau, cel puțin, așa am crezut atunci. Cuvintele lui atârnav deasupra noastră, dar el măcar știa ce să spună. Eu încă mai bâjbâiam în căutarea cuvintelor potrivite și dintre noi doi, eu eram scriitorul. În cele din urmă, m-am oprit la următoarea replică:

— Poate că Baba avea dreptate!

— Îmi pare rău că gândești așa, Amir!

Nu puteam să mă uit la el.

— Și tu nu gândești la fel?

— Dacă aș fi făcut-o, nu te-aș fi rugat să vii aici.

M-am jucat puțin cu verigheta:

— Iar tu întotdeauna m-ai supraestimat, Rahim Khan.

— Întotdeauna te-ai judecat prea aspru!

A ezitat.

— Ar mai fi ceva, ceva ce nu știi.

— Te rog, Rahim Khan...

— Sanaubar nu a fost prima soție a lui Ali.

A fost rândul meu să ridic privirea.

— A mai fost însurat cu o hazardă din regiunea Jaghori. Asta se întâmpla cu mult înainte ca tu să te fi născut. Au fost căsătoriți timp de trei ani.

— Și ce legătură are asta cu restul?

— După acești trei ani, în care nu au avut copii, femeia l-a lăsat și s-a căsătorit cu un bărbat din Khost. I-a născut trei fete. Asta încerc să îți spun.

Începeam să întrevăd ce vrea să-mi zică. Dar nu voiam să ascult restul poveștii. Aveam o viață bună în California, o casă drăguță în stil victorian, cu acoperiș ascuțit, o căsnicie reușită, socri care mă iubeau și o carieră promițătoare ca scriitor. Nu aveam nevoie de porcăriile astea.

— Ali era steril!

— Ba nu, nu era! El și Sanaubar l-au avut pe Hassan, nu-i așa? L-au avut pe Hassan...

— Nu, nu l-au avut, a zis Rahim Khan.

— Ba da!

— Ba nu, Amir.

— Atunci, cine...

— Cred că știi deja cine.

M-am simțit ca un om care alunecă de pe o stâncă într-o prăpastie și se agață, în cădere, de mici tufe și crengi de măceș, dar tot ajunge jos, cu mâinile goale. Camera se clătina cu mine.

— Hassan știa? am zis cu glas străin.

Rahim Khan a închis ochii. A scuturat din cap că nu.

— Nenorociților, am murmurat. M-am ridicat în picioare. Blestemaților! am țipat de data asta. Toți, toți sunteți o șleahță de mincinoși ordinari.

— Te rog, stai jos! a zis atunci Rahim Khan.

— Cum ați putut să ne ascundeți asta? Mai ales lui? aproape că am urlat.

— Te rog, gândește-te puțin, Amir jan! Era o situație rușinoasă. Oamenii ar fi vorbit. În vremurile acelea, un bărbat avea doar onoarea lui, reputația și

dacă oamenii ar fi vorbit... Nu puteam spune nimăi, cred că înțelegeți asta.

S-a întins să mă ia de mână. I-am respins atingerea și am pornit spre ușă.

— Amir jan, te rog, nu pleca!

Am deschis ușa și m-am întors cu fața spre el:

— De ce? Ce mi-ai mai putea spune? Am treizeci și opt de ani și tocmai am aflat că toată viața mea a fost o minciună nenorocită! Ce ai putea să-mi mai spui ca să mă simt mai bine? Nimic. Absolut nimic.

Și acestea fiind zise, am ieșit ca o furtună din apartament.

XVIII.

Soarele aproape că apusese, înmuind cerul în râuri de roșu și violet. Am coborât pe străduța îngustă și aglomerată care trecea pe lângă casa lui Rahim Khan, o alee zgomotoasă din labirintul celorlalte străduțe pe care se înghesuiau pietonii, bicicliștii și conducătorii de ricșe. La colțurile străzilor erau afișe cu reclame la Coca-Cola și la țigări; alte afișe făceau reclamă unor filme în care actrițe cu forme voluptuoase dansau cu bărbați bine făcuți, cu ten măsliniu, pe fundalul unui câmp presărat cu gălbenele.

Am intrat într-o mică ceainărie plină de fum și am cerut o ceașcă de ceai. M-am lăsat pe picioarele din spate ale scaunului pliant și mi-am mângâiat, absent, fața. Senzația aceea de cădere începea să pălească. Dar în locul ei începeam să mă simt ca un om care se trezește în propria lui casă și găsește toată mobila mutată din loc, așa că fiecare ungher cunoscut îi apare acum străin. Dezorientat, omul trebuie să se deprindă iar cu locurile până atunci familiare și să învețe să se orienteze în noul spațiu.

Cum putusem să fiu atât de orb? Semnele fuseseră evidente, în tot acest timp; acum mi se reîntorceau în memorie, parcă în zbor – Baba, angajându-l pe dr. Kumar ca să-i aranjeze buza de iepure lui Hassan. Baba, care nu lipsea niciodată de la ziua de naștere a lui Hassan. Mi-am amintit brusc de ziua aceea în

care plantam lalele, iar eu l-am întrebat pe Baba dacă s-a gândit vreodată să-și ia alți servitori. „Hassan nu pleacă nicăieri“ – lătrase el. „O să stea aici, cu noi, unde îi este locul. Asta e casa lui, iar noi suntem familia lui.“ Și cât plânsese, și iar *plânsese*, când Ali îl anunțase că pleacă împreună cu Hassan.

Ospătarul mi-a așezat dinainte o ceașcă de ceai. Acolo unde picioarele în formă de x ale mesei se încrucișau existau câteva șuruburi, din care unul era gata să cadă. M-am aplecat și l-am strâns. Aș fi vrut să-mi pot „repara“ și viața la fel de ușor. Am luat o înghițitură din cel mai negru și tare ceai pe care îl băusem în ultimii ani, încercând să mă gândesc la Soraya, la general și la Khala Jamila, la romanul pe care îl aveam de terminat. Am încercat să privesc strada clocotind de lume, oamenii care se vânturau în sus și în jos, care intrau și ieșeau din micile cofetării. Am încercat să ascult muzica *Qawali* difuzată la radioul cu tranzistori de la masa de alături. Orice. Dar nu-l vedeam decât pe Baba în noaptea în care am avut ceremonia de absolvire, stând alături de mine în Fordul pe care tocmai mi-l dăruise, mirosind a bere și spunându-mi: „Aș fi vrut să fie și Hassan cu noi astăzi.“

Cum putuse să mă mintă în toți anii ăștia? Dar pe Hassan? Mă luase pe genunchi când eram mic, mă privise în ochi și îmi spusese: „Nu există decât un singur păcat, iar acesta este hoția... Când spui o minciună, îi furi altcuiva dreptul la adevăr.“ Nu așa îmi spusese? Și acum, la cincisprezece ani de când îl îngropasem, aflam că Baba fusese un hoț. Și un hoț de cea mai joasă speță, pentru că lucrurile pe care le furase erau sacre: de la mine – dreptul de a ști că am un frate, de la Hassan – identitatea și de la Ali – onoarea. *Nang-ul* lui. *Namoos-ul* lui.

Întrebarea asta nu-mi dădea pace: cum reușise Baba să-l privească pe Ali în ochi? Cum putuse Ali să trăiască în casa aceea, zi de zi, știind că fusese dezonorat de stăpânul său în cel mai groaznic mod în care un bărbat afgan poate fi dezonorat? Și cum aveam să împac imaginea asta nouă a lui Baba cu cea care mi se imprimase de atâta vreme în minte – cea în care purta vechiul lui costum maro și urca șontâcăind aleea spre casa Taherilor, ca să ceară mâna Sorayei pentru mine?

Iată un alt clișeu care l-ar fi scos din sărite pe profesorul meu de scriere creativă: așchia nu sare departe de trunchi. Dar era adevărat, nu-i așa? După cum a ieșit la iveală, eu și Baba semănăm mai mult decât mi-aș fi putut imagina. Amândoi îi trădasem pe cei care și-ar fi dat și viața pentru noi. Cu această reflecție mi s-a mai clarificat un lucru: că Rahim Khan mă chemase aici nu doar ca să-mi răscumpăr propriile păcate, ci și pe cele ale lui Baba.

Rahim Khan îmi spusese că fusesem întotdeauna prea aspru cu mine însumi. Dar mă întrebam... Sigur că nu-l făcusem eu pe Ali să calce pe mină și nici nu-i adusesem pe talibani în casă, să-l împuște pe Hassan, dar îi alungasem, practic, pe Ali și pe Hassan din căminul lor. Oare era prea mult să-mi imaginez că lucrurile ar fi stat altfel, dacă nu aș fi făcut ce făcusem? Poate că Baba i-ar fi adus și pe ei în America. Poate că acum Hassan ar fi avut casa lui și o slujbă, o familie și o viață într-o țară în care nimănui nu-i pasă dacă ești sau nu hazar. Poate că nu. Sau poate că da.

„Nu pot merge la Kabul“, îi spusese lui Rahim Khan. „Am o soție în America, o casă, o carieră și o familie.“ Dar cum să-mi fac bagajele și să mă duc liniștit acasă, când poate că ceea ce făcusem îi răpise lui Hassan șansa de a avea și el aceleași lucruri?

Mi-aș fi dorit ca Rahim Khan să nu mă fi sunat. Aș fi vrut să mă fi lăsat să trăiesc în neștiința mea. Dar mă sunase. Iar ceea ce îmi dezvăluise schimbase lucrurile. Mă făcuse să văd că întreaga mea viață – cu mult înainte de iarna lui 1975, începând chiar cu perioada în care femeia hazară mă hrănea și avea grijă de mine – fusese un cerc vicios al minciunilor, trădărilor și secretelor.

„Mai există o cale să fii din nou bun“, îmi spusese. O cale de a închide cercul.

Un băiețel. Un orfan. Fiul lui Hassan. Undeva, în Kabul.

O RICȘĂ M-A ADUS ÎNAPOI, în fața casei lui Rahim Khan. Mi-am amintit că Baba spunea că una dintre problemele mele era că altcineva trebuia să lupte mereu în locul meu. Acum aveam treizeci și opt de ani. Părul începea să mi se rărească și să încărunțească, iar de curând văzusem că în colțurile ochilor îmi apăruseră ridurile acelea cărora li se spune laba-gâștii. Eram mai matur acum, chiar dacă, poate, nu suficient de matur ca să încep să-mi port singur de grijă, să lupt în nume propriu. Baba mințise în legătură cu multe lucruri, așa cum ieșise la iveală, dar în privința asta, nu.

Am privit iar chipul rotund din fotografie și felul cum îl lumina soarele. Chipul fratelui meu. Hassan fusese cel care mă iubise cândva într-un fel irepetabil, ca nimeni, niciodată. El ne părăsise, dar o părticică din el încă mai trăia. Era în Kabul.

Așteptând.

L-AM GĂSIT PE RAHIM KHAN rugându-se, zicând *namaz* într-un colț al încăperii. Era doar o siluetă întunecată, care își pleca fruntea la pământ, cu fața spre răsărit,

acolo unde cerul începea să prindă culoarea sângelui.
Am așteptat până când a terminat.

Apoi i-am spus că plec la Kabul. I-am spus să-i sune pe Caldwelli dimineață.

— O să mă rog pentru tine, Amir jan, mi-a zis.

XIX.

Iarăși răul de mașină. După ce am trecut de pancarta ciuruită de gloanțe pe care scrie: „Bun-venit în trecătoarea Khyber“, am început să simt că salivez în exces. Ceva în stomacul meu se răsucea și se zvârcolea. Farid, șoferul, mi-a aruncat o privire rece. Nu găseam pic de compasiune în ochii lui.

— Putem să lăsăm geamul în jos? l-am întrebat.

Și-a aprins o țigară și și-a îndesat-o între cele două degete pe care le mai avea la mâna stângă, în afară de cel pe care-l ținea pe volan. Fără să-și ia ochii negri de la șosea, s-a aplecat, a luat șurubelnița de jos și mi-a dat-o. Am înfipt-o în micul orificiu din portieră, deasupra mânerului, și am început s-o învârt ca să cobor geamul.

Farid mi-a aruncat o altă privire dezaprobatore. Detectam o anumită animozitate în ea, nu prea bine ascunsă. A continuat să fumeze. De când plecasem din Fort Jamrud nu scosese mai mult de douăzeci de cuvinte.

— *Tashakor*, am mormăit. Mi-am scos capul pe geam și am lăsat aerul rece al amiezii să-mi răcorească fața. Călătoria prin ținuturile tribale din trecătoarea Khyber, drumul care se ondula printre stâncile de șist și calcar erau așa cum mi le aminteam de când eu și Baba trecuserăm pe aici, în 1974. Munții sterpi și impozanți aveau prăpăstii adânci și piscuri zimțate, ca

niște colți uriași. Vechi fortărețe, cu ziduri din chirpici pe jumătate dărâmate, se zăreau din vârf în vârf de munte. Am încercat să îmi țin ochii lipiți de Hindu Kush cel învăluit în zăpadă și situat în partea de nord, dar de fiecare dată când stomacul mi se liniștea cât de puțin, camionul trecea printr-o groapă sau intra într-o serpentină și iar simțeam un nou val de greață.

— Ia o lămâie!

— Poftim?

— Lămâie. Bună la greață, a zis Farid. Iau întotdeauna una la mine când e de mers pe aici.

— *Ney*, mulțumesc, i-am spus. Numai gândul că aș mai fi băgat ceva acid în stomac și mă lua iar greața.

Farid a mârâit:

— Sigur, nu e un medicament de fițe, ca alea americane, dar e un remediu pe care îl știu de la mama.

Am regretat că dădusem cu piciorul șansei de a sparge gheața dintre noi.

— Păi, atunci, poate îmi dai un pic.

A înșfăcat o pungă de hârtie din spate și a scos o jumătate de lămâie. Am mușcat din ea și am așteptat câteva minute.

— Ai avut dreptate, mă simt mai bine, l-am mințit. Ca afgan, știam că e mai bine să te simți rău decât să fii nepoliticos. M-am forțat să zâmbesc.

— Dacă cunoști vechile leacuri din *watan*, nu mai ai nevoie de medicamente fițoase, a mai zis Farid. Tonul era înțepat. Și-a scuturat scrumul și s-a privit mulțumit în oglinda retrovizoare. Era un tajik deșirat, cu fața smeadă și tăbăcită de vreme, cu umeri înguști și cu un gât lung, punctat de mărul lui Adam care îi ieșea mult în afară, ițindu-se prin barbă, mai ales când întorcea capul. Era îmbrăcat destul de asemănător cu mine; presupun că asta era îmbrăcămintea comună tuturor afganilor: o pătură aspră de lână înfășurată peste un *pirhan-tumban* cenușiu și o vestă. Pe cap purta

un *pakol* maro, înclinat ușor într-o parte, ca eroul tajik Ahmad Shah Massoud, pe care conașionalii săi îl supranumiseră „Leul din Panjsher“.

Rahim Khan îmi făcuse cunoștință cu Farid în Peshawar. Îmi spusese că Farid are douăzeci și nouă de ani, cu toate că fața lui ridată și muncită îl făcea să pară cu douăzeci de ani mai bătrân. Se născuse în Mazar-i-Sharif, unde locuise până ce tatăl lui își mutase familia la Jalalabad, pe când Farid avea zece ani. La paisprezece ani se alăturase *jihadului* anti-*Shorawi*, împreună cu tatăl său. Luptaseră în Valea Panjsher timp de doi ani, până când o rafală de mitralieră trasă dintr-un elicopter îl doborâse pe bătrân. Farid avea două neveste și cinci copii.

— A avut șapte, îmi zisese Rahim Khan, cu o privire tristă, dar și-a pierdut fetițele cele mai mici cu câțiva ani în urmă, într-o explozie a unei mine de teren, chiar la ieșirea din Jalalabad. În aceeași nenorocire și-a pierdut și el câteva degete de la picioare și cele două de la mâna stângă. După asta, se mutase cu soțiile și copiii în Peshawar.

— Punctul de control, a mormăit Farid. Am alunecat puțin în scaun, cu brațele încrucișate pe piept, uitând pentru o clipă de greață. Dar nu aveam de ce să-mi fac griji; doi membri ai miliției pakistaneze s-au apropiat de Land Cruiser-ul nostru rablagit, au aruncat o privire înăuntru și ne-au făcut semn că putem trece.

Farid fusese primul pe lista pregătirilor pe care o întocmisem împreună cu Rahim Khan, o listă care includea: dolari schimbați pentru taxele din Kaldar și Afganistan, hainele tradiționale și *pakolul*, pe care, culmea, nu le purtasem nici măcar când locuiam în Afganistan, fotografia lui Hassan cu Sohrab și, poate cel mai important lucru dintre toate, o barbă artificială, neagră și lungă până la piept, care să mă

facă să arăt ca un *Shari'a* – sau cel puțin versiunea talibană a unui *Shari'a*. Rahim Khan cunoștea un tip din Peshawar, care era specialist în confecționarea lor, plasându-le uneori unor reporteri de război occidentali.

Rahim Khan ar fi vrut să mai stau cu el câteva zile, ca să plănuim lucrurile cu grijă. Dar eu știam că trebuie să plec cât mai repede. Îmi era teamă să nu mă răzgândesc. Îmi era teamă că aș delibera, chibzui, agoniza, dezbate și m-aș convinge singur să nu mă duc acolo. Îmi era teamă că gândul la viața mea din America m-ar fi tras înapoi, că m-aș fi aruncat iar în fluviul acela uriaș, în care mi-aș fi găsit uitarea și aș fi lăsat lucrurile acestea pe care le aflasem în ultimele zile să cadă la fund. Îmi era teamă că m-aș fi lăsat dus de ape, departe de ceea ce aveam de făcut. De Hassan. De trecutul care mă chema. Și de această ultimă șansă de a-mi răscumpăra vina. Așa că am plecat înainte ca un asemenea lucru să se întâmple. Cât despre Soraya, nu puteam să-i spun că mă întorc în Afganistan. Dacă i-aș fi spus, și-ar fi rezervat loc în primul avion spre Pakistan.

Trecuserăm granița și sărăcia își arăta colții de pretutindeni. De ambele părți ale drumului, am văzut înșirate mici cătune, ca niște jucării împrăștiate printre stânci. Am văzut case de lut distruse și colibe care constau doar din patru stâlpi de lemn și un acoperiș deasupra. Am văzut copii îmbrăcați în zdrențe fugind după o minge prin fața colibelor. Câțiva kilometri mai încolo, am văzut o mulțime de oameni stând pe vine și ciugulind, asemenea unui cârd de ciori, din carcasa unui vechi tanc sovietic incendiat, în timp ce vântul ridica păturile în care erau înfășurați. În spatele lor, o femeie într-o *burqa* maro ducea pe umăr un vas mare de lut, pășind pe o potecă bătătorită spre un șir de bordeie.

— Ciudat! am zis.

— Ce?

— Mă simt ca un turist în propria mea țară, i-am răspuns, uitându-mă la un cioban care mâna vreo șase capre costelive de-a lungul drumului.

Farid a început să râdă. Și-a stins țigara.

— Tot mai consideri locul ăsta ca fiind țara ta?

— Cred că o parte din mine o va considera mereu.

— După douăzeci de ani de trai în America, a zis, virând brusc ca să evite o groapă de mărimea unei mingi de volei.

Am dat din cap:

— Am crescut în Afganistan.

Farid a râs iar.

— De ce faci așa?

— Nu contează, a murmurat el.

— Nu, vreau să știu: de ce faci așa?

În oglinda retrovizoare, am văzut ceva fulgerându-i în ochi.

— Chiar vrei să știi? a mârâit. Lasă-mă să ghicesc, aga sahib: probabil că ai locuit într-o casă mare cu două sau trei etaje, cu o curte frumoasă în spate, pe care grădinarul o umplea cu flori și pomi fructiferi. Totul împrejmuț de ziduri, desigur. Tatăl tău conducea o mașină americană. Ai avut servitori, probabil hazari. Părinții tăi angajau muncitori care să le decoreze casa pentru *mehmanis*-urile elegante pe care le dădeau, așa încât prietenii lor să se simtă bine când veneau să povestească despre călătoriile lor în America sau Europa. Și pun pariu pe lumina ochilor întâiului meu născut că asta e prima dată când porți un *pakol*.

A rânjit, dezvelind niște dinți prematur cariați.

— Am ghicit?

— De ce spui asta? l-am întrebat.

— Pentru că ai vrut să știi! mi-a replicat. Mi-a arătat apoi un bătrân în zdrențe care căra un balot imens de iarbă, înaintând încet pe drumul prăfuit. Țasta e adevăratul Afganistan, aga sahib! Țasta-i Afganistanul pe care-l știu eu. Dar tu? Tu ai fost dintotdeauna turist aici, doar că nu ai știut.

Rahim Khan mă avertizase să nu mă aștept la o primire călduroasă în Afganistan din partea celor care rămăseseră și luptaseră în războaie.

— Îmi pare rău de tatăl tău, i-am zis. Îmi pare rău de fetele tale și îmi pare rău de mâna ta.

— Asta nu înseamnă nimic pentru mine, a răspuns. A scuturat din cap. Și de ce mai vii pe aici? Ca să vinzi pământurile lui Baba? Să bagi banii în buzunar și să fugi înapoi în America la mămica?

— Mama mea a murit la naștere, i-am spus.

A oftat și și-a aprins încă o țigară. Nu a mai spus nimic.

— Trage pe dreapta!

— Ce?

— Trage pe dreapta, la naiba! i-am spus. Mi se face rău.

M-am aruncat din mașină de îndată ce a intrat pe un refugiu de la marginea șoselei.

PÂNĂ DUMPĂ-AMIAZA TÂRZIU, relieful se schimbase, de la vârfurile bătute de soare și stâncile golașe la un peisaj mai verde și mai rural. Drumul nostru cobora din Landi Kotal, prin teritoriile Shinwari, către Landi Khana. Intrasem în Afganistan pe la Torkham. De o parte și de alta a drumului se înșiruiau pini, mai puțini decât îmi aminteam și mulți dintre ei sfrijiți, dar era plăcut să vezi iar copaci, după drumul arid prin trecătoarea Khyber. Ne apropiam de Jalalabad, unde Farid avea un frate care ne putea găzdui peste noapte.

Soarele nu apusese de tot când am intrat în Jala-labad, capitala statului Nangarhar – cândva un oraș renumit pentru fructele și pentru clima sa plăcută. Farid conducea acum prin fața clădirilor și caselor de piatră din centru. Nu mai erau atât de mulți palmieri cum țineam eu minte, iar unele case fuseseră transformate în ruine și grămezi de moloz.

Farid a virat pe un drum îngust și desfundat și a parcat Land Cruiser-ul de-a lungul unui șanț de scurgere. M-am strecurat afară din mașină, m-am întins și am inspirat adânc. Pe vremuri, vântul bătea dinspre câmpiile din jurul Jalalabadului, pe care fermierii cultivau trestie de zahăr, și impregnau aerul orașului cu o dulce mireasmă. Am închis ochii și am căutat dulceața aerului, dar nu am găsit-o.

— Hai să mergem! a zis Farid nerăbdător. Am luat-o pe jos, pe drumul de pământ, și am trecut pe lângă niște plopi desfrunziți presărați de-a lungul unor ziduri dărâmate, de chirpici. Farid m-a condus către o casă părăginită, fără etaj, și a bătut în ușa de placaj.

O femeie tânără cu ochi verzi ca oceanul și cu o eșarfă albă, drapată astfel încât să-i ascundă chipul, a apărut o clipă în ușă. M-a văzut întâi pe mine, a clipit, apoi l-a recunoscut pe Farid și i s-au luminat ochii.

— *Salaam alaykum*, Kaka Farid!

— *Salaam*, Maryam jan, a răspuns Farid, dăruindu-i ceva ce mie îmi refuzase toată ziua: un zâmbet cald. O sărută pe creștet. Fata se dădu la o parte, urmărindu-mă precaut în timp ce intram după Farid în căsuță.

Tavanul jos era lipit cu lut, pereții de chirpici – complet goi și singura sursă de lumină erau două lanterne așezate într-un colț. Ne-am descălțat și ne-am așezat pe rogojina care acoperea dușumeaua. De-a

lungul unuia dintre pereți stăteau trei băieți, cu picioarele încrucișate, pe o saltea acoperită cu o pătură cu marginile destrămate. Un bărbat înalt și bărbos, cu umeri înguști, s-a ridicat să ne salute. L-a îmbrățișat pe Farid și s-au sărutat pe obraji. Farid mi l-a prezentat ca fiind Wahid, fratele lui mai mare.

— El e din America, a spus către Wahid, arătându-mă cu degetul.

Ne-a lăsat singuri și s-a dus să-i salute pe cei trei băieți.

Wahid s-a așezat împreună cu mine lângă peretele din fața băieților, care tăbărâseră pe Farid și i se cățarau în spinare. În ciuda protestelor mele, Wahid i-a poruncit unuia dintre băieți să mai aducă o pătură, ca să stau mai bine pe podea, și i-a cerut lui Maryam să-mi toarne niște ceai. Apoi s-a interesat cum a fost călătoria din Peshawar și prin trecătoarea Khyber.

— Sper că nu v-ați întâlnit cu *dozd*-ii, a mai spus. Trecătoarea Khyber era renumită atât pentru relieful ei accidentat, cât și pentru bandiții care se foloseau de dificultățile terenului ca să-i jefuiască pe trecători. Înainte să pot răspunde, a făcut cu ochiul și a zis cu voce scăzută: Bineînțeles, nici un *dodz* cu scaun la cap nu și-ar pierde timpul cu o mașină așa de urâtă ca cea a fratelui meu.

Farid se juca cu cel mai mic dintre băieți și îl gâdila pe sub coaste cu mâna lui bună. Puștiul chicotea și dădea din picioare.

— Măcar eu am mașină, ripostă Farid. Că veni vorba, ce-ți mai face măgarul?

— Măgarul meu e un mijloc de transport mai bun decât mașina ta.

— *Khar khara mishnassah*, i-o întoarse Farid. Numai un măgar poate înțelege alt măgar. Toți au început să râdă și m-am alăturat și eu corului. Am auzit voci de femei din camera alăturată. De unde stăteam,

vedeam jumătate din odaie. Maryam și o femeie mai în vârstă, care purta un *hijab* maro – probabil mama – vorbeau cu voce scăzută și turnau ceai dintr-un ibric.

— Și ce faceți în America, Amir aga? m-a întrebat Wahid.

— Sunt scriitor, i-am răspuns. Mi s-a părut că îl aud pe Farid chicotind.

— Scriitor? a zis Wahid, vizibil impresionat. Și scrieți despre Afganistan?

— Ei bine, da, am scris, dar mai scriu și despre altele, i-am răspuns. Ultimul meu roman, *Anotimpul cenușii*, e despre un profesor universitar care intră într-o șatră de țigani, după ce își găsește nevasta în pat cu unul dintre studenții lui. N-a fost o carte proastă. Unii cronicari au numit-o „bună“, iar unul a spus chiar „captivantă“.

Dar brusc m-am simțit stânjenit; speram ca Wahid să nu mă întrebe despre ce e cartea.

— Poate ar trebui să scrii din nou despre Afganistan, a zis Wahid, ca să afle și lumea ce ne fac talibanii, nouă și țării ăsteia.

— Păi, nu sunt... chiar genul acela de scriitor.

— Ah, a mai spus Wahid, dând din cap și îmbujorându-se. Tu știi mai bine, bineînțeles. Nu e treaba mea să-ți dau lecții...

Chiar atunci, Maryam și cealaltă femeie au intrat în odaie cu o tavă cu două cești și un ceainic. M-am ridicat în picioare, în semn de respect și mi-am lipit palmele împreunate de piept, înclinându-mi capul.

— *Salaam alaykum*, am zis.

Femeia, care își pusese *hijabul* ca să-și ascundă partea de jos a feței, și-a înclinat la rândul-i capul.

— *Salaam*, mi-a răspuns cu o voce de-abia auzită. Privirile nu ni s-au întâlnit nici o clipă. A turnat ceaiul, timp în care eu am rămas în picioare.

Femeia a pus ceașca aburindă înaintea mea și a ieșit din cameră – picioarele ei desculțe nu scoteau nici un sunet. M-am așezat și am sorbit din ceaiul tare și negru. Wahid a rupt în cele din urmă tăcerea stânjenitoare.

— Deci, ce te-a adus înapoi în Afganistan?

— Ce îi aduce pe *toți* înapoi, dragă frate, a zis Farid, vorbindu-i lui Wahid, dar fără să mă scape nici o secundă din ochi.

— *Bas!* a răbufnit Wahid.

— Mereu e la fel, a zis Farid. Vând pământurile astea, vând casele, iau banii și fug ca șoarecii. Întoarce-te în America și cheltuiește-i într-o vacanță în Mexic, cu familia.

— Farid! a mugit Wahid. Copiii și chiar Farid au clipit. Ai uitat oare cum se cuvine să te porți? Asta e casa *mea!* Amir aga este oaspetele meu în noaptea asta și n-am să-ți permit să mă faci de răs în acest fel!

Farid a deschis gura, gata-gata să spună ceva, apoi s-a răzgândit și nu a mai adăugat nimic. S-a sprijinit cu spatele de perete, a mormăit ceva și și-a pus piciorul mutilat peste cel întreg. Dar ochii lui acuzatori nu m-au părăsit nici o clipă.

— Iartă-ne, Amir aga, a zis Wahid. Din copilărie, frate-meu a vorbit fără să se gândească prea mult.

— E vina mea, am zis, încercând să zâmbesc sub privirea intensă a lui Farid. Nu mă simt jignit. Ar fi trebuit să-i explic cu ce treburi am venit în Afganistan. Nu am venit să vând vreo proprietate. Mă duc la Kabul să caut un băiețel.

— Un băiețel, a repetat Wahir.

— Da. Am pescuit fotografia din buzunarul de la cămașă. Când am văzut chipul lui Hassan, am simțit cum rana proaspătă a morții lui se deschide din nou. A trebuit să-mi întorc ochii de la el. I-am dat poza

lui Wahid. A studiat-o atent. S-a uitat de la mine la poză și înapoi.

— Țsta-i băiatul?

Am încuviințat din cap.

— Un copil hazar?

— Da.

— Ce înseamnă el pentru tine?

— Tatăl lui a însemnat mult, bărbatul din poză.

Acum e mort.

Wahid a clipit.

— Țți era prieten?

Instinctul mă îndemna să spun „da“, de parcă, într-un fel, și eu încercam să păstrez secretul lui Baba. Dar se adunaseră prea multe minciuni din trecut.

— E fratele meu vitreg.

Am înghițit cu greu, apoi am adăugat:

— Fratele meu vitreg nelegitim.

Am răsucit cana și am început să mă joc cu toarta.

— Nu am vrut să mă bag unde nu îmi fierbe oala.

— Nu te-ai băgat, i-am răspuns.

— Ce vrei să faci cu el?

— Să-l duc la Peshawar. Sunt niște oameni acolo care or să aibă grijă de el.

Wahid mi-a dat înapoi fotografia și și-a lăsat mâna grea pe umărul meu:

— Ești un bărbat de onoare, Amir aga. Un adevărat afgan.

Am simțit cum mă chircesc pe dinăuntru.

— Sunt mândru să te am oaspete în casa mea în noaptea asta, a zis Wahid.

I-am mulțumit și am îndrăznit să arunc o privire spre Farid. Acum se uita în pământ, jucându-se cu marginile destrămate ale saltelei de paie.

LA SCURT TIMP DUPĂ ACEEA, Maryam și mama ei au adus două castronașe aburinde cu *shorwa* de legume și două bucăți de pâine.

— Îmi pare rău că nu vă putem oferi și carne, a zis Wahid. Acum numai talibanii își mai permit să mănânce carne.

— Arată minunat, am zis. Și chiar arăta. Le-am oferit și lui și copiilor, dar Wahid mi-a spus că familia mâncase înainte de venirea noastră. Farid și cu mine ne-am suflecat mâncile, am înmuiat pâinea în *shorwa* și am mâncat cu mâna.

În timp ce mâncam, am văzut că băieții lui Wahid, toți trei cu fețele murdare și părul castaniu tuns scurt sub tichii, aruncau priviri furișe spre ceasul meu digital. Cel mic i-a șoptit ceva la ureche celui de lângă el. Acesta a încuviințat, fără să-și ia ochii de la ceas. Cel mai mare dintre băieți, care cred că avea vreo doisprezece ani, a început să se legene înainte și înapoi, fără să-și dezlipească privirea de la încheietura mea. După cină și după ce m-am spălat pe mâini în apa pe care Maryam mi-a turnat-o dintr-o cană de lut, i-am cerut permisiunea lui Wahid să-i dau băiatului *hadia* – un dar. El a refuzat, dar când am insistat, a acceptat cu reținere. Am descheiat brățara ceasului și i l-am dat celui mai mic dintre frați. A murmurat un *Tashakor* anemic.

— Îți arată cât e ceasul în orice oraș din lume, i-am spus. Băieții au dat toți din cap, politicoși, trecându-și ceasul unul altuia și încercându-l cu rândul. Dar s-au plictisit repede și, în curând, ceasul zăcea abandonat pe salteaua de paie.

— AI FI PUTUT SĂ-MI SPUI, a zis Farid mai târziu. Stăteam întinși unul lângă altul, pe rogojinile pregătite de soția lui Wahid.

— Ce să-ți spun?

— De ce ai venit în Afganistan.

Vocea lui își pierduse asprimea pe care i-o simțisem încă de la prima întâlnire.

— Nu m-ai întrebat, i-am răspuns.

— Dar ar fi trebuit să-mi spui.

— Dar nu m-ai întrebat.

S-a răsucit ca să stăm față în față. Și-a pus brațul sub cap:

— Poate te ajut să-l găsești pe băiat.

— Îți mulțumesc, Farid, i-am răspuns.

— N-ar fi trebuit să-mi dau cu părerea.

Am oftat.

— Nu-ți face griji. Aveai mai multă dreptate decât îți poți imagina.

ARE MÂINILE LEGATE LA SPATE cu o frânghie groasă, care îi intră în carnea încheieturilor. E legat la ochi cu o cârpă neagră. Îngenunchează pe stradă, la marginea unei rigole cu apă stătută, capul i se apleacă și umerii i se încovoae. Genunchii i se lovesc de pavajul tare și sângele fâșnește prin materialul pantalonilor în timp ce se leagănă înainte și înapoi, rugându-se. E după-amiaza târziu și umbra lui alungită se mișcă înainte și înapoi pe caldarâm. Murmură ceva, iar eu mă apropii: „... de încă o mie de ori” – asta spune. „Pentru tine, de încă o mie de ori!” Se leagănă înainte și înapoi. Își ridică fruntea. Văd cicatricea palidă de deasupra buzei de sus.

Nu suntem singuri.

Văd trăgaciul. Apoi îl văd pe cel care ține pistolul. E înalt, poartă o vestă argintie ca solzii de pește și un turban negru. Se uită în jos, la omul legat la ochi din fața lui, cu o privire în care nu se citește nimic altceva decât o pustietate vastă, cavernoasă. Face un pas înapoi, încarcă pistolul, lipește țeava de ceafa omului aflat în genunchi. Pentru o clipă, lumina soarelui care pălește strălucește pe țeava pistolului.

Împuşcătura scoate un zgomot asurzitor.

Văd fața din spatele perdelei de fum. Eu sunt bărbatul cu vestă argintie ca solzii de pește.

Mă trezesc cu un țipăt sugrumat în gât.

AM IEȘIT AFARĂ. Scăldat în lumina argintie a cornului lunii, mi-am ridicat privirea spre cerul plin de stele. Greierii cântau în întuneric și o pală de vânt trecea printre copaci. Pământul era rece sub tălpile mele goale și deodată, pentru prima oară de când trecusem granița, am simțit că am revenit acasă. După toți acești ani, eram din nou aici, pe pământul strămoșilor mei. Acesta era pământul pe care străbunicul meu se căsătorise cu a treia lui soție, cu un an înainte să moară în epidemia de holeră care a lovit Kabulul în 1915. Ea îi dăruise ceea ce primele lui două neveste nu putuseră – un fiu, în sfârșit! Tot pe acest pământ bunicul fusese la vânătoare cu regale Nadir Shah și împuşcaseră o căprioară. Mama mea murise pe pământul acesta. Și tot aici mă luptasem eu pentru dragostea tatălui meu.

Am stat rezemat de unul dintre pereții de chirpici ai casei. Am simțit o legătură de sânge puternică cu aceste bătrâne pământuri... care m-a surprins. Fusesem plecat de suficient de multă vreme încât să uit și să fiu uitat. Aveam o casă într-un loc ce putea să fie la fel de bine într-o altă galaxie, dacă priveai lucrurile din punctul de vedere al oamenilor care dormeau dincolo de zidul de care mă sprijinisem. Credeam că uitasem ținuturile acestea. Dar nu era așa. Și, sub lumina semilunii palide ca osul de fildeș, am simțit Afganistanul fremătând sub picioarele mele. Poate că nici el nu mă uitase.

Am privit spre vest și m-am minunat, gândindu-mă că undeva, dincolo de munții aceia, încă mai există Kabulul. Chiar exista, nu era doar o amintire

veche sau un titlu de știre de la pagina a cincisprezecea din *San Francisco Chronicle*. Undeva, dincolo de acei munți, spre vest, dormea orașul unde eu și fratele meu cu buză de iepure ridicaserăm zmeie. Undeva, acolo, bărbatul legat la ochi din visul meu murise de o moarte care nu folosea nimănui. Cândva, dincolo de acești munți făcusem o alegere. Iar acum, după un sfert de secol, această alegere mă adusese înapoi, chiar aici, pe pământul acesta.

Eram gata să intru înapoi, când am auzit voci venind din casă. Am recunoscut una; era a lui Wahid.

— ...nu a mai rămas nimic pentru copii.

— Suntem flămânzi, dar nu suntem sălbatici! Ne e oaspete. Ce era să fac? zicea el pe un ton ciudat de reținut.

— ... să găsim mâine ceva!

Vocea femeii era grea de lacrimi.

— Cu ce hrănesc...

M-am strecurat înăuntru în vârful picioarelor. Am înțeles acum de ce băieții nu se arătaseră deloc interesați de ceasul meu. Nu se uitaseră admirativ la el, ci la mâncare.

NE-AM LUAT RĂMAS-BUN devreme în dimineața următoare. Chiar înainte să urc în Land Cruiser, i-am mulțumit lui Wahid pentru ospitalitate. A arătat spre căsuța din spatele lui.

— Asta e casa ta, mi-a zis. Cei trei fii ai săi stăteau în pragul ușii, privindu-ne. Cel mic purta ceasul, care-i atârna la încheietura firavă.

Am mai aruncat o privire în oglinda retrovizoare în timp ce Farid pornea motorul. Wahid stătea înconjurat de băieții lui, învăluit în norul de praf stârnit de mașina noastră. M-am gândit atunci că, într-o altă lume, băieții aceștia nu ar fi fost atât de înfometați încât să nu poată fugi după mașină.

Cu ceva timp în urmă, în dimineața aceea, după ce m-am asigurat că nu mă vede nimeni, am repetat un gest pe care îl mai făcusem cu douăzeci și șase de ani în urmă: am pus un pumn de bani sub saltea.

XX.

Farid mă avertizase. Da, o făcuse. Dar, după cum s-a dovedit, își răcise gura degeaba.

Coboram cu mașina pe drumul plin de gropi și șanțuri care merge, din serpentină în serpentină, de la Jalalabad până la Kabul. Ultima oară când călătorisem pe drumul acela fusese în camionul cu prelată, în sens opus. Baba era gata-gata să fie omorât de ofițerul acela *roussi* drogat, care cânta – Baba mă enervase în noaptea aceea atât de tare, mă speriasse, iar în cele din urmă mă făcuse să mă simt mândru de el. Drumul dintre Kabul și Jalalabad îți rupea oasele în timp ce coborai serpentinele care unduiau printre colți de stâncă, iar acum arăta ca o relicvă, o relicvă a două războaie. Cu douăzeci de ani în urmă, văzusem cu ochii mei câte ceva din primul. Mărturiile lui sumbre zăceau încă de-a lungul drumului: carcasa de tancuri sovietice incendiate, camioane militare ruginind cu roțile în sus, o mașină de teren rusească căzută în prăpastie. Al doilea război – pe acesta îl văzusem la televizor. Iar acum îl vedeam prin ochii lui Farid.

Virând fără efort pe marginea gropilor din mijlocul șoselei stricate, Farid era în elementul lui. Devenise mult mai vorbăreț după noaptea petrecută în casa lui Wahid. Aștepta să mă instalez pe scaunul din dreapta și se uita la mine când vorbeam. Ba chiar a zâmbit o dată sau de două ori. Manevrând volanul cu

mâna mutilată, arăta cu cealaltă spre satele cu colibe de pământ înșirate de-a lungul drumului, unde cunoscuse multă lume cu ani în urmă. Mulți dintre aceștia – spunea el – ori au murit, ori trăiesc acum în taberele de refugiați din Pakistan.

— Și, uneori, morții sunt mai norocoși, a mai adăugat.

A arătat spre rămășițele sfărâmate și spulberate ale unui mic sat. Acum nu mai era decât o adunătură de pereți înnegriți și dărăpânați. Am văzut un câine dormind lângă unul dintre ziduri.

— Am avut odată un prieten acolo – mi-a spus Farid – care repara grozav de bine biciclete. Și cânta foarte frumos și din tamburină. Talibanii l-au omorât și pe el, și familia și au dat foc satului.

Am trecut prin satul ars până la temelii, iar câinele nici nu s-a mișcat.

PE VREMURI, CA SĂ AJUNGI de la Jalalabad la Kabul nu-ți lua decât două ore, poate ceva mai mult. Mie și lui Farid ne-au trebuit patru ore ca să ajungem la Kabul. Și când am ajuns... Farid m-a prevenit imediat ce am trecut de barajul de la Mahipar:

— Kabulul nu mai e cum ți-l amintești tu, mi-a zis.

— Am auzit.

Farid mi-a aruncat o privire care spunea că a auzi și a vedea nu-i totuna. Și avea dreptate. Pentru că atunci când am văzut în sfârșit Kabulul desfășurându-se la picioarele noastre am fost sigur, absolut sigur că undeva greșiserăm drumul. Farid probabil că mi-a văzut chipul stupefiat: probabil că tot ducând și aducând oamenii din Kabul se familiarizase cu expresia asta pe fețele celor care nu mai văzuseră orașul de multă vreme.

M-a bătut cu palma pe umăr:

— Bine ai venit înapoi! mi-a zis cu amărăciune.

GUNOI ȘI CERȘETORI. Oriunde mă uitam, numai asta vedeam. Mi-am amintit de cerșetorii de pe vremuri – Baba avea totdeauna grijă să-și umple buzunarul cu bancnote afgane, special pentru ei. Nu l-am văzut vreodată refuzând să le dea un bănuț. Acum, însă, erau la fiecare colț de stradă, îmbrăcați în zdrențe de cânepă și cu mâinile murdare întinse în speranța unui bănuț. Iar cei mai mulți dintre ei erau copii slăbuți și palizi, unii nu mai mari de cinci-șase ani. Stăteau în poala mamelor lor, acoperite cu *burqa*, înșirate de-a lungul rigolelor sau în intersecțiile aglomerate și intonând: *Bakhshesh, bakhshesh!*; și încă ceva, ceva ce nu observasem din prima clipă: rar dacă vedeai pe vreunul dintre ei lângă un părinte de sex bărbătesc – războiul transformase tații din Afganistan într-o marfă de lux.

Treceam prin cartierul Karteh-Seh, mergând spre vest – pe una din cele mai impozante magistrale ale anilor șaptezeci: Jadeh Maywand. Chiar la nord se vedea râul Kabul, complet secat. Pe dealurile de la sud se ridica vechiul zid dărâmat al cetății. Imediat mai la est se găsea Bala Hissar Fort – străvechea citadelă pe care căpetenia Dostum o cucerise în 1992 –, situată pe muntele Shirdarwaza, același de pe care mujaheadinii bombardaseră Kabulul cu rachete între 1992 și 1996, provocând o mare parte din pagubele pe care le vedeam acum. Lanțul muntos Shirdarwaza se întindea până hăt departe, în vest. În acești munți, îmi amintesc, avea loc *Topeh chasht*, „tunul de la amiază“. În fiecare zi, așa se anunța sosirea amiezii și, în luna de Ramadan, căderea serii. Pe atunci auzai mugetul tunului în tot orașul.

— Când eram copil, veneam aici, la Jadeh Maywand, am murmurat. Pe vremea aceea erau magazine și hoteluri, lumini de neoane și restaurante.

Cumpăram zmeie de la un bătrân pe nume Saifo, care avea un mic magazin de zmeie chiar lângă Poliție.

— Clădirea Poliției mai este încă acolo, a zis Farid. Nu ducem lipsă de polițiști în orașul ăsta. Dar n-o să mai vezi zmeie sau magazine care să le vândă nici în Jadeh Maywand, nici în altă parte din Kabul. Zilele acelea s-au dus de mult!

Jadeh Maywand se transformase într-un gigantic castel de nisip. Clădirile care nu se prăbușiseră complet se țineau cu chiu, cu vai în picioare, aveau găuri în acoperiș și ziduri ciuruite de rachete. Blocuri întregi fuseseră rase de pe fața pământului, iar în locul lor rămăseseră doar niște imense mormane de moloz. Am văzut un panou pentru reclame ciuruit de gloanțe și înfipt într-un unghi nefiresc printre dărâmături, pe care scria: „Beți Coca-Co...“, am văzut copii care se jucau printre ruinele unei clădiri fără geamuri, printre resturi și gunoaie. Bicicliști și căruțe trase de catâri se învârteau printre copii, câini vagabonzi și maldăre de gunoaie. O ceață prăfoasă acoperea orașul și fuioare de fum se ridicau spre cer.

— Unde sunt copacii? am întrebat.

— Oamenii i-au tăiat pentru lemne de foc, într-o iarnă, mi-a răspuns Farid. *Shorawi* au tăiat și ei o mulțime, fiindcă lunetiștii se ascundeau în ei.

M-a cuprins o mare tristețe. A mă întoarce în Kabul mi se părea la fel cu a te ciocni din întâmplare de un vechi prieten și a vedea că viața nu l-a cruțat și că a rămas pe drumuri, fără nici un rost.

— Tatăl meu a construit un orfelinat în Shar-e-Kohna, în vechiul oraș, la sud de aici, am zis.

— Îmi amintesc de el, a zis Farid. A fost distrus acum câțiva ani.

— Poți să tragi un pic pe dreapta? i-am zis. Vreau să mă plimb puțin pe aici. Nu durează mult.

Farid a oprit chiar într-o curbă, aproape de ruinele unei construcții abandonate, care nu mai avea nici măcar o ușă.

— Aici era o farmacie, a murmurat Farid, pe când coboram din mașină. Am luat-o pe jos spre Jadeh Maywand și am cotit-o la dreapta, spre vest.

— Ce miroase așa? am zis. Ceva mă făcea să lăcrimez.

— Miros de motorină arsă, a spus Farid. Generatoarele orașului rămân mereu în pană, așa că, dacă n-au electricitate, oamenii folosesc motorină pe post de combustibil.

— Motorină... Îți mai amintești cum miroseau străzile astea pe vremuri?

Farid a zâmbit:

— A kebab.

— Kebab de miel – am zis.

— Miel – a spus Farid, simțind, parcă, gustul cuvântului de pe limbă. Singurii din Kabul care mai mănâncă acum miel sunt talibanii.

M-a tras de mânecă:

— Că veni vorba...

De noi se apropia o mașină:

— Patrula bărboșilor, a mormăit Farid.

Era prima dată când îi vedeam pe talibani. Sigur, îi văzusem la televizor, pe internet, pe copertele revistelor și prin ziare. Dar iată-mă acum la mai puțin de trei metri de ei, spunându-mi că gustul pe care l-am simțit brusc în gură nu este cel al fricii pure, nealterate. Spunându-mi că nu simt cu adevărat cum carnea parcă mi se strânge pe oase și inima îmi bate gata să-mi sară din piept. Iată-i venind. În toată splendoarea.

Camioneta Toyota roșie trecea alene pe lângă noi. O mână de tineri cu fețe împietrite stăteau pe vine în spate, cu armele atârinate pe umăr. Toți aveau bărbi

și turbane negre. Unul dintre ei, un tânăr până în douăzeci de ani, cu pielea foarte smeadă și sprâncene stufoase, învârtea un bici în mână, lovind cu el ritmic marginea camionetei. Ochii iscoditori s-au oprit asupra mea. Mi-au susținut privirea. Nu mă simțisem atât de dezbrăcat în viața mea. Apoi talibanul a scuipat – un scuipat îngălbenit de nicotină – și și-a întors privirea. Am simțit că pot din nou să respir. Camioneta a coborât spre Jahed Maywand, lăsând în urmă un nor de praf.

— Ce-i cu tine? a șuierat Farid.

— De ce?

— Să nu te mai zgâiești niciodată la ei! M-ai înțeles? Niciodată!

— Păi, n-am vrut, i-am răspuns.

— Prietenul dumitale are dreptate, aga, mi-a zis cineva. Mai bine ai zgândări un câine turbat cu un băț. Vocea cea nouă era a unui cerșetor, care stătea desculț pe treptele unei clădiri ciuruite de gloanțe. Purta un *chapan* numai zdrențe și un turban mizerabil. Pleoapa stângă era lăsată peste orbita goală. Cu o mână deformată de artrită a arătat în direcția camionetei roșii: Se plimbă toată ziua cu mașina, sunt în căutare. Caută și speră că, mai devreme sau mai târziu, cineva o să-i provoace. Și, mai devreme sau mai târziu, cineva o face. Atunci, câinii petrec și plictiseala de peste zi se risipește și toată lumea zice: *Allah-u-akbar!* Iar în zilele în care nu apare nici un „îndrăzneț“, ei bine, atunci există și violență gratuită, nu-i așa?

— Să-ți ții privirea în pământ când sunt talibanii prin preajmă, a zis Farid.

— Prietenului tău nu i-ar prisosi un sfat bun, s-a băgat și cerșetorul în discuție. Lătră o tuse umedă și scuipă într-o batistă murdară. Iertați-mă, dar nu aveți

cumva câțiva afgani care să vă prisosească? murmură printre gălgâituri.

— *Bas*. Hai să mergem! a zis Farid, trăgându-mă de braț.

I-am dat bătrânului o sută de mii de afgani, echivalentul a vreo trei dolari. Când s-a aplecat să ia banii de jos, putoarea lui, de lapte acrit și picioarele nespălate de cine știe când, mi-a izbit nările și privirea, iar stomacul mi s-a strâns periculos. A ascuns în grabă banii la brâu, în timp ce singurul ochi care îi mai rămăsese arunca priviri pieziș-îngrijorate.

— Știi unde e orfelinatul din Karteh-Seh? l-am întrebat.

— Nu e greu de găsit, e chiar la vest de Bulevardul Darulaman, mi-a zis. Copiii au fost mutați din Karteh-Seh după ce vechiul orfelinat a fost lovit de rachete. Iar asta e ca și cum ai salva pe cineva din cușca leului, ca să-l arunci în cea a tigrlui.

— Mulțumesc, aga, i-am zis și m-am întors să plec.

— A fost prima oară, *nay*?

— Poftim?

— Prima oară când ai văzut un taliban, așa-i?

Nu am mai zis nimic. Bătrânul cerșetor a dat din cap și a zâmbit, dezvelind niște dinți îngălbeniți, strâmbi și cariați.

— Îmi amintesc prima dată când i-am văzut intrând în Kabul. Ce zi glorioasă! a mai zis. Crimele or să înceteze! *Wah, wah!* Dar, cum spune poetul: „Ce fără griji părea iubirea, / Dar a venit apoi necazul!“

Un zâmbet mi s-a întins pe față:

— Știi *ghazal*-ul acesta. E din Hafez.

— Da, așa e, a răspuns bătrânul. Cum să nu știu, că doar am predat la universitate.

— Da?

Bătrânul a tușit.

— Din 1958 până în 1996. Am predat Hafez, Khayyám, Rumi, Beydel, Jami, Saadi. Odată, am fost chiar invitat să țin o conferință în Teheran, asta era în 1971. Tema era misticul Beydel. Îmi aduc aminte că atunci când am terminat, toți s-au ridicat și m-au aplaudat. Ha! a scuturat din cap. Dar i-ai văzut pe tinerii aceia din camionetă? Ce valoare crezi că are pentru ei sufismul?

— Și mama a predat la Universitate, am spus.

— Cum o chema?

— Sofia Akrami.

Ochiul a reușit să sclipească din spatele vălului turbure așternut de cataractă.

— Buruienile deșertului își duc mai departe traiul, dar florile de primăvară înfloresc și se ofilesc. Atâta grație, atâta demnitate, ce tragedie!

— Ai cunoscut-o pe mama? am întrebat, îngenunchind în fața bătrânului.

— Da, am cunoscut-o, a zis el. De multe ori stăteam la povești, după ore. Ultima dată a fost într-o zi ploioasă, chiar înainte de examenele de licență, când am împărțit amândoi o minunată bucată de prăjitură cu migdale. Prăjitură cu migdale și ceai fierbinte cu miere. Era destul de vizibil pe atunci că e însărcinată și, tocmai de aceea, parcă și mai frumoasă. Nu am să uit niciodată ce mi-a spus în ziua aceea.

— Ce? Te rog, spune-mi! Baba mi-o descrisese întotdeauna în tușe succinte: „Era o femeie minunată.“ Dar mereu tânjiseam după detalii: cum îi strălucea părul în soare, ce aromă de înghețată prefera, ce cântec îi plăcea să fredoneze, dacă își rodea unghiile... Baba își luase amintirile cu el în mormânt. Poate că atunci când îi rostea numele își amintea de vina lui, de ceea ce făcuse atât de repede după ce ea n-a mai fost.

— Mi-a spus: „Mi-e teamă“, iar eu am întrebat-o : „De ce?“ Mi-a răspuns: „Pentru că sunt atât de profund de fericită, dr. Rasul. O astfel de fericire e înspăimântătoare.“ Am întrebat-o de ce și ea mi-a zis: „Nu ești lăsat să fii atât de fericit decât dacă urmează să îți se ia ceva“, și a mai spus: „Ei, gata acum cu prostiile astea!“

Farid m-a luat de braț:

— Ar trebui să mergem, Amir aga, a zis, cu voce blândă. Mi-am smucit brațul.

— Și altceva? Ce altceva a mai zis?

Trăsăturile bătrânului s-au îmblânzit:

— Aș vrea să-mi amintesc, pentru tine, dar altceva nu-mi mai vine în cap. Mama ta a murit demult, iar ținerea mea de minte e făcută bucăți, la fel ca și clădirile astea. Îmi pare rău.

— Un lucru cât de mic, ceva, orice.

Bătrânul a zâmbit.

— O să încerc să-mi amintesc, îți promit. Întoarce-te și caută-mă!

— Mulțumesc, i-am spus. Mulțumesc din tot sufletul.

Și chiar credeam ce spuseseam. Acum știam că mamei îi plăcea prăjitura cu migdale și ceaiul îndulcit cu miere, că folosise la un moment dat cuvântul „profund“ și că se temea pentru fericirea ei. Aflasem mai multe lucruri despre mama mea de la acest bătrân de pe stradă, decât aflasem vreodată de la Baba.

Luând-o înapoi spre mașină, nici unul dintre noi nu a scos un cuvânt despre ceea ce mulți străini de Afganistan ar fi numit „o coincidență improbabilă“ – un cerșetor de pe stradă, care să îmi cunoască mama. Noi doi știam că în Afganistan, în Kabul, mai ales, o asemenea „absurditate“ este ceva obișnuit. Baba spunea: „Ia doi afgani care nu s-au văzut în

viața lor, pune-i în aceeași încăpere zece minute și imediat or să descopere că sunt rude.“

L-am lăsat pe bătrân pe treptele clădirii. Am vrut să dau curs propunerii lui și să vin să-l mai văd – poate și-ar mai fi amintit ceva despre mama –, dar nu l-am mai văzut niciodată.

AM GĂSIT NOUL ORFELINAT în partea de nord a Karteh-Seh-ului, pe malurile secate ale râului Kabul. Era un soi de baracă terasată, cu pereți ciuruiți și ferestre bătute în scânduri. Farid îmi spusese pe drum că în cartierul Karteh-Seh războiul nu a cruțat clădirile și, după ce ne-am dat jos din mașină, am văzut că avusese dreptate. Străzile cu cratere în asfalt erau mărginite de clădiri în ruine și case abandonate. Am trecut de scheletul ruginit al unei mașini cu roțile în sus, de un televizor fără ecran, pe jumătate îngropat în grămada de gunoarie, de un zid pe care cuvintele: „Zenda bad taliban!“ – „Trăiască talibanii!“ erau scrise cu vopsea neagră.

Un omuleț scund, aproape chel, cu o barbă zbârlită și cenușie s-a ivit în ușă. Purta o zdreanță de sacou de stofă groasă, o tichie și niște ochelari cu o lentilă spartă, care i se odihneau pe vârful nasului. Din spațele ochelarilor, ochii mici și scrutători, care semănau cu două boabe de mazăre, își tot mutau privirea de la mine la Farid:

— *Salaam alaykum*, a zis.

— *Salaam alaykum*, am răspuns. I-am arătat fotografia: Îl căutăm pe băiețelul acesta.

S-a uitat rapid peste ea:

— Regret, nu l-am văzut niciodată.

— Dar de-abia ai aruncat o privire, prietene, i-a zis Farid. De ce nu te uiți mai atent?

— *Lotfan*, am adăugat. Vă rog.

Bărbatul a luat poza. A studiat-o. Mi-a dat-o înapoi.

— *Nay*, îmi pare rău. Îl știu pe fiecare copil din instituție și ăsta nu mi-e cunoscut. Acum, dacă nu vă e cu supărare, am de lucru.

A închis ușa și a tras zăvorul.

Am bătut cu pumnul în ușă:

— Aga, aga! Vă rog, deschideți ușa! Nu vrem să-i facem nici un rău!

— V-am spus, nu e aici, a răspuns vocea de dincolo de ușă. Acum, vă rog să plecați!

Farid a făcut un pas spre ușă și și-a sprijinit fruntea de ea:

— Prietene, nu suntem talibani, a zis cu voce joasă, precaută. Omul care e cu mine vrea să ia copilul într-un loc mai sigur.

— Vin din Peshawar, i-am zis. Un bun prieten al meu cunoaște o pereche de americani, care administrează o casă de copii.

Am simțit prezența omului de dincolo de ușă. L-am simțit cum stă acolo, ascultând, ezitând, prins între suspiciune și speranță.

— Ascultați, l-am cunoscut pe tatăl lui Sohrab, i-am zis. Îl chema Hassan. Pe mama lui o chema Farzana. Bunicii lui îi spunea *Sasa*. Știe să scrie și să citească. Și e foarte bun la trasul cu praștia. Pentru copilul acesta mai există speranțe, aga, poate să scape. Te rog, deschide ușa!

De cealaltă parte, tăcere.

A trecut o clipă, apoi s-a auzit zăvorul. Fața îngustă a bărbatului a reapărut în crăpătura ușii. S-a uitat de la mine la Farid și înapoi:

— Te înșeli în privința unui singur lucru.

— Care?

— Nu e doar „foarte bun“ la trasul cu praștia, este *extraordinar*.

Am zâmbit.

— Nu se desparte de ea nici o clipă. O îndeasă la brâul pantalonilor, oriunde s-ar duce.

OMUL NE-A LĂSAT SĂ INTRĂM și s-a prezentat: „Zaman“ – directorul orfelinatului.

— Vă conduc în birou, a zis.

L-am urmat pe holurile întunecoase și sumbre, pe unde treceau copii desculți, îmbrăcați cu pulovere deșirate. Am trecut prin încăperi cu dușumelele goale ascunse ici-colo de covoare zdrențuite. Geamurile sparte erau acoperite de folii de plastic. Camerele erau pline de paturi cu rame metalice, dar fără saltele.

— Câți orfani sunt aici? a întrebat Farid.

— Mai mulți decât avem noi locuri. Vreo două sute cincizeci, a zis Zaman din mers. Dar nu sunt toți *yateem*. Mulți dintre ei și-au pierdut tații în război, iar mamele nu-i pot hrăni, pentru că talibanii nu le lasă să lucreze. Așa că își aduc copiii aici.

Făcu apoi un gest cu mâna, ca și cum ar fi măturat ceva, și adăugă încet:

— Locul ăsta e mai bun decât strada, dar nu cu mult. Clădirea asta nu a fost construită ca locuință – a fost un depozit al unui fabricant de covoare. Așa că nu există apă caldă, iar fântâna e secată.

Își coborî vocea și mai mult:

— I-am întrebat pe talibani de nu știu câte ori dacă nu ne dau niște bani să săpăm o fântână nouă, dar ei își învârt mătaniile pe degete și ne dau același răspuns de fiecare dată. Nici un ban.

Omul râse fără urmă de veselie. Apoi arătă spre un șir de paturi de-a lungul unui perete:

— Nu avem destule paturi și nici saltele. Mai rău, nu avem nici păaturi de ajuns.

Ne arătă o fetiță sărind coarda cu alți doi copii:

— O vedeți pe fetița aia? Iarna trecută, copiii au trebuit să împartă păturile; fratele ei a murit, pentru că a rămas fără pătură.

Omul a mers mai departe.

— Ultima oară când am verificat magazia, mai aveam provizii de orez pentru mai puțin de o lună – iar când acestea se vor termina, copiii vor mânca doar pâine și ceai la micul dejun și cină.

Am observat că nu pomenise nimic de prânz.

S-a oprit și s-a întors spre mine:

— E foarte puțin ce li se oferă aici – practic, nu prea mai e mâncare, nu sunt haine, nici măcar apă curată. Aici sunt copii care și-au pierdut copilăria, dar tragedia este căăștia sunt cei norocoși. Funcționăm mult peste capacitate și în fiecare zi trebuie să întorc de la ușă mame care își aduc copiii aici.

A făcut un pas spre mine:

— Spuneți că mai e o speranță pentru Sohrab? Sper să nu mințiți, aga. Dar... s-ar putea să fi venit prea târziu.

— Ce vreți să spuneți?

A plecat capul în pământ:

— Urmați-mă!

CEEA CE TRECEA DREPT CABINETUL directorului era o cămăruță cu pereții goi, crăpați, o rogojină pe jos, o masă și două scaune pliante. Când ne-am așezat jos, am văzut deodată un șobolan mare și gri, scoțându-și capul dintr-o gaură din perete și traversând grăbit camera. S-a apropiat de mine și mi s-a strâns stomacul când mi-a adulmecat pantofii, apoi pe ai lui Zaman, după care a zbughit-o pe ușa deschisă.

— Ce voiați să spuneți cu „e prea târziu“? l-am întrebat.

— Doriți niște *chai*? Aș putea să fac un pic.

— *Nay*, mulțumesc, aș prefera să stăm de vorbă.

Zaman s-a lăsat pe spate în scaun și și-a încrucișat brațele pe piept:

— Ce vă voi spune acum nu e prea plăcut. Ca să nu mai vorbim că ar putea fi și foarte periculos.

— Pentru cine?

— Pentru dumneavoastră, pentru mine și, bineînțeles, pentru Sohrab, dacă pentru el nu o fi deja prea târziu.

— Trebuie să aflu, i-am spus.

A încuviințat din cap.

— Da, de acord, dar înainte trebuie să vă pun o întrebare: cât de tare vă doriți să vă revedeți nepotul?

M-am gândit la bătăile de stradă de când eram copii, cum Hassan lua totdeauna loviturile asupra sa, chiar dacă era singur împotriva a doi, chiar trei adversari. Stăteam și priveam, tentat să mă iau și eu la trântă, dar ceva mă oprea în ultima clipă, nu știu ce.

M-am uitat de-a lungul coridorului și am văzut un grup de copii care dansau în cerc. O fetiță, cu piciorul stâng amputat sub genunchi, stătea pe o saltea roasă de șobolani și zâmbea și bătea din palme alături de ceilalți copii. L-am văzut și pe Farid uitându-se la ei, în timp ce mâna lui cu degete amputate atârna de-a lungul coapsei. Mi-am amintit de băieții lui Wahid... și mi-am dat seama: Nu o să plec din Afganistan până nu îl găsesc pe Sohrab.

— Spuneți-mi unde este, am zis.

Privirea lui Zaman a zăbovit puțin asupra mea. Apoi a dat din cap, a luat un pix și a început să se joace răsucindu-l între degete:

— Să nu mă băgați în chestia asta.

— Promit.

A bătut darabana cu pixul în tăblia biroului:

— În ciuda promisiunii dumneavoastră, cred că voi ajunge să regret, dar poate că oricum nu mai contează. Sunt deja condamnat. Dar dacă se poate

face ceva pentru Sohrab... O să vă spun, pentru că vă cred. Aveți privirea unui om disperat.

Tăcu o bună bucată de vreme.

— Este un mai-mare al talibanilor, a murmurat. Vine la o lună sau două. Aduce ceva bani și, chiar dacă nu sunt prea mulți, tot e mai bine decât nimic.

A pus ochii în pământ:

— De obicei ia o fetiță. Dar nu mereu.

— Și dumneata permiți una ca asta? a zis Farid din spatele meu. A început să se apropie de Zaman, înconjurând masa.

— Ce pot face eu? a ripostat Zaman. Se îndepărtă de birou.

— Dar dumneata ești director aici, a mai zis Farid. Slujba dumitale în asta constă: să ai grijă de copiii ăștia.

— Nu pot face nimic să-l împiedic.

— Dar vinzi copiii! a lătrat Farid.

— Farid, așază-te, lasă-l în pace! am zis. Dar era deja prea târziu, pentru că Farid tocmai sărea peste masă. Scaunul lui Zaman a zburat când Farid a căzut peste el, țintuindu-l pe director de podea. Acesta, zdrobit sub greutatea lui Farid, scotea niște țipete înfundate. Picioarele lui loveau un sertar care s-a deschis, iar mai multe foi de hârtie s-au împrăștiat pe jos.

Am fugit în spatele biroului și am înțeles de ce era înăbușit țipătul lui Zaman: Farid îl strângea de gât. L-am înșfăcat pe Farid de umeri cu ambele mâini și l-am tras cât am putut de tare. M-a scuturat cât colo.

— Ajunge! am lătrat.

Dar fața i se înroșise puternic, iar buzele i se schimonosiseră.

— Îl omor! Nu poți să mă oprești! Îl omor! găfăia.

— Dă-i drumul!

— Îl omor!

Ceva din vocea lui îmi spunea că, dacă nu iau repede măsuri, voi asista la prima crimă din viața mea.

— Se uită copiii, Farid. Se uită copiii, i-am zis. Mușchii umerilor i s-au încordat sub strânsoarea mea și, pentru o clipă, am crezut că va continua să-l strângă pe Zaman de gât. Apoi s-a întors și i-a văzut pe copii. Stăteau tăcuți în ușă, ținându-se de mâini, unii dintre ei plângând. Am simțit mușchii lui Farid relaxându-se puțin. Mâinile i-au căzut fără vlagă și s-a sculat în picioare. S-a uitat în jos, la Zaman, și l-a scuipat în față. Apoi s-a îndreptat spre ușă și a închis-o.

Zaman s-a ridicat cu greu în picioare, și-a trecut mâneca peste buzele însângerate și și-a șters scuipatul de pe obraz. Tușind și gâfâind, și-a pus tichia la loc pe cap, a cules ochelarii, a văzut că au ambele lentile crăpate și i-a pus deoparte. Și-a îngropat fața în mâini. O vreme, nici unul dintre noi nu a mai scos o vorbă.

— L-a luat pe Sohrab acum o lună, a cârâit el în cele din urmă, cu fața încă îngropată în mâini.

— Și îți mai spui director? i-a zis Farid.

Zaman și-a lăsat mâinile să cadă.

— Nu am mai fost plătit de peste șase luni. Sunt falit, pentru că mi-am cheltuit toate economiile de-o viață cu orfelinatul ăsta. Tot ce am avut sau moștenit, am vândut ca să pot întreține locul ăsta uitat de Dumnezeu. Crezi că eu nu am familie în Pakistan și în Iran? Aș fi putut să fug ca toți ceilalți. Dar n-am făcut-o. Am rămas. Am rămas pentru *ei*. A arătat spre ușă. Dacă refuz să-i dau un copil, ia zece. Așa că îi dau voie să ia unul și las judecata în seama lui Allah. Îmi calc pe mândrie și iau... blestemații, jechoșii lui... de bani murdari. Pe urmă mă duc în *bazaar* și cumpăr mâncare pentru copii.

Farid și-a lăsat ochii în jos.

— Ce se întâmplă cu copiii pe care îi ia? am întrebat.

Zaman s-a frecat la ochi cu degetul mare și cu arătătorul.

— Uneori vin înapoi.

— Cine e el? Cum dăm de el? am întrebat.

— Duceți-vă mâine la Stadionul Ghazi. Îl veți vedea la pauză. Este cel care poartă ochelari de soare negri.

Și-a cules apoi ochelarii spărți și i-a răsucit în mână.

— Acum, aș vrea să plecați. Copiii sunt speriați.

Ne-a condus până afară.

În timp ce camioneta se punea în mișcare, l-am văzut pe Zaman în oglinda retrovizoare, stând în prag. Un grup de copii îl înconjurase, trăgându-l de poalele cămășii ieșite din pantaloni. Am văzut că purta ochelarii spărți.

XXI.

Am traversat râul și am luat-o spre nord, spre aglomerata Piață Paştunistan. Baba mă ducea acolo, la Restaurantul „Khyber“, ca să mâncăm kebab. Clădirea mai stătea încă în picioare, dar ușile erau ferecate cu lacăte, ferestrele – sparte, iar de pe firmă lipseau literele K și R.

Am văzut un cadavru chiar lângă restaurant. Avu-se loc o spânzurare. Un tânăr atârna la capătul unei frânghii legate de o grindă. Avea fața buhăită și vânătă, hainele pe care le purtase în ultima zi a vieții lui erau zdrențuite și pline de sânge. Totuși, aproape nimeni nu părea să bage de seamă că atârnă acolo.

Am trecut cu mașina prin piață, în tăcere, și ne-am îndreptat spre cartierul Wazir Akbar Khan. Cât vedeai cu ochii, o perdea de praf acoperea orașul, cu clădirile lui de cărămidă uscată la soare. Câteva străzi mai la nord de Piața Paştunistan, Farid a arătat spre doi oameni care vorbeau cu însuflețire, la un colț de stradă. Unul șchiopăta de un picior, celălalt fiindu-i amputat de la genunchi. Legăna o proteză în brațe:

— Știi ce fac? Se tocmesc pe picior.

— Își vinde piciorul?

Farid încuviință, dând din cap.

— Poți să iei bani buni pe el pe piața neagră. Cu ei îți hrănești copiii vreo două săptămâni.

SPRE SURPRINDEREA MEA, majoritatea caselor din Wazir Akbar Khan încă mai aveau acoperișuri și zidurile mai stăteau în picioare. Ba chiar erau într-o stare destul de bună. Încă se mai așteptau crengi de copaci peste zidurile grădinilor, iar străzile nu erau așa de sufocate de gunoaie ca cele din cartierul Karteh-Seh. Indicatoarele pe jumătate șterse, unele răsucite și cu urme de gloanțe în ele, încă mai arătau direcția.

— Nu e așa de rău, am observat.

— Nici nu-i de mirare. Unii dintre cei mai importanți oameni locuiesc aici.

— Talibani?

— Și ei, a zis Farid.

— Și mai cine?

A intrat pe o stradă largă, cu trotuare destul de curate și case intacte de o parte și de alta.

— Păi, oamenii din spatele talibanilor – adevăratele „creiere“ ale guvernului ăștia, dacă poți să-l numești guvern: arabi, ceceni, pakistanezi, a mai zis Farid. Apoi a arătat spre nord-vest: Strada 15 e încolo și i se spune Sarak-e-Mehmana. Strada oaspeților. Așa li se spune pe-aici: oaspeți. Eu cred că într-una din zile musafirii ăștia or să se pișe pe tot covorul!

— Cred că asta e! am zis. Chiar acolo!

Am arătat spre locul care îmi servea ca punct de reper când eram copil. „Dacă te rătăcești vreodată“ – îmi zicea Baba – „ține minte că strada noastră este cea care are în capăt o casă roz.“ Casa roz cu acoperiș țuguiat a vecinului fusese singura, pe vremea aceea, care avea o asemenea culoare. Și era încă singura.

Farid a întors mașina în mijlocul străzii. Chiar în față am văzut casa lui Baba.

AM GĂSIT BROSCUȚA ȚESTOASĂ încurcată printre tufele de măceș din curte. Nu știam cum a ajuns acolo și eram prea

bucuroși ca să ne mai pese. I-am vopsit carapacea într-un roșu aprins – ideea lui Hassan, o idee excelentă, fiindcă în felul ăsta nu o mai puteam pierde niciodată prin tufișuri. Ne prefăceam că suntem doi exploratori cutezători, care au descoperit un gigantic monstru preistoric dintr-o junglă îndepărtată, pe care îl aduc înapoi, în lumea civilizată, ca să fie văzut. Am așezat țestoasa în căruciorul de lemn pe care Ali i-l dăduse în dar lui Hassan de ziua lui, cu o iarnă înainte, și ne făceam că este o cușcă de fier uriașă. Păziți-vă de fiara care scuipă foc și pară! Mergeam pe iarbă și trăgeam căruciorul după noi, printre meri și cireși, care se metamorfozaseră în zgârie-nori cu vârful până în cer. La miile de ferestre se șteau capetele curioșilor care urmăreau spectacolul defilării noastre. O luam apoi pe sub micul podeț semicircular pe care îl construise Baba lângă pâlcul de smochini; acesta devenise un pod suspendat care unea două orașe, iar mica baltă de dedesubt era o mare înșpumată. Artiștiile explodau deasupra pilonilor masivi și o armată întreagă de soldați aliniați de o parte și de alta a podului susținut de uriașe cabluri de oțel ne dădea onorul. Micuța țestoasă se legăna în cărucior, în timp ce noi pășeam mândri pe aleea circulară de cărămidă roșie rezervată de obicei mașinilor celor care ne vizitau. Ne apropiam în pas de defilare de porțile de fier forjat și răspundeam la salutul celor mai mari conducători ai lumii, care ne priveau și aplaudau. Noi, Hassan și Amir, celebrii aventurieri și cei mai mari exploratori ai lumii, urma să primim o medalie de onoare pentru faptele noastre de bravură...

AM PĂȘIT PRECAUT PE ALEEA de cărămidă roșie, bătută de soare și năpădită de buruieni. Am stat lângă porțile de fier forjat ale casei tatălui meu, simțindu-mă ca un străin. Mi-am pus mâinile pe grilajul ruginit, amintindu-mi cum fugisem pe porțile astea de mii de ori când eram copil, temându-mă de lucruri care nu mai

păreau deloc importante acum, dar care erau atât de importante pe atunci. M-am uitat înăuntru.

Alea care ducea de la poartă până la casă mi-a adus aminte de căzăturile pe care le-am luat, când eu, când Hassan, în vara în care am învățat să mergem pe bicicletă. Acum alea nu mi se mai părea atât de lungă pe cât mi-o aminteam. Asfaltul se fisurase în formă de lovitură de fulger, iar printre crăpături răsăriseră buruieni viguroase. Majoritatea plopilor fuseseră doborâți – plopii în care Hassan și cu mine ne cățaram ca să ne jucăm cu oglinzile și să-i deranjăm pe vecinii din casa de alături. Singurul care mai rămăsese în picioare nu mai avea nici o frunză. Zidul porumbului suferind mai era încă acolo, dar de-a lungul lui nu mai era nici un porumb, în floare sau altfel. Vopseaua începuse să se scorojească, iar ten-cuiala căzuse pe suprafețe mai mari. Peluza arăta acum la fel de maronie ca și pâcla care sufoca orașul, presărată cu petice chelite, fără iarbă, pe care nu mai creștea nimic.

Un jeep era parcat pe alee și dintr-o dată m-am simțit contrariat; ce căuta mașina aia pe locul Mustangului negru al lui Baba? Ani de zile, cei opt cilindri ai Mustangului umpluseră diminețile de zgomot, trezindu-mă din somn. Atunci am văzut și petele de ulei de sub jeep, care se întinseseră pe asfaltul aleii, ca niște planșe uriașe pentru testul Rorschach. În spatele jeepului zăcea o roabă goală răsturnată pe o parte. Nici urmă de tufele de trandafiri pe care le plantaseră Baba și Ali pe partea stângă a aleii. Doar noroi care amenința și asfaltul. Și buruieni.

În spatele meu, Farid a claxonat de două ori.

— Hai să mergem, aga. Atragem atenția asupra noastră, a strigat.

— Mai lasă-mă un minut, i-am spus.

Casa însăși nu mai semăna cu uriașa reședință albă pe care mi-o aminteam din copilărie. Părea mai mică. Acoperișul se prăvălise pe alocuri, iar unele țigle erau crăpate. Ferestrele dinspre living, hol și de la baia de la etaj – cea a camerei de oaspeți – erau toate sparte și peticite la întâmplare cu folie de plastic sau scânduri de lemn bătute în cuie direct în rame. Vopseaua, cândva de un alb orbitor, ajunsese de un gri fantomatic, iar tencuiala căzută pe alocuri dezvelea cărămizile de dedesubt. Treptele de la intrare se măcinaseră pe ici-colo. Ca atâtea alte lucruri din Kabul, casa tatălui meu era însăși imaginea splendorii decăzute.

Am găsit fereastra vechiului meu dormitor – la etajul al doilea, al treilea geam, la sud de scările de la intrarea principală. M-am ridicat pe vârfuri, dar nu am văzut nimic înăuntru, doar umbre. Acum douăzeci și cinci de ani, stătusem în spatele acelor geamuri, pe care șiroia ploaia și pe care eu le abuream cu răsuflarea mea. Îi priveam pe Ali și Hassan care își încărcau bunurile în portbagajul mașinii tatălui meu.

— Amir aga, m-a strigat, din nou, Farid.

— Da, vin, am strigat drept răspuns.

Deși ar fi fost un gest nebunesc, aș fi vrut să intru. Aș fi vrut să pășesc pe treptele de la intrare, unde Ali ne punea, pe Hassan și pe mine, să ne scoatem cizmele pline de zăpadă. Aș fi vrut să intru în hol, să simt mirosul cojilor de portocală pe care Ali le arunca întotdeauna în sobă, ca să ardă cu rumegușul. Să stau la masa din bucătărie, să beau ceai cu o felie de *naan*, și să-l ascult pe Hassan cântând vechi cântece hazare.

Alt claxon. M-am întors spre Land Cruiser-ul parcat de-a curmezișul trotuarului. Farid fuma, așezat la volan.

— Trebuie să mă mai uit la un singur lucru, i-am spus.

— Poți să te grăbești?

— Lasă-mă zece minute.

— Atunci, du-te.

Apoi, tocmai când mă pregăteam să mă duc:

— Dar uită totul. Pe urmă o să-ți fie mai ușor!

— Ca să ce?

— Ca să poți merge mai departe, a mai zis Farid.

Apoi și-a aruncat țigara pe geam. Ce mai trebuie să mai vezi? Dă-mi voie să te scutesc de deranj: nimic din ce-ți amintești nu a supraviețuit. Mai bine să uiți!

— Nu mai vreau să uit! i-am zis. Lasă-mă doar zece minute!

ABIA DACĂ TRANSPIRAM, eu și Hassan, când urcam dealul, la nord de casa lui Baba. Ne cățărăm până în vârf, fugărindu-ne, sau ne așezam pe o pantă lină de unde se vedea mai bine aeroportul, în depărtare. Ne uitam cum decolează sau aterizează avioanele. Pe urmă, o luam iar la fugă.

Acum, când am ajuns în vârful dealului, am simțit că fiecare respirație găfăită îmi toarnă foc în piept. Sudoarea îmi curgea pe față. Am stat un pic încercând să-mi recapăt respirația, cu un junghi în coastă. Apoi am pornit în căutarea cimitirului părăsit. Nu mi-a trebuit mult să-l găsesc. Era tot acolo, la fel ca și bătrânul rodiu.

M-am sprijinit de zidul cenușiu al cimitirului în care Hassan își îngropase mama. Vechea poartă de metal dispăruse, iar pietrele de mormânt abia se mai vedeau prin hățișul de buruieni încâlcite, care puseseră stăpânire pe tot. Două ciori stăteau pe zidul scund care împrejmuia cimitirul.

Hassan zisese în scrisoare că rodiul nu mai făcuse fructe de ani de zile. Uitându-mă la pomul cocârjat și fără frunze m-am îndoit că va mai face vreodată. M-am așezat sub el, amintindu-mi de câte ori ne

cățarasem în el, de câte ori îi chinuisem crengile și ne legănasem picioarele, de picăturile de soare care se strecurau printre frunze și ne pictau fețele într-un mozaic de umbre și lumini. Am simțit deodată în gură gustul astringent de rodie.

M-am lăsat ușor în genunchi și mi-am trecut mâinile peste trunchiul copacului. Și am găsit ce căutam. Literele săpate în coaja copacului nu se mai vedeau așa de bine, dar încă mai puteai citi: „Amir și Hassan – sultanii din Kabul“. Am urmărit cu degetele curba fiecărei litere. Am cules mici bucăți de scoarță din crevasele minuscule.

Am stat cu picioarele încrucișate la poalele copacului și am privit spre sud la orașul copilăriei mele. În vremurile acelea, copacii își șteau vârfurile de dincolo de zidurile fiecărei case. Cerul se întindea vast și albastru, iar hainele se uscau pe frânghiile de rufe, strălucind în soare. Dacă ascultai cu mare atenție, puteai chiar să auzi vocea vânzătorului de fructe care trecea prin Wazir Akbar Khan, împreună cu măgărușul său: „Portocale, caise, struguri!“ La căderea serii se auzea *azan*, chemarea muezinului la rugăciune, în moscheea din Shar-e-Nau.

Am auzit un claxon și l-am văzut pe Farid făcându-mi semn cu mâna. Era timpul să plecăm.

AM PORNIȚ-O IAR SPRE SUD, înapoi spre Piața Paștunistan. Am depășit mai multe camioane roșii, pline ochi cu tineri înarmați și bărboși. Farid înjura încet ori de câte ori depășeam o asemenea mașină.

Am luat o cameră la un mic hotel de lângă Piața Paștunistan. Trei fetițe îmbrăcate în rochițe negre identice, cu eșarfe albe, stăteau agățate de bărbatul cu ochelari din spatele tejghelei. Mi-a cerut șaptezeci și cinci de dolari, un preț incredibil, dat fiind felul cum arăta hotelul, dar nu m-a deranjat. Să exploatezi ca

să-ți întreții casa de pe plajă din Hawaii era una, iar s-o faci ca să-ți hrănești copiii era cu totul altceva.

Nu exista apă caldă curentă, iar la toaleta cu vasul crăpat nu se putea trage apa. Există un singur pat cu ramă de fier și o saltea uzată, o pătură zdrențuită și un scaun de lemn într-un colț. Fereastra care dădea spre piață se spărsese și nu mai fusese înlocuită. Când mi-am pus valiza jos am observat o pată de sânge pe perete, deasupra patului.

I-am dat lui Farid niște bani și a plecat să caute ceva de mâncare. S-a întors cu patru bucăți de kebab care îți luau ochii, *naan* proaspătă și un castron de orez alb. Ne-am așezat pe pat și am devorat totul. Un singur lucru nu se schimbă în Kabul, la urma urmei: kebabul era tot atât de succulent și delicios pe cât îmi aminteam.

În noaptea aceea, eu am dormit în pat, iar Farid pe jos, învelit într-o pătură suplimentară, pentru care proprietarul mi-a mai cerut o taxă. În cameră nu era nici o sursă de lumină, cu excepția razelor lunii care se strecurau prin fereastra spartă. Farid mi-a zis că proprietarul i-a povestit cum Kabulul nu mai are curent electric de două zile și că generatorul hotelului nu mai funcționează nici el. Am mai vorbit o vreme. Mi-a povestit cum crescuse în Mazar-i-Sharif, în Jalalabad, apoi despre cum se alăturaseră el și tatăl său *jihadului* și luptaseră împotriva lui *Shorawi* în Valea Panjsherului. Rămăseseră fără mâncare și fuseseră nevoiți să mănânce lăcuste ca să supraviețuiască. Mi-a povestit despre ziua în care rafala de mitralieră trasă din elicopter i-a ucis tatăl și de ziua când mina de teren i-a răpit două dintre fetele. M-a întrebat despre America. I-am spus că acolo poți să intri într-o băcănie și să cumperi orice tip de cereale din cincisprezece-douăzeci de sortimente. Mielul este întotdeauna proaspăt și laptele rece, fructele din

belșug și apa limpede. În orice casă există un televizor cu o telecomandă și poți să-ți iei și antenă de satelit dacă vrei. Se pot recepționa peste cinci sute de canale.

— Cinci sute? a exclamat Farid.

— Cinci sute.

Am rămas tăcuți o vreme. Tocmai când credeam că a adormit, Farid a început să chicotească:

— Aga, ai auzit ce a făcut mullahul Nasruddin când fiica lui a venit acasă și s-a plâns că a bătut-o bărbatul?

Mai-mai că-l auzeam zâmbind în întuneric, ceea ce mi-a adus și mie un zâmbet pe față. Nu există afgan în lume care să nu știe măcar câteva glume despre mullahul cel plin de ifose.

— Ce?

— A bătut-o și el, pe urmă a trimis-o înapoi la bărbatu-său să-i spună că mullahul nu e prost: dacă are să-i mai bată fiica, și el o să-i bată, în schimb, nevasta.

Am râs. În parte din cauza glumei, în parte bucuros că umorul afgan nu s-a schimbat. Războaiele treceau, se inventase internetul și un robot se plimbase pe Marte, dar în Afganistan noi tot mai spuneam glume cu mullahul Nasruddin.

— O știi pe aia cu mullahul care își pusese o boccea grea în spinare și umbla călare pe măgar? i-am spus.

— Nu.

— Cineva de pe stradă l-a întrebat de ce nu pune boccea pe măgar? El i-a răspuns: „Ar fi o cruzime, atârn și așa destul de greu pe bietul animal.“

Ne-am mai spus bancuri cu mullahul Nasruddin, până le-am înșirat pe toate pe care le știam; s-a așternut din nou tăcerea.

— Amir aga? a zis Farid, întorcându-mă din pragul somnului.

— Da?

— De ce ești aici? Vreau să zic, de ce ești *cu adevărat* aici?

— Ți-am spus deja.

— Pentru băiat?

— Da, pentru băiat.

Farid s-a zvârcolit pe dușumea.

— Greu de crezut.

— Uneori și mie mi-e greu să cred că sunt aici.

— Nu... Ce am vrut eu să te întreb e... de ce băiatul *acela*? Ai bătut atâta drum din America pentru... un *shi'a*?

Mi-a pierit tot cheful de râs. Și de somn.

— Sunt obosit, i-am spus. Hai să dormim puțin.

Sforăitul lui Farid a răsunat curând, stârnind ecouri în încăperea goală. Eu am rămas treaz, cu brațele încrucișate pe piept, zgâindu-mă la stelele care se vedeau prin geamul spart și gândindu-mă că, poate, e adevărat ce spun oamenii despre Afganistan. Poate chiar e un loc fără speranță.

O MULȚIME AGITATĂ umplea Stadionul Ghaza, cum am văzut după ce am trecut de tunelul de la intrare. Mii de oameni se vânzoleau pe terasele de beton. Copiii se jucau pe culoare și se fugăreau în sus și-n jos pe scări. Mirosul de boabe de *garbanzo* în sos picant plutea în aer, amestecat cu cel de sudoare și bălegar. Am trecut împreună cu Farid printre oameni care vindeau țigări, semințe de pin și biscuiți.

Un băiat costeliv într-o haină de stofă m-a înșfăcat de cot și mi-a suflat în ureche, dacă nu vreau să cumpăr niște „poze sexy“.

— Foarte sexy, aga, mi-a zis, rotindu-și ochii vioi în toate părțile. Îmi amintea de o fată care, în urmă cu câțiva ani, încercase să-mi vândă droguri în cartierul Tenderloin din San Francisco. Puștiul și-a desfăcut cu precauție haina și mi-a arătat în treacăt

pozele sexy: ilustrate din filme indiene înfățișând actrițe cu ochii încondeiați și complet îmbrăcate, în brațele actorilor principali.

— Sexy, nu? a repetat.

— Nu, mulțumesc, i-am spus, împingându-l într-o parte.

— Dacă-l prind ăștia, or să îi dea o mamă de bătaie, că taică-său o să se răsucescă în mormânt, a șoptit Farid.

Evident, nu existau bilete cu locuri. Nimeni nu ne-a condus politicos să ne arate locurile, rândul sau zona. Așa ceva nu se întâmpla nici în vremea monarhiei. Am găsit un loc decent pe care să stăm, chiar la stânga de centrul terenului, cu toate că și pentru asta a fost nevoie de ceva dat din coate și picioare din partea lui Farid.

Mi-am amintit ce verde era iarba de pe teren în anii șaptezeci, când Baba mă aducea la meciurile de fotbal. Acum, gazonul era o porcărie. Erau găuri și cratere peste tot și, mai ales, două gropi zdravene chiar în spatele uneia dintre porți. Nu mai era nici fir de iarbă, doar pământul gol. La scurtă vreme după ce echipele au intrat în cele din urmă pe teren – toți jucătorii purtând pantaloni lungi, în ciuda căldurii – și a început meciul, a devenit dificil să urmărești mișcările jucătorilor învăluite în norii de praf pe care îi stârneau. Tineri talibani cu bice se plimbau în sus și-n jos pe culoare și îi loveau pe cei care aclamau prea tare.

Fuseseră aduși la scurt timp după ce se fluierase de pauză. Două camionete roșii prăfuite, ca cele pe care le văzusem în oraș, chiar în ziua în care ajunsesem, intraseră pe stadion, prin porțile deschise. Mulțimea se ridicase în picioare. O femeie cu o *burqa* verde stătea în cabina uneia dintre camionete, iar un bărbat cu ochii legați – în cealaltă. Camionetele au

făcut înconjurul stadionului, încet, ca și când ar fi vrut să lase lumea să se uite bine. Efectul a fost cel scontat: oamenii își lungeau gâturile, se ridicau pe vârfuri și arătau cu degetul. Chiar lângă mine, vedeam cum mărul lui Adam din gâtul lui Farid se mișcă în sus și-n jos în timp ce el murmură o rugăciune.

Camionetele roșii au intrat pe teren, îndreptându-se încet spre unul din capete, în nori de praf și cu soarele reflectat în capacele roților. O a treia camionetă li s-a alăturat la destinație. Era plină cu ceva și, brusc, am înțeles la ce foloseau cele două gropi din spatele porții. Acum începuseră să descarce a treia camionetă. Mulțimea murmură, anticipând ce avea să urmeze.

— Vrei să rămâi? a întrebat Farid, pe un ton grav.

— Nu, i-am răspuns. În viața mea nu îmi mai dorisem atât de tare să fiu în alt loc decât acum. Dar trebuie să rămânem.

Doi talibani cu armele pe umăr îl ajutau pe bărbatul legat la ochi din prima camionetă și alți doi pe femeia cu *burqa* din a doua să coboare din mașină. Pe femeie o părăsiră puterile și se prăvăli la pământ. Soldații o ridicară cu forța, dar ea se prăbuși iar. Când au vrut s-o ridice din nou, a început să țipe și să-i lovească. Câte zile voi avea nu o să uit urletul acela! Era ca al unui animal sălbatic ce încearcă să-și elibereze piciorul prins într-o capcană. Alți doi talibani li s-au alăturat celorlalți și i-au ajutat să o arunce într-una din gropile adânci până la piept. Bărbatul legat la ochi, însă, îi lăsase să-l coboare în groapa săpată pentru el fără să opună nici o rezistență. Acum nu se mai vedeau decât busturile celor doi acuzați ieșind din pământ.

Un cleric grăsuliu, cu barbă albă, îmbrăcat cu straie cenușii, stătea lângă poartă, dregându-și vocea într-un microfon. În spatele lui, femeia din groapă țipa în continuare.

Omul începu să recite o rugăciune lungă din *Coran*, iar vocea lui nazală vibra în liniștea ce cuprinsese brusc întreg stadionul. Mi-am amintit ce îmi spusese Baba odată, cu multă vreme în urmă: „Mă piș pe bărbile tuturor maimuțelor ăloră fățarnice. Nu fac nimic altceva decât să își mute mătăniile dintr-o mână în alta și să recite dintr-o carte scrisă într-o limbă pe care nici măcar nu o înțeleg. Dumnezeu să ne ajute, dacă Afganistanul va cădea vreodată în mâinile lor“.

Când rugăciunea a luat sfârșit, clericul și-a dres iar vocea:

— Frați și surori! a spus în farsi. Vocea lui a bubuit peste tot stadionul. Ne-am adunat cu toții aici pentru a duce la îndeplinire *Shari'a*. Suntem cu toții aici ca să facem dreptate. Suntem aici pentru că voința lui Allah și cuvântul profetului Mohamed, pacea fie cu el, sunt vii și respectate aici, în Afganistan, multiubita noastră patrie. Ascultăm ce spune Dumnezeu și respectăm întru totul cuvântul Lui, pentru că nu suntem decât niște biete creaturi umile, fără putere înaintea măreției Lui. Și ce ne spune nouă Dumnezeu, vă întreb? CE NE SPUNE NOUĂ DUMNEZEU? Dumnezeu ne spune să pedepsim orice păcătos după felul păcatului său. Acestea nu sunt vorbele mele, nici ale fraților mei. Astea sunt vorbele lui DUMNEZEU!

Făcu un gest cu mâna, arătând spre cer. Capul îmi pocnea, iar soarele era mult prea fierbinte.

— Orice păcătos trebuie să fie pedepsit după felul păcatului său, a repetat mulahul, de data asta cu o voce care scădea în intensitate, chiar dacă era în microfon. Rostea răspicat fiecare cuvânt, ca să obțină un efect mai dramatic. Și ce pedeapsă, frați și surori, este mai potrivită pentru adulter? Cum să pedepsim pe cei care dez-onorează sfânta instituție a căsătoriei? Ce să le facem celor care scuipă fața lui Dumnezeu? Cum să răspundem

celor care aruncă cu pietre în Casa Domnului? VOM ARUNCA ȘI NOI CU PIETRE ASUPRA LOR!

A închis microfonul. Un murmur surd s-a răspândit prin mulțime.

Lângă mine, Farid scutura din cap:

— Și mai zic că sunt musulmani, mi-a șoptit la ureche.

Apoi, din camionetă a coborât un bărbat înalt, cu umeri largi. Apariția lui a smuls urale câtorva spectatori. De data asta, nu mai era nimeni lovit cu biciul pentru că aclama prea tare. Hainele lui, orbitor de albe, străluceau în lumina soarelui de amiază. Poalele cămășii fluturau în briza ușoară, iar brațele întinse îl făceau să arate ca Iisus răstignit pe cruce. A mulțumit mulțimii rotindu-se ușor, într-un cerc complet. Când a ajuns cu fața spre sectorul nostru, am văzut că purta ochelari de soare cu lentile negre, ca ai lui John Lennon.

— Asta trebuie să fie omul nostru, a zis Farid.

Talibanul cel înalt cu ochelari negri s-a îndreptat spre grămada de pietre pe care o descărcaseră mai devreme din camionetă. A luat o piatră și a arătat-o mulțimii. Zgomotul a încetat, înlocuit de un fel de bâzâit care a înecat întregul stadion. M-am uitat împrejur și am văzut că toată lumea este ca în transă. Talibanul, semănând absurd de mult cu un jucător de baseball, a azvârlit piatra spre groapa în care se afla bărbatul legat la ochi. L-a lovit în tâmplă. Femeia a țipat din nou. Mulțimea a scos un „ooo“ de uimire. Am închis ochii și mi-am acoperit fața cu mâinile. „Ooo“-urile mulțimii rimau cu fiecare zbârnâit de piatră care zbura prin aer și au continuat o vreme. Când s-au oprit, l-am întrebat pe Farid dacă s-a terminat. A spus că nu. Bănuiesc că îi apucase durerea de gât. Nu știu cât timp am mai stat cu fața în mâini. Știu că am deschis din nou ochii când am auzit oamenii din jurul meu întrebând: „*Mort? Mort? E mort?*“

Bărbatul din groapă era acum o masă însângerată de carne și zdrențe sfâșiate. Bărbia i se sprijinea în piept. Talibanul cu ochelari ca ai lui John Lennon se uita la un altul care învârtea în mână o piatră, chiar lângă gropi. Omul care se juca cu piatra avea un stetoscop. S-a apropiat de bărbatul din groapă și l-a ascultat, punându-i pâlnia aparatului pe piept, apoi a scuturat din cap către talibanul cu ochelari de soare. Mulțimea murmură.

John Lennon s-a întors spre grămada de bolovani.

Când s-a terminat totul, după ce cadavrele însângerate au fost aruncate fără nici o ceremonie în spațele camionetelor roșii – în mașini separate –, câțiva bărbați cu lopeți s-au grăbit să astupe gropile. Unul a făcut o încercare inutilă de a acoperi uriașele pete de sânge cu țărână, dar în zadar. Câteva minute mai târziu, echipele au luat terenul în stăpânire. A doua repriză putea începe.

Întâlnirea noastră a fost stabilită pentru ora trei după-amiază, în aceeași zi. Ușurința cu care obținusem întrevederea m-a uimit. Mă așteptasem la amânări, o serie de întrebări măcar, eventual o verificare a actelor. Dar mi-am amintit cum decurg lucrurile și la nivel oficial, și la nivel neoficial în Afganistan: tot ce a avut Farid de făcut a fost să-i spună unuia dintre talibanii cu bice că am o chestiune personală de discutat cu omul în alb. Farid și cu el au schimbat câteva vorbe. Apoi tipul cu biciul a încuviințat din cap și a strigat ceva în paștună către un tânăr de pe teren, care a alergat apoi spre tribuna din sud-est, unde talibanul cu ochelari de soare discuta cu mulahul rotofei care oficiase slujba. Cei trei au vorbit ceva și l-am văzut pe tipul cu ochelarii de soare privind în sus. A dat din cap a încuviințare și a spus ceva la urechea mesagerului. Tânărul ne-a adus mesajul.

Era stabilit – la ora trei.

XXII.

Farid a intrat cu Land Cruiser-ul pe aleea din fața unei case mari din Wazir Akbar Khan. A parcat la umbra sălciilor care își revărsau ramurile peste zidul clădirii de pe Strada 15, Sarah-e-Mehmana, Strada Oaspeților. A oprit motorul și am rămas tăcuți câteva minute, ascultând tinc-tinc-ul motorului care se răcea. Farid își lăsase scaunul pe spate și se juca cu cheile din contact. Mi-am dat seama că se pregătește să-mi spună ceva.

— Presupun că vrei să te aștept în mașină, a zis în cele din urmă, pe un ton parcă de scuză și fără să se uite la mine. De aici încolo e treaba ta, eu...

L-am bătut ușurel pe braț.

— Ai făcut mult mai mult decât ne-am înțeles când te-am plătit. Nu mă aștept să vii cu mine.

Dar adevărul era că nu aș fi vrut să intru singur. În ciuda celor pe care le aflasem despre Baba, mi-aș fi dorit să îl am acum alături. Baba ar fi dat buzna pe ușile de la intrare și ar fi cerut să fie dus la mai-marele întregului circ și le-ar fi strigat că se pișă pe bărbile lor, dacă cineva i-ar fi stat în cale. Dar Baba era mort de mult și îngropat în porțiunea rezervată afganilor dintr-un mic cimitir din Hayward. Chiar luna trecută îi dusesem la cimitir, împreună cu Soraya, un buchet de margarete și frezii. Eram pe cont propriu.

M-am dat jos din mașină și m-am îndreptat spre porțile înalte, din lemn masiv. Am apăsat pe sonerie,

dar nu s-a auzit nimic – tot mai era pană de curent –, așa că a trebuit să bat. O clipă mai târziu, am auzit voci de partea cealaltă și doi bărbați înarmați cu kalașnikovuri au întredeschis poarta.

M-am uitat la Farid care mă aștepta în mașină și am mormăit: „Mă întorc“, fără să fiu deloc sigur de asta.

Bărbații înarmați m-au percheziționat atent, pipăindu-mă chiar și între picioare. Unul a zis ceva în paștună și au început amândoi să chicotească. Apoi mi-au dat drumul înăuntru și m-au condus de-a lungul unei peluze foarte îngrijite, a unui rând de mușcate și a unui gard viu pitic care mărginea zidurile casei. Departe, în celălalt capăt al curții, lângă fântână, se zărea o veche pompă manuală. Mi-am amintit de casa lui Kaka Homayoun, din Jalalabad, care avea și ea o fântână cu pompă, exact ca asta, și mi-am mai amintit de Fazila și Karima, gemenele inseparabile. Îmi plăcea să arunc pietricele în fântână și să ascult cum fac „pleosc“.

Am urcat câteva trepte și am pătruns într-o clădire spațioasă, cu foarte puține decorațiuni. Am traversat holul – unul dintre pereți era împodobit cu un steag afgan cât toate zilele –, apoi bărbații aceia m-au condus pe niște scări, într-o încăpere unde erau două canapele identice, de culoarea mentei și un televizor cu ecran uriaș, în colțul cel mai îndepărtat al camerei. Un covor de rugăciune care înfățișa o Meccă ușor alungită era bătut în cuie pe unul dintre pereți. Cel mai în vârstă dintre cei doi bărbați mi-a făcut semn cu patul puștii spre canapea. M-am așezat. Au ieșit din cameră.

Am pus picior peste picior. Mi le-am întins. Mi-am pus mâinile asudate pe genunchi. Oare asta mă făcea să par speriat? Mi le-am împreunat, apoi am decis că așa e chiar mai rău, așa că le-am încrucișat la piept.

Sângele îmi bubuia în tâmpile. M-am simțit ciudat de singur. Gândurile mi se roteau prin minte, dar aș fi preferat să nu gândesc deloc, pentru că o parte din mine, cea responsabilă cu bunul-simț, știa că fac o nebunie. Eram la mii de kilometri distanță de soția mea, așteptând, într-o încăpere ca o celulă, să vină un bărbat pe care îl văzusem omorând două persoane chiar în ziua aceea. *Era* o nebunie. Mai rău, un lucru cu totul necugetat. Exista o probabilitate destul de mare să o transform pe Soraya într-o *biwa* – văduvă, la treizeci și șase de ani. „Asta nu ești tu, Amir“, – zicea o parte din mine. „Tu nu ești îndrăzneț. Așa te-ai născut. Și nici nu e un lucru așa de rău, pentru că ceea ce te salvează este tocmai faptul că nu te-ai mințit niciodată în privința asta. Nu în privința asta. Nu-i nimic rău în a fi laș, dacă asta înseamnă să fii și prudent. Dar când lașul uită cine e... Dumnezeu să-l ocrotească!“

Lângă canapea era o măsuță de cafea. Măsuța avea picioare în formă de x, iar locul unde se intersectau picioarele era întărit printr-un inel metalic susținut de șuruburi. Oare unde mai văzusem o masă ca asta? Unde? Apoi mi-am amintit: în ceainăria aglomerată din Peshawar, în noaptea aceea când ieșisem să mă plimb. Pe măsuță era un platou cu struguri negri. Am luat o boabă și mi-am îndesat-o în gură. Trebuia să îmi ocup timpul cu ceva, orice, ca să nu mai aud vocea aceea din capul meu. Boaba era dulce. Am mai luat una, fără să știu că era ultima îmbucătură de hrană solidă pe care aveam să o mai mănânc multă vreme de atunci înainte.

Ușa s-a deschis și cei doi bărbați înarmați au revenit, încadrându-l pe talibanul înalt, în alb, care purta încă ochelarii negri ca ai lui John Lennon. Cu umerii lui largi, părea un soi de guru mistic al mișcării New Age.

A luat loc în fața mea și și-a pus mâinile pe brațele scaunului. O lungă perioadă de timp nu a scos nici un sunet. Stătea pur și simplu acolo, privindu-mă, bătând darabana cu o mână pe tapițeria scaunului, iar cu cealaltă învârtind niște mătănii turcoaz. Acum purta o vestă neagră peste cămașa albă și un ceas de aur. Am zărit o pată de sânge pe mâneca lui stângă. Faptul că nu se schimbase de haine după execuția din ziua aceea mi s-a părut morbid și fascinant în același timp.

La răstimpuri egale, mâna liberă plutea prin aer cu o mișcare ascendentă, iar degetul mare atingea ceva invizibil. Făcea mișcări ușoare în sus și în jos, într-o parte și în alta, de parcă mângâia un animal de casă nevăzut. Una din mâneci i se ridică, dezvelindu-i antebrațul și atunci am văzut urmele – le mai văzusem la vagabonzii din San Francisco ce își făceau veacul pe aleile întunecate din oraș.

Pielea îi era mult mai palidă decât a celorlalți doi bărbați, aproape la fel de albă ca hârtia, și câteva picături de transpirație îi străluceau pe frunte, chiar la marginea turbanului negru. Barba, lungă până la piept, ca a celorlalți, era și ea mai deschisă la culoare.

— *Salaam alaykum*, mi-a zis.

— *Salaam*.

— Acum poți să te descotorosești de chestia, mi-a zis.

— Poftim?

A făcut un semn cu mâna și unul dintre indivizii înarmați a venit spre mine. „Pârrrrr“ – dintr-o dată, obrazii au început să mă usture de parcă mi-ar fi luat foc, iar talibanul a început să se joace cu barba mea falsă, aruncând-o în sus și în jos și hlizindu-se. Șeful a rânjit și el:

— Una dintre cele mai bune pe care le-am văzut în ultima vreme, zău! Nu credeți?

Își pocnea degetele, după un ritm numai de el știut:

— Ei, cum te-ai distrat la spectacolul de astăzi, *Inshallah*?

— Asta era? Spectacol? am zis, masându-mi obrazii și sperând că vocea nu îmi va trăda explozia de teroare pe care o simțeam în interior.

— Justiția publică este cel mai mare spectacol din lume, prietene! Dramă. Suspans. Și, cel mai bun lucru, educă masele.

A pocnit scurt din degete. Cel mai tânăr dintre cele două gărzi i-a aprins țigara. Talibanul a râs. Apoi a mormăit ceva în barbă. Mâinile îi tremurau și aproape că a scăpat țigara.

— Dar dacă voiai un spectacol adevărat, ar fi trebuit să mă vezi la Mazar. Asta se întâmpla în august 1998.

— Poftim?

— I-am lăsat afară, să-i mănânce câinii.

Am înțeles unde vrea să bată.

S-a ridicat, a făcut câțiva pași în jurul canapelei, apoi s-a așezat din nou. Vorbea foarte repede.

— Ne-am dus din ușă în ușă și i-am săltat pe băieți și pe bărbați. Îi împușcam chiar acolo, în fața familiilor lor. Ca să vadă și ei. Să își amintească cine sunt și unde le este locul – acum aproape că țipa; uneori spărgeam ușa de la intrare și intram în casă. Și... eu... trăgeam cu mitraliera foc continuu, până când nu mai vedeam nimic în cameră de atâta fum.

Se aplecă spre mine, ca cineva care urma să-mi împărtășească un mare secret.

— Nu poți să cunoști înțelesul cuvântului „eliberator“ decât după ce ai făcut așa ceva – să stai într-o încăpere plină de ținte vii și să lași gloanțele să zboare, eliberat de remușcări și vină, știind că ești bun, virtuos

și cumsecade. Știind că faci lucrarea Domnului. Pur și simplu îți taie răsufierea.

Sărută mătăniile și își înclină capul.

— Îți amintești, Javid?

— Da, aga sahib, răspunse cel mai tânăr dintre paznici. Cum aș putea să uit?

Citisem în ziare despre masacrul hazarilor de la Mazar-i-Sharif. S-a întâmplat chiar după ce talibanii au pus stăpânire pe Mazar, unul dintre ultimele orașe care au opus rezistență. Îmi amintesc cum Soraya, cu fața palidă, fără strop de sânge în obraji, mi-a dat ziarul cu articolul respectiv la micul-dejun.

— Din ușă în ușă. Nu ne opream decât ca să mâncăm și să ne facem rugăciunea, a zis talibanul. O spusese cu mândrie, ca cineva care povestește despre o mare petrecere la care a avut norocul să participe.

— Am lăsat cadavrele pe stradă, iar dacă familiile lor încercau să îi bage pe furiș înapoi în casă, îi împușcam și pe ei. Îi lăsam pe străzi zile în șir. Pentru câini. Carne pentru câini.

Și-a strivit brusc țigara. S-a frecat la ochi cu mâini tremurătoare.

— Vii din America?

— Da.

— Ce mai face târfa aia acum?

Am simțit brusc și imperios nevoia de a urina. M-am rugat să treacă.

— Caut un băiat.

— Ca toată lumea, nu? mi-a zis. Bărbații cu kalașnikovuri au început să râdă. Aveau dinții pătați cu verde de la *naswar*.

— Am auzit că e aici, la dumneavoastră, am zis. Îl cheamă Sohrab.

— O să te întreb ceva: ce faci cu târfa aia? De ce nu ești aici, cu frații tăi musulmani, să-ți slujești patria?

— Sunt plecat de multă vreme, atât mi-a dat prin minte să zic. Îmi simțeam capul înfierbântat. Mi-am strâns genunchii și mi-am ținut vezica în frâu.

Talibanul s-a întors spre cei doi bărbați de lângă ușă.

— Țsta e răspuns? i-a întreat.

— *Nay*, aga sahib, au zis la unison, zâmbind.

Și-a întors privirea spre mine. A ridicat din umeri.

— Ei zic că ăsta nu e un răspuns.

Își mai aprinse o țigară.

— În cercul meu sunt și unii care cred că a-ți abandona *watan*-ul când are mai multă nevoie de tine e totuna cu trădarea. Te-aș putea aresta pentru trădare, ba chiar te-aș putea împușca pentru asta. Nu ți-e frică?

— Eu sunt aici numai pentru băiat.

— Nu ți-e frică?

— Ba da.

— Așa și trebuie, mai zise. Apoi se întinse pe canapea și strivi țigara.

M-am gândit la Soraya. Asta m-a liniștit. M-am gândit la semnul ei din naștere în formă de semilună, la ochii ei luminoși. M-am gândit la noaptea nunții, când ne-am uitat unul la altul în oglindă, sub vălul verde, și cum i s-au îmbujorat obrajii când i-am șoptit că o iubesc. Mi-am amintit cum am dansat amândoi, pe un vechi cântec afgan, învârtindu-ne ușor, iar și iar, în timp ce ceilalți ne priveau și băteau din palme, iar lumea nu era decât o involburare de flori, rochii, fracuri și fețe zâmbitoare.

Talibanul zicea ceva.

— Poftim?

— Te-am întreat dacă ți-ar plăcea să-l vezi. Ți-ar plăcea să-mi vezi băiatul?

Buza de sus i s-a deformat, într-un rictus la pronunțarea ultimelor cuvinte.

— Da.

Gărzile părăsiră camera. Am auzit scârțâitul unei uși. Am auzit un paznic spunând ceva în paștună, cu voce aspră. Apoi pași și un clinchet de clopoței. Îmi amintea de omul maimuță, după care fugeam, împreună cu Hassan, pe Shar-e-Nau. Îi dădeam o rupie din banii noștri de buzunar pentru un dans. Clopoțelul de la gâtul maimuței lui făcea exact același zgomot.

Apoi s-a deschis ușa și a intrat paznicul. Ducea pe umăr o combină stereo. În spatele lui venea un băiat îmbrăcat într-un *pirhan-tumban* larg, de culoarea safirului.

Asemănarea îți tăia răsuflarea. Te dezorienta complet. Fotografia făcută cu aparatul lui Rahim Khan nu te pregătea pentru așa ceva.

Băiatul avea fața rotundă ca o lună plină a tatălui său, mica lui bărbie îndrăzneată, urechile răsucite în formă de scoică și aceeași expresie. Era păpușa chinezească a copilăriei mele, chipul care se ivea din spatele cărților de joc decolorate în serile lungi de iarnă, fața din spatele plasei de protecție împotriva țânțarilor, când dormeam vara pe terasa casei tatălui meu. Avea capul ras, ochii dați cu mascara și obrajii fardați cu un roșu aprins. Când s-a oprit în mijlocul camerei, clopoțelii atârnați în jurul gleznelor lui au încetat să mai sune.

Ochii i-au căzut asupra mea. Parcă cereau ajutor. Apoi a privit în altă parte. În cele din urmă, și-a coborât privirea asupra picioarelor lui goale.

Unul din paznici a apăsat un buton și muzica paștună a umplut încăperea. Tamburina, orga și tânguirea *dil-roba*-ului. Bănuiesc că muzica nu constituia un păcat, câtă vreme era cântată pentru urechi de taliban. Cei trei bărbați au început să bată din palme.

— *Wah wah! Mashallah!* ziceau.

Sohrab și-a ridicat brațele în aer și a făcut încet o piruetă. S-a ridicat pe vârfuri, s-a învârtit grațios, s-a lăsat în genunchi, s-a ridicat din nou și iar s-a rotit. Mănuțele lui se răsuceau din încheieturi, degetele pocneau și capul i se legăna ca un pendul de la stânga la dreapta. Picioarele îi băteau în podea, clopoței scoteau sunete în perfectă armonie cu tamburina. Își ținea ochii închiși.

— *Mashallah!* au izbucnit în urale. *Shahbas!* Bravo! Cei doi paznici fluierau și râdeau. Talibanul îmbrăcat în alb își mișca capul în ritmul muzicii, cu gura pe jumătate deschisă într-o grimasă de lăcomie.

Sohrab dansă în cerc, cu ochii închiși și dansă până ce muzica se opri. Clopoței mai clinchetiră o ultimă dată, când își scutură piciorul pe ultima notă a cântecului. Apoi încremeni într-o plecăciune.

— *Bia, bia*, băiatul meu! zise talibanul, chemându-l pe Sohrab la el. Sohrab se duse, cu capul plecat, și se așeză între coapsele acestuia. Talibanul își înfășură brațele în jurul băiatului.

— Ce talentat e, *nay?* Băiatul meu hazar! zise iar. Măinile îi alunecară pe spinarea copilului, în sus și-n jos, apoi i se strecurară la subțioară. Unul dintre paznici îi făcu un semn cu cotul celuilalt și chicoti. Talibanul le spuse să plece și să ne lase singuri.

— Da, aga sahib, au zis în timp ce ieșeau.

Talibanul îl întoarse cu fața spre mine. Își trecu brațul în jurul taliei lui Sohrab, odihnindu-și bărbia pe umărul copilului. Sohrab se uita în jos, la picioare, dar mai arunca priviri furișe către mine. Mâna bărbatului aluneca în sus și-n jos peste pânțele, masându-i-l. În sus și-n jos, ușor, blând.

— Mă întreb, a zis talibanul, în timp ce ochii lui injectați mă priveau peste umărul lui Sohrab, oare ce s-o fi întâmplat cu bătrânul *Babalu?*

Întrebarea m-a izbit ca un ciocan drept între ochi. Am simțit cum îmi piere culoarea din obraji. Picioarele mi se răciseră brusc. Apoi mi-au amorțit și nu le-am mai simțit deloc.

A răs.

— Da' ce credeai, că dacă îți pui o barbă falsă n-o să te mai recunosc? Uite, să-ți spun ceva ce pun pariu că n-ai știut niciodată despre mine: nu uit niciodată figura cuiva, absolut niciodată. Cu ochii la mine, și-a trecut ușor buzele peste urechea lui Sohrab. Am auzit că tatăl tău a murit. *Tsk-tsk*. Întotdeauna mi-am dorit să mă ocup de el. Acum se pare că va trebui să mă mulțumesc cu prăpăditul de fiu-său.

Atunci și-a scos ochelarii de soare și și-a îndreptat ochii tulburi spre mine. Erau albaștri. Am încercat să trag aer în piept, dar nu am reușit. Am încercat să clipecesc, dar nu am putut. Momentul părea suprarealist – nu, nu suprarealist, ci *absurd* –, îmi tăiase respirația și oprise lumea în loc. Fața îmi ardea toată. Ce zicea vechiul proverb despre bănuțul fals? Așa era și trecutul meu, se întorcea mereu cu aceeași față în sus. Numele lui se ridică la suprafață din adâncuri, dar nu voiam să-l rostesc, de parcă a-l murmura însemna să arunc blestemul asupra mea. Dar el era deja acolo, în carne și oase, la nici zece pași de mine, după atâția ani! Numele îmi scăpă de pe buze:

— Assef.

— Amir jan.

— Ce faci aici? am zis, știind cât de prostească fusese întrebarea, fără să fiu însă în stare să spun altceva.

— Eu?

Assef ridică dintr-o sprânceană.

— Eu sunt în elementul meu. Întrebarea e ce cauți tu aici?

— Ți-am spus deja, am murmurat.

Vocea îmi tremura. Aș fi vrut să nu fie așa, aș fi vrut să nu simt cum carnea mi se strânge pe oase.

— Băiatul?

— Da.

— De ce?

— Îți dau bani, i-am spus. Pot cere să-mi fie trimiși telegrafic.

— Bani? zise Assef. Plescăi din vârful buzelor a nemulțumire. Ai auzit vreodată de Rockingham? E un colț de rai în vestul Australiei. Ar trebui să îl vezi, kilometri și kilometri de plajă. Apa e verde, cerul, albastru. Părinții mei locuiesc acolo, într-o vilă pe plajă. În spatele casei e un mic teren de golf și un lac. Tata joacă golf în fiecare zi. Mama preferă tenisul, iar tata spune că are un rever al naibii de bun. Au un restaurant cu specific afgan, două magazine de bijuterii; ambele afaceri merg nemaipomenit de bine.

Rupse o boabă din strugurele negru. O băgă, drăgăstos, în gura lui Sohrab.

— Așa că, dacă am nevoie de bani, *eu* le telegrafiez și ei îmi trimit.

Îl sărută pe Sohrab pe gât. Copilul tresări ușor, apoi închise iar ochii.

— Și-apoi, nu m-am luptat cu *Shorawi* pentru bani. Nici cu talibanii nu m-am dat ca să am bani. Vrei să știi de ce m-am dat de partea talibanilor?

Buzele mi se uscaseră. Le-am lins și mi-am dat seama că și limba mi se uscaseră.

— Ți-e sete? a zis Assef, pe un ton afectat.

— Nu.

— Eu cred că ți-e sete.

— Nu, mi-e bine.

Adevărul e că încăperea mi se părea deodată prea încinsă – sudoarea îmi țâșnea prin toți porii, brăzdându-mi pielea. Oare chiar se întâmplau toate astea? Chiar stăteam față în față cu Assef?

— Treaba ta, a zis. Așa, unde rămăsesem? Ah, da, cum de m-am dat cu talibanii. Păi, după cum îți amintești, nu prea eram eu religios din cale-afară. Dar într-o zi am avut o epifanie. S-a întâmplat pe când eram în închisoare. Vrei să auzi povestea?

Nu am răspuns nimic.

— Bine! O să ți-o spun, oricum, a zis. An stat ceva vreme închis, la Poleh-Charkhi, după ce Babrak Karmal a preluat puterea, în 1980. Am ajuns acolo într-o noapte, când un grup de soldați *Parchami* au mărșăluit în casa noastră și ne-au poruncit, sub amenințarea armelor – tatălui meu și mie – să îi urmăm. Nemernicii nu ne-au spus de ce, nici nu-i răspundeau mamei la întrebări. Nu că ar fi fost vreun mister, toată lumea știa: comuniștii nu au stil. Veneau din familii sărace, fără nume nobiliare. Aceiași câini care nu meritau nici să-mi lingă pantofii înainte de *Shorawi*, veniseră acum să mă amenințe pe mine, să-mi pună arma în ceafă, să-mi fluture steagul *Parchami* și să-mi țină penibilul lor discurs despre căderea burgheziei, purtându-se de parcă ei ar fi fost nobilii. Se întâmpla peste tot același lucru: îi umflau pe bogați, îi aruncau în temniță și dădeau un exemplu tovarășilor. Oricum, eram înghesuiți în grupuri de câte șase într-o celulă minusculă, de mărimea unui frigider. În fiecare noapte, comandantul – o corcitură, jumătate hazar, jumătate uzbek, care putea ca un măgar în putrefacție – scotea câte un prizonier din celulă și-l bătea până îi curgea sudoarea râuri-râuri pe fața aia a lui grasă. Pe urmă își aprindea o țigară, se întindea și pleca. În noaptea următoare alegea pe altcineva și tot așa. Într-o noapte mi-a venit rândul. Nu putea pica într-un moment mai prost. Urinam cu sânge de trei zile. Pietre la rinichi. Și dacă nu ai avut niciodată așa ceva, crede-mă pe cuvânt: e cea mai cumplită durere pe care ți-ai putea-o imagina. Avea și mama din astea

și zicea odată că mai bine ar mai naște o dată decât să mai treacă printr-o durere ca asta. Oricum, ce puteam face? M-au târât afară din celulă, iar ăla a început să mă lovească. Avea cizme lungi până la genunchi, cu vârfuri metalice – și le punea în fiecare noapte pentru mica lui distracție. A început să mă joace în picioare. Eu țipam și țipam, iar el mă lovea întruna și, deodată, m-a lovit în rinichiul stâng și piatra s-a mișcat. Pur și simplu! Of, ce ușurare! – Assef a început să râdă. – Atunci am urlat: „Allah-u-akbar!” și el m-a lovit și mai tare, dar eu am început să râd. S-a înfuriat și m-a lovit și mai tare, dar cu cât dădea mai tare, cu atât mai tare râdeam. M-au târât înapoi în celulă, iar eu tot mai râdeam. Am răs și am răs pentru că, dintr-o dată, am înțeles că fusese un mesaj din partea lui Dumnezeu: era de partea *mea*. Voia să rămân viu pentru că avea un motiv. Știi, am dat nas în nas cu comandantul ăla pe câmpul de luptă, câțiva ani mai târziu – e nostim cum le potrivește Dumnezeu. L-am găsit chiar la ieșirea din Meymanah, în tranșee, sângerând, cu o bucată de șrapnel înfiptă în piept. Încă mai purta cizmele alea. L-am întrebat dacă își mai amintește de mine. A zis că nu. I-am spus același lucru pe care ți l-am spus și ție adineauri – că nu uit niciodată o față. Apoi l-am împușcat în ouă. De atunci mi-am dat seama de misiunea mea.

— Ce misiune? m-am trezit întrebând. Să omori oamenii cu pietre? Să violezi copiii? Să biciuiești femeile pentru că poartă tocuri? Să măcelărești hazari? Și toate astea în numele Islamului?

Cuvintele își luaseră zborul înainte să pot face ceva – pur și simplu m-a luat gura pe dinainte. Aș fi vrut să le iau înapoi, să le înghit. Dar ieșiseră deja. Trecusem linia și, oricât de mică îmi fusese speranța de a mai scăpa cu viață, acum acea speranță dispăruse cu totul.

O oarecare surpriză se putea citi pe fața lui Assef, dar a dispărut imediat, ca o părere.

— S-ar putea să fie chiar distractiv, până la urmă, a zis, râzând. Dar sunt lucruri pe care trădătorii ca tine nu le pot pricepe.

— Cum ar fi?

Sprânceana lui Assef se ridică:

— Cum ar fi mândria pentru ai tăi, pentru datinile și limba ta. Afganistanul este ca o superbă reședință sufocată de gunoaie și cineva trebuie să scoată gunoiul afară.

— Și tu asta ai făcut în Mazar, mergând din ușă în ușă? Ai scos gunoiul afară?

— Exact.

— În Occident au o expresie pentru asta. Îi zic „purificare etnică“.

— Chiar așa?

Fața lui Assef s-a luminat.

— „Purificare etnică“... Îmi place cum sună.

— Nu-l vreau decât pe băiatul acesta.

— Purificare etnică, murmură Assef, savurând cuvintele.

— Vreau băiatul, am zis din nou. Ochii lui Sohrab s-au întors o fracțiune de secundă spre mine. Era privirea mielului dus la tăiere. Semăna până și la mascara cu care îl dăduseră pe la ochi – îmi amintesc cum, de *Eid-ul quorban*, molahul care intra în curtea noastră dădea cu mascara pe la ochii oii și o hrănea cu un cubuleț de zahăr înainte de a-i tăia beregata. Mi s-a părut că văd o rugămintă în ochii lui Sohrab.

— Spune-mi de ce, a zis atunci Assef, mușcându-l ușor pe Sohrab de lobul urechii. Stai cuminte. Picături de sudoare i se rostogoleau pe frunte.

— Asta-i treaba mea!

— Ce vrei să faci cu el? m-a întrebat. Apoi, cu un zâmbet complice: ...sau să-i faci?

— Asta-i dezgustător, i-am zis.

— De unde știi? Ai încercat?

— Vreau să-l duc într-un loc unde o să-i fie mai bine.

— Spune-mi de ce.

— Asta-i treaba mea, i-am zis. Nu știu ce mă îmboldise să fiu așa direct, poate faptul că știam că o să mor oricum.

— Mă întreb, a zis Assef, mă întreb de ce ai bătut atâta drum, Amir? Ai bătut atâta drum pentru un hazar? De ce ești acum, aici? De ce ești *de fapt* aici?

— Am motivele mele, i-am răspuns.

— Foarte bine, atunci, a zis Assef râzând. Apoi i-a făcut vânt lui Sohrab, împingându-l de la spate, drept peste masă. Șoldurile lui Sohrab au lovit tăblia mesei, răsturnând-o cu picioarele în sus și împrăștiind strugurii peste tot. El căzu peste ei, cu fața în jos și își pătă cu suc de struguri cămașa care acum părea însângerată. Picioarele în x ale mesei, cu cercul metalic care le strângea în punctul de întâlnire, arătau spre tavan.

— Atunci, ia-l, a zis Assef.

L-am ajutat pe Sohrab să se ridice în picioare și l-am curățat de câteva coji de strugure care i se lipiseră de pantaloni.

— Hai, ia-l, a zis iar Assef, arătând spre ușă.

L-am luat pe Sohrab de mână. Era mică, cu pielea uscată și bătătorită. Degetele i s-au mișcat și s-au strecurat printre ale mele. L-am revăzut pe Sohrab cel din fotografia Polaroid, felul cum brațul i se înfășura în jurul piciorului lui Hassan, în timp ce capul i se odihnea pe șoldul tatălui său. Amândoi zâmbeau. Clopoțeii au răsunit când am traversat camera.

Am ajuns până la ușă.

— Bineînțeles, a zis Assef în spatele nostru, nu am zis că poți să-l iei pe gratis.

M-am întors.

— Ce vrei?

— Trebuie să-l câștigi.

— Și ce vrei?

— Noi doi avem o afacere neterminată, a spus atunci Assef. Îți amintești, nu-i așa?

Nu avea de ce să-și facă griji. Nu aș fi putut uita pentru nimic în lume ziua în care Daoud Khan l-a alungat pe rege. Întreaga mea viață de adult, de câte ori auzeam de numele lui Daoud Khan, îl vedeam pe Hassan cu praștia îndreptată spre fața lui Assef, pe Hassan spunându-i că de acum înainte vor trebui să-i spună „Assef cel chior“ în loc de „Assef *Goshkhor*“. Îmi aminteam ce invidios fusesem pe curajul lui Hassan, cum îl făcuse pe Assef să dea înapoi și cum Assef ne promisese că se va răzbuna pe amândoi. Își ținuse promisiunea cu Hassan. Acum îmi venise și mie rândul.

— În regulă, i-am răspuns, neștiind ce altceva să-i spun. Nu aveam de gând să cerșesc; asta i-ar fi făcut răzbunarea și mai dulce.

Assef chemă din nou paznicii în cameră.

— Vreau să mă ascultați bine, le-a spus. Peste o clipă o să închid ușa. Apoi el și cu mine o să ducem la bun sfârșit o afacere mai veche. Indiferent ce auziți, să nu intrați! M-ați auzit? Să nu intrați!

Paznicii încuviințară. Apoi se uitară de la Assef la mine:

— Da, aga sahib.

— Când totul se va fi sfârșit, numai unul dintre noi va ieși viu din această încăpere, a mai zis Assef. Dacă va fi el, atunci și-a câștigat libertatea și-l lăsați să treacă, ați înțeles?

Paznicul mai în vârstă se legănă de pe un picior pe celălalt.

— Dar, aga sahib...

— Dacă va fi el, îl lăsați să treacă, urlă Assef.

Cei doi paznici s-au strâmbat, dar au dat din cap în semn că au înțeles. Se întoarseră să plece. Unul dintre ei a dat să-l ia pe Sohrab.

— Lasă-l să stea, zise Assef. Apoi rânji. Lasă-l să privească. Băieții au nevoie de lecții.

Paznicii plecară. Assef își puse jos mătăniile. Se scoți în buzunarul vestei negre și ceea ce pescui de acolo nu mă surprinse nici cât negru sub unghie: boxul cu bile de oțel.

Are gel în păr și o mustață la Clark Gable deasupra buzelor subțiri. Gelul înmuiase boneta din hârtie verde, pe care o poartă de obicei chirurgii în sala de operații, și lăsase o pată mai întunecată de forma continentului african. Asta îmi amintesc despre el. Asta și lanțul de aur cu pandantivul cu Allah, atârând la gâtul de o nuanță întunecată. Se uită țintă la mine și îmi vorbește prea repede, într-o limbă pe care nu o înțeleg. Cred că e urdu. Ochii mei sunt fixați pe mărul lui Adam, care îi joacă în sus și în jos, și aș vrea să-l întreb câți ani are de fapt – fiindcă arată mult prea tânăr, ca un actor dintr-un serial străin –, dar tot ce pot să mormăi este: Cred că i-am tras o bătaie zdravănă. Cred că i-am tras o bătaie zdravănă.

NU ȘTIU DACĂ I-AM TRAS o bătaie zdravănă lui Assef. Nu cred s-o fi făcut. Cum aș fi putut? Era prima dată când mă băteam cu cineva. Nu mai pocnisem pe nimeni până atunci.

Amintirea luptei mele cu Assef e extraordinar de vie în detalii: îmi aduc aminte că Assef a dat drumul la muzică, înainte de a scoate boxul. Apoi covorul, cel cu imaginea alungită a Meccăi, s-a desprins la un moment dat de pe perete și mi-a căzut în cap; praful din el m-a făcut să strănut. Îmi amintesc cum Assef îmi arunca struguri în față, făcând spume la gură și rostogolindu-și ochii străbătuți de vinișoare roșii. La

un moment dat i-a căzut turbanul, dezvăluindu-i bucele blonde, lungi până la umăr.

Și, bineînțeles, sfârșitul. Pe care îl văd cu o claritate desăvârșită. Întotdeauna îl voi vedea astfel.

Îmi amintesc, mai ales, asta: boxul lui sclipind în lumina după-amiezii; cât de rece mi s-a părut la primele lovituri și cât de tare s-a încălzit de la sângele meu. Am fost izbit de perete și un cui – de care poate, cândva, o fi atârnat vreun tablou – mi s-a înfipt în spate. Sohrab țipând. Tamburina, orga, *dil-roba*. Eram strivit de perete. Boxul sfărâmându-mi oasele fălcilor. Mă înecam cu proprii mei dinți și mă gândeam la nenumăratele ore pe care le petrecusem la dentist. Izbit iar de perete. Prăbușit pe dușumea, în timp ce sângele care îmi picura din buza ruptă murdărea covorul violet. Durerea care îmi sfâșia pântecul și întrebarea: oare când voi putea să respir iar? Sunetul coastelor mele care trosneau ca acele crengi de copac pe care eu și Hassan le rupeam ca să ne luptăm ca Sinbad din vechile filme. Sohrab țipând. Fața mea lovindu-se cu zgomot de colțul măsuței cu televizorul. Același pârâit, de data asta sub ochiul meu stâng. Sohrab țipând. Degete înșfăcându-mă de păr, trăgându-mi capul pe spate, lucirea boxului de oțel. Inoxidabil. Auzi-l din nou! Zgomotul acela de carne lovită, acum peste nas. Cad și îmi mușc buza de durere; dinții mei nu se mai aliniază cum știam. O altă lovitură. Sohrab țipând.

Nu știu când am început să râd, dar am făcut-o. Mă durea când râdeam, mă dureau fălcile, coastele și gâtul. Dar eu râdeam și râdeam. Și, cu cât râdeam mai tare, cu atât mai tare mă lovea, îmi trăgea pumni și mă zgâria.

— CE-I ATÂT DE NOSTIM? urla Assef la fiecare nouă lovitură. Scuiatul lui mi-a aterizat în ochi. Sohrab țipa.

— CE-I ATĂT DE NOSTIM? mugea Assef. O altă coastă pârâind, de data asta undeva jos, în partea stângă. Nostim era că, pentru prima oară din iarna lui 1975, mă simțeam împăcat. Râdeam fiindcă undeva, într-un colț ascuns al minții mele, văzusem toate astea și chiar le așteptasem cu nerăbdare. Îmi aminteam de ziua aceea de pe deal când îl bombardasem pe Hassan cu rodii, încercând să-l provoc. Dar el stătuse acolo, fără să facă nimic, în timp ce sucii roșu al fructelor îi înmuia tricoul, ca sângele. Apoi îmi luase rodia din mână și și-o zdrobise de frunte. „Acum ești mulțumit?“, șuierase. „Te simți mai bine?“ Nu mă simțisem nici mai fericit, nici mai bine – absolut deloc! Dar acum, acum – da. Corpul îmi era făcut bucățele – cât de rău, aveam să aflu mai târziu –, dar *mă vindecasem*. În sfârșit, eram vindecat. Am răs iar.

Apoi, sfârșitul. Și asta voi lua cu mine în mormânt: Eram la pământ, râzând, iar Assef călare pe pieptul meu, cu fața ca o mască a nebuniei, încadrată de bucle zbârlite, care se legănau la câțiva centimetri de fața mea. Mâna lui liberă era încleștată în beregata mea. Cealaltă – cea cu boxul –, ridicată deasupra umărului. A înălțat pumnul încă și mai sus, pregătindu-se pentru o nouă lovitură.

Deodată s-a auzit: „*Bas*“ – o voce subțirică.

Ne-am uitat amândoi.

— Gata, ajunge, vă rog!

Mi-am amintit de ceva ce-mi spusese directorul orfelinatului, când ne deschisese ușa, mie și lui Farid. Cum îl chema? Zaman? „Nu se desparte niciodată de chestia aia“ – asta ne zisese. „O îndeasă la brâul pantalonilor, oriunde s-ar duce.“

— Ajunge.

Dâre îngemănate de mascara neagră și lacrimi îi curgeau pe obraji, brăzdând roșul fardului. Buza de jos îi tremura. Din nas îi curgeau mucii.

— *Bas*, croncăni.

Mâna întinsă din umăr ținea elasticul praștiei, tras până la capăt. Era ceva în lăcașul praștiei, ceva strălucitor și galben. Am clipit ca să-mi îndepărtez sângele din ochi și am văzut că era una dintre bilele care țineau înșurubate picioarele în x ale mesei. Sohrab ținea praștia îndreptată spre fața lui Assef.

— Gata, aga, vă rog, a zis, cu o voce răgușită și tremurată. Nu-i mai faceți rău!

Gura lui Assef s-a mișcat fără să scoată un singur cuvânt. A dat să spună ceva, apoi s-a oprit.

— Ce crezi că faci? a zis în cele din urmă.

— Vă rog, opriți-vă, a spus Sohrab, în timp ce lacrimi proaspete îi izvorau din ochii verzi, amestecându-se cu mascara.

— Las-o jos, hazardule! a sâsâit Assef. Pune-o jos sau ce i-am făcut lui va fi nimic pe lângă ce-o să-ți fac ție.

Lacrimile au început din nou să curgă, neînfrâ-nate. Sohrab a scuturat din cap:

— Vă rog, aga, a mai zis. Opriți-vă.

— Pune-o jos!

— Nu-i mai faceți rău.

— Pune-o jos, am zis!

— Vă rog!

— PUNE-O JOS!

— *Bas!*

— PUNE-O JOS! Assef mi-a dat drumul din încleștare și s-a repezit spre Sohrab.

Când Sohrab a dat drumul elasticului, praștia a scos un țuit. Apoi Assef a urlat. Și-a dus mâna la locul unde până în urmă cu o secundă fusese ochiul lui stâng. Sângele îi țâșnea printre degete. Sânge și încă ceva – ceva alb, ca un soi de gel.

„I se spune lichid vitros“ – am gândit foarte limpede. „Am citit asta undeva. Lichid vitros.“

Assef s-a încovrigat pe covor. Se rostogolea de colo-colo, zvârcolindu-se, cu mâna încă lipită de orbita însângerată.

— Să mergem! a zis Sohrab. M-a luat de mână. M-a ajutat să mă ridic în picioare. Fiecare centimetru din corpul zdrobit mă durea îngrozitor. În spatele nostru, Assef continua să se zvârcolească.

— Afară! Scoateți-i afară! a urlat.

Am deschis ușa pe bâjbâite. Ochii paznicilor s-au făcut cât cepele când m-au văzut și m-am întrebat cum oi fi arătând. Stomacul mă durea cu fiecare respirație. Unul dintre paznici a zis ceva în paștună și au trecut amândoi repede pe lângă noi, năpustindu-se în camera unde Assef încă mai urla:

— AFARĂ!

— *Bia*, a zis Sohrab, trăgându-mă de mână. Să mergem!

M-am împleticit pe hol, cu mâna mică a lui Sohrab într-a mea. Am mai privit o dată peste umăr. Paznicii, aplecați deasupra lui Assef, se ocupau de fața lui. Atunci am înțeles: bila îi rămăsese înfiptă în orbită.

Lumea întreagă părea să se legene în sus și-n jos, iar scările valsau în toate părțile în timp ce le coboram șontăcând și sprijinindu-mă de Sohrab. De undeva, de sus, țipetele lui Assef se auzeau neîntrerupt, urletele unui animal rănit. Ne-am trezit afară, la lumină, eu ținându-l pe Sohrab pe după umeri. L-am văzut pe Farid alergând spre noi.

— *Bismillah! Bismillah!* Ochii i-au ieșit din orbite când m-a văzut.

M-a luat de subțioară și m-a cărat în goană la mașină. Cred că am țipat. Priveam cum sandalele lui izbesc ritmic asfaltul, lovindu-i călcâiele negre și bătătorite. Mă durea când respiram. Apoi, dintr-o dată, m-am trezit privind tavanul Land Cruiser-ului, cu tapițeria bej sfâșiată, auzind piuitul care atenționa că

o portieră nu este închisă. Zgomote de pași care alergau în jurul mașinii. Farid și Sohrab schimbând câteva cuvinte. Portiera trântindu-se și motorul trezindu-se la viață. Am simțit cum mașina se smucește din loc, iar o înănuță mi se așază pe frunte. Copacii alergau pe lângă noi – îi vedeam pe fereastră. Am mai auzit voci pe stradă, cineva țipa. Oftatul lui Sohrab. Farid încă repetând:

— *Bismillah! Bismillah!*

Cred că atunci am leșinat.

XXIII.

Niște fețe care apar, despicând ceața și durerea, apoi dispar iar. Se uită în jos, la mine, și îmi pun întrebări. Toți pun întrebări. Știu cine sunt? Mă doare ceva? Știam cine sunt și mă durea peste tot. Voiam să le spun, dar dacă încercam să vorbesc mă durea îngrozitor. Știam asta pentru că, acum ceva vreme, poate un an, poate doi, poate zece, încercasem să-i vorbesc unui copil cu obrajii mâzgăliți de ruj și ochii înnegriți de mascara. Copilul? Da, acum îl văd. Suntem într-o mașină oarecare, eu și copilul și nu cred că la volan e Soraya, pentru că Soraya niciodată nu conduce cu asemenea viteză. Aș vrea să-i spun ceva copilului ăștia – mi se pare extrem de important să-i spun ceva. Dar nu-mi amintesc ce vreau să-i spun sau de ce ar fi atât de important. Poate că vreau să-i spun să nu mai plângă, fiindcă totul va fi bine de acum înainte. Sau poate nu. Nu știu de ce, dar vreau să-i mulțumesc copilului.

Fețe. Toate poartă bonete verzi. Intră și ies din câmpul meu vizual. Vorbesc repede, folosind cuvinte pe care nu le înțeleg. Aud și alte voci, alte zgomote, piuituri și alarme. Și mereu alte fețe. Care se uită în jos, la mine. Nu îmi amintesc nici una dintre ele, cu excepția celei care are părul dat cu gel și cu o mustață à la Clark Gable, aia care are boneta pătată în forma

Africii. Domnul vedetă-de-telenovelă! E caraghios. Iar îmi vine să râd. Dar și râsul doare.

Leșin.

ZICE CĂ O CHEAMĂ AISHA, „ca pe soția profetului“. Părul care începe să îi albească e despărțit de o cărare pe mijlocul capului și strâns în coadă de cal la spate. În nas are un cercel mic, în formă de soare. Poartă ochelari cu lentile groase, care îi fac ochii bulbucăți și imenși. E îmbrăcată în verde și are mâinile moi. Mă vede că mă uit la ea și îmi zâmbește. Spune ceva în engleză. Ceva mă străpunge în piept, într-o parte.

Leșin.

LÂNGĂ PATUL MEU STĂ UN BĂRBAT. Îl știu. E oacheș și deșirat și are o barbă lungă. Poartă un soi de pălărie – cum le zice pălăriilor ăstora, *pakol*? O poartă un pic înclinată pe o parte, ca cineva celebru, al cărui nume îmi scapă acum. Îl știu pe omul ăsta. M-a dus undeva cu mașina, cu ani în urmă. Îl știu. E ceva în neregulă cu gura mea. Aud un zgomot ca un fel de bolborosit.

Leșin.

SIMT O ARSURĂ ÎN BRAȚUL DREPT. Femeia cu ochelari cu lentile bifocale și cu inel în formă de soare în nas e aplecată deasupra brațului meu, de care lipește un tubuleț de plastic transparent. Îmi zice: „E potasiu. Înțepă ca o albină, nu-i așa?“ Are dreptate. Cum o cheamă? Ceva care are de-a face cu un profet. Și pe ea o știu de câțiva ani buni. Înainte purta părul strâns într-o coadă de cal. Acum e ridicat într-un coc. Soraya își purta părul la fel, prima dată când am vorbit cu ea. Când o fi fost asta? Săptămâna trecută?

Aisha! Da.

Ceva nu-i în ordine cu gura mea. Și ce mă înjunghie în piept?

Leșin.

SUNTEM ÎN MUNȚII SULAIMAN din Baluchistan și Baba se luptă cu ursul negru. E Baba din copilăria mea, *Toophan agha*, specimenul care întruchipează prin excelență puterea paștună, nu omul topit de sub pături, cel cu obraji scofâlciți și ochii înfundați în orbite. Se rostogolesc pe un petic de iarbă verde, amândoi, om și fiară, iar părul castaniu și cărlionțat al lui Baba flutură în vânt. Ursul rage, sau poate e Baba. Bale și sânge; gheare și mâini încleștate. Cad din nou la pământ cu un bubuit înfundat; Baba e călare pe pieptul ursului, iar degetele i se înfig în beregata animalului. Își ridică privirea spre mine și acum văd. El sunt eu. Eu mă lupt cu ursul.

Mă trezesc. Omul slab și smead e iar la căpătâiul meu. Îl cheamă Farid, acum îmi amintesc. Și cu el e copilul din mașină. Chipul lui îmi amintește de sunetul unui clopoțel. Mi-e sete.

Leșin.

Îmi tot revin și leșin.

NÚMELE BĂRBATULUI cu mustața ca a lui Clark Gable se dovedește a fi dr. Faruqi. Nu este actor de telenovele, ci chirurg din cap până-n picioare, deși încă mă mai gândesc la el ca la cineva pe care l-ar chema Armand și care ar juca într-un serial fierbinte a cărui acțiune să se petreacă undeva, pe o insulă tropicală.

„Unde sunt?“, dau să întreb. Dar gura nu mi se deschide. Mă încrunt. Mormăi. Armand zâmbește; are dinții orbitor de albi.

— Nu încă, Amir – îmi zice –, dar în curând. După ce îți scot firele.

Vorbește o engleză cu accent urdu, gros, rotunjind sunetele.

— *Firele?*

Armand își încrucișează brațele pe piept; are antebrațe păroase și poartă o verighetă de aur.

— Probabil că te-ntrebi unde te afli, ce ți s-a întâmplat. E absolut normal, așa se întâmplă postoperator, te simți dezorientat. Hai să-ți spun ce știu eu.

Voiam să-l întreb de fire. „Postoperator“? Unde era Aisha? Voiam să îmi zâmbescă, să își pună mâinile moi într-ale mele.

Armand s-a încruntat, apoi a ridicat dintr-o sprânceană într-un fel plin de importanță:

— Te afli într-un spital din Peshawar. Ești la noi de două zile. Aveai niște răni foarte grave, Amir, asta trebuie să-ți spun. Pot spune, chiar, că ești tare norocos că ai scăpat, prietene.

Și-a clătinat arătătorul înainte și înapoi ca un pendul și mi-a zis:

— Ai avut splina ruptă, probabil – și din fericire pentru tine – o ruptură de ultim moment, pentru că aveai semnele unei hemoragii interne mai vechi în cavitatea abdominală. Colegii de la secția de chirurgie generală au trebuit să efectueze de urgență o splenectomie. Dacă ruptura s-ar fi produs mai înainte, ai fi sângerat până la moarte.

Mă bătu ușor cu palma pe brațul cu perfuzia și îmi zâmbi:

— Ai mai avut și câteva coaste rupte – una dintre ele ți-a provocat un pneumotorax.

M-am încruntat. Am încercat să deschid gura din nou. Dar mi-am amintit de fire.

— Asta înseamnă un plămân perforat, mi-a explicat Armand mai departe. A tras ușor de un tubuleț de plastic transparent din stânga mea. Am avut iar senzația că sunt înjunghiat în piept.

— Am închis perforația cu acest tub.

Am urmărit traiectoria firului de plastic care se pierdea pe undeva, printre bandaje, în pieptul meu,

celălalt capăt intrând într-un fel de container pe jumătate plin cu un lichid care semăna cu apa. De aici venea bolborositul.

— Ai mai suferit și câteva lacerări – asta înseamnă tăieturi.

Aș fi vrut să-i spun că știu ce înseamnă cuvântul; eram scriitor. Am dat să deschid gura. Iar uitasem de fire.

— Cea mai urâtă lacerare a fost pe buza de sus, a reluat Armand. Lovitura ți-a despiciat buza în două, chiar pe mijloc. Dar nu-ți face griji, cei de la chirurgie plastică ți-au cusut-o la loc și, cred ei, rezultatul va fi excelent, chiar dacă vei rămâne cu o cicatrice. Nu s-a putut altfel. Ai mai avut o fractură orbitală pe partea stângă; ăsta ar fi osul orbitei și a trebuit să-l „reparăm“ și pe el. O să scapi de firele din maxilar în vreo șase săptămâni, mi-a mai zis Armand. Până atunci – numai lichide și shake-uri. O să slăbești puțin și o să vorbești ca Al Pacino în primul film din seria *Nașul*, dar numai pentru o vreme.

A răs ușor.

— Dar azi mai ai o sarcină. Știi care e?

Am scuturat din cap.

— Sarcina ta e să scapi de gaze. Fă asta și o să putem să te hrănim cu lichide. Fără părțuri, adio mâncare.

A răs din nou.

Mai târziu, după ce Aisha mi-a schimbat tubul de dren și mi-a ridicat căpătâiul patului, așa cum am rugat-o, am început să mă gândesc la ce mi se întâmplase. Ruptură de splină. Dinți spărți. Plămân perforat. Orbită crăpată. Dar, în timp ce mă uitam la un porumbel care ciugulea o fărâmitură de pâine de pe pervazul ferestrei, mă mai gândeam și la altceva ce îmi spusese Armand / dr. Faruqi: „Lovitura ți-a despiciat

buză de sus în două“, – așa îmi zisese – „chiar pe mijloc“. Chiar pe mijloc, ca o buză de iepure.

FARID ȘI SOHRAB au venit să mă vadă a doua zi.

— Astăzi ne recunoști? Îți amintești? a zis Farid, glumind doar pe jumătate. Am dat din cap că da.

— *Al hamdullellah!* a zis radiind. Nu mai vorbești tâmpenii.

— Mulțumesc, Farid, i-am spus printre fălcile strâns cusute. Armand avusese dreptate – chiar aveam vocea lui Al Pacino din *Nașul*. Și limba mă lua mereu prin surprindere ori de câte ori își scotea vârful printre spațiile goale lăsate de dinții pe care îi înghițisem. Îți mulțumesc din inimă, pentru tot.

A făcut un semn cu mâna și a roșit puțin:

— *Bas*, n-ai de ce să-mi mulțumești, a zis. M-am întors spre Sohrab. Purta niște haine noi – un *pirhan-tumban* maro-deschis, care îi venea cam mare, și o tichie neagră pe cap. Se uita în jos, admirându-și picioarele și jucându-se cu perfuzorul încolăcit pe pat.

— Nu am făcut cunoștință așa cum se cuvine, i-am zis. I-am întins mâna: eu sunt Amir.

S-a uitat la mâna mea, apoi la mine:

— Ești acel Amir aga despre care îmi vorbea tata? m-a întrebat.

— Da.

Mi-am amintit cuvintele din scrisoarea lui Hassan: „Le-am vorbit atât de mult despre dumneavoastră lui Farzana jan și lui Sohrab, despre cum am crescut împreună și cum ne jucam și alergam pe străzi. Au râs ascultând ce năzbâtii făceam noi doi!“

— Și ție îți datorez mulțumiri, Sohrab jan – i-am zis. Mi-ai salvat viața.

Nu a spus nimic. Mi-am lăsat mâna în jos, când am văzut că nu vrea să mi-o strângă.

— Îmi plac hainele astea noi, am murmurat.

— Sunt ale băiatului meu, a spus Farid. Lui i-au rămas mici. Îi vin destul de bine lui Sohrab, așa mi se pare.

Apoi a mai zis că Sohrab poate sta la el, până îi găsesc un loc.

— Nu avem prea mult loc, dar ce să facem? Nu pot lăsa copilul în stradă. Și-apoi, copiii mei au început să țină la el. Așa-i, Sohrab?

Dar băiatul se tot uita în jos, răsucind perfuzorul între degete.

— Voiam să te întreb – a zis Farid, ezitând un pic – ce s-a întâmplat în casa aia? Ce s-a întâmplat între tine și talibanul ăla?

— Să zicem doar că am primit amândoi ce meritam, i-am zis.

Farid a dat din cap fără să mai insiste. Mi-a trecut prin minte că undeva, pe drumul dintre Peshawar și Afganistan, deveniserăm prieteni.

— Și eu voiam să te întreb ceva.

— Ce?

Nu voiam să întreb și îmi era groază să aflu:

— Rahim Khan, am zis.

— S-a dus.

Inima mi s-a făcut cât un purice.

— E...

— Nu, nu, a plecat.

Mi-a dat o bucată de hârtie împăturită și o cheiță.

— Proprietarul mi-a dat astea când m-am dus să-l caut. A zis că Rahim Khan a plecat la o zi după noi.

— Și unde s-a dus?

Farid a ridicat din umeri.

— Proprietarul habar n-are. A zis doar că Rahim Khan a lăsat scrisoarea și cheia pentru tine și dus a fost.

Își privi ceasul:

— E timpul să plec. *Bia*, Sohrab.

— Poți să-l mai lași puțin? i-am zis. Să-l iei mai târziu?

M-am întors către Sohrab.

— Vrei să stai puțin cu mine?

A dat din umeri fără să scoată o vorbă.

— Bineînțeles, a spus Farid. O să vin să-l iau înainte de *namaz*-ul de seară.

MAI ERAU ÎNCĂ TREI PACIENȚI în salon cu mine. Doi bărbați mai în vârstă, unul cu piciorul în ghips, celălalt cu astm, și un adolescent de cincisprezece-șaisprezece ani, căruia i se scosese apendicele. Bătrânul cu ghipsul se uita fix la noi, fără să clipească, mutându-și privirea de la mine la băiatul hazar așezat pe un scaun. Rudele vecinilor mei de salon – bătrâne cu *shalwar-kameez*-uri de culoare deschisă și niște copii, precum și câțiva bărbați purtând tichii pe cap – se vânturau pe ușă, făcând gălăgie. Aduseseră *pakoras*, *naan*, *samosas*, *biryani*. Uneori, oamenii se plimbau pur și simplu prin încăpere, așa, ca bărbatul înalt și bărbos, care intrase imediat după ce veniseră Farid și Sohrab. Era înfășurat într-o pătură maronie. Aisha l-a întrebat ceva în urdu. Dar el nu i-a dat nici o atenție și a cercetat scrupulos camera. Mi s-a părut că la mine se uită puțin mai lung decât ar fi fost normal. Când sora i-a vorbit din nou, s-a învârtit în loc și a ieșit.

— Cum te simți? l-am întrebat pe Sohrab. A dat din umeri și și-a privit mâinile. Ți-e foame? Doamna aceea de acolo mi-a dat o farfurie cu *biryani*, dar nu pot să mănânc, am zis. – Nu știam ce să-i mai spun. – N-o vrei tu?

A dat din cap că nu.

— Vrei să stăm de vorbă?

Iar a scuturat din cap.

Am stat așa o vreme, în tăcere, eu proptit între perne, Sohrab pe scaunul cu trei picioare de lângă

pat. La un moment dat am așipit și când m-am trezit lumina zilei mai scăzuse în intensitate, umbrele se întinseseră pretutindeni și Sohrab stătea tot lângă mine. Își privea mâinile.

ÎN NOAPTEA ACEEA, după ce Farid l-a luat pe Sohrab, am deschis scrisoarea lui Rahim Khan. Amânasem s-o citesc cât de mult putusem. Scria:

Amir jan,

Inshallah, sper ca această scrisoare să te găsească sănătos. Mă rog lui Allah să nu te fi pus în pericol și ca Afganistanul să nu fie nemilos cu tine. Din ziua în care ai plecat te-am pomenit în toate rugăciunile mele.

Ai avut dreptate să bănuiești toți anii ăștia că știu. Da, am știut. Hassan mi-a spus la scurt timp după ce s-a întâmplat. Ce ai făcut a fost greșit, Amir jan, dar nu uita că erai un băiețel când s-a întâmplat. Un băiețel tulburat. Erai prea aspru cu tine pe atunci, și mai ești și acum – am văzut asta în ochii tăi, la Peshawar. Dar sper că vei ține cont de ce-ți spun: un bărbat care nu are conștiință și nici bunătate în inimă, nici nu suferă. Sper ca suferința ta să fie curmată odată cu această călătorie în Afganistan.

Amir jan, mi-e rușine de minciunile pe care ți le-am spus în toți anii aceștia. Aveai dreptate să fii furios, la Peshawar. Aveai dreptul să știi. Așa cum îl avea și Hassan. Știu că nu ne absolvă pe nici unul dintre noi, dar Kabulul în care trăiam noi pe atunci era o lume ciudată, în care erau lucruri mai importante decât adevărul.

Amir jan, știu cât de aspru a fost tatăl tău cu tine, când ai început să crești. Am văzut cum sufereai și tânjeai după afecțiunea lui, iar inima mea sângera pentru tine. Dar tatăl tău era un bărbat sfâșiat între două jumătăți, Amir jan: tu și Hassan. Vă iubea pe amândoi, dar nu-l putea iubi pe Hassan așa cum își dorea – deschis, ca un tată. Așa că a mărit pretențiile în cazul tău – Amir, jumătatea legitimă din punct de vedere social, jumătatea care reprezenta moșteni-

torul bogățiilor pe care le primise la rândul său de la strămoși, al privilegiilor dublate prin ascunderea păcatelor care veneau odată cu aceste bogății. Când te vedea pe tine, se vedea pe el. Și vina lui. Încă mai ești supărat și îmi dau seama că e prea devreme să accepți ce îți spun, dar poate că într-o zi vei înțelege că atunci când tatăl tău era aspru cu tine, era aspru și cu el însuși. Tatăl tău, asemenea ție, era un suflet chinuit, Amir jan.

Nu pot descrie adâncimea și întunecimea durerii care s-a abătut asupra mea când am aflat despre trecerea lui în neființă. L-am iubit pentru că îmi era prieten, dar și pentru că era un om bun, poate chiar un mare om. Și asta e ceea ce vreau să înțelegi: că bunătatea, adevărata lui bunătate, s-a născut din remușcările tatălui tău. Uneori, cred că tot ce făcea – hrănind săracii de pe străzi, construind un orfelinat, dând bani prietenilor aflați la ananghie – reprezenta de fapt o răscumpărare a păcatelor, Amir jan. Și asta, cred eu, este esența răscumpărării păcatelor, Amir jan: când vinovăția duce la bunătate.

Știu că, în cele din urmă, Dumnezeu va fi iertător. Ne va ierta pe tatăl tău și pe mine, dar și pe tine. Sper să poți face și tu la fel. Iartă-ți tatăl, dacă poți. Iartă-mă și pe mine, dacă vrei. Dar, cel mai important, iartă-te pe tine însuși.

Ți-am lăsat niște bani, cam tot ce mi-a mai rămas, de fapt. Cred că o să ai ceva cheltuieli când o să te întorci aici și banii ăștia îți le-ar putea acoperi. E o bancă în Peshawar; Farid știe unde e. Banii sunt într-o cutie de valori. Ți-am lăsat cheia.

Cât despre mine, e vremea să plec. Mi-a mai rămas puțin timp și aș vrea să-l petrec singur. Te rog, nu mă căuta. Asta e ultima mea rugămintă către tine.

Te las în mâinile lui Dumnezeu.

Prietenul tău dintotdeauna,

Rahim

Mi-am șters ochii cu mâneca pijamalei de spital. Am împăturit scrisoarea și am pus-o sub saltea.

„Amir, jumătatea legitimă din punct de vedere social, jumătatea care reprezenta moștenitorul bogățiilor pe care le primise la rândul său de la strămoși, precum și privilegiile dublate prin ascunderea păcatelor care veneau odată cu aceste bogății.“ Poate de asta Baba și cu mine ne înțeleseserăm atât de bine în Statele Unite – mi-am spus. Vindeam porcării pe bani puțini, aveam slujbe meschine și un apartament întunecos – versiunea americană a unei colibe; poate că în America, atunci când se uita la mine, Baba vedea și o fărâmbă din Hassan.

„Tatăl tău, asemenea ție, a fost un suflet chinuit“ – scrisese Rahim Khan. Poate chiar așa și era. Amândoi păcătuiserăm și trădaserăm. Dar Baba găsisse o cale de a face bine, mânat din propriile-i remușcări. Eu ce făcusem, în afară de faptul că încercasem să scap de vină prin înlăturarea celor pe care îi trădasem, după care încercasem să uit totul? Ce făcusem altceva decât să mă transform într-un insomniac?

Ce făcusem în tot acest timp ca să îndrept lucrurile?

Când asistenta – nu Aisha, ci o femeie cu părul roșu, al cărei nume îmi scapă – a intrat cu o seringă în mână și m-a întrebat dacă am nevoie de o injecție cu morfină, am spus „da“.

A DOUA ZI DIMINEAȚĂ mi-au scos tubul de dren din torace. Armand le-a dat voie asistentelor să mă hrănească cu suc de mere. Când a venit cu paharul de suc pe care l-a pus pe noptiera de la capul patului, i-am cerut Aishei o oglindă. Și-a ridicat ochelarii pe frunte și a tras draperiile, lăsând lumina soarelui de dimineață să inunde încăperea.

— Dar ține minte – mi-a zis peste umăr – o să arate mai bine peste câteva zile. Ginerele meu a avut un accident de motoretă anul trecut. Fața lui frumoasă

a fost târâtă pe asfalt și arăta ca o vânătă. Acum e din nou frumoasă, ca a unui actor de cinema.

În ciuda asigurărilor ei, când m-am uitat în oglindă și mi-am văzut fața mi s-a tăiat respirația. Arăta de parcă cineva mi-ar fi înfipt duza unei pompe de bicicletă pe sub piele și ar fi început să pompeze: ochii îmi erau vineți și umflați, dar cel mai rău arăta gura – o umflătură grotescă de o culoare combinată, roșu cu violet, toată numai copci și julituri. Am încercat să zâmbesc, dar un val de durere mi-a săgetat buzele. Nu aveam să mai fac asta ceva vreme de acum încolo. Aveam copci de-a lungul obrazului stâng, până sub bărbie, și pe frunte, până la linia părului.

Bătrânul cu piciorul în ghips a zis ceva în urdu. Am dat din umeri spre el și am scuturat din cap. A arătat spre fața lui, a lovit-o ușor cu palma și a zâmbit larg, un rânjel fără dinți.

— Foarte bine, a zis în engleză. *Inshallah!*

— Mulțumesc, am murmurat.

Farid și Sohrab au intrat pe ușă chiar când puneam oglinda deoparte. Sohrab s-a așezat pe scaunul de lângă pat și și-a sprijinit capul de tăblie.

— Știi, cu cât pleci mai repede de aici, cu atât mai bine, mi-a zis Farid.

— Dr. Faruqi spune...

— Nu mă refeream la spital, mă refeream la Peshawar.

— De ce?

— Nu cred că o să mai fii în siguranță mult timp, a zis iar Farid. Își coborî vocea: Talibanii au prieteni pe aici. Vor începe să te caute.

— Cred că au și început, am murmurat. M-am gândit deodată la bărbosul care intrase în cameră și stătuse acolo, zgâindu-se la mine.

Farid se aplecă spre mine:

— De îndată ce o să poți să mergi, o să te duc la Islamabad. Nu vei fi nici acolo în siguranță, nicăieri în Pakistan nu vei fi, dar e mai bine decât aici. Cel puțin vei câștiga ceva timp.

— Farid jan, probabil că nici de tine nu e prea bine. Poate n-ar trebui să fii văzut cu mine, doar ai o familie de care trebuie să ai grijă.

Farid a făcut un gest vag cu mâna:

— Băieții mei sunt mici, dar foarte șmecheri. Știu să aibă grijă de mama și de surorile lor.

A zâmbit.

— Și-apoi, n-am zis că o fac pe gratis.

— Nu te-aș fi lăsat nici dacă te-ai fi oferit, am zis. Am uitat că nu pot să zâmbesc și am încercat. O mică picătură de sânge mi s-a prelinș pe bărbie.

— Pot să te mai rog ceva?

— Pentru tine, de încă o mie de ori, a zis Farid.

Și, dintr-o dată, m-am trezit plângând. Oftam, înghițind parcă aerul, în timp ce râuri de lacrimi îmi curgeau pe obraji tăiați și pe buzele cusute.

— Ce s-a întâmplat? s-a speriat Farid.

Mi-am îngropat fața în mâini. Știam că tot salonul se uită la mine. După aceea m-am simțit obosit, pustiit:

— Îmi pare rău, am zis. Sohrab se uita la mine, încruntat.

Când am putut vorbi din nou, i-am spus lui Farid ce vreau:

— Rahim Khan a zis că locuiesc aici, în Peshawar.

— Poate ar fi bine să le scrii numele, mi-a zis Farid, privindu-mă cu precauție, de parcă s-ar fi întrebat ce o să mă mai apuce în curând.

Le-am scris numele pe un colț de hârtie ruptă dintr-un sul. „John și Betty Caldwell“.

Farid a băgat bucățița de hârtie în buzunar:

— O să-i caut cât pot de repede, a zis.

Apoi s-a întors spre Sohrab:

— Cât despre tine, o să vin să te iau diseară. Să nu-l obosești prea tare pe Amir aga.

Dar Sohrab se dusesse la fereastră, unde vreo șase porumbei se plimbau nestingheriți pe pervaz, în sus și-n jos, ciugulind lemnul și firimituri de pâine.

ÎN SERTARUL DIN MIJLOC al noptierei de lângă patul meu am găsit un număr din *National Geographic*, un creion cu vârful bont, un pieptene cu dinți lipsă și ceea ce căutam acum, în timp ce transpirația îmi curgea pe frunte din cauza efortului: un pachet cu cărți de joc. Le număraseram mai devreme și, în mod surprinzător, nu lipsea nici una. L-am întrebat pe Sohrab dacă vrea să jucăm. Nu mă așteptam să-mi răspundă, ci doar să dea din cap. Era tăcut de când fugisem din Kabul.

Dar el s-a întors de la geam și a spus:

— Singurul joc pe care îl știu este *panjpar*.

— Deja îmi pare rău pentru tine, pentru că sunt un mare maestru în materie de *panjpar*. Renumit la nivel mondial.

Și-a reluat locul pe scaunul de lângă mine. I-am împărțit cele cinci cărți:

— Când eu și tatăl tău eram de vârsta ta, jucam jocul ăsta. Mai ales iarna, când ninge și nu puteam ieși afară. Jucam până apunea soarele.

A dat jos o carte, apoi a luat alta din grămadă. Îl priveam pe furiș, în timp ce își studia cărțile. Era leit tatăl lui din atâtea puncte de vedere: felul în care își desfăcea cărțile în evantai cu amândouă mâinile, felul în care își mișca ochii în timp ce se uita atent la ele, faptul că foarte rar privea o persoană în ochi.

Am jucat în tăcere. Am câștigat primul joc, apoi l-am lăsat să îl câștige pe al doilea și le-am pierdut pe ultimele cinci pe cinstite.

— Ești la fel de bun ca tatăl tău, poate chiar mai bun, am zis, după ultima partidă pierdută. Îl mai băteam uneori, dar cred că mă lăsa să câștig.

Am făcut o pauză înainte să spun:

— Tatăl tău și cu mine am fost alăptați de aceeași femeie.

— Știu!

— Ce... ce ți-a spus despre mine?

— Că erai cel mai bun prieten pe care l-a avut vreodată, mi-a răspuns.

Am început să mă joc cu valetul de caro.

— Mă tem că nu i-am fost un prieten chiar așa de bun, i-am zis. Dar tare mult aș vrea să fiu prietenul tău. Ai vrea? Ți-ar plăcea?

Mi-am pus cu blândețe mâna pe brațul lui, dar a tresărit. A trântit cărțile și s-a tras cât mai departe pe scaun. S-a ridicat și s-a dus la fereastră. Cerul se umplea de fâșii roșii și purpurii, pe măsură ce soarele apunea deasupra Peshawarului. De pe strada de dedesubt se auzeau claxoane, răgete de măgari, fluierat de polițiști. Sohrab stătea în lumina aceea purpurie, cu fruntea lipită de geam și pumnii strânși la subsuoară.

AISHA A RUGAT UN COLEG asistent să mă ajute să fac primii pași. Am început chiar în seara aceea. Am dat ocol camerei o singură dată, ținându-mă cu o mână de stativul pe roțile al perfuzorului, iar cu cealaltă agățându-mă de brațul asistentului. Mi-au trebuit zece minute ca să ajung iar la pat și, între timp, incizia din stomac parcă îmi pulsa și eram scaldat în transpirație. M-am așezat pe pat, oftând, cu inima bătându-mi ca un ciocan în urechi și gândindu-mă ce dor îmi e de soția mea.

Sohrab și cu mine am jucat apoi *panjpar*, aproape toată ziua următoare. Tot în tăcere. La fel și în ziua

următoare și în următoarea. De-abia dacă vorbeam, doar jucam *panjpar* – eu, proptit între perne, el – pe scăunelul cu trei picioare, iar rutina asta nu era întreruptă decât de plimbarea obligatorie în jurul camerei sau de mersul la baia de pe hol. Mai târziu, în noaptea aceea, am avut un vis; am visat că Assef stă în ușa camerei mele de spital, cu bila încă înfiptă în orbită: „Noi doi suntem la fel“ – îmi zicea. „Ai supt lapte cu el de la același sân, dar ești geamănul meu.“

ÎN ZIUA URMĂTOARE, la prima oră, i-am spus lui Armand că plec.

— E prea devreme pentru externare, a protestat el. Nu mai purta haine de chirurg, ci un costum bleumarin cu cravată galbenă. Avea din nou gel în păr. Încă mai iei antibiotice intravenos și...

— Trebuie să plec, i-am spus. Vă sunt recunoscător tuturor pentru tot ce ați făcut pentru mine. Cu adevărat. Dar chiar trebuie să plec.

— Unde o să mergeți? a mai zis Armand.

— Mai bine să nu știți.

— De-abia puteți merge.

— Pot să merg până în capătul holului și înapoi, i-am zis. O să fiu bine.

Planul era cam așa: să ies din spital, să iau banii din cutia de valori de la bancă și să-mi plătesc spitalizarea, să merg cu mașina până la orfelinatul lui John și Betty Caldwell ca să-l las pe Sohrab, apoi să plec la Islamabad și să-mi schimb planurile de călătorie. Să mai stau câteva zile până o să mă simt mai bine. Apoi să iau primul avion spre casă.

Ăsta era planul, până în dimineața aceea când au sosit Farid și Sohrab.

— Prietenii ăștia ai tăi, Betty și John Caldwell, nu sunt în Peshawar, mi-a zis Farid.

Îmi luase zece minute să-mi pun *pirhan-tumban*-ul. Pieptul, acolo unde mă tăiaseră ca să-mi pună tubul, mă durea când ridicam brațul, iar stomacul îmi pulsa, parcă, de fiecare dată când mă aplecam. Abia îmi trăgeam sufletul, respirând întretăiat, după efortul de a-mi aduna cele câteva lucruri care îmi aparțineau și de a le băga într-o pungă maro, de hârtie. Dar reușisem să mă pregătesc și acum stăteam pe marginea patului, când a venit Farid cu noutăți. Sohrab s-a așezat pe pat, chiar lângă mine.

— Unde s-au dus? am întrebat.

Farid a scuturat din cap.

— Nu înțelegi...

— Pentru că Rahim Khan zicea...

— Am fost la Consulatul Statelor Unite, a zis Farid, luându-mi punga. Nu au existat niciodată un John și o Betty Caldwell în Peshawar. Conform celor spuse de cei de la Consulat, nu există nici în vreo altă parte. Oricum, nu aici, în Peshawar.

Chiar lângă mine, Sohrab răsfoia paginile vechiului număr din *National Geographic*.

AM LUAT BANII DE LA BANCĂ. Managerul, un om gras, cu pete de transpirație la subsuori, îmi zâmbea strălucitor și îmi tot repeta că nimeni de la bancă nu se atinsese de bani.

— Absolut nimeni, a zis grav, dând din arătător întocmai ca Armand.

Să mergi prin Peshawar cu atât de mulți bani într-o pungă de hârtie era o experiență ușor înfricoșătoare. În plus, aveam impresia că fiecare bărbos care se uită la mine este un ucigaș taliban, trimis de Assef. Frica mea era sporită de două lucruri: erau mulți bărboși în Peshawar și toată lumea se uita insistent.

— Ce facem cu el? a zis Farid, mergând încetișor alături de mine, în drumul de la casieria spitalului spre mașină. Sohrab era așezat pe bancheta din spate a Land Cruiser-ului, privind traficul prin geamul lăsat în jos și cu bărbia sprijinită în palmă.

— Nu poate rămâne la Peshawar, am zis încetișor.

— Nu, Amir aga, nu poate rămâne, a spus și Farid. Îmi citea întrebările ascunse printre vorbe. Îmi pare rău, aș vrea să...

— Nu-i nimic, Farid, i-am zis. Am reușit chiar să afișez un zâmbet obosit. Ai destule guri de hrănit.

Lângă mașină stătea acum un câine, așezat pe labele din spate și ridicat cu cele din față pe portiera mașinii, dând din coadă. Sohrab mângâia câinele.

— Cred că deocamdată va merge la Islamabad, am zis.

AM DORMIT APROAPE tot drumul până la Islamabad, adică vreo patru ore. Am visat mult, dar nu-mi mai amintesc decât un hocus-pocus de imagini, frânturi ale memoriei vizuale, ca și cărțile într-un Rolodex: Baba marinând carnea de miel pentru cea de-a treisprezecea aniversare a zilei mele de naștere, Soraya și cu mine făcând dragoste pentru prima dată, soarele care răsărea la est, urechile noastre încă răsunând de muzica de la nuntă, palmele ei vopsite cu henna împletindu-se cu ale mele. Apoi, când Baba ne luase, pe Hassan și pe mine, la căpșuni, în Jalalabad, iar proprietarul ne spusese că putem mânca oricât vrem, cu condiția să cumpărăm măcar patru kilograme – și cum sfârșiserăm amândoi prin a ne văita de dureri de burtă. Cât de întunecat, aproape negru, arăta sângele lui Hassan pe zăpadă, picurând din turul pantalonilor. „Sângele e un lucru puternic, *bachem*.” Khala Jamila bătând-o pe Soraya pe genunchi și spunându-i: „Dumnezeu știe mai bine, poate că nu a fost

să fie.“ Eu pe teresa casei tatălui meu, dormind. Baba spunând că singurul păcat care contează este hoția. Rahim Khan la telefon, explicându-mi că mai există o cale de a fi din nou bun. *O cale de a fi din nou bun...*

XXIV.

Dacă Peshawar era orașul care îmi amintea de ceea ce fusese cândva Kabulul, atunci Islamabadul era orașul în care Kabulul s-ar fi putut transforma într-o bună zi. Străzile erau mai largi decât în Peshawar, mai curate și mărginite de hibiscuși și copaci. Bazarurile erau mai bine organizate și nu erau atât de înțesate de ricșe și biciclete. Arhitectura era și ea mai elegantă, mai modernă și am văzut parcuri în care trandafirii și iasomia înfloreau la umbra copacilor.

Farid a găsit un mic hotel pe o stradă lăturalnică care se întindea la poalele dealurilor Margalla. Pe drum am trecut pe lângă celebra moschee Shah Faisal, considerată cea mai mare din lume, cu minaretele ei ascuțite și turlele uriașe, de beton. Sohrab a rămas cu gura căscată la vederea ei, apoi s-a aplecat pe geamul portierei și a urmărit-o cu privirea până ce Farid a dat colțul.

CAMERA DE LA HOTEL ERA O versiune mult îmbunătățită a celei din Kabul, unde stătusem cu Farid. Cearceafurile erau curate, covorul aspirat și baia – sclipitoare. Aveai tot ce îți trebuie – șampon, săpun, lame de ras, cadă și prosoape mirosind a lămâie. Și nici o pată de sânge pe pereți. Și încă un lucru: un televizor așezat pe noptiera dintre cele două paturi de o persoană.

— Uite! i-am spus lui Sohrab. Am dat drumul la televizor apăsând pe buton – nu avea telecomandă – și am început să schimb canalele. Am găsit un spectacol de marionete pentru copii, cu două oi pufoase care cântau în urdu. Sohrab s-a așezat pe unul dintre paturi, cu genunchii la piept. Imaginile de la televizor i se reflectau în pupilele verzi în timp ce privea ecranul cu un chip ca de piatră, legănându-se înainte și înapoi. Mi-am amintit de promisiunea pe care i-o făcusem cândva lui Hassan, că o să-i iau un televizor color, pentru el și familia lui, când o să creștem mari.

— Trebuie să plec, Amir aga, a zis Farid.

— Rămâi aici peste noapte, i-am spus. Te așteaptă un drum lung. Poți pleca mâine.

— *Tashakor*, mi-a răspuns. Dar vreau să mă întorc în noaptea asta. Mi-e dor de copiii mei.

Apoi, îndreptându-se spre ușă, s-a oprit:

— La revedere, Sohrab jan, a zis. A așteptat un răspuns, dar Sohrab nu-i dădea nici o atenție. Se legăna doar înainte și înapoi, cu fața luminată de strălucirea argintie a imaginilor care dansau pe ecran.

Afară, i-am dat un plic. L-a deschis și a rămas cu gura căscată.

— Nu știam cum să-ți mulțumesc, i-am zis. Ai făcut atât de mult pentru mine.

— Cât e aici? a zis Farid, ușor amețit.

— Ceva mai mult de două mii de dolari.

— Două... a început. Buza de jos îi tremura puțin. Mai târziu, când a pornit mașina, desprinzându-se din curbă, a claxonat de două ori și mi-a făcut cu mâna. I-am răspuns. Nu l-am mai văzut niciodată.

M-am întors în camera de hotel și l-am găsit pe Sohrab întins pe pat, încovrigat în forma literei C. Avea ochii închiși, dar nu-mi dădeam seama dacă doarme. Închisese televizorul. M-am întins pe patul

meu și m-am strâmbat de durere, ștergându-mi transpirația rece de pe frunte. Mă întrebam cât va mai ține durerea asta care nu mă slăbea deloc când mă ridicam, mă așezam sau mă întorceam de pe o parte pe alta, în pat. M-am mai întreat când am să pot mânca hrană solidă. M-am întreat ce voi face cu băiețelul rănit, care zăcea întins în patul de alături, cu toate că o parte din mine știa deja.

Pe noptieră era o cană cu apă. Mi-am turnat un pahar și am luat două pastile din cele pe care mi le dăduse Armand. Apa era caldă și amăruie. Am tras draperiile și m-am lăsat ușor pe pat, apoi m-am întins. Credeam că o să-mi explodeze pieptul, desfăcându-se brusc. Când durerea m-a lăsat puțin și am început să respir din nou, mi-am tras pătura până la piept și am așteptat ca doctoriile lui Armand să-și facă efectul.

CÂND M-AM TREZIT, CAMERA era și mai întunecată. Felia de cer care se zărea printre perdele era purpurie; amurgul se topea încet în noapte. Cearceafurile erau learcă, iar capul parcă îmi bubuia. Visasem iar, dar nu-mi aminteam ce.

Inima mi-a sărit din piept când m-am uitat spre patul lui Sohrab și am văzut că e gol. L-am strigat. Sunetul vocii mele m-a speriat. Era confuz să stai într-o cameră de hotel, pe întuneric, la mii de kilometri depărtare de casă, cu corpul făcut bucățele, strigând numele unui băiețel pe care îl întâlnisem pentru prima oară cu numai câteva zile în urmă. L-am strigat din nou, fără răspuns. M-am chinuit să mă ridic din pat, am căutat în baie, pe holul strâmt din fața camerei, nimic. Plecase.

Am încuiat ușa și am șontăcăit până la biroul directorului, ținându-mă cu o mână de balustrada special fixată de-a lungul peretelui. În hol era un palmier de plastic prăfuit, iar pe tapetul lipit pe perete zburau

păsări flamingo roz. L-am găsit pe director citindu-și ziarul în spatele biroului de la recepție. I l-am descris pe Sohrab și l-am întrebat dacă nu cumva l-a văzut. A pus ziarul pe birou și și-a dat jos ochelarii de citit. Avea un păr unsuros și o mustață pătrătoasă înspicată cu fire cenușii. Mirosea vag a fructe tropicale – unele pe care nu le puteam recunoaște.

— Eh, băieților le place să facă șotii, a zis, oftând. Eu am trei; toată ziua fug încolo și-ncoace și o necăjesc pe mama lor. A început să-și facă vânt cu ziarul, zgâindu-se la fălcile mele cusute.

— Nu cred că a fugit ca să se joace, am spus. Și nici nu suntem de aici. Mi-e teamă să nu se fi rătăcit.

A dat din cap a muștrare:

— Atunci n-ar fi trebuit să-l scăpați din ochi, domnule.

— Știu – i-am răspuns –, dar am adormit și când m-am trezit dispăruse.

— Știți, băieții trebuie supravegheați tot timpul.

— Da, am zis și am simțit cum îmi crește tensiunea.

Cum putea fi atât de obtuz și de nepăsător?

Și-a mutat ziarul dintr-o mână în cealaltă și a mai zis:

— Acum, ar vrea biciclete.

— Cine?

— Băieții mei, m-a lămurit. Mă tot bat la cap: „Tati, tati, te rugăm să ne iei biciclete și n-o să te mai supărăm. Te rugăm, tati!” Râse ușor, pe nas: Mama lor m-ar omorî, vă jur!

Mi l-am închipuit pe Sohrab zăcând într-un șanț. Sau în portbagajul vreunei mașini, legat și cu căluș la gură. Nu voiam să-mi pătez mâinile cu sângele lui. Nu și cu al lui.

— Vă rog..., am spus. Mi-am mijit ochii și i-am citit numele pe ecusonul de pe buzunarul cămășii cu mânecă scurtă, de bumbac: ...domnule Fayyaz, l-ați văzut?

— Pe băiat?

Mi-am mușcat buza.

— Da, pe băiat! Băiatul care a venit cu mine. L-ați văzut sau nu, pentru numele lui Dumnezeu?

Ziarul cu care-și făcea vânt s-a oprit. Ochii i s-au îngustat:

— Prietene, nu face pe deșteptul cu mine, fiindcă nu eu sunt cel care l-a pierdut.

Cu toate că ce spunea el avea un grăunte de adevăr, am simțit cum mi se urcă sângele la cap:

— Ai dreptate – e greșeala mea, așa-i. Dar acum spune-mi, l-ai văzut?

— Îmi pare rău, a spus pe un ton politicoș. Și-a pus iar ochelarii pe nas și și-a deschis cu o mișcare bruscă ziarul. Nu am văzut nici un băiat.

Am stat un minut nemișcat la recepție, încercând să nu țip. Apoi, în timp ce ieșeam din hol, l-am auzit:

— Aveți vreo idee pe unde s-o fi dus?

— Nu, am zis. Mă simțeam obosit. Obosit și speriat.

— Îi place ceva în mod special? a mai zis. Am văzut că împăturise ziarul. Băieții mei, de exemplu, ar face orice ca să meargă la un film american, de acțiune, mai ales alea cu Arnold Whatsanegger...

— Moscheea! am zis. Moscheea cea mare.

Mi-am amintit că vederea moscheei celei mari îl scosese pe Sohrab din apatie, când trecuserăm cu mașina pe acolo, că se aplecase în afară, pe geam, ca să o vadă mai bine.

— Shah Faisal?

— Da, mă puteți duce acolo?

— Știați că e cea mai mare din lume? m-a întrebat.

— Nu, dar...

— Numai curtea moscheii poate adăposti patruzeci de mii de oameni.

— Mă puteți duce acolo?

— Nu-i mai mult de un kilometru până acolo, a zis. Dar deja se îndepărta de pupitru.

— Vă plătesc, i-am mai zis.

A oftat și a scuturat din cap.

— Așteptați aici, mi-a spus. A dispărut într-o cameră din spate și s-a întors purtând alți ochelari și cu niște chei în mână; o femeie micuță, grăsuță, într-un sari portocaliu, venea în urma lui. I-a luat locul în spatele biroului de la recepție.

— Nu vă iau nici un ban – mi-a suflat în față –, vă duc pentru că sunt tată, ca și dumneavoastră.

MĂ GÂNDEAM CĂ O SĂ NE ÎNVÂRTIM prin oraș până la căderea nopții. Mă și vedeam la poliție, descriindu-l pe Sohrab, sub privirea încărcată de reproș a lui Fayyaz. Aproape că auzeam vocea obosită și dezinteresată a polițistului punându-mi întrebările de rutină. Iar printre aceste întrebări oficiale o auzeam și pe cea neoficială: Cui dracu' îi pasă de încă un copil afgan mort?

Dar l-am găsit la vreo cincizeci de metri de moschee, stând pe jos, în parcare aproape goală, pe o insuliță de verdeață. Fayyaz a tras pe dreapta ca să cobor:

— Trebuie să mă întorc, mi-a zis.

— E bine, o să ne întoarcem pe jos, i-am răspuns. Vă mulțumesc, domnule Fayyaz, vă mulțumesc din tot sufletul.

S-a întors spre mine și s-a aplecat peste scaunul șoferului.

— Pot să vă spun ceva?

— Sigur.

În semiîntunericul amurgului, chipul lui era doar o pereche de ochelari, reflectând lumina tot mai slabă.

— Chestia e că... voi, afganii, sunteți cam ne-cugetați.

Eram obosit și aveam dureri. Falca mă înjunghia. Iar nenorocitele alea de răni din piept și stomac se simțeau ca sârma ghimpată pe sub piele. Dar, cu toate astea, am început să râd.

— Ce... ce am..., zicea Fayyaz, dar eu eram deja pe jos de răs, înecat de hohotele de răs care ieșeau cu greu din gura cusută.

— Oameni nebuni, a mai zis. Cauciucurile au scrâșnit când a demarat în trombă – doar luminile roșii de semnalizare se mai zăreau în lumina neclară a apusului.

— M-AI SPERIAT ÎNGROZITOR, i-am zis. M-am așezat lângă el, strâmbându-mă de durere.

Se uita la moschee. Shah Faisal avea forma unui cort uriaș. Mașinile veneau și plecau; pelerini îmbrăcați în alb așteptau la coadă la intrarea și la ieșirea din moschee. Am stat acolo, în tăcere, eu sprijinindu-mă de trunchiul unui copac, Sohrab lângă mine, cu genunchii la gură.

Am ascultat chemarea la rugăciune și am văzut sutele de lumini ale clădirilor care se aprindeau pe măsură ce scădea lumina zilei. Moscheea strălucea ca un diamant în întuneric. Lumina cerul, fața lui Sohrab.

— Ai fost vreodată la Mazar-i-Sharif? m-a întrebat Sohrab, cu bărbia sprijinită pe genunchi.

— Cu mult timp în urmă, nu-mi amintesc mare lucru.

— Tata m-a dus acolo când eram mic. Au venit cu noi și mama, și Sasa. Tata mi-a cumpărat o maimuță din bazar. Nu una adevărată, ci din aceea pe care trebuie s-o umfli. Era maronie și avea și papion.

— Se poate să fi avut și eu una când eram copil.

— Tata m-a dus la Moscheea Albastră, mi-a mai zis Sohrab. Îmi amintesc că erau atât de mulți

porumbei acolo, afară din *masjid*, și nu le era frică de oameni. Au venit drept spre noi. Sasa mi-a dat bucățele de *naan* și am hrănit păsările. În scurt timp era plin de păsări în jurul meu. A fost distractiv.

— Cred că ți-e tare dor de părinții tăi, am spus. M-am întrebat dacă îl văzuse pe talibanul care i-a târât părinții în stradă. Speram că nu.

— Dar ție ți-e dor de părinții tăi? m-a întrebat, odihnindu-și obrazul pe genunchi și uitându-se în sus la mine.

— Dacă mi-e dor de ai mei? Ei bine, pe mama nu am cunoscut-o niciodată. Tata a murit acum câțiva ani și da, mi-e dor de el și îmi lipsește. Uneori, mult de tot.

— Îți mai aduci aminte cum arăta?

M-am gândit la gâtul puternic al lui Baba, la ochii lui negri și la părul lui castaniu și zbârlit. Când stăteam pe genunchii lui mă simțeam de parcă aș fi stat pe două trunchiuri de copac.

— Îmi amintesc cum arăta, am zis. Și cum mirosea.

— Eu încep să le uit fețele, mi-a zis Sohrab. E de rău?

— Nu, am spus. Se întâmplă, cu timpul.

M-am gândit la ceva. M-am uitat în buzunarul de la piept al hainei. Am găsit fotografia Polaroid a lui Hassan și Sohrab.

— Uite, am zis.

A luat poza și a dus-o la un centimetru de față, întorcând-o spre lumina care venea de la moschee. S-a uitat la ea mult timp. Am crezut că o să izbucnească în plâns, dar nu, n-a făcut-o. A ținut-o doar cu amândouă mâinile și și-a trecut degetele peste suprafața ei. Mi-a venit în minte o expresie pe care o citisem sau o auzisem undeva: „Sunt mulți copii în

Afganistan, dar prea puțină copilărie.“ A întins mâna să mi-o dea înapoi.

— Păstrează-l, i-am zis. E a ta.

— Mulțumesc.

S-a uitat iar la poză și a băgat-o în buzunarul de la vestă. O căruță trasă de un cal a trecut la trap. Niște clopoței dansau la gâtul calului și sunau la fiecare pas.

— M-am gândit mult la moschei în ultima vreme, a zis Sohrab.

— Da? Și la ce anume?

A ridicat din umeri.

— Doar așa.

Și-a ridicat fața, privindu-mă drept în ochi. L-am văzut plângând liniștit, în tăcere.

— Pot să te întreb ceva, Amir aga?

— Bineînțeles.

— Oare Dumnezeu... – a început, apoi s-a înecat ușor. Oare Dumnezeu o să mă trimită în iad pentru ce i-am făcut acelui om?

M-am întins spre el și a tresărit. M-am retras.

— *Nay*, bineînțeles că nu, i-am zis. Aș fi vrut să-l trag lângă mine, să-l țin în brațe, să-i spun că viața fusese nedreaptă cu *el*, nicidecum invers.

Fața i se schimonosise și trăsăturile parcă îi înghețaseră în efortul de a-și păstra cumpătul.

— Tata îmi spunea că nu e bine să faci rău, nici măcar oamenilor răi, pentru că ei nu știu să fie altfel și pentru că oamenii răi se schimbă uneori și devin buni.

— Nu întotdeauna, Sohrab.

M-a privit întrebător.

— Pe omul acela care ți-a făcut rău îl știu de mulți-mulți ani. Cred că ți-ai dat seama de asta din conversația pe care am avut-o cu el. A... a încercat să-mi facă rău odată, când aveam vârsta ta, dar tatăl tău m-a salvat. Tatăl tău era foarte curajos și

întotdeauna mă salva când eram la ananghie, îmi lua mereu apărarea. Așa că, într-o zi, omul acela s-a răzbunat pe tatăl său. L-a rănit foarte rău și eu... eu nu l-am putut salva pe tatăl tău, așa cum mă salvase el pe mine.

— De ce ar fi vrut cineva să-i facă rău lui tata? a zis Sohrab cu o voce slabă, bâzâitoare. El n-a fost rău cu nimeni, niciodată.

— Ai dreptate! Tatăl tău a fost un om bun. Dar tocmai asta încerc să-ți spun, Sohrab jan. Există oameni răi pe lumea asta și uneori oamenii răi nu se schimbă și rămân răi. Uneori trebuie să le ții piept. Ce i-ai făcut tu acelui om este ceea ce ar fi trebuit să-i fac eu cu mulți ani în urmă. I-ai dat exact ce merita și încă merita mai mult.

— Crezi că tata e dezamăgit de ce am făcut?

— Știu sigur că nu e, am spus. Mi-ai salvat viața la Kabul. Știu că e foarte mândru de tine pe chestia asta.

Și-a șters fața cu mâneca cămășii. La colțul buzelor avea un balonaș de salivă. Și-a îngropat fața în mâini și a plâns o vreme. Apoi a vorbit din nou:

— Mi-e dor de tata și de mama, a spus cu voce răgușită. Și mi-e dor și de Sasa și de Rahim Khan sahib. Dar uneori mă bucur că nu-s... nu-s aici, cu noi.

— De ce? i-am atins brațul. S-a tras imediat înapoi.

— Pentru că... — a zis, oftând și tremurând — pentru că nu vreau să mă vadă... Sunt atât de murdar.

A inspirat adânc, apoi a dat drumul aerului odată cu un plâns bâzâit:

— Sunt atât de murdar și plin de păcate.

— Nu ești murdar, Sohrab, i-am spus.

— Oamenii ăia...

— Nu ești deloc murdar.

— ... mi-au făcut lucruri... Omul ăla rău și cu ceilalți doi... Mi-au... făcut... lucruri...

— Nu ești nici murdar, nici păcătos.

I-am atins din nou brațul și s-a tras imediat înapoi. M-am apropiat din nou, cu blândețe și l-am tras spre mine:

— N-o să-ți fac rău, i-am șoptit. Îți promit.

A rezistat puțin, apoi m-a lăsat să îl trag în brațele mele. Și-a pus capul la pieptul meu, în timp ce corpul mic i se scutura cu fiecare suspin.

Între oamenii hrăniți la același sân există o legătură aparte. Acum, în timp ce durerea băiatului îmi uda cămașa de lacrimi, am înțeles că și între noi doi se crease o legătură aparte. Ce se întâmplase în camera aceea, cu Assef, ne unise pentru totdeauna.

Căutasem momentul potrivit să pun întrebarea care mi se tot învârtea prin cap și care mă ținea treaz noaptea. Am hotărât că asta este momentul potrivit, aici și acum, în luminile strălucitoare pe care le trimitea asupra noastră Casa lui Dumnezeu.

— Ai vrea să vii în America și să locuiești cu mine și cu soția mea?

Nu mi-a răspuns. A continuat să suspine cu fața îngropată în cămașa mea și l-am lăsat în pace.

TIMP DE O SĂPTĂMÂNĂ nici unul dintre noi nu a adus în discuție subiectul, de parcă întrebarea nici nu ar fi fost pusă vreodată. Apoi, într-o zi, am luat amândoi un taxi să mergem să vizităm platforma Daman-e-Koh sau „Poala muntelui“. Aflată la jumătatea distanței spre vârful colinelor Margalla, oferea o priveliște panoramică a Islamabadului, cu străzile sale aliniată, curate, mărginite de copaci și presărate cu case albe. Șoferul ne-a spus că se poate zări și palatul prezidențial.

— După ce plouă și aerul e limpede, se poate vedea până hăt-departe, la Rawalpindi, a zis omul.

I-am văzut ochii în oglinda retrovizoare, trecând de la Sohrab la mine, înainte și înapoi, înainte și

înapoi. Mi-am văzut și propria față. Nu mai era chiar atât de umflată, dar căpătase o tentă gălbuie de la vânățiile care se retrăgeau.

Ne-am așezat pe o bancă din zona de picnic, la umbra unui arbore de cauciuc. Era o zi călduroasă și soarele își arunca sulițele din cerul de topaz. Pe băncile de lângă noi, cei veniți cu familiile mâncau *samosa* și *pakora*. Undeva se auzea un radio; era un cântec indian pe care mi s-a părut că îl recunosc, dintr-un film vechi, poate *Pakeeza*. Copilași – mulți dintre ei de aceeași vârstă cu Sohrab – fugăreau mingiile de fotbal, râzând și chiuind. Mi-am amintit de orfelinatul din Karteh-Seh, de șobolanul care îmi miroșise pantofii în biroul lui Zaman. Mi s-a strâns sufletul sub un val neașteptat de furie față de felul în care compatrioții mei își distrug propria țară.

— Ce s-a întâmplat? a întrebat Sohrab.

M-am forțat să zâmbesc și i-am spus că nu e ceva important.

Am așternut un prosop de baie luat de la hotel și am jucat *panjpar*. Era plăcut să stau acolo, cu copilul fratelui meu vitreg, jucând cărți, în timp ce soarele cald îmi mângâia ceafa. Cântecul s-a terminat și a început altul, unul pe care nu l-am recunoscut.

— Uite! a zis Sohrab. Arăta cu cărțile spre cer. Mi-am ridicat privirea și am văzut un șoim zburând în cercuri ample, sus, în înaltul albastru și nemărginit.

— N-am știut că sunt șoimi în Islamabad, am zis.

— Nici eu, a răspuns el, urmărind cu ochii zborul circular al păsării. Sunt și acolo unde locuiești tu?

— La San Francisco? Cred că da. Dar eu nu prea i-am văzut.

— Aha, a mai zis el.

Speram să mai spună ceva, dar a mai jucat o mână, după care m-a întrebat dacă putem să mâncăm ceva. Am deschis punga de hârtie și i-am dat un

sandviș cu chiftele. Prânzul meu consta tot dintr-o cană de suc de portocale – a câta oare? –, amestecat cu piure de banane – închiriasem pentru o săptămână mixerul doamnei Fayyaz. Am supt cu paiul și gura mi s-a umplut de gustul dulce, amestecat al fructelor. O parte din el a început să-mi picure pe la colțul buzelor. Sohrab mi-a întins un șervețel și m-a privit cum îmi tamponez buzele. Am zâmbit și mi-a întors zâmbetul.

— Eu și tatăl tău am fost frați, i-am spus. Pur și simplu așa îmi venise. Voisem să-i spun în noaptea aceea, lângă moschee, dar nu o făcusem. Avea, însă, dreptul să știe; nu voiam să-i mai ascund nimic. De fapt, frați vitregi – am avut același tată.

Sohrab s-a oprit din mestecat. A pus sandvișul jos.

— Tata nu mi-a zis niciodată că are un frate.

— Asta fiindcă nu a știut.

— De ce nu a știut?

— Nu i-a spus nimeni, i-am zis. Nici mie nu mi-a spus nimeni. Am aflat abia de curând.

Sohrab a clipit. De parcă abia atunci mă vedea *cu adevărat* pentru prima oară.

— Dar de ce au ascuns oamenii lucrul acesta de tine și de tata?

— Știi, ieri mi-am pus și eu aceeași întrebare. Există un răspuns, chiar dacă nu unul bun. Să spunem doar că nu ne-au spus pentru că... tatăl tău și cu mine nu ar fi trebuit să fim frați.

— Pentru că era hazard?

M-am silit să-i susțin privirea:

— Da.

— Oare tatăl tău – a început, privindu-și mâncarea –, oare tatăl tău v-a iubit pe tine și pe tata la fel?

M-am gândit la o zi pe care o petrecuserăm la Lacul Gargha, când Baba și-a îngăduit să-l bată pe Hassan pe umăr, fiindcă piatra lui o depășise pe a mea.

Mi l-am imaginat pe Baba în camera de spital, radiind, când îi scoteau bandajele lui Hassan.

— Cred că ne-a iubit la fel de mult, dar diferit.

— Îi era rușine cu tata?

— Nu, am spus. Cred că îi era rușine cu el însuși.

A mușcat iar din sandviș și a continuat să mestece în tăcere.

AM PLECAT SPRE SEARĂ, oboșiți de căldură, dar oboșiți într-un mod plăcut. La întoarcere, am simțit privirea lui Sohrab asupra mea. I-am spus taximetristului să oprească la un magazin care vindea cartele telefonice. I-am dat bani și un bacșiș bun ca să dea o fugă și să-mi cumpere una.

În noaptea aceea, stăteam fiecare întins pe patul lui, urmărind un talk-show la televizor. Doi molahi cu bărbi lungi și sure și cu turbane albe preluau apeluri ale telespectatorilor din lumea întregă. Cineva pe nume Ayub a sunat din Finlanda să întrebe dacă fiul său adolescent ar putea ajunge în iad fiindcă poartă pantaloni cu talia atât de joasă că i se văd chiloții.

— Am văzut odată o poză cu San Francisco, mi-a zis Sohrab.

— Da?

— Era un pod roșu și o clădire cu acoperișul ascuțit.

— Stai să vezi străzile, i-am spus.

— Ce-i cu ele?

Acum se uita la mine. Pe ecranul televizorului, cei doi molahi se consultau unul cu celălalt.

— Sunt atât de abrupte, încât atunci când mergi cu mașina nu vezi decât capota mașinii și cerul, i-am zis.

— Pare înfricoșător, a spus el. S-a rostogolit pe o parte, cu fața la mine și spatele la televizor.

— Acolo ninge?

— Nu, dar e multă ceață. Știi, podul ăla roșu pe care l-ai văzut...

— Da.

— Uneori, ceața e atât de deasă dimineața, că tot ce vezi e vârful celor două turnuri ițindu-se pe deasupra.

Zâmbea a mirare.

— Oau!

— Sohrab?

— Da.

— Te-ai mai gândit la ce te-am întrebat?

Zâmbetul i-a pierit de pe față. S-a rostogolit la loc. Și-a încrucișat mâinile sub cap. Între timp, molahii au decis că, până la urmă, fiul lui Ayub va ajunge în iad pentru felul în care-și poartă pantalonii. Zic că așa stă scris în *Haddith*.

— Da, m-am gândit, a zis Sohrab.

— Și?

— Mă sperie.

— Știu că e puțin înfricoșător, am zis, agățându-mă cu disperare de firul acela de speranță. Dar o să înveți repede limba engleză și o să te obișnuiești...

— Nu, nu asta am vrut să spun. Și asta mă sperie, dar...

— Dar ce?

S-a rostogolit iar spre mine. Și-a strâns genunchii la piept:

— Dacă te saturei de mine? Dacă soția ta nu mă place?

M-am chinuit să mă ridic și am străbătut spațiul dintre paturi. M-am așezat pe al lui.

— N-o să mă satur niciodată de tine, Sohrab. Niciodată, îți promit. Doar ești nepotul meu, nu? Iar Soraya jan e o femeie minunată, crede-mă, te va adora. Îți promit că așa va fi.

Am riscat; m-am aplecat și i-am luat mâna – s-a încordat o clipă, apoi m-a lăsat să îl țin de mână.

— Nu vreau să mai ajung la orfelinat, mi-a spus.

— Nu o să mai permit niciodată așa ceva. Și asta e o promisiune. I-am cuprins mâna între ale mele: Hai cu mine acasă.

Lacrimile îi udau perna. Mult timp nu a spus nimic. Apoi mâna lui a strâns-o pe a mea. Și a dat din cap că da. A dat din cap că da.

AM REUȘIT SĂ PRIND LEGĂTURA abia din a patra încercare. Telefonul a sunat de trei ori înainte ca ea să-mi răspundă.

— Alo?

Era șapte și treizeci de minute la Islamabad și cam tot atât – dar dimineată – în California. Asta însemna că Soraya se trezise de o oră și se pregătește de școală.

— Eu sunt, i-am zis. Stăteam pe pat, privindu-l pe Sohrab cum doarme.

— Amir! aproape că a țipat. Ești bine? Unde ești?

— Sunt în Pakistan.

— De ce nu ai sunat până acum? Am fost bolnavă de *tashweesh*! Mama se roagă și face *nazr* în fiecare zi.

— Îmi pare rău că nu te-am sunat. Acum sunt bine.

Îi spuseseam că voi fi plecat o săptămână, cel mult două. Trecuse aproape o lună. Am zâmbit.

— Și spune-i lui Khala Jamila să nu mai omoare oi.

— Ce-ai vrut să spui cu „acum sunt bine“? Și ce e-n neregulă cu vocea ta?

— Nu-ți mai face griji pentru asta acum. Sunt bine, Soraya, zău. Am să-ți spun o poveste, una pe care ar fi trebuit să ți-o spun de mult, dar înainte vreau să-ți dau o veste.

— Ce anume? a zis, cu o voce mai joasă, precaută.

— Nu vin singur acasă. Aduc un băiețel – am făcut o pauză – și vreau să-l adoptăm.

— *Ce?*

M-am uitat la ceas.

— Mi-au mai rămas cincizeci și șapte de minute pe cartela asta nenorocită și am atâtea să-ți spun. Așază-te undeva.

Am auzit picioarele unui scaun târât precipitat pe parchet.

— Dă-i drumul, mi-a zis.

Și atunci am făcut ceea ce nu făcusem în cincisprezece ani de căsnicie: i-am spus soției mele totul. Totul. Îmi închipuisem de atâtea ori clipa asta, mă temusem de ea, dar, pe măsură ce vorbeam, am simțit cum mi se ridică o povară de pe piept. Îmi imaginez că Soraya simțise ceva asemănător în noaptea de *khastegari*, când îmi vorbise despre trecutul ei.

Când am terminat de istorisit, plângea.

— Ce crezi? i-am zis.

— Nu știi ce să cred, Amir. Mi-ai spus atâtea lucruri de-o dată!

— Îmi dau seama.

Am auzit-o suflându-și nasul:

— Dar știi măcar atâta lucru: că trebuie să-l aduci acasă. Vreau să-l aduci.

— Ești sigură? am întrebat, cu ochii închiși, zâmbind.

— Dacă sunt sigură? mi-a răspuns. Amir, e *qaom* a ta, familia ta, așa că mi-e și mie *qaom*. Sigur că sunt sigură. Nu-l poți lăsa pe străzi.

Apoi, după o scurtă pauză:

— Cum e?

M-am uitat la Sohrab, care dormea în pat.

— E dulce, într-un fel solemn.

— Cine l-ar putea condamna? a mai zis. Vreau să-l văd, Amir. Chiar vreau foarte mult asta.

— Soraya?

— Mda.

— *Dostet darum. Te iubesc.*

— Și eu pe tine, mi-a răspuns. I-am ghicit zâmbetul printre vorbe. Și ai grijă.

— O să am. Încă ceva: nu le spune alor tăi cine este. Dacă trebuie să afle, vor afla de la mine.

— Bine.

Am închis.

PELUZA DIN FAȚA Ambasadei Americii la Islamabad era tunsă cu grijă și punctată cu ronduri frumoase de flori, mărginite de un gard viu tăiat periută. Clădirea în sine arăta ca multe altele din Islamabad: turtită și albă. Am trecut de mai multe filtre și trei ofițeri însărcinați cu paza mi-au făcut percheziție corporală, după ce firele cu care-mi erau cusute buzele au declanșat alarma detectorului de metale. Când am intrat în sfârșit în clădire, scăpând de arșița de afară, m-a izbit curentul rece ca gheața al aparatului de aer condiționat. Secretara din hol, o femeie de vreo cincizeci de ani, cu fața ovală și părul blond, mi-a zâmbit când mi-am spus numele. Purta o bluză bej și pantaloni negri, eleganți – era prima femeie pe care o vedeam după săptămâni întregi îmbrăcată cu altceva decât cu *burqa* și *shalawar-kameez*. Mi-a căutat numele pe lista de audiențe, bătând cu capătul cu gumă al creionului în birou. Mi-a găsit numele și m-a rugat să iau loc.

— Doriți niște limonadă? m-a întrebat.

— Nu, mulțumesc, i-am răspuns.

— Poate fiul dumneavoastră?

— Poftim?

— Poate tânărul și frumosul domn care vă însoțește? a repetat, zâmbind spre Sohrab.

— Ah, da, mulțumesc mult.

Ne-am așezat amândoi pe canapeaua de piele neagră din fața biroului de la recepție, chiar sub steagul american. Sohrab a cules o revistă de pe măsuta cu blat de sticlă. Răsfoia paginile, fără să se uite cu adevărat la poze.

— Ce e? m-a întrebat Sohrab.

— Poftim?

— Zâmbești.

— Mă gândeam la tine, i-am spus.

Mi-a zâmbit, un zâmbet nervos. A luat altă revistă și a răsfoit-o timp de vreun minut.

— Nu-ți fie frică, i-am spus, atingându-i brațul. Oamenii ăștia nu ne vor răul. Relaxează-te!

Aș fi putut să-mi urmez propriul sfat. Am continuat să mă foiesc pe scaun, când legându-mi, când dezlegându-mi șireturile de la pantofi. Secretara a pus un pahar înalt cu limonadă cu gheață pe măsută:

— Poftim.

Sohrab a zâmbit timid.

— Mulțumesc mult, a zis în engleză. Îi ieșise un fel de „mulțumesc forte mult“. Era tot ce știa în engleză – mi-a spus pe urmă –, asta și „O zi bună!“

Ea a râs.

— Cu multă plăcere.

S-a întors la biroul ei de la recepție, în zgomot de tocuri înalte care lovesc podeaua.

— Vă doresc o zi bună, a zis Sohrab.

RAYMOND ANDREWS ERA un tip scund, cu mâini micuțe, unghii perfect rotunjite și o verighetă de aur pe degetul inelar. Mi-a strâns mâna scurt și politicoș; parcă aș fi strâns o vrabie în mână. Acestea sunt mâinile în care se află soarta noastră – m-am gândit în timp ce mă așezam, împreună cu Sohrab, de partea cealaltă a biroului. Un afiș cu *Mizerabilii* era lipit pe

peretele din spatele lui Andrews, lângă o hartă topografică a Statelor Unite. La geam, pe pervaz – un ghiveci într-un suport de nuiele, în care erau plantate răsaduri de roșii.

— Fumați? a întrebat, cu o voce baritonală, destul de ciudată pentru statura lui mică.

— Nu, mulțumesc, i-am răspuns, fără să bag în seamă felul lipsit de interes în care privirea lui Andrews poposise asupra lui Sohrab sau faptul că nu se uita în ochii mei când îmi vorbea. A deschis un sertar și și-a aprins o țigară dintr-un pachet pe jumătate gol. Tot de acolo, a mai scos și o sticlă cu o loțiune de îngrijire a mâinilor. Își privea roșiile și își dădea cu loțiunea respectivă în palme și le freca una de alta, în timp ce țigara îi spânzura în colțul gurii. Apoi a închis sertarul, și-a pus coatele pe birou și a oftat:

— Așa, a zis, mijindu-și ochii cenușii printre roto-coalele de fum, spuneți-mi povestea dumneavoastră.

M-am simțit ca Jean Valjean stând față în față cu Javert. Mi-am amintit că sunt pe pământ american, iar tipul ăsta e de partea mea, fiind plătit să ajute oameni ca mine.

— Vreau să-l adopt pe băiat și să-l iau înapoi cu mine în State, i-am zis.

— Spuneți-mi povestea dumneavoastră, a repetat, zdrobind cu degetul arătător o fărâmă de scrum de pe biroul curat ca lacrima și aruncând-o în scrumieră.

I-am oferit versiunea cu care îmi bătusem capul de când terminasem de vorbit cu Soraya. Venisem în Afganistan să-l recuperez pe băiatul fratelui meu vitreg și găsisem copilul într-o stare foarte proastă, într-un orfelinat. Îi plătisem directorului orfelinatului o sumă de bani și luasem băiatul de acolo. Apoi, îl adusesem în Pakistan.

— Sunteți unchiul vitreg al băiatului?

— Da.

S-a uitat la ceas. S-a aplecat și a răsucit vasul cu roșii din pervaz:

— Știți pe cineva care poate depune mărturie că e așa?

— Da, dar nu știu unde e acum.

S-a întors spre mine și a dat din cap. Am încercat să-i descifrez expresia de pe chip, dar nu am putut. M-am întrebat dacă și-o fi încercat mânuțele la poker.

— Îmi închipui că faptul că aveți maxilarul prins în copci nu e vreo modă locală, a zis.

Nu era de bine, nici pentru mine, nici pentru Sohrab. De-abia atunci mi-am dat seama. I-am spus că fusesem tâlhărit în Peshawar.

— Bineînțeles, a zis. Și-a dres vocea: Sunteți musulman?

— Da.

— Practicant?

— Da.

Adevărul era că nu-mi mai aminteam de când nu-mi mai plecasem fruntea la pământ în rugăciune. Apoi mi-am amintit: din ziua în care dr. Amani îi pusese diagnosticul lui Baba. Atunci îngenuncheasem pe covorul de rugăciune, încercând să-mi amintesc fragmente de versete pe care le învățasem la școală.

— Ajută puțin în cazul dumneavoastră, dar nu foarte mult, a zis, râcâind cu unghia o porțiune ascunsă în părul de culoarea nisipului.

— Ce vreți să spuneți? l-am întrebat. M-am întins și am luat mâna lui Sohrab, împletindu-mi degetele cu ale lui. Sohrab se uita nesigur când la mine, când la Andrews.

— E un răspuns lung și sunt sigur că voi sfârși prin a vi-l spune. Nu-l vreți pe cel scurt mai întâi?

— Ba cred că da.

Andrews și-a stins țigara; avea buzele strânse.

— Renunțați.

— Poftim?

— La cererea de a-l adopta pe tânărul acesta. Renunțați. Țsta e sfatul meu pentru dumneavoastră.

— S-a notat, am spus. Și acum, o să-mi spuneți și de ce?

— Asta înseamnă că vreți răspunsul lung – a zis, cu o voce impasibilă, fără să reacționeze în nici un fel la tonul meu abrupt. Și-a împreunat palmele, de parcă ar fi îngenuncheat în fața Fecioarei Maria:

— Să presupunem că povestea pe care mi-ați servit-o e reală, deși pariez pe viitoarea mea pensie că e ori inventată, ori trunchiată. Nu că mi-ar păsa, Doamne ferește! Sunteți aici, el e aici, asta-i tot ce contează. Dar, chiar și așa, cererea dumneavoastră va întâmpina obstacole serioase, printre care – nu în ultimul rând – faptul că acest copil nu este orfan.

— Bineînțeles că este.

— Nu, legal nu este.

— Părinții lui au fost executați în stradă. Vecinii au văzut tot, am zis, bucuros că vorbesc în engleză.

— Aveți certificatele de deces?

— *Certificatele de deces?* Aici vorbim despre Afganistan, locul unde majoritatea oamenilor nu au nici certificate de *naștere*.

Ochii sticloși nici măcar n-au clipit.

— Nu eu fac legile, domnule. Atitudinea dumneavoastră ultragiată nu vă scutește de a dovedi că părinții sunt decedați. Băiatul trebuie declarat în mod legal orfan.

— Dar...

— Ați vrut răspunsul lung și eu vi-l dau. Următoarea dumneavoastră problemă e că aveți nevoie de cooperarea țării de origine a copilului. Ei bine, asta e, în cel mai bun caz, dificil de obținut și, ca să vă citez: „aici vorbim despre Afganistan.“ Nu avem o ambasadă

americană în Kabul. Asta complică lucrurile extrem de mult. Le face aproape imposibile.

— Și ce-mi sugerați, că ar fi mai bine să-l arunc înapoi, în stradă? i-am spus.

— Nu asta am zis.

— A fost abuzat sexual, am zis, amintindu-mi de clopoței din jurul gleznelor lui Sohrab, de mascara de la ochi.

— Îmi pare rău să aud asta, a zis gura lui Andrews. Felul în care se uita la mine m-a făcut să cred că putea vorbi pe același ton și despre vreme. Asta nu-i va convinge pe cei de la INS să-i dea acestui tânăr o viză.

— Ce vreți să spuneți?

— Vreau să spun că, dacă vreți să fiți de ajutor, trimiteți bani unui fond de ajutoare recunoscut. Munciți ca voluntar într-o tabără de refugiați. Dar, în acest moment, îi descurajăm cu toată tăria pe cetățenii Statelor Unite să încerce să adopte copii afgani.

M-am ridicat.

— Haide, Sohrab, am zis în farsi. Sohrab s-a ridicat încet și și-a lipit capul de șoldul meu. Mi-am amintit de poza lui și a lui Hassan, în care stătea la fel. Pot să vă întreb și eu ceva pe *dumneavoastră*, domnule Andrews?

— Da.

— Aveți copii?

Pentru prima oară, a clipit.

— Ei bine, aveți sau nu? E o întrebare simplă.

Tăcea.

— Mă gândeam eu, am zis, luându-l pe Sohrab de mână. Ar trebui să pună în locul dumneavoastră pe cineva care știe ce înseamnă să îți dorești un copil. M-am întors și am dat să plec, cu Sohrab pe urmele mele:

— Pot să vă întreb și eu ceva pe *dumneavoastră*? a zis Andrews în urma mea.

— Vă rog.

— I-ați promis acestui copil că-l veți lua cu dumneavoastră?

— Și dacă ar fi așa?

A scuturat din cap.

— Să promiți ceva unui copil e o treabă periculoasă.

A oftat și și-a deschis din nou sertarul.

— Sunteți hotărât să mergeți până la capăt cu chestia asta? a zis, răscolind printre hârtii.

— Da, sunt hotărât.

A scos o carte de vizită.

— Atunci vă sfătuiesc să vă luați un avocat de imigrări bun. Omar Faisal lucrează aici, în Islamabad. Puteți să-i spuneți că v-am trimis eu.

Am luat cartea de vizită.

— Mulțumesc, am mormăit.

— Succes, mi-a zis. Am ieșit din cameră, privind peste umăr. Andrews stătea într-un dreptunghi de lumină, uitându-se în gol pe fereastră și întorcând cu grijă ghiveciul cu roșii spre soare, mângâindu-le dragăstos frunzele.

— AVEȚI GRIJĂ, NE-A SPUS secretara când am trecut pe lângă biroul ei.

— Șeful dumneavoastră nu prea are maniere, am zis. Mă așteptam să-și dea ochii peste cap, poate chiar să facă un gest care să sugereze un fel de „Da, știu, toată lumea zice asta“. În loc de așa ceva, și-a coborât vocea:

— Bietul Ray, s-a schimbat mult de când i-a murit fata.

Am ridicat din sprâncene.

— Sinucidere, a mai murmurat ea.

ÎN TAXIUL CARE NE DUCEA înapoi la hotel, Sohrab și-a sprijinit capul de geam, uitându-se la clădirile care defilau prin fața noastră și la arborii de cauciuc. Respirația lui aburea geamul; îl ștergea, apoi iar îl aburea. Am așteptat să mă întrebe despre întâlnire, dar n-a făcut-o.

DE CEALALTĂ PARTE A UȘII închise de la baie se auzea apa curgând. Din ziua în care ne luasem camera, Sohrab făcea câte o baie lungă în fiecare seară înainte de a se băga în pat. În Kabul, apa caldă devenise, ca și tații, o raritate. Acum, Sohrab ajunsese să petreacă o oră în cadă, săpunindu-se și frecându-și pielea. Stând pe marginea patului, am sunat-o pe Soraya. Priveam dunga subțire de lumină de sub ușa de la baie. *Nici acum nu te simți curat, Sohrab?*

I-am povestit Sorayei ce îmi spusese Raymond Andrews.

— Ce părere ai? i-am zis.

— Trebuie să credem că se înșală.

Mi-a spus apoi că sunase la câteva agenții care se ocupau de adopțiile internaționale. Nu găsisese nici una care să fie interesată în adopții afgane, dar continua să caute.

— Cum au primit părinții tăi veștile?

— Madar e bucuroasă pentru noi. Padar... ei bine... ca întotdeauna, e destul de greu de citit. Nu spune mare lucru.

— Dar tu? Ești fericită?

Am auzit-o mutându-și receptorul dintr-o mână în alta.

— Cred că îi putem face un bine nepotului tău, dar poate că și el ne-ar face nouă un bine.

— La același lucru mă gândeam și eu.

— Știu că pare o nebunie, dar mă trezesc întrebându-mă care este *qurma* lui favorită sau ce materie îi

place cel mai mult la școală. Îmi imaginez cum o să îl ajut la teme...

Râse. În baie, apa nu mai curgea. Îl auzeam pe Sohrab bălăcindu-se și împrășcând cu apă peste marginea căzii.

— O să te descurci de minune, i-am spus.

— Ah, era să uit! L-am sunat pe Kaka Sharif.

Mi-am amintit cum a citit poemul scris pe o bucată de hârtie cu antetul hotelului, la *nika* noastră. Fiul lui ne ținuse *Coranul* deasupra capetelor, când ne îndreptaserăm spre estradă, zâmbind aparatelor care ne orbeau cu flash-urile lor.

— Ce a zis?

— Păi, va încerca să ne dea o mână de ajutor. O să sune niște amici de la INS, mi-a zis.

— Astea sunt vești grozave, i-am spus. De-abia aștept să-l vezi pe Sohrab.

— Eu de-abia aștept să te văd pe tine, mi-a spus ea. Am închis telefonul zâmbind.

Sohrab a ieșit din baie câteva minute mai târziu. Abia dacă rostise zece cuvinte după întâlnirea cu Raymond Andrews, iar încercările mele de a-l atrage într-o conversație s-au lovit doar de replici monosilabice sau încuviințări din cap. S-a urcat în pat și și-a tras pătura până sub bărbie. După câteva minute sforăia.

Am șters o porțiune din oglinda aburită și m-am ras cu un brici – asta pune hotelul la dispoziție. Apoi am făcut și eu baie și am zăcut în apa fierbinte, din care se ridicau aburi, până s-a răcit și mi s-a încrețit pielea. Am stat acolo plutind, întrebându-mă, visând...

OMAR FAISAL ERA DURDULIU, negricios, cu gropițe în obraji, ochii ca două mărgele negre și un zâmbet afabil, care dezvăluia un dinte lipsă. Părul grizonat, care începea să se rărească, era strâns la spate într-o

coadă de cal. Purta un costum maro, de catifea reiată, cu petice de piele în coate și o servietă uzată și ticsită. Nu mai avea mâner, așa că o strângea la piept. Era genul de individ care își începea propozițiile cu un râs scurt și scuze care nu-și aveau rostul, de genul „Scuze, vin acolo la ora cinci“. Urma râsul. Când l-am sunat a insistat să vină el la noi. „Îmi pare rău, taximetriștii din orașul ăsta sunt niște rechini“, a zis într-o engleză perfectă, fără urmă de accent. „Când miroso că e vorba de un străin, își triplează tarifele.“

A intrat energic pe ușă, tot numai zâmbete și scuze, vorbind puțin fonfăit și transpirând. Și-a șters fruntea cu o batistă și a deschis servieta, a frunzărit în căutarea unei însemnări și și-a cerut scuze pentru că își împrăștiase hârtiile pe pat. Stând cu picioarele încrucișate pe pat, Sohrab se uita cu un ochi la televizorul pe care-l dăduse pe mut și cu celălalt la avocatul cel grăbit. Îi spusese de dimineață că va veni Faisal, iar el dăduse din cap, gata să întrebe ceva, apoi se întorsese spre televizor, unde urmărea un spectacol cu animale vorbitoare.

— Pofțiți, a zis Faisal, deschizând un carnețel cu scoarțe galbene. Sper că toți copiii mei vor fi ordonați, ca mama lor, nu ca mine. Îmi pare rău, probabil nu e genul de lucru pe care ați fi vrut să-l auziți de la viitorul dumneavoastră avocat, nu?

A râs.

— Ei bine, Raymond Andrews vă consideră foarte competent.

— Domnul Andrews, da, da. Un om cumsecade. De fapt, m-a sunat și mi-a vorbit despre dumneavoastră.

— Da?

— Oh, da.

— Deci cunoașteți situația în care ne găsim.

Faisal și-a șters picăturile de transpirație de deasupra buzei.

— Cunosc versiunea pe care i-ați prezentat-o domnului Andrews, mi-a zis.

Gropițele i s-au adâncit într-un zâmbet șmecher. S-a întors spre Sohrab:

— Acesta trebuie să fie tânărul care provoacă atâtea probleme, a zis în farsi.

— El e Sohrab, am zis. Sohrab, acesta e domnul Faisal, avocatul despre care ți-am vorbit.

Sohrab s-a dat jos din pat și a dat mâna cu Omar Faisal.

— *Salaam alaykum*, a zis, cu voce scăzută.

— *Alaykum salaam*, i-a răspuns Faisal. Știi că porți numele unui mare războinic?

Sohrab a încuviințat din cap. S-a urcat din nou în pat și s-a întins să se uite la televizor.

— Nu știam că vorbiți farsi atât de bine, am zis în engleză. Ați crescut în Kabul?

— Nu, m-am născut la Karachi, dar am locuit câțiva ani la Kabul – în Shar-e-Nau, lângă moscheea Haji Yaghoub, a zis Faisal. De fapt, am crescut în State, în Berkeley. Tatăl meu avea un magazin de discuri prin anii '60. Dragoste fără prejudecăți, bandane, tricouri inscripționate, tot ce vrei.

Se aplecă spre mine, conspirativ:

— Am fost și la Woodstock.

— Super, i-am zis, iar Faisal a râs atât de tare încât a început iar să transpire.

Am continuat:

— Ce i-am povestit domnului Andrews e cam tot ce era de spus, cu excepția a două-trei chestii, maximum trei. O să vă spun versiunea necenzurată.

Și-a lins un deget și a scos o pagină albă. Și-a deșurubat capacul stiloului:

— Ar fi foarte bine, Amir. Și ce-ar fi să vorbim în engleză de acum încolo?

— OK.

I-am povestit tot ce se întâmplase. I-am spus despre întâlnirea mea cu Rahim Khan, despre drumul prin munți spre Kabul, orfelinatul, omorârea cu pietre de pe Stadionul Ghazi.

— Dumnezeule, a șoptit. Îmi pare rău, am atâtea amintiri frumoase din Kabul. E greu de crezut că e vorba de același loc.

— Ați mai fost acolo de curând?

— Doamne, nu.

— Nu seamănă cu Berkeley, de asta puteți fi sigur.

— Continuați.

I-am spus și restul – întâlnirea cu Assef, lupta, despre Sohrab și praștia lui, cum am fugit în Pakistan. Când am terminat, a mâzgălit câte ceva, a tras adânc aer în piept și m-a privit sobru:

— Ei bine, Amir, te așteaptă o bătălie grea.

— Una pe care aș putea-o câștiga?

Și-a înșurubat capacul stiloului.

— Cu riscul de a-ți repeta ce ți-a zis Raymond Andrews – nu prea cred. Nu e imposibil, dar nici probabil.

Adio, zâmbet afabil. Adio, privire șmecheră.

— Dar tocmai copiii ca Sohrab au mai multă nevoie de un cămin, am spus. Toate aceste reguli și regulamente mi se par lipsite de sens.

— Încerci să vinzi castraveți grădinarului, Amir, a zis. Dar adevărul e că dacă vei lua în considerare legile în vigoare privind imigrarea, politicile de adopție ale agențiilor specializate și situația politică din Afganistan, vei vedea că nu ai nici un as în mânecă.

— Nu înțeleg, am spus.

Îmi venea să lovesc sau să sparg ceva.

— Adică înțeleg, dar nu pricep.

Omar a dat din cap, încruntat.

— Păi, lucrurile stau cam așa: în mijlocul unui dezastru, fie el natural sau provocat de mâna omului –

și talibanii sunt un astfel de dezastru, Amir, crede-mă – e întotdeauna dificil să fii sigur că un copil e orfan. Copiii nimeresc în tabere de refugiați sau sunt abandonati de părinți pentru că aceștia nu pot avea grijă de ei. Se întâmplă tot timpul. Așa că cei de la INS nu vor elibera viza decât dacă va fi clar că acest copil întrunește criteriile legale pentru a fi declarat orfan. Îmi pare rău, știu că sună ridicol, dar ai nevoie de certificatele de deces.

— Ai fost în Afganistan, i-am zis. Știi cât de puțin probabil este să le obțin.

— Știu, mi-a zis. Dar hai să presupunem că reiese cu claritate că acest copil nu are nici un părinte în viață. Chiar și așa, INS consideră că o bună politică de adopție este să plaseze copilul la cineva din propria lui țară, astfel încât moștenirea lui culturală să nu se piardă.

— Care moștenire? i-am spus. Talibanii au distrus orice moștenire a afganilor. Doar ai văzut ce le-au făcut statuilor uriașe ale lui Buddha din Bamiyan.

— Îmi pare rău, eu îți spun doar cum funcționează INS-ul, Amir, a zis Omar, atingându-mi brațul. A privit spre Sohrab și a zâmbit.

S-a întors iar spre mine.

— Acum, un copil poate fi adoptat numai în conformitate cu legile propriiei lui țări. Dar când ai o țară în clocot, cum e Afganistanul, să zicem, agențiile guvernamentale sunt prea ocupate cu urgențele, iar o adopție nu mai constituie o prioritate.

Am oftat și m-am frecat la ochi. Chiar între ei era un punct de unde a izbucnit o durere de cap înfiorătoare.

— Dar să presupunem că situația din Afganistan s-ar rezolva cumva, a continuat Omar, încrucișându-și brațele peste abdomenul proeminent. Nici așa nu e sigur că ar permite adopțiile. De fapt, chiar și cele mai

moderate națiuni musulmane ezită în privința adopțiilor, pentru că în multe dintre aceste țări, legea islamică, Shari'a, nu recunoaște adopția.

— Îmi ceri să renunț? l-am întrebat, apăsându-mi palma pe frunte.

— Am crescut în America, Amir, și dacă această țară m-a învățat ceva, este tocmai că a renunța e cam același lucru cu a te pișa în paharul cu limonadă al unei cercetașe. Dar, în calitate de avocat al tău, trebuie să-ți ofer toate informațiile – mi-a mai zis. În fine, în mod normal agențiile își trimit angajații să evalueze mediul în care trăiește copilul și nici o agenție normală nu și-ar trimite oamenii în Afganistan.

M-am uitat la Sohrab care stătea pe pat, uitându-se când la televizor, când la noi. Stătea exact ca tatăl lui pe vremuri, cu bărbia sprijinită pe un genunchi.

— Sunt unchiul lui, oare asta nu înseamnă nimic?

— Ba da, dacă poți s-o dovedești. Îmi pare rău, dar ai vreun document care să ateste cele spuse de tine?

— Nu am nici o hârtie, i-am spus, cu voce obosită. Nimeni nu a știut nimic. Sohrab nu a știut până când nu i-am spus eu, iar eu însumi am aflat doar de puțină vreme. Singura persoană care știe a plecat, poate chiar a murit.

— Hm!

— Ce alternative am, Omar?

— O să fiu sincer: nu prea multe.

— Iisuse, și ce-mi rămâne de făcut?

Omar a inspirat adânc, și-a bătut bărbia gânditor cu stiloul și a oftat.

— Ai putea înainta o cerere de plasare a copilului, apoi să faci demersurile pentru o adopție independentă. Asta înseamnă că ar trebui să locuiești cu Sohrab aici, în Pakistan, zi de zi, timp de doi ani de

zile. Poți cere azil în numele lui. Dar e un proces laborios și de lungă durată, în care va trebui să faci dovada că e vorba de persecuție politică. Ai mai putea cere o viză umanitară. Asta e la discreția procurorului general și nu e ușor de obținut.

A făcut o pauză.

— Ar mai fi, totuși, o posibilitate, poate cea mai bună șansă pe care o ai.

— Care? am zis, aplecându-mă în față.

— Ai putea să-l încredințezi unui orfelinat de aici, apoi să faci cerere de adopție. Ar urma completarea formularului I-600 și ancheta socială, timp în care ar fi într-un loc sigur.

— Ce-s astea?

— Scuze, I-600 e o formalitate cerută de INS. Ancheta socială va fi efectuată de orice agenție pe care o alegi tu, a mai zis Omar. Asta, știi, se face ca să se ateste că tu și soția ta nu sunteți nebuni de legat.

— Nu vreau să fac asta, am zis, uitându-mă la Sohrab. I-am promis că nu-l voi mai trimite niciodată la orfelinat.

— După cum ți-am spus, s-ar putea să fie cea mai bună variantă pe care o ai.

Am mai vorbit o vreme, apoi l-am condus la mașină – un Volkswagen vechi. Soarele apunea deasupra Islamabadului – un nimb roșiatic la vest. M-am uitat la mașina înclinată sub greutatea lui Omar, până când a reușit să se strecoare în dosul volanului. A lăsat geamul în jos:

— Amir?

— Da.

— Am vrut să-ți spun înăuntru chestia asta, dar o fac acum: mi se pare că faci un lucru nemaipomenit.

Mi-a făcut cu mâna și a demarat. Stăteam în fața hotelului și îi făceam la rândul meu cu mâna și îmi doream să o am pe Soraya aici, cu mine.

SOHRAB ÎNCHISESE TELEVIZORUL când m-am întors în cameră. M-am așezat pe marginea patului meu, apoi i-am zis să vină să stea lângă mine.

— Domnul Faisal crede că există o cale de a te lua cu mine în America, i-am zis.

— Pe bune? a spus Sohrab, zâmbind palid pentru prima dată după multe zile. Și când putem pleca?

Mi-am pus mâna pe ceafa lui. De afară s-a auzit deodată chemarea la rugăciune.

— Când? a întrebat iar Sohrab.

— Nu știu, mai durează puțin.

Sohrab a dat din umeri și a zâmbit, de data asta mai larg:

— Nu mă deranjează, pot să aștept. E ca și cu merele acre.

— Merele acre?

— Odată, când eram mic-mic, m-am urcat într-un pom și am mâncat niște mere verzi și acre. Mi s-a umflat burta și mi s-a făcut tare, ca o tobă. Mă durea rău de tot. Mama a zis că, dacă aș fi așteptat să se coacă, nu mi-ar fi fost rău. Așa că acum, de câte ori vreau ceva foarte tare, încerc să-mi amintesc ce mi-a zis mama despre mere.

— Mere acre, mi-am zis. *Mashallah*, cred că ești cel mai deștept băiețel pe care l-am cunoscut, Sohrab jan.

I s-au înroșit urechile.

— Și o să mă duci la podul acela roșu? Acela cu ceața? a zis.

— Normal – i-am răspuns –, cum să nu.

— Și o să mergem cu mașina pe străzile alea, pe care – cum spuneai tu – nu vezi decât capota mașinii și cerul de deasupra?

— Sigur, tot ce-am vorbit, am spus. Ochii mi s-au umplut de lacrimi și am clipit ca să le îndepărtez.

— E greu să înveți engleza?

— Păi, eu zic că într-un an o vei vorbi la fel de bine ca pe farsi.

— Pe bune?

— Da.

I-am pus un deget sub bărbie și i-am întors fața spre mine.

— Dar ar mai fi ceva, Sohrab.

— Ce anume?

— Păi, domnul Faisal crede că ar fi de folos dacă... dacă ai putea totuși să rămâi numai câteva zile într-o casă de copii.

— Casă de copii? a zis, în timp ce zâmbetul i se ștergea de pe față. Vrei să spui, orfelinat?

— Ar fi doar pentru puțin timp, Sohrab, doar puțin. Îți promit.

— Mi-ai promis că n-o să mă mai lași niciodată în locul ăla, Amir agha, am zis. Vocea i s-a frânt și din ochi i-au țâșnit lacrimi. M-am simțit ca un nemernic.

— De data asta e diferit. Ar fi aici, în Islamabad, nu în Kabul. Și te-aș vizita tot timpul, până o să te scoatem și o să te luăm în America.

— Nu, te rog! a zis cu voce răgușită. Mi-e frică de locul acela. Or să-mi facă rău! Nu vreau să merg.

— Nimeni n-o să-ți mai facă rău, niciodată.

— Ba da, or să-mi facă! Așa spun ei întotdeauna, că n-or să-mi facă, dar mint. Mint! Te rog, Doamne, nu!

I-am șters cu degetul lacrimile care îi curgeau pe obraji.

— Mere acre, îți amintești? E ca și cu merele acre, i-am spus cu blândețe.

— Nu, nu-i la fel. Nu acolo, Doamne, of, Doamne, te rog, nu!

Tremura și lacrimile îi mânjiseră fața.

— Șșș, l-am tras mai aproape, luându-i în brațe trupușorul firav, care tremura îngrozit. Șșș, o să fie

bine, o să mergem împreună acasă, o să vezi. Totul va fi bine.

Vocea îi era înăbușită la pieptul meu, dar se putea desluși panica din ea:

— Promite-mi, te rog, că n-o s-o faci! Of, Doamne, Amir aga, te rog să-mi promiți!

Cum puteam să îi promit? L-am ținut în brațe, strâns de tot, legănându-l înainte și înapoi. A plâns până mi-a udat toată cămașa, iar lui i-au secat lacrimile; tremuratul a încetat, iar rugămințile frenetice s-au transformat într-un soi de murmur indescifrabil. Am așteptat, legănându-l înainte și înapoi, până când respirația i s-a domolit, iar corpul i s-a relaxat. Mi-am amintit ceva ce citisem cu multă vreme în urmă: „Așa fac copiii față terorii. Adorm.“

L-am dus și l-am așezat ușor în pat. Apoi m-am întins în patul meu și am privit pe geam amurgul violet de pe cerul Islamabadului.

CERUL ERA NEGRU-CĂRBUNE când sunetul telefonului m-a trezit din somn. M-am frecat la ochi și am aprins veioza de pe noptieră. Era trecut de zece și jumătate noaptea; dormisem aproape trei ore. Am ridicat receptorul:

— Alo?

— Telefon din America, am auzit vocea plictisită a domnului Fayyaz.

— Mulțumesc, i-am răspuns.

Lumina din baie era aprinsă; Sohrab se spăla, ca în fiecare seară. Am auzit două păcăneli, apoi pe Soraya:

— *Salaam!*

Vocea îi suna impacientată.

— Bună!

— Cum a mers întâlnirea cu avocatul?

I-am spus ce-mi sugerase Omar Faisal:

— Ah, poți să uiți, a zis ea. Nu o să fie nevoie!
M-am ridicat:

— *Rawsti?* De ce, ce s-a întâmplat?

— Am vești de la Kaka Sharif. A zis că lucrul cel mai important este să-l aduci pe Sohrab în țară. Odată ajuns aici, se vor găsi căi de a-l reține. A dat câteva telefoane pe la prietenii lui de la INS. M-a sunat chiar în noaptea asta și mi-a spus că e aproape sigur că-i va face rost lui Sohrab de o viză umanitară.

— Serios? am zis. Of, Doamne, Îți mulțumesc! Bunul și bătrânul Sharif jan!

— Da, așa-i. Oricum, noi o să fim pe post de sponsori. Ar trebui ca lucrurile să meargă repede. A zis că viza va fi valabilă un an, suficient timp ca să solicităm adopția.

— O să reușim, nu-i așa, Soraya?

— Așa se pare, a mai zis.

Părea fericită. I-am spus că o iubesc și mi-a răspuns că și ea mă iubește. Am închis.

— Sohrab! l-am strigat, ridicându-mă de pe pat. Am niște vești grozave.

Am ciocănit la ușa băii.

— Sohrab, Soraya jan a sunat adineauri din California. Nu mai trebuie să te ducem la orfelinat, Sohrab! Plecăm în America, amândoi. M-ai auzit? Plecăm în America!

Am împins ușa. Am intrat în baie.

Dintr-o dată eram în genunchi, urlând. Țipam printre dinții încleștați. Am țipat până când am crezut că-mi va crăpa gâtul și că-mi va exploda pieptul.

Mai târziu, mi-au zis că încă mai urlam când a sosit ambulanța.

XXV.

Nu mi se permite să intru.

Îi văd cum îl duc prin ușile duble și îi urmez. Dau năvală pe ușile alea, mă lovește mirosul de peroxid și de iod, dar tot ce apuc să văd sunt doi bărbați cu bonete chirurgicale și o femeie în verde aplecați peste o mogâldeată. Un cearceaf alb e tras peste mogâldeată. Două picioare micuțe, pline de sânge, ies de sub cearceaf și văd că unghia de la degetul mare al piciorului stâng e ruptă. Apoi, un bărbat voinic și înalt, în albastru, îmi pune mâna în piept și mă împinge înapoi, prin ușile duble. Îi simt verigheta rece pe piele. Mă dau la o parte și-l înjur, dar el îmi spune: „Nu aveți voie să stați aici“ – îmi vorbește în engleză, cu o voce politicoasă, dar fermă. „Trebuie să așteptați“ – mai zice, conducându-mă înapoi, spre sala de așteptare. Acum, ușile duble se închid în urma lui cu un fel de oftat și tot ce mai pot vedea prin geamurile înguste și dreptunghiulare ale ușilor ăloră blestemate este calota bonetelor chirurgicale.

Mă lasă pe un coridor lung, fără ferestre, plin de oameni, unii așezați pe scaune metalice, de-a lungul pereților, alții direct pe covorul subțire și destrămat. Aș vrea să strig din nou, dar îmi amintesc de ultima oară când m-am simțit așa, stând lângă Baba, în interiorul cisternei de combustibil, îngropat în întuneric alături de ceilalți refugiați. Aș vrea să mă rup de

locul ăsta, de realitatea aceasta și să zbor ca un nor, topit în aerul umed al nopții de vară, și mă pierd undeva, peste dealuri. Dar eu sunt aici, cu picioarele turnate în beton, plămânii fără aer și gâtul în flăcări. Nu am să plutesc. Nu există nici o altă realitate în seara asta. Închid ochii și nările mi se umplu cu mirosul coridorului, dulce și înțepător, cu iz de amoniac, spirt și curry. Pe tavan văd fluturi de noapte pe tuburile de neon cu lumina lor cenușie – tuburile astea țin dintr-un capăt în altul al holului. Aud conversații, suspine, cineva care se vaită, fornăieli, altcineva care oftează, ușile de la lift care se deschid cu un „bing“, receptionerul care cheamă în urdu pe cineva, prin pager.

Deschid iarăși ochii și știu ce am de făcut. Privesc în jur, inima îmi bubuie în piept, iar sângele îmi sună ritmic în urechi. În stânga mea e o mică magazie întunecată de materiale. Acolo găsesc ce căutam: exact ce îmi trebuie. Înșfac un cearceaf alb din teancul de lenjerie împăturită pe rafturi și îl duc pe coridor. Văd o asistentă vorbind cu un polițist lângă camera de gardă. O apuc de cot și o trag – vreau să știu în ce parte e vestul. Nu înțelege și ridurile de pe frunte i se adâncesc când se încruntă. Mă doare gâtul și mă ustură ochii de transpirație; când respir, parcă înghit foc. Cred că plâng. Mai întreb o dată, o implor. Polițistul e cel care îmi arată direcția.

Îmi aștern *jai-namaz-ul* improvizat – covorul meu de rugăciune – pe jos și mă așez în genunchi, îmi plec fruntea la pământ, iar lacrimile încep să ude cearceaful. Fac o mătanie spre apus, apoi îmi amintesc că nu m-am mai rugat de peste cincisprezece ani. Am uitat de mult cuvintele. Dar nu contează, o să spun puținele cuvinte pe care mi le mai amintesc: *La illaha il Allah, Muhammad u rasul ullah*. Nu există alt Dumnezeu decât Allah, iar Mohamed este trimisul

Său. Acum înțelegem că Baba se înșelase, că Dumnezeu chiar există și existase dintotdeauna. Îl văd în ochii celor de pe acest coridor al disperării. Asta e adevărata Casă a lui Dumnezeu, iar aici cei care L-au pierdut pe Dumnezeu Îl vor regăsi, nu în *masjid* – clădirea albă, cu lumini strălucitoare și minarete ca niște turnuri. Dumnezeu există, trebuie să existe și mă voi ruga la El să uite că L-am neglijat în toți acești ani, că am trădat, mințit și păcătuțit, pentru ca acum să-mi întorc fața spre El, acum, în ceas de cumpănă. Mă rog să fie pe atât de iertător, milostiv și îndurător pe cât scrie în Sfânta Lui Carte. Și este. Fac o mătanie spre apus și sărut pământul, promițând că voi face *zakat*, *namaz* și voi posti de Ramadan și după aceea, că voi învăța pe de rost cuvintele din Sfânta Lui Carte, că voi porni în pelerinaj spre orașul acela cu siluetă zveltă, din deșert, să mă închin înaintea Ka'bah-ei. Voi face toate acestea și mă voi gândi la El în fiecare zi de acum încolo, dacă îmi îngăduie numai împlinirea acestei dorințe: mâinile îmi sunt pătate cu sângele lui Hassan și mă rog să nu mi se păteze și cu sângele fiului său.

Aud o bolboroseală și îmi dau seama că este a mea; buzele îmi sunt sărate de lacrimile care îmi curg pe față. Simt ochii tuturor celor de pe coridor ațintiți asupra mea și fac mătănii în continuare, închinându-mă spre apus. Mă rog. Mă rog ca păcatele mele să nu mă fi ajuns din urmă în felul în care am crezut dintotdeauna că o vor face.

O NOAPTE NEAGRĂ, FĂRĂ STELE cade peste Islamabad. Au trecut câteva ore și stau pe podeaua unei mici nișe de pe același hol care duce spre camera de urgență. În fața mea e o măsuță joasă, maronie, pe care sunt împrăștiate ziare și reviste de îngrijire a câinilor, un număr din *Times* din aprilie 1996, un ziar pakistanez

în care se vede chipul unui băiețel călcat de tren cu o săptămână în urmă, o revistă din care zâmbesc fețe de actori de mâna a doua. O femeie bătrână, îmbrăcată cu un *shalwar-kameez* de culoare verde și cu un șal tricotat, moțâie într-un scaun rulant. E chiar în fața mea. Din când în când se trezește și începe să murmure o rugăciune în arabă. Mă întreb, obosit, ale cui rugăciuni vor fi ascultate în noaptea aceasta: ale ei sau ale mele. Mă gândesc la chipul lui Sohrab, cu micuța bărbie dârză, cu urechiușele în formă de scoică, cu ochii ca frunza de palmier, care seamănă atât de mult cu ai tatălui său. O durere neagră ca noaptea de afară mă inundă și îmi simt gâtul sugrumat.

Am nevoie de aer.

Mă ridic și deschid ferestrele. Aerul e fierbinte și umed – miroase a curmale răscoapte și a bălegar. Mă forțez să îl trag în piept în cantități mari, dar nu scap de gheara din piept. Mă așez iar pe jos. Iau revista *Times* și o răsfoiesc. Nu pot citi, nu mă pot concentra. Așa că o arunc pe masă și mă întorc la numărutul crăpăturilor din cimentul de pe jos sau de la colțurile tavanului, la cele câteva muște moarte de pe pervaz. Dar de cele mai multe ori mă holbez la ceasul de pe perete. E trecut de patru dimineața și acum cinci ore am fost dat afară din camera cu uși batante duble. Tot nu am nici o veste.

Încep să simt că podeaua pe care stau a devenit parte din mine, apoi respirația, mai grea, mai lentă. Vreau să dorm, să închid ochii și să-mi pun capul jos, pe podeaua asta tare și prăfuită. Să evadesc, să plutesc. Poate că după ce o să mă trezesc, o să descopăr că tot ce am văzut în baia hotelului era parte din visul meu: picăturile de apă curgând din robinet și aterizând cu un „pleosc“ în cada însângerată, brațul stâng atârând peste marginea căzii, briciul plin de sânge de pe capacul WC-ului – același cu care mă bărbierisem cu

o zi în urmă – și ochii, ochii lui pe jumătate deschiși, dar din care a dispărut strălucirea, lumina. Mai mult ca orice, asta aș vrea să uit: privirea lui.

Curând vine somnul și îl las să mă ia. Visez lucruri pe care nu mi le voi mai aminti mai târziu.

CINEVA MĂ BATE CU PALMA pe umăr. Deschid ochii. Un bărbat stă în genunchi lângă mine. Poartă bonetă de chirurg, ca cel care m-a scos afară pe ușile duble, și are o mască chirurgicală de hârtie la gură – inima mi-o ia razna când văd o picătură de sânge pe masca aia. Și-o dă jos și mă bucur că nu mai trebuie să mă uit la sângele lui Sohrab. Are pielea întunecată ca ciocolata de import pe care o cumpăram împreună cu Hassan din bazarul Shar-e-Nau. Părul i se rărește spre tâmpile și are ochi căprui mărginiți de gene întoarse. Are accent britanic și îmi spune cum îl cheamă – dr. Nawaz. Deodată simt că aș vrea să fiu departe de omul acesta, fiindcă nu pot suporta să aud ce are de spus. Spune că băiatul s-a tăiat foarte adânc și că a pierdut foarte mult sânge; gura mea începe să murmure aceeași rugăciune:

La illaha il Allah, Muhammad u rasul ullah.

A trebuit să-i transfuzeze câteva unități de celule roșii...

Cum o să-i spun Sorayei?

De două ori a trebuit să-l resusciteze...

O să fac namaz, o să fac și zakat.

L-ar fi pierdut dacă nu ar fi avut inima tânără și puternică...

O să postesc.

E în viață.

Dr. Nawaz zâmbește. Îmi trebuie o clipă ca să înțeleg ce a spus adineauri. Apoi mai spune ceva, dar nu îl mai aud. I-am luat mâinile și mi le-am pus pe față. Plâng de ușurare în palmele acestui străin –

palmele miros a mentă –, iar el nu mai spune nimic. Așteaptă.

SECȚIA DE TERAPIE INTENSIVĂ are formă de L și e luminată slab de mai multe monitoare și aparate din care ies o mulțime de fire. Dr. Nawaz mă conduce printre două rânduri de paturi separate de draperii albe de plastic. Patul lui Sohrab este ultimul, chiar pe colț. E cel mai aproape de camera asistentelor, unde se văd două dintre ele – sunt îmbrăcate în haine chirurgicale verzi, scriu ceva pe fișe și vorbesc cu voce joasă. Când veneam cu dr. Nawaz de la lift încoace, mă gândeam că o să plâng din nou când îl voi vedea pe Sohrab; dar când mă așez pe scaunul de la picioarele patului său și îi privesc fața albă printre tuburi și perfuzii, am ochii uscați. Văzând cum i se ridică și îi coboară pieptul în ritmul ventilatorului care șuieră, mă simt invadat de o amorțeală ciudată, aceeași pe care o simte, probabil, cineva care a evitat în ultima secundă o coliziune frontală, virând brusc.

Moțai și, când mă trezesc, văd soarele ridicându-se pe un cer alburii ca spuma laptelui. Lumina se strecoară în încăperea printr-o fereastră situată chiar lângă camera asistentelor, iar umbra mea cade pe patul lui Sohrab. Nu s-a mișcat deloc.

— Ar fi bine să dormiți puțin, îmi spune o asistentă. Nu o recunosc – probabil că s-a schimbat tura cât am ațipit. Mă duce într-o altă încăperea, chiar lângă secția de Terapie Intensivă, și-mi întinde o pernă și o pătură inscripționate cu inițialele spitalului. Încăperea e goală. Îi mulțumesc și mă întind pe canapeaua învelită cu vinilin din colț. Adorm aproape imediat.

Visez că sunt din nou pe hol. Dr. Nawaz vine spre mine, iar eu mă ridic să-l întâmpin. Își scoate masca și i se văd mâinile mult mai albe, cu manichiura îngrijit făcută. Are părul pieptănat cu grijă și îmi dau

seama că nu e dr. Nawaz, ci Raymond Andrews, omulețul de la ambasadă, cel cu ghiveciul cu roșii. Andrews își înclină capul. Își mijește ochii.

LA LUMINA ZILEI, SPITALUL arată ca un labirint de coridoare înțesate, scăldate în lumina lăptoasă a lămpilor fluorescente. Am ajuns să știu totul despre felul în care funcționează – știu că butonul de la etajul patru al liftului din aripa de vest nu are bec, că ușa de la toaleta bărbaților de la același etaj se înțepenește și că trebuie s-o împingi cu umărul ca să se deschidă. Am descoperit că viața din spital are un ritm propriu, că există o intensificare a acestui ritm înainte de schimbarea turei de noapte; că există un zumzet constant de-a lungul întregii zile, apoi liniștea, tăcerea nopții întreruptă uneori de medicii și asistentele care aleargă pe coridoare ca să resusciteze vreun pacient. Ziua vegheam la căpătâiul lui Sohrab, iar noaptea mă plimbam pe coridoarele sinuoase, ascultând zgomotul propriilor pași pe gresia pardoselii, gândindu-mă la ce îi voi spune lui Sohrab când se va trezi. Mă întorceam iar la Terapie Intensivă, lângă ventilatorul care suiera lângă pat, fără să știu răspunsul la această întrebare.

După trei zile la Terapie Intensivă, i-au scos tubul prin care respira și l-au mutat pe un pat la nivelul solului. Nu eram acolo când s-a întâmplat. Mă dusesem la hotel în noaptea aceea să încerc să dorm, dar sfârșisem prin a mă întoarce de pe o parte pe alta. Dimineața am încercat să nu mă uit la cada din baie. Acum era curată – cineva curățase gresia, faianța și pusese covorașe noi pe jos. Dar nu m-am putut abține să nu mă așez acolo, pe marginea rece a căzii. Mi l-am imaginat pe Sohrab umplând-o cu apă caldă; l-am văzut dezbrăcându-se, apoi deschizând briciul, ținându-l între degetul mare și arătător. Mi l-am

imaginat intrând în apă, stând acolo o vreme, cu ochii închiși. M-am întrebat care or fi fost ultimele lui gânduri înainte de a-și apropia lama de piele.

Tocmai ieșeam din hol, când directorul hotelului, domnul Fayyaz, m-a ajuns din urmă.

— Îmi pare rău pentru ce vi s-a întâmplat – a zis –, dar o să vă rog să părăsiți hotelul. E foarte rău pentru afacerea mea, foarte rău.

I-am spus că înțeleg și am cerut nota de plată. Nu mi-a luat bani pe cele trei zile pe care le petrecusem în spital. În timp ce așteptam taxiul în fața hotelului, m-am gândit la ce-mi spusese domnul Fayyaz, în seara aceea în care ne duseserăm să-l căutăm pe Sohrab: „Chestia cu voi, afganii, e că sunteți... ei bine, sunteți cam necugetați.“ Eu râsesem, dar acum mă întrebam: Cum am putut să mă duc la culcare, după ce i-am dat lui Sohrab veștile de care îi era cel mai frică?

După ce m-am urcat în taxi, l-am întrebat pe șofer dacă știe vreo librărie persană. A zis că e una la vreo doi kilometri mai la sud. Am făcut o oprire, în drum spre spital.

NOUA CAMERĂ A LUI SOHRAB avea pereții crem; gresia emailată fusese odată albă. În aceeași încăpere mai era un adolescent, un puști punjabi care – după cum aflasem de la una dintre asistente – își rupsese piciorul după ce alunecase de pe platforma unui autobuz cu etaj. Avea piciorul în ghips, ținut în extensie de niște scripeți.

Patul lui Sohrab era chiar lângă fereastră, scăldat pe jumătate în lumina soarelui care intra prin ferestrele dreptunghiulare. Un paznic în uniformă stătea la geam și ronțăia niște semințe – după cum mă informase dr. Nawaz, Sohrab era păzit conform regulamentului, datorită încercării sale de sinucidere.

Când m-a văzut, paznicul și-a ridicat ușor șapca, apoi a părăsit încăperea.

Sohrab purta pijamale de spital, cu mânecă scurtă, și era întins pe spate, cu pătura trasă peste piept și fața întoarsă spre fereastră. Credeam că doarme, dar când am tras un scaun lângă patul lui a clipit și și-a întors privirea spre mine. M-a măsurat, pe urmă s-a uitat în altă parte. Era atât de palid, în ciuda sângelui pe care i-l dăduseră, și avea o vânătaie mare, violetă, pe antebraț:

— Cum te simți? l-am întrebat.

Nu mi-a răspuns. Se uita pe fereastră la un mic loc de joacă pentru copiii din curtea spitalului, dotat cu groapă de nisip și leagăne. În apropiere, pe un spalier în formă de arcadă, la umbra unui șir de arbori de hibiscus, se încolăceau niște joarde verzi de viță-de-vie. O ceată de copii se juca cu găletușe și lopățele în groapa de nisip. Cerul era albastru curat, fără nici un nor și am văzut un avion mititel lăsând două dâre albe, paralele. M-am întors spre Sohrab:

— Acum câteva minute am vorbit cu dr. Nawaz care a zis că te externează în câteva zile. Vești bune, *nay*?

Din nou, tăcere. Băiatul punjabi din celălalt capăt al încăperii s-a răsucit în somn și a mormăit ceva.

— Îmi place camera ta, am zis, încercând să nu privesc încheietura bandajată a lui Sohrab. E luminoasă și ai o privesc frumoașă.

Din nou nici un răspuns. Au mai trecut câteva minute stânjenitoare; pe frunte și pe buza de sus simțeam broboane mici de sudoare. Am arătat spre castronașul cu mazăre – *aus*, care zăcea neatins pe noptieră, și spre lingura nefolosită, de plastic.

— Ar trebui să încerci să mănânci ceva. Ca să ai din nou *quwat* – putere. Vrei să te ajut?

Mi-a susținut privirea, apoi s-a uitat în altă parte, cu fața împietrită. Ochii îi erau tot stinși – am văzut asta –, erau goi, ca atunci când îl scosesem din cadă. M-am aplecat spre sacoșa de hârtie pe care o țineam între picioare și am scos exemplarul uzat din *Shahnamah* pe care îl cumpărasem din librăria persană. Am întors cartea cu coperta spre el:

— Îi citeam tatălui tău din ea, când eram copii. Urcam sus, pe dealul din spatele casei și ne așezam sub un rodiu... Sohrab se uita iarăși pe fereastră. M-am forțat să zâmbesc: Povestea favorită a tatălui tău era cea a lui Rostam și Sohrab, de acolo ți se trage și numele. Știu că ai mai auzit toate astea – am făcut o pauză, simțindu-mă ca un idiot. Oricum, în scrisoare zicea că și ție îți place foarte mult, așa că m-am gândit să-ți citesc câte ceva din ea. Ți-ar plăcea?

Sohrab a închis ochii. Și i-a acoperit cu brațul, cel cu vânătaia.

Am frunzărit cartea până la pagina pe care o îndoiesem în taxi.

— Să începem, i-am spus, întrebându-mă pentru prima dată ce gânduri i-or fi trecut prin cap lui Hassan când a reușit, în cele din urmă, să citească el singur *Shahnamah* și a descoperit că îl mințisem de fiecare dată. „Plecați-vă urechea să auziți despre lupta lui Sohrab împotriva lui Rostam, chiar de atenția vă va fi răsplătită cu lacrimi“ – am început. „Se spune că, într-o zi, Rostam s-ar fi ridicat de pe locul său și, cu mintea colcăind de presimțiri, și-a spus...”

I-am citit aproape tot capitolul întâi, până la locul în care tânărul luptător Sohrab se duce la mama lui, Tahmineh, prințesa din Samengan, și îi cere să-i spună cine este tatăl lui. Am închis cartea.

— Vrei să-ți mai citesc? Urmează luptele, îți amintești? Sohrab își conduce armata în luptă spre Castelul Alb din Iran. Să-ți mai citesc?

A dat încet din cap. Am pus cartea la loc, în punga de hârtie.

— Bine, i-am zis, încurajat de faptul că obținusem cât de cât un răspuns. Putem continua și mâine. Cum te simți?

Gura lui Sohrab s-a deschis și am auzit un sunet răgușit. Dr. Nawaz îmi spusese că așa se va întâmpla, din cauza tubului pe care i-l băgaseră printre coardele vocale, ca să-i facă respirație artificială. Și-a lins buzele:

— Obosit.

— Știu. Dr. Nawaz ne-a spus să ne așteptăm la asta...

A clătinat din cap.

— Ce este, Sohrab?

A clipit, apoi a vorbit iar cu vocea aia hârșăită, în șoaptă:

— Sătul de toate.

Am oftat și mi-am apropiat scaunul de pat. Pe pat, chiar între noi, era o dungă de lumină și, pentru o clipă, fața ca cenușa care se uita la mine mi s-a părut a fi cea a lui Hassan mort, nu a celui Hassan cu care jucam bile până când molahul striga *azan*-ul de amiază și Ali ne chema acasă, nu a celui Hassan pe care îl fugăream pe deal în jos, în timp ce soarele scâlda în aur topit acoperișurile clădirilor din vestul orașului, ci a celui Hassan pe care l-am văzut pentru ultima oară în viață, târându-și lucrurile strânse într-o boccea în urma lui Ali prin ploaia caldă de vară și îndesându-le în portbagajul mașinii lui Baba, în timp ce eu mă uitam de la fereastra inundată de apă a camerei mele.

A scuturat încet din cap.

— Sătul de toate, a repetat.

— Ce pot să fac, Sohrab? Te rog, spune-mi!

— Vreau... a început. A clipit și și-a dus mâna la gât, de parcă voia să-l curețe de acel ceva care-l

împiedica să vorbească. Privirea mi-a fost atrasă din nou de bandajul alb de la încheietură. Îmi vreau vechea mea viață înapoi, a șoptit găfâit.

— Of, Sohrab.

— Îi vreau pe tata și pe mama jan. O vreau pe Sasa. Vreau să mă joc cu Rahim Khan sahib în grădină. Vreau să locuiesc iar în casa noastră.

Și-a trecut brațul peste ochi:

— Îmi vreau vechea viață înapoi.

Nu știam ce să-i spun, unde să mă uit, așa că m-am uitat în jos, la mâinile mele. „Vechea ta viață“, m-am gândit. „E și vechea mea viață. M-am jucat în aceeași curte, Sohrab. Am locuit în aceeași casă. Dar iarba a murit și jeep-ul unui străin e parcat pe aleea din fața casei noastre și pătează asfaltul cu ulei. Vechea noastră viață nu mai există, Sohrab, și toți cei care ne-au luminat-o sunt morți sau pe moarte. Nu am mai rămas decât noi doi. Doar tu și cu mine.“

— Asta nu pot să-ți dau, i-am zis.

— Aș fi vrut să nu fi...

— Te rog, nu spune asta.

— ... aș fi vrut să nu fi... să mă fi lăsat acolo, în apă.

— Să nu mai spui niciodată așa ceva, Sohrab, i-am zis, aplecându-mă spre el. Nu suport să te aud vorbind așa.

I-am atins umărul și a tresărit. S-a tras înapoi. Mi-am lăsat mâna în jos, amintindu-mi cu regret cum îmi încălcasem promisiunea – cea care îl făcuse să-mi accepte îmbrățișările.

— Sohrab, nu pot să-ți dau vechea viață înapoi, deși aș vrea, Dumnezeu știe cât de mult aș vrea! Dar pot să te iau cu mine. Asta veneam să-ți spun în baie. Ai primit viză americană, ca să vii să stai cu mine și cu soția mea. E adevărat, îți dau cuvântul meu.

A oftat pe nas și a închis ochii. Tare mi-aș fi dorit să nu fi rostit ultimele două cuvinte.

— Știi, am făcut multe lucruri pe care le regret — am zis —, dar cred că cel mai mult regret că nu mi-am ținut promisiunea față de tine. Dar n-o să se mai întâmple, crede-mă că îmi pare nespus de rău. Îți cer *bakhshesh*, iertare. Poți să faci asta? Poți să mă ierți? Mă crezi? Vocea mea se transformase în șoaptă. O să vii cu mine?

În timp ce așteptam răspunsul, mintea mi-a zburat în trecut, spre o zi de iarnă, demult; stăteam cu Hassan pe zăpadă sub un vișin desfrunzit. Fusesem crud cu Hassan în ziua aceea, mă jucasem cu el, întrebându-l dacă ar mânca țărână ca să-mi demonstreze cât de devotat îmi e. Acum venise rândul meu să stau sub microscop, nevoit să demonstrez că merit. Meritam tot ce mi se întâmpla.

Sohrab s-a întors cu spatele la mine. Nu a spus nimic multă vreme. Și deodată, tocmai când credeam că a adormit, a zis cu o voce ca un croncănit:

— Sunt atât de *khasta*. Atât de obosit.

Am stat lângă el până a adormit. Ceva se pierduse între mine și Sohrab. Până la întâlnirea cu avocatul Omar Faisal, o luminiță de speranță pătrunsese în ochii lui Sohrab, ca un oaspete timid. Acum luminița aceea se stinsese, oaspetele dispăruse și m-am întrebat dacă avea să se mai întoarcă. Cât va mai dura până când Sohrab va zâmbi din nou. Cât va mai dura până să aibă iar încredere în mine. Și dacă se va mai întâmpla vreodată.

Așa că am ieșit din cameră și m-am dus să caut alt hotel, fără să știu că avea să treacă aproape un an până să-l mai aud pe Sohrab vorbind.

ÎN CELE DIN URMĂ, Sohrab nu mi-a acceptat oferta. Nici nu a refuzat-o. Dar știa că, atunci când i se vor scoate bandajele și va preda pijamalele, va fi doar un alt băiețel hazar orfan de pe stradă. Avea de ales?

Unde se putea duce? Așa că ceea ce am luat drept un „da“ era mai degrabă o capitulare tăcută, nu atât o acceptare, cât un act de renunțare din partea cuiva care este prea obosit ca să mai ia vreo decizie și mult prea sătul de toate ca să mai creadă în ceva. El tânjea după vechea lui viață. Ceea ce primea în schimb era America. Nu că ar fi fost o soartă chiar atât de rea, dacă luai în considerare toate aspectele – dar asta nu puteam să-i spun. A pune lucrurile în perspectivă este un lux pe care nu ți-l permiți când îți colcăie sufletul de demoni.

Și așa se face că după vreo săptămână l-am adus pe fiul lui Hassan din Afganistan în America, luându-l din certitudinea calvarului său interior și aruncându-l într-un calvar de incertitudine.

ÎNTR-O ZI, SĂ FI FOST în anul 1983 sau 1984 – eram la un magazin de unde se împrumutau casete video, în Fremont. Eram la secțiunea filmelor western, când un tip de lângă mine, care bea Coca-Cola dintr-o cană pe care scria „7-Eleven“, mi-a arătat spre *Cei șapte magnifici* și m-a întrebat dacă îl văzusem.

— Da, de treisprezece ori, i-am răspuns. Charles Bronson moare, la fel James Coburn și Robert Vaughn.

Mi-a aruncat o privire înțepată, de parcă tocmai i-aș fi scuipat în cană.

— Mulțam' fain, omule! a zis, scuturând din cap și mormăind ceva în timp ce se îndepărta. Atunci am învățat că, în America, nu trebuie să dezvălui nicio dată sfârșitul unui film, iar dacă o faci, o să fii pus la index și obligat să-ți ceri iertare pentru că ai comis păcatul de Dezvăluire-a-sfârșitului.

În Afganistan, sfârșitul era lucrul cel mai important. Când veneam cu Hassan acasă de la un film indian, văzut la cinematograful Zainab, tot ce voiau

să știe Ali, Rahim Khan, Baba sau unul dintre nenumărații prieteni și veri ai lui Baba care se vânturau pe la noi prin casă era: și-a găsit Fata-din-film fericirea? Dar *bacheh film*, Băiatul-din-film, a devenit *kamyab* și și-a împlinit visele sau a fost *nah-kam*, adică blestemat să sfârșească rău?

Dacă se termina cu bine, asta voiau toți să știe.

Dacă cineva m-ar întreba cum se termină povestea lui Hassan, a lui Sohrab și a mea – cu bine sau nu – nu aș ști ce să-i spun.

Nu toată lumea are aceeași problemă?

În fond, viața nu e un film indian. *Zendagi migzara* – cum le place afganilor să spună: viața merge mai departe. Nu ține seama de început, sfârșit, *kamyab*, *nah-kam*, crize sau catharsis, mișcându-se mereu înainte ca niște *kochi* într-o caravană prăfuită, domoală.

Nu aș ști ce să răspund la o asemenea întrebare. Și totuși s-a întâmplat un mic miracol, chiar duminica trecută.

AM AJUNS ACASĂ ACUM șapte luni, într-o zi călduroasă din august 2001. Soraya ne-a așteptat la aeroport. Nu mai stătusem departe de Soraya atâta vreme și când și-a încolăcit brațele în jurul gâtului meu, când am simțit mirosul de mere din părul ei, mi-am dat seama brusc cât de mult îmi lipsise:

— Ai rămas soarele dimineții pentru *yelda* mea, i-am șoptit.

— Poftim?

— Nu contează.

Am sărutat-o pe ureche.

Apoi a îngenuncheat în fața lui Sohrab. I-a luat mâna și i-a zâmbit.

— *Salaam*, Sohrab jan, eu sunt Khala Soraya a ta. Cu toții te-am așteptat.

Privind-o cum îi zâmbește lui Sohrab, cu ochii umezi de lacrimi, am văzut, pentru o fracțiune de secundă, ce fel de mamă ar fi fost, dacă pântecul ei nu ar fi trădat-o.

Sohrab s-a mutat de pe un picior pe altul și și-a ferit privirea.

SORAYA TRANSFORMASE BIROUL de la etaj într-un dormitor pentru Sohrab. L-a condus acolo și băiatul s-a așezat pe marginea patului. Așternutul avea un imprimu cu zmeie viu colorate plutind pe un cer albastru indigo. Pe perete, chiar lângă dulap, desenase un sistem de măsurare a înălțimii unui copil. La picioarele patului am văzut un coș plin cu cărți, o locomotivă și niște acuarele.

Sohrab purta tricoul alb simplu și blugii noi pe care i-i cumpărasem din Islamabad, chiar înainte de plecare. Tricoul îi atârna larg pe umerii osoși și căzuți. Încă nu îi revenise culoarea în obraji, iar în jurul ochilor avea niște cercuri negre. Ne privea impasibil, exact cum se uita și la farfuriile cu orez pe care i le puneau în față la spital.

Soraya l-a întrebat dacă îi place camera și am observat că încerca să nu se uite la încheietura lui, dar ochii i se tot întorceau fără voie la linia roșiatică punctată. Sohrab și-a lăsat capul în jos. Și-a ascuns mâinile sub coapse și nu a spus nimic. Apoi și-a pus pur și simplu capul pe pernă. Peste cinci minute îl priveam din prag, împreună cu Soraya; sforăia.

Ne-am dus la culcare și Soraya a adormit cu capul pe pieptul meu. În întunericul camerei noastre am rămas treaz, încă o noapte albă. Treaz. Singur cu proprii mei demoni.

Cândva, pe la miezul nopții, m-am dat jos din pat și m-am dus în camera lui Sohrab. L-am privit, aplecat deasupra lui și am văzut ceva ițindu-se de sub pernă.

Era fotografia făcută de Rahim Khan, cea pe care i-o dădusem lui Sohrab în noaptea în care stătusem lângă moscheea Shah Faisal. În ea, Hassan și Sohrab stăteau unul lângă celălalt, cu ochii mijiți în lumina soarelui care le bătea în față. Zâmbeau de parcă lumea ar fi fost un loc frumos, în care binele învinge întotdeauna răul. M-am întrebat cât timp o fi stat Sohrab întins în pat, uitându-se la fotografia aceea și răsucind-o în mâini.

M-am uitat la fotografie. „Tatăl tău era un om sfâșiat în două” – îmi spusese Rahim Khan în scrisoare. Eu eram jumătatea oficială, aprobată de societate, legitimă și, în același timp, întrupam fără să știu vinovăția lui Baba. M-am uitat la Hassan, al cărui zâmbet lăsa să se vadă doi dinți lipsă – cealaltă jumătate a lui Baba. Cea fără drepturi sau privilegii. Jumătatea care moștenise tot ce avusese Baba mai pur și mai nobil. Jumătatea care fusese poate, în cel mai tainic ungher al inimii lui Baba, cea la care se gândea ca la adevăratul său fiu.

Am pus poza la loc, unde o găsisem. Atunci am înțeles ceva – iar acest gând nu a adus cu el nici durere, nici strângere de inimă. Dacă i-aș fi închis ușa lui Sohrab, mi-aș fi închis calea spre iertarea propriilor păcate, iar iertarea asta nu înmugurea ca un mănunchi de revelații, ci sub forma durerii care își strângea lucrurile, le împacheta și pleca fără să mă anunțe, în mijlocul nopții.

GENERALUL ȘI KHALA JAMILA au venit la cină, în seara următoare. Khala Jamila, cu părul scurt și vopsit într-o nuanță de roșu mai închisă decât de obicei, i-a întins Sorayei platoul cu prăjitură cu migdale – *manghout* pe care-l adusese pentru desert. A dat cu ochii de Sohrab și a început să radieze.

— *Mashallah!* Soraya jan ne-a spus ce *khoshteeep* ești, dar ești chiar mai chipeș în realitate, Sohrab jan.

I-a dat un pulover pe gât, de culoare albastră:

— L-am tricotat pentru tine, a zis. Să-l ai iarna viitoare. *Inshallah*, sper să-ți vină.

Sohrab a luat puloverul.

— Salut, tinere, a fost tot ce i-a spus generalul, sprijinindu-se cu ambele mâini în baston și uitându-se la Sohrab așa cum se uită cineva care studiază un ornament bizar din casa cuiva.

Am răspuns la toate întrebările Khalei Jamila despre rănile mele – îi cerusem Sorayei să le spună că am fost jefuit –, liniștind-o încă o dată în legătură cu faptul că nu rămăsesem cu vreun beteșug, că firele or să-mi fie scoase în câteva săptămâni, așa încât o să pot mânca din nou toate bunătățile pregătite de ea. Și, da, voi încerca să-mi dau cu tinctură de rubarbă și cu zahăr pe cicatrice, ca să dispară mai repede.

Eu și generalul ne-am așezat apoi în living și am băut vin, în timp ce Soraya și mama ei așezau masa. I-am povestit despre Kabul și despre talibani. Asculta atent și dădea din cap, cu bastonul pe genunchi; mai scotea câte un plescăit când auzea povești ca cea a omului care își vindea proteza. Nu le-am pomenit nimic despre execuția de pe Stadionul Ghazi, nici despre Assef. M-a întrebat despre Rahim Khan, pe care îl întâlneam la Kabul de mai multe ori, apoi și-a scuturat solemn capul când a auzit de boala lui. Dar, în timp ce povesteam, i-am surprins privirea alunecând spre Sohrab, iar și iar; băiatul adormise pe canapea. Parcă ne învărteam în jurul a ceea ce voia cu adevărat să știe.

Privirile furișate au încetat în timpul mesei, când generalul a pus furculița jos, zicând:

— Amir jan, când ai de gând să ne spui de ce l-ai adus cu tine pe acest băiețel?

— Iqbal jan! Ce întrebare mai e și asta? a zis Khala Jamila.

— În timp ce tu ești ocupată să tricotezi pulovere, draga mea, eu trebuie să am grijă ce părere își face comunitatea cu privire la familia noastră. Oamenii or să fie curioși. Or să vrea să știe ce caută un băiat hazar în casa fiicei noastre. Ce-o să le spun?

Soraya a lăsat lingura jos, apoi s-a întors spre tatăl ei:

— Poți să le spui...

— E în ordine, Soraya – i-am zis, luând-o de mână –, e în ordine. General sahib are perfectă dreptate. Oamenii *chiar* vor pune întrebări.

— Amir..., a început ea.

— E în regulă.

M-am întors spre general:

— Vedeți, sahib general, tatăl meu s-a culcat cu nevasta servitorului său. Ea i-a dăruit un fiu, pe nume Hassan. Hassan a murit. Băiatul care doarme pe canapea este fiul lui Hassan. E nepotul meu. Asta să le spuneți oamenilor când or să vă-ntrebe.

Toți se uitau fix la mine:

— Și încă ceva, sahib general, am adăugat. Să nu-i mai spuneți niciodată „băiat hazar“ în prezența mea. Are un nume; îl cheamă Sohrab.

Nimeni nu a mai zis nimic.

AR FI GREȘIT SĂ SPUN că Sohrab era tăcut. Tăcerea înseamnă serenitate, pace, înseamnă să dai încet butonul VOLUM din viața cuiva. *Liniștea* înseamnă să apeși butonul de ÎNCHIDERE. Să închizi sistemul. Cu totul.

Tăcerea lui Sohrab nu era tăcerea autoimpusă a celor care au convingeri, protestează sau caută să-și pledeze cauza pe această cale. Era tăcerea cuiva care s-a adăpostit într-un loc întunecat și și-a pus o pătură

în cap, în așa fel încât nimic să nu mai răzbată din afară.

Practic, nu trăia cu noi – mai degrabă ocupa un loc în spațiu. Uneori, la piață sau în parc, observam cum alți oameni păreau să nu îl vadă, de parcă nici nu ar fi fost acolo. Îmi ridicam ochii dintr-o carte și vedeam că Sohrab intrase și se așezase în fața mea, iar eu nici nu băgasem de seamă. Pășea ca și cum i-ar fi fost frică să nu lase urme. Se mișca de parcă nu voia să deranjeze aerul din jurul lui. Dar, în majoritatea timpului, dormea.

Tăcerea lui Sohrab era apăsătoare și pentru Soraya. Încă de când vorbeam cu ea la telefon, din Pakistan, îmi spunea ce planuri are pentru el. Lecții de înot. Fotbal. Campionat de bowling. Iar acum trecea prin camera lui Sohrab și zărea cărțile nedeschise, jucăriile neatinsse în coșul lor, puzzle-ul neasamblat, fiecare obiect amintindu-i de viața pe care am fi putut-o avea. Amintirea unui vis care s-a topit înainte de a înflori. Dar nu era singura. Și eu croisem vise pentru Sohrab.

Dar, dacă Sohrab era tăcut, nu același lucru se întâmpla cu lumea. Într-o marți dimineața din luna septembrie a anului trecut, Turnurile Gemene se prăbușiseră și, peste noapte, lumea se schimbase. Steagul american apăruse brusc peste tot, pe antenele taxiurilor galbene din trafic, la reverul pietonilor grăbiți de pe trotuarele aglomerate, chiar și pe șepcile slinoase ale cerșetorilor aciuși pe sub tendele micilor galerii și prăvălii. Într-o zi am trecut pe lângă Edith, femeia fără adăpost care cântă la acordeon în fiecare zi, la colțul străzilor Sutter și Stockton, și am zărit un abțibild cu drapelul american lipit de curând pe cutia în care-și ținea acordeonul, aflată la picioarele ei.

La scurt timp după atac, America a bombardat Afganistanul, a intervenit și Alianța Nord-Atlantică,

iar talibanii au fugit, ascunzându-se ca șobolanii în găurile lor. Dintr-o dată, oamenii care stăteau la coadă în magazine au început să vorbească despre orașele copilăriei mele – Kandahar, Herat, Mazar-i-Sharif. Când eram mic, Baba ne dusesese, pe mine și pe Hassan, la Kunduz. Nu-mi amintesc prea multe din excursie, doar că stăteam la umbra unui acacia cu Baba și Hassan, bând cu rândul suc rece și proaspăt de pepene dintr-o cană de lut și întrecându-ne care scuiță semințele mai departe. Acum, oameni ca Dan Rather, Tom Brokaw sau alții, care-și beau cafeaua cu lapte la „Starbucks“, discută despre bătălia de la Kunduz, ultima redută din nord a talibanilor. În decembrie, paștii, tajicii, uzbekii și hazarii s-au reunit la Bonn și, sub supravegherea vigilentă a Națiunilor Unite, au început procesul care ar putea pune capăt într-o zi celor douăzeci de ani de nenorocire din *watan*-ul lor. Căciula de caracul a lui Hamid Karzai și *chapan*-ul verde au devenit celebre.

Sohrab trecea ca un somnambul prin toate astea.

Eu și Soraya ne-am implicat în proiecte afgane, atât din simț civic, cât și din nevoia de a face ceva, orice, care să umple liniștea de la etajul de sus al casei noastre – liniștea aceea care aspira totul ca o gaură neagră. Până atunci nu fusesem genul de persoană activă, dar când un om pe nume Kabir, fost ambasador al Afganistanului la Sofia, ne-a sunat și ne-a întrebat dacă vrem să-l ajutăm într-un proiect cu un spital, am zis imediat „da“. Micul spital, situat la granița dintre Afganistan și Pakistan, avea o secție de chirurgie care se ocupa de refugiații afgani răniți de mine de teren. Numai că acest spital fusese închis din lipsă de fonduri. Am devenit manager de proiect, alături de Soraya. Mi-am petrecut mare parte din timp în birou, trimițând e-mailuri către oameni din toate colțurile lumii, cereri pentru granturi și organi-

zând evenimente pentru strângerea de fonduri. Și în tot acest timp îmi spuneam că faptul că îl adusesem cu mine pe Sohrab fusese cel mai bun lucru pe care îl puteam face.

Anul se terminase cu mine și Soraya pe canapea, cu picioarele învelite în pătură, urmărindu-l pe Dick Clark la televizor. Oamenii aclamau și se sărutau, în timp ce globul mare, cu mii de fațete argintiu-sclipitoare, cobora încet și mii de *confetti* albeau ecranul. În casa noastră, Anul Nou începuse cam la fel cum se terminase anul de dinainte. În liniște.

APOI, ACUM VREO PATRU ZILE, într-o zi ploioasă de marție din 2002, s-a întâmplat un lucru mic, dar minunat.

Îi luasem pe Soraya, Khala Jamila și Sohrab la o întâlnire a afganilor, care avea loc în Fremont, la Lake Elizabeth Park. Cu o lună înainte, generalul fusese în sfârșit rechemat în Afganistan pentru a i se încredința o funcție în minister; era plecat de două săptămâni – costumul gri și ceasul de buzunar fuseseră lăsate în urmă. Khala Jamila urma să i se alăture peste câteva luni, după ce se instala el. Ei îi era teribil de dor de el și își făcea multe griji în privința sănătății lui, așa că am insistat să vină să stea cu noi o vreme.

În joia din săptămâna precedentă, în prima zi de primăvară, sărbătorisem Anul Nou afgan – *Sawl-e-Nau*, ca toți afganii din zona Golfului. Kabir, Soraya și cu mine aveam un motiv în plus de sărbătoare: micul nostru spital din Rawalpindi se deschisese cu o săptămână în urmă – deocamdată numai secția de pediatrie, nu și cea de chirurgie. Dar era un început promițător, toți fuseserăm de acord.

Fusese soare și frumos zile în șir, dar duminică dimineața, când am sărit din pat, am auzit picăturile de ploaie lovind în geamuri. „Noroc afgan“ – mi-am zis. Mi-am făcut *namaz*, rugăciunea de dimineață, în

timp ce Soraya dormea; nici nu mai e nevoie să îmi arunc ochii peste cărticica de rugăciuni pe care am luat-o de la moschee – versetele îmi vin acum în minte de la sine, fără efort.

Am ajuns pe la prânz și am găsit o mână de oameni care se adăposteau sub o folie de plastic mare, dreptunghiulară, fixată pe șase stâlpi înfiți în pământ. Cineva prăjea *bolani*; aburul se ridica din ceștile de ceai și dintr-o oală cu *aush* de conopidă. Un vechi cântec de-al lui Ahmad Zair hârșăia într-un casetofon. Mi-a venit să zâmbesc, gândindu-mă cum trebuie să fi arătat noi patru, mergând grăbiți prin iarba udă, Soraya și cu mine în frunte, Khala Jamila la mijloc, iar Sohrab în spatele nostru, cu gluga pele-rinei galbene legănându-i-se pe spate.

— Ce-i așa amuzant? m-a întrebat Soraya, ținându-și un ziar împăturit deasupra capului.

— Poți să scoți afganul din *Paghman*, dar nu poți să scoți *Paghman*-ul din afgan, i-am răspuns.

Ne-am adăpostit sub copertina improvizată. Soraya și Khala Jamila s-au îndreptat spre o femeie supraponderală, care prăjea *bolani* de spanac. Sohrab a stat o clipă sub folie, apoi a ieșit în ploaie, cu mâinile băgate adânc în buzunarele hainei de ploaie, cu părul – acum castaniu închis și lins, ca al lui Hassan – lipit de cap. S-a oprit în dreptul unei băltoace de culoarea cafelei și s-a zgâit la ea. Nimeni nu părea să-l observe. Nimeni nu l-a chemat înapoi, la adăpost. Cu timpul, interogatoriile în legătură cu băiatul nostru adoptat și, în mod clar, excentric au încetat, slavă Domnului. Având în vedere cât de lipsite de tact puteau fi întrebările afganilor, a fost o ușurare imensă. Oamenii au încetat să mai întrebe de ce nu vorbește, de ce nu se joacă niciodată cu alți copii și, mai ales, au încetat să ne mai sufoce cu simpatia lor exagerată, cu ușoarele clătinări din cap, cu „ț-țr“ și „Oh *gung bichara*“.

Oh, bietul micuț mut. Noutatea se învechise. Asemenea tapetului îngălbenit de vreme, Sohrab se topea acum în fundal.

Am dat mâna cu Kabir, un bărbat grizonat. M-a prezentat unei duzini de persoane: un învățător pensionar, un inginer, un fost architect, un chirurg care are acum o rulotă cu hot-dog, în Hayward. Toți mi-au spus că l-au cunoscut pe Baba la Kabul și mi-au vorbit despre el cu respect. Într-un fel sau altul, trecuse prin viețile tuturor. Spuneau că sunt norocos că am avut ca tată un bărbat deosebit ca el.

Am mai discutat despre sarcina dificilă și poate îngrată pe care o avea de îndeplinit Karzai, despre *Loya jirga* ce urma să vină și despre iminenta întoarcere pe tron a regelui, după douăzeci și opt de ani de exil. Mi-am amintit de noaptea aceea din 1973 – noaptea în care Zahir Shah fusese alungat de vărul său; mi-am amintit de zgomotele împușcăturilor și de cerul argintat de lumini intermitente – Ali ne spusese să nu ne fie teamă, că se împușcă rațe, și ne luase în brațe.

Apoi, cineva a spus un banc cu molahul Nasruddin și am început toți să râdem:

— Știi, tatăl tău era un bărbat tare simpatic, mi-ai zis Kabir.

— Era, nu-i așa? am spus eu zâmbind, amintindu-mi cum, la scurt timp de la sosirea noastră în Statele Unite, Baba începuse să mormăie în legătură cu muștele americane. Stătea la masa din bucătărie cu pliciu în mână și urmărea muștele care bâzâiau de pe un perete pe altul, zburând grăbite peste tot:

— În țara asta, până și muștele sunt în criză de timp, mormăia.

Doamne, ce mai râsesem atunci. Acum zâmbesc când îmi amintesc.

Până la ora trei s-a oprit și ploaia, iar cerul era greu de nori cenușii. O briză rece trecea prin parc.

Tot mai veneau familii. Afganii își făceau urări, se îmbrățișau, se sărutau și schimbau farfurii cu mâncare. Cineva aprinsese un foc de cărbuni sub un grătar și, în scurt timp, mirosul de usturoi și de *morgh kebab* ne-a invadat nările. Se auzea muzica – un cântăreț nou, pe care nu-l știam – și chicotelile copiilor. L-am văzut pe Sohrab, în haina lui galbenă de ploaie, sprijinindu-se de zidul împrejmuitor al colțului unde se adunau tomberoanele cu gunoi, privind ceva cu atenție.

Tocmai stăteam de vorbă cu fostul chirurg, care îmi spunea că el și Baba fuseseră colegi de clasă într-o optă, când Soraya m-a tras de mânecă:

— Amir, ia uită-te!

Îmi arăta cerul. Vreo șase zmeie zburau acolo, sus, ca niște pete viu colorate în galben, roșu și verde, profilate pe plumburiul cerului.

— Fii atent, a mai zis Soraya.

I-am cerut scuze chirurgului și m-am dus spre standul unde se vindeau zmeie; îmi auzeam pantofii plescăind prin iarba îmbibată de apă. Am arătat spre un zmeu galben *seh-parcha*.

— *Sawl-e-nau mubabrak*, mi-a zis vânzătorul de zmeie, luând bancnota de douăzeci de dolari și întinzându-mi zmeul care avea coarda presărată cu sticlă pisată și înfășurată pe mosor. I-am mulțumit și i-am urat un An Nou fericit. Am încercat sfoara așa cum făceam când eram copii, Hassan și cu mine, ținând-o între degetul mare și arătător și trăgând un pic de ea. S-a înroșit de sânge și vânzătorul mi-a zâmbit. I-am zâmbit și eu.

M-am îndreptat cu zmeul spre locul unde stătea Sohrab, cu brațele încrucișate pe piept. Se uita în sus, spre cer.

— Îți place *seh-parcha*? I-am întrebat, ținând zmeul de marginile unde se încrucișau spetezele. Ochii i s-au

mutat de la cer la mine, apoi la zmeu și înapoi. Ploaia îi șiroia din păr, pe față.

— Am citit odată că în Malaezia folosesc zmeiele ca să prindă pește, i-am spus. Pariez că habar nu aveai. Leagă de zmeu un fir de nailon și îl lasă să zboare pe deasupra apelor puțin adânci, astfel încât să nu arunce umbre care să sperie peștele. Și în China antică, generalii foloseau zmeiele ca să-și trimită mesajele peste câmpul de luptă. E adevărat. Nu încerc să te păcălesc.

Apoi i-am arătat degetul mare plin de sânge.

— Văd că și *tar* e în regulă.

Cu coada ochiului am văzut-o pe Soraya urmărindu-ne de sub copertină. Avea mâinile băgate adânc la subsuori, într-un gest care exprima nervozitate. Spre deosebire de mine, ea abandonase treptat încercările de a-l atrage în discuții. Întrebările care nu primeau răspuns, privirile goale, liniștea, totul era prea dureros. Comutase pe modul „În așteptare“, până când avea să primească lumină verde de la Sohrab. Aștepta.

Mi-am înmuiat degetul arătător în gură și l-am ridicat în aer:

— Îmi amintesc cum verifica tatăl tău direcția vântului: bătea cu piciorul o dată, tare, în pământ, ca să vadă încotro se duce praful. Știa o mulțime de șmecherii din astea, i-am spus. Mi-am lăsat degetul în jos: Spre vest, cred.

Sohrab și-a șters o picătură de ploaie de pe lobul urechii și s-a mutat de pe un picior pe altul. Nu a spus nimic. M-am gândit la Soraya, care cu câteva luni în urmă mă întrebuse cum este vocea lui. Eu i-am răspuns că nici nu-mi mai aduc aminte.

— Ți-am spus vreodată că tatăl tău era cel mai bun vânător de zmeie din Wazir Akbar Khan? Poate chiar din tot Kabulul, i-am spus, înnodând capătul liber

al *tar*-ului de pe mosor la lonjeron. Cum mureau de ciudă toți copiii din vecini? Vâna zmeul fără să se uite vreodată la cer și oamenii ziceau că urmărește umbra zmeului. Dar ei nu-l cunoșteau ca mine. Tatăl tău nu urmărea nici o umbră, pur și simplu... știa.

Alte șase zmeie își luaseră zborul. Oamenii începușeră să se adune în grupuri, cu ceștile de ceai în mâini și ochii lipiți de cer.

— Mă ajuți să-l înalț pe ăsta? i-am spus.

Privirea lui Sohrab s-a mutat de la mine la zmeu, apoi iar spre cer.

— OK, am ridicat din umeri. Cred că va trebui să mă ocup *tanhaii* de el. Singur.

Mi-am potrivit mosorul în mâna stângă și am lăsat vreun metru liber. Zmeul galben s-a clătinat, chiar deasupra ierbii ude.

— Ultima șansă, am zis. Dar Sohrab se uita la o pereche de zmeie care se unduiau sus, deasupra copacilor. Pornesc.

Am luat-o la fugă, cu pantofii mei sport împrôșcând apa din băltoace, cu mâna încleștată pe sfoara zmeului ridicată mult deasupra capului. Trecuse atâta vreme de când nu mai făcusem asta, atâția ani, că mă întrebam dacă nu cumva o să mă fac de răs. Am lăsat mosorul să lucreze în voie în mâna stângă, în timp ce alergam, și am simțit cum sfoara îmi face o nouă tăietură la dreapta. Zmeul plutea acum deasupra mea, ridicându-se, rotindu-se, iar eu fugeam și mai tare. Mosorul se derula cu repeziciune, iar sticla îmi făcea noi tăieturi în palma dreaptă. M-am oprit și m-am întors. Am privit în sus. Am zâmbit. Sus de tot, zmeul meu plutea, înclinându-se ușor când pe o parte, când pe alta, ca un pendul, scoțând vechiul sunet de „pasăre de hârtie care bate din aripi“ pe care îl asociaz cu diminețile de iarnă din Kabul. Nu mai înălțasem un zmeu de un sfert de secol, dar brusc

aveam iar doisprezece ani și vechile instincte mi s-au redeșteptat imediat.

Am simțit pe cineva lângă mine și m-am uitat în jos. Era Sohrab. Cu mâinile înfipite adânc în buzunarele hainei de ploaie. Venise după mine.

— Vrei să încerci și tu? l-am întrebat. N-a spus nimic. Dar când i-am întins sfoara, a scos mâna din buzunar. A ezitat. A luat sfoara. Inima mea și-a întezit bătaile în timp ce învârteam mosorul să strâng sfoara. Am rămas tăcuți unul lângă altul. Cu gâturile îndoite.

În jurul nostru, copiii se alergau unii pe alții, alunecând pe iarba udă. Cineva pusese muzică dintr-un vechi film indian. Niște oameni în vârstă făceau *namaz*-ul de după-amiază pe o folie de plastic, așezată pe pământ. Aerul mirosea a iarbă udă, a fum și a carne friptă. Aș fi vrut ca timpul să se oprească în loc.

Apoi am observat că nu suntem singuri. Se apropia un zmeu verde. Am urmărit sfoara și am văzut că pornea din mâna unui copil aflat la câțiva metri de noi. Purta un tricou pe care scria „The Rock Rules“ cu litere îngroșate. M-a văzut că mă uit la el și mi-a zâmbit. Mi-a făcut cu mâna și i-am răspuns.

Sohrab mi-a întins sfoara.

— Ești sigur? l-am întrebat.

A luat mosorul din mâna mea.

— OK, hai să-i dăm o *sabagh* – o lecție, *nay*?

M-am uitat la el cu coada ochiului. Privirea sticloasă, goală din ochii lui dispăruse. Se uita când la zmeul nostru, când la cel verde. Obrajii i se îmbujoraseră ușor, iar privirea era brusc la pândă. Vie. Trează. M-am întrebat în ce moment am uitat că, în ciuda tuturor celor întâmplate, nu e decât un copil...

Zmeul verde se apropia.

— Să așteptăm, i-am spus. Îl lăsăm să se mai apropie.

A făcut vreo două tumbe, apropiindu-se tot mai mult.

— Haide, haide, am zis.

Zmeul cel verde s-a apropiat, ridicându-se puțin deasupra noastră, fără să știe ce capcană îi pregătisem.

— Fii atent, Sohrab! O să îți arăt una din șmecheriile favorite ale tatălui tău, vechiul „ridică-și-scu-fundă“.

Lângă mine, Sohrab respira precipitat pe nas. Mosorul i se rostogolea în palme, iar tendoanele încheieturilor pline de cicatrici îi ieșeau în afară. Am clipit și, pentru o clipă, mâinile de pe mosor au fost cele pline de bătăături și cu unghiile roase ale băiatului cu buza de iepure. Am auzit croncănitul unei ciori undeva, sus, și mi-am ridicat privirea. Parcul strălucea din cauza zăpezii proaspete, atât de tare că îmi ardea ochii. Cădea în tăcere, de pe crengile încărcate ale copacilor. Am simțit miros de *qurma* de napi. De afine uscate. Portocale acrișoare. Rumeguș și nuci. Tăcerea zăpezii era asurzitoare. Apoi, departe, foarte departe, dincolo de tăcere și nemișcare, am auzit un glas care ne chema acasă, glasul unui om care își târa piciorul drept.

Zmeul verde s-a aruncat asupra noastră:

— O s-o-ncaseze. Din clipă-n clipă, am zis, cu ochii alergând de la Sohrab la zmeu.

Zmeul verde a ezitat. Și-a menținut poziția, apoi a pornit în jos.

— Uite-l că vine! am zis.

M-am descurcat perfect. După atâția ani! Vechiul truc cu „ridică-și-scu-fundă“ a funcționat. Mi-am slăbit strânsoarea și am scuturat sfoara, smucind zmeul verde. Cu câteva mișcări laterale din încheietura brațului am trimis zmeul nostru pe o orbită circulară. A descris o jumătate de cerc în sensul invers acelor de

ceasornic. Brusc, ajunsesem deasupra. Zmeul verde se scutura, cuprins de panică. Dar era prea târziu. Îi aplicasem deja tratamentul lui Hassan. Am tras tare și zmeul nostru a aterizat cu viteză peste cel verde. Am simțit momentul impactului.

Apoi, dintr-o dată, zmeul cel verde se învârtea, scăpat de sub control.

În spatele nostru, lumea ne aclama. Fluierăturile și aplauzele au izbucnit din toate părțile. Eram foarte fericit. Ultima oară când mai simțisem așa ceva fusese în iarna lui 1975, în ziua în care, după ce am „tăiat“ ultimul zmeu, l-am văzut pe Baba pe terasa de pe acoperiș, bătând din palme și radiind de fericire. M-am uitat în jos spre Sohrab. Un colț al gurii i se curbaseră într-un zâmbet.

Un zâmbet.

Deformat.

Greu de crezut că era acolo.

Dar era!

În spatele nostru, copiii săreau veseli și o ceată de vânători de zmeie o luase la goană după zmeul cu coada tăiată care aluneca pe deasupra vârfurilor copacilor. Am clipit și când m-am uitat iar, zâmbetul dispăruse. Dar fusese acolo. Îl văzusem.

— Ți-ar plăcea să-l vânez pentru tine?

Mărul lui Adam s-a ridicat și a coborât în timp ce înghițea în sec. Vântul îi răvășea părul. Mi s-a părut că-l văd dând din cap.

— Pentru tine, de o mie de ori! m-am auzit spunând.

Apoi m-am întors și am luat-o la fugă.

Fusese doar un zâmbet, nimic mai mult. Nu readdusese lucrurile la normal. Nu schimbaseră nimic. Fusese doar un zâmbet. Un lucru mic. O frunză în pădure, tremurată, mișcată de zborul unei păsări speriate.

Dar mă mulțumeam și cu atât și primeam lucrul acesta mic cu brațele deschise. Pentru că, atunci când vine primăvara, ea topește fulgii de zăpadă unul câte unul, iar eu poate că fusesem martor la topirea primului fulg.

Alergam. Un om în toată firea, alergând alături de o ceată de copii gălăgioși. Dar nu-mi păsa. Am alergat cu vântul în față și cu un zâmbet pe buze, larg cât Valea Panjsher-ului.

Alergam.

VÂNĂTORII DE ZMEIE

„În Kabul, frica domnește peste tot, pe străzi, pe stadioane, în piețe, face parte din viața noastră de aici, Amir aga. Zilele trecute, am însoțit-o pe Farzana Jan la bazar să cumpere niște cartofi și *naan*. L-a întrebat pe vânzător cât costă cartofii, dar el n-a auzit-o, cred că era tare de o ureche. Așa că ea a întrebat mai tare și, din senin, un tânăr taliban s-a repezit și a lovit-o cu un băț peste picioare. A lovit-o atât de tare încât a căzut jos. Țipa la ea și o blestema, spunând că Ministerul Viciului și al Virtuții nu le permite femeilor să vorbească tare. Câteva zile bune a avut o vânătăie mare, roșie, pe piciorul lovit. Și eu ce altceva puteam să fac, decât să stau și să mă uit cum soția mea este bătută? Dacă m-aș fi luptat, câinele ăla ar fi băgat bucuros un glonț în mine, fără să clipească! Și atunci ce s-ar fi ales de Sohrab al meu?”

Un roman remarcabil...obsedant.

The New York Times

Un emoționant portret al Afganistanului modern.

Entertainment Weekly

NICULESCU

www.niculescu.ro

ISBN 978-973-748-478-9

9 789737 484789